

ఓమ్ పరబ్రహ్మణేనమః.

వేదాంతజ్ఞానానా మత్యంతోపకారాయ.

మహాపాక్య రత్న ప్రభావలిః.

అ య మ్.

శ్రీ మ త్పు ర మ హం స

శ్రీ సదానందేంద్ర సరస్వతీస్వామినా

ఆంధ్ర టికా, తాత్పర్య, విరచితః.

బృందావన పురవాసినా

వెంపటిశ్రీధర శాస్త్రీనుమత్యా

చల్లానాగలింగ శాస్త్రీపుత్రేణ

లక్ష్మీనృసింహ శాస్త్రీణా

మచిలీపట్టణే స్వకీయ శ్రీ

ఆర్యానంద ముద్రాక్షర శాలానాం

మద్రాస్ ప్రకటికృతం శ.

ద్వితీయ ముద్రాపిత పుస్తకాని 750 ప్రతులు.

దీని వెల రు 1-8-0)

1932

[రిజిస్టర్డ్ కాపీరైట్.]

విన్నవము.

శుభర మోక్షస్థైర్య మైరి పడంత గ్రంథము పూర్వోక్తమంబున వెంపటిఅమ్మన్నయను పేర బరగిన బ్రాహ్మణోత్తమునిచే విరచింప బడియె. ధర్మబేక పాదావళిష్టమై యొప్పురు నిక్కొలంబున లుప్తంబైన త్రిపాదంబుల తపోమహిమచే వెలయంజేసి పాదచతుష్టయ యుక్తంబగు ధర్మదేశతా నిజస్వరూపంబును బొడగాంచి చతురాశ్రమ ధర్మంబుల వర్తింపజేసిన మహానీయుండును. ఈశ్వరుండును భక్తపరిత్యాగముగాను స్వవిలాసాగముగాను కష్టములుగల్పించి ఛత్తుల విధించుచుండునని కొందరి యభిమతము. కానివారలు,

శ్లో॥ అనన్యాశ్చింతయన్తోమాం యేజనాః పర్యుపాసతే |

తేషాం నిత్యాభియుక్తా నాం యోగక్షేమం వహోచ్యమామ్ ||

అను గీతావాక్యార్థమును గమనించి ఆర్యులు వత్కొనించుదురు. అనన్యమనస్కులై ఈశ్వర ప్రణిధానంబున గాలంబు గడుపు వారలకు క్లేశంబులు సంభవింపనను విషయము వీరి చరిత్రవలననే బోధవల్లము. గాన్ధర్వంబున యద్విధమైన కష్టంబు నెరుంగని పుణ్యపురుషుండు. నేత్రంబుల భక్త్యతిశయంబుచే జనియించిన ఆనెండ బాష్ప స్రావమే కాని క్లేశానుభవ జనితంబులైన అశ్రుకణంబుల ప్రకాశింప జేయలేదని తజ్జులకు తెల్లమే. గృహస్థుడుగూడా ప్రకాశ స్థితిని కాలము గడుపవచ్చునని వీరి చర్యతలన లోకంబునకు విదితంబయ్యె ననుట అర్హమొక్కగాను.

శ్లో॥ ప్రజానీయస్సుచిరితైః పితరం సత్కర్తృః |

యద్భర్తృనేవ హితమిచ్ఛతి తత్కర్తృత్రయే |

శునిష్కత్రమాపాధి శుభేచనమక్రియంతః |

తేత్యర్థయం జగతి పుణ్యకృన్తోలభంతే ||

యను గూర్వవాక్యంబు, వీరి జన్మయందు సార్థకమయ్యె. “వరమేకో గుణీ భ్రష్టో” నచామూర్తతాన్యపి :: యనునటుల శ్రీరామంబోలె గుణియై పితృవాక్య విసాలనా నిరతియందు సర్వజ్ఞుడైన పుత్రుండును, పతిహితంబు నే గోరుచు లోపా

ముద్రంబోలే భర్తకు జ్ఞానోదయంబును గలుగజేయు గృహిణీకబ్బంబును సార్థకంబు
 జేయు సాధ్యతలకంబగు పత్నియు, బాధవ్యంబునను సాచివ్యంబునను పాణ్డవమధ్య
 మునకు కృష్ణునింబోలే అపర శంకరావతారం డనదగిన శ్రీగౌరీనాథకాష్ఠ్రిగారను
 లోకప్రదీపకుండగు మిత్రశ్రేష్ఠుండును వీరి జన్మాంతరార్చి తాత్కుత్కుప్త పుణ్య
 విశేషంబును లోకంబునకు వెల్లడి జేసిరని జెప్పక తప్పదు. గార్హస్థ్యంబు చిన్మా
 గ్నావరోధకంబుగా దలంచుట అసమంజస మని గురైంగి స్వచారిత్రంబువలన లోకం
 బునకు తెల్లముజేసిన పుణ్యపురుషుండు ఐహికంబున కన్దలేక మెంకనుఖంబున
 సంసార సముద్రంబునడినపురుష శ్రేష్ఠుండు. :: మామమంచస్వాధ్యాయ ప్రవచనేచ
 యను ఉపనిషద్వాక్యం సారముగ ప్రజాతత్వ వచేదార్థమును సాధుజనపోష
 జాగమును రాకకీయోద్వోగమును స్వీకరించునను గృహస్థాశ్రమ ధర్మంబు లేశం
 బును విడనాడక చట్కర్మనిర్వరణి కాలంబు గడపుచు రాజసేవ స్వధర్మనిర్వరణం
 బునకు ప్రతిబంధక సేతువుగాదని లోకంబునకు వెల్లడి జేసిన ఉత్తమపురుషుండు.
 వీరి జన్మగాంచిన కొలది వీరి స్మరణ చేసిన కొలది శృంగవాక్యంబులు యథార్థంబు
 లనిబోధించుట కవతరించిన పుణ్యాత్ముండని స్పష్టమగును. :: సత్యంపరం పరగో
 సత్యమే :: యను వాక్యంబును అనుభవంబున సార్థకంబుగా జేసిన సత్యవ్రతుండు.
 బ్రహ్మచర్యంబున కుపమానా శ్వేషజార్థము ద్వాపరంబునకు బోవనక్కరలేదు.
 గార్హస్థ్యంబున సామ్యంబు కొరకు త్రేతాయుగంబునకు జన నవసరంబు లేదు.
 తృతీయతరీయాశ్రమనిఘట గనుటకు ఋషివాటములకును పర్వతస్రాన్తములకు
 బోవనిలేదు. భీష్ముని బ్రహ్మచర్యనిష్ఠయు, జనకుని నిర్మోహత్వమును ఋషుల
 ప్రకాన్తస్థితీయు సనకాదుల వైరాగ్యంబును కలికాలంబున వీరియందే దర్శితము
 లయ్యె. షష్ఠిహాసన పర్వంతము ప్రథమ ద్వీతీయాశ్రమంబుల కాలంబుగడపి అనన్త
 రము వడ్డవర్షంబులు వానప్రస్థ ధర్మంబుల నిర్వర్తించి :: పరీక్ష్యలోకాన్ కర్మ
 చిత్ బ్రాహ్మణో నిర్వేదమాయాన్నాస్త్రికృతః కృతేన :: యనునటుల కర్మ
 విముఖులై నిర్వేదంబు నొంది బ్రహ్మనిఘటనను ఆశ్రమగౌరవంబునను దర్శనా
 చేపసాధనః :: యని యుండుట వలన లోకంబుకు పునీతంబుగా నొనర్చుటకును,
 లోకము తరించుటకును తురీయాశ్రమ జేషంబును స్వీకరించి :: కాన్తోమహన్తో
 నివసన్తి సన్తోవసన్తవల్లొక హితంచరన్తః । తీర్ణాస్త్వియం భీమభవాన్త్యం జనాన
 హేతునాన్యానపితారయన్తః॥ యని నటుల దధించి మహామునింబోలే కేవలలోకో

పకారాధమే జీవయాత్రను గడపి అస్తేవాసుల నుత్తీర్ణులగావించిన శ్రీమత్పరమ
హంస శ్రీ సదానందేంద్రసరస్వతీస్వామివారిచే లోకానుగ్రహార్థమే ఈగ్రంథము విర
చింపబడియె.

శ్లో॥ అవిజ్ఞాతేపరేతత్వే కాస్త్రాధీతిస్తునిష్ఫలా।

విజ్ఞాతేచ పరేతత్వే కాస్త్రాధీతిస్తునిష్ఫలా॥

యనునటుల కేవల కాస్త్రజ్ఞానము నిరర్థకమనియు, అనుభవమే ప్రధానమనియు
వీరిచర్యవలనను వీరి స్వానుభవంబునే నూచించు వాక్యములవలనను ప్రత్యక్షీకరింప
బడుచున్నది. ప్రథమముద్రణకుపూర్వమే వారుసిద్ధినిొందినందున వారి చేబరిచ్చరిం
పబడు భాగ్యమును ఈగ్రంథరాజము నోచుకొనదయ్యె. కాన దీనియందు ప్రమా
దంబు లుండినను ఈ దృశ్యగ్రంథ పఠనాభిలాషులగు విద్యదవతంసులచే దోషంబులు
క్షుప్తవ్యంబులు.

శ్రీమద్దండభిసంకత్పర
కార్తికేశుకైకాదశీ జయవాసరము }
విజయవాడ.

జమ్మి వెంకటాగ్రావు.

డిస్ట్రిక్టుమున్ సిఫ్.

గ్రంథ సమర్పణము.

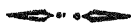

మహావాక్య రత్నోత్పత్తి స్థానసూచికా గ్రంథావసరమును గూర్చి జంధ్యాల గౌరీనాథశాస్త్రిలవారును నేనును వారు లోకాంతర గతులగుటకు సుమారువారముదినములక్రిందట ప్రస్తావించితిమిగనుకను వారికి నుపాధిసమూహివ్యవస్థ లేకుండ సంభవమైనది గనుకను ఈగ్రంథము వారికి సమర్పించఁదలచి ఈక్రింది వ్రాయువిధమున వారికి సమర్పణము చేయడమైనది.

కృష్ణయజుర్శాఖీయులయినట్టియు, వేదాంత శాస్త్రమునందు విద్వాంసులయినట్టియు బెజవాడయను వ్యావహారికనామముగల కృష్ణా తీరవిజయవాడనగరతీర్థవాసులయినట్టియు పరమభాగవతోత్తములయినట్టియు అపరోక్ష జ్ఞానవంతులయి బ్రహ్మసాక్షాత్కారమునొంది జీవన్ముక్తులయి అనంతరము విదేహముక్తులయినట్టియు పూర్వము హూణ విద్యావిషయమందుగూడ బీ. యె. యను బిరుదాంకమునొందినట్టియు కృష్ణాజిల్లా న్యాయసభాగ్ర గణ్యవాదులలో నొకరైనట్టియు జంధ్యాల గౌరీనాథశాస్త్రిలను వ్యావహారిక నామధేయధారులకు వారియందు నాకుండు యత్యంతకారవశల్కనూచకోపహారముగ నాచేరచియింపబడిన ఈ మహావాక్యరత్నప్రభవావళి యను గ్రంథరాజమును అత్యంతరము తో నిందుమూలముగా నివేదించుచుంటిని.

సిద్ధాంతినామసంవత్సర మాఘబహుళ చతుర్దశి బుధవారము మహాశివ రాత్రి (౧౮-౨-౨౦)	}	అత్యంతమిత్రుండును బంధువుడునయిన వెంపటి అమృత్స్వ (దత్తనంతరం శ్రీ) సదానందేంద్ర సరస్వతీస్వామి
--	---	---

విజ్ఞప్తి

ఈ పుస్తకము నెంత శ్రమపడి ముద్రించినను ప్రమాదవశాంబునఁ గొన్ని స్థావిత్యము లుండవచ్చును కనుక తత్వజ్ఞాన వేదాంత పరిజ్ఞాత లందఱు నీగ్రంథము నవలోకించి ఇందుండు ముద్రణ లోపములను నాకుఁ దెలిపి లేని పునర్ముద్రణము నందుఁ జేర్పించుచున్నాఁడను.

కాబట్టి బుధోత్తములను బాగ్ధిచెదను, ఈద్వితీయ ముద్రణ మునకు సంభవించిన యాలశ్యమును గూర్చి దరఖాస్తుదారు లందఱు తమింతురు గాక - ఈగ్రంథము వలయువారు ఈదిగువ యుద్రసునకు వ్రాసి తెప్పించుకొన గలరు.

బందరు

ఇట్లు

చమ్మనగిరి పేట

వెంపటి శ్రీధర శాస్త్రి

గ్రంథము లుండుస్థలము

(1) వెంపటి శ్రీధర శాస్త్రిగారు — బందరు — చమ్మనగిరి పేట

(2) ఆర్యావంశ ముద్రాక్షరశాలా — బందరు — బచ్చపేట

వలయు వారు ఏ-పీ-టపాలోగాని లేక సోమ్మూపంపించిగాని తెప్పించు కొనగలరు.

విషయ సూచికా.

—*—

ఈ గ్రంథమును గురించి గ్రంథకర్తకు విజ్ఞాపనము.

పుట.

1 ఉపోద్ఘాతము	1
2 సాధాంతిక శబ్దప్రశంస	9
3 మహావాక్యరత్నావళ్యాసేషిక	10
4 శాంతిప్రకరణము	12
5 ఆశ్వేయమంగళా చరణము	26
6 ఏతద్గ్రంథమంగళా చరణము	27
7 అష్టోత్తరశతసిద్ధనామావళి	28
8 మహావాక్య ప్రకరణసూచికా	35
9 విధివాక్య ప్రకరణము	1
10 బంధమోక్ష వాక్యప్రకరణము	23
11 అవిద్యన్నిందావాక్య ప్రకరణము	32
12 జగన్మిథ్యా వాక్యప్రకరణము	38
13 ఉపదేశ వాక్యప్రకరణము	46
14 జీవబ్రహ్మైక్య వాక్యప్రకరణము	60
15 మననవాక్య ప్రకరణము	73
16 జీవన్ముక్తి వాక్యప్రకరణము	82
17 స్వానుభూతి వాక్యప్రకరణము	110
18 సమాధివాక్య ప్రకరణము	137
19 నానాలింగస్వరూపవాక్య ప్రకరణము	152

	పుట.
20 పుంలింగస్వరూపవాక్య ప్రకరణము	159
21 స్త్రీలింగస్వరూపవాక్య ప్రకరణము	170
22 నపుంసకలింగస్వరూపవాక్య ప్రకరణము	173
23 ఆత్మస్వరూపవాక్య ప్రకరణము	188
24 సర్వస్వరూపవాక్య ప్రకరణము	197
25 బ్రహ్మస్వరూపవాక్యప్రకరణము	205
26 అవశిష్టస్వరూపవాక్య ప్రకరణము	231
27 ఫలవాక్య ప్రకరణము	241
28 విదేహము క్తివాక్యప్రకరణము	251
29 మహావాక్య కళేబరము	277
30 పారాయణ క్రమము	278
31 గ్రంథస్థసాగకేతికములు	279
32 అకారాద్యను క్రమణిక	281

యక్షుర సముదాయచక్రము

విషయములు సమాప్తము.

ఉ పో ధ్ధా త ప్రా రం భః .

అ స్మ స్మి త్స లా ర !

వేదము ఐహికాముష్మిక సుఖదాయకమును జ్ఞానప్రతిపాదకమును అసమానమును సర్వోత్కృష్టమును సర్వాస్తిక హిందూజనాభిమానమును మనమతమునకు ముఖ్యాధారమునుయై దేదీప్యమానంబై వెలుగుచున్నదని యందరికుఁ గరతలామలకముగాఁజెలిసినసంగతియై యున్నది, వేదము మంత్రమనియు బ్రాహ్మణమనియు రెండుభాగములుగ నున్నది ..మంత్ర బ్రాహ్మణ యోగ్యేదనామధేయం,, అని యాపస్తంబులవారు చెప్పియున్నారు, యిట్లు శ్రీ విద్యారణ్య స్వాములవారు వేద ప్రకాశిక యను మతి భాష్యములో కాండ ౧ ప్రపాఠకం ౧ క్రింద వ్రాసి యున్నారు, ..మంత్ర బ్రాహ్మణాత్మకో వేద,, యని మాధవాచార్యులవారు వ్రాసియున్నారు, ఉపనిషత్తులు మంత్రభాగములో నైనను బ్రాహ్మణ భాగములో నైనను అంతర్గతములు గాని వేరుభాగముకాదు, యిట్టి సమానరహితమగు వేద మంతయు నొక్కటిగ నేకరాసియై యున్నను కరుణారసపూరిత హృదయులయిన వ్యాస భగవానులు సర్వ జనోపకారముగ నట్టి వేదమును రూప విశేషముచే ఋగ్యజుస్సామలని మూడు శాఖలుగ విభజించి యుండిరి, ..సాదేనార్థ ర్చేనచోపేతా వృత్తబద్ధా మంత్రాః ఋచః | గీతిరూప మంత్రాస్సామాని | వృత్తగీతి వజ్రకలత్యేన ప్రశ్లిష్టపతేతా మంత్రాయజుంషి,, యిట్లుపూర్వోక్త వేదప్రకాశికయందే పూర్వోక్త స్థానమందేవ్రాయబడియున్నది. యజుస్సు విషయములో ..యజురిత్యయతాక్షరపాదావసానో మంత్ర విశేషః తజ్జాతీయ వచనోయజః,, అని శంకరులవారు తైత్తిరీయానంద వల్క్యుపనిషద్భాష్యములో వ్రాసిరి, అధర్వణ వేద మనునది పైన చెప్పిన మూడు రూపములు గాక వేరు రూపముగలది కాదు గాన ..వేదాశ్చత్వరః,, యని వేదములునాలుగు అయినప్పు డికిని రూపమును బట్టి ..త్రయీవిద్యా,, యనియే ప్రయోగములు

గానంబడుచున్నవి అందువలన శ్రయ్యావిద్యా, యనునపుడు అధర్వణ వేదము అందులో చేరినది కానిన్ని ఆ ప్రయోగమువలన ఋగ్యజుస్సామ వేదములు మూడింటికే యథామనిన్ని కొంగరు ప్రసాద వశమున యథాకం జేయుచున్నట్లు కనుబడుచున్నది. అధర్వణవేదీయ యగు పంచ చత్వారింశోత్తమ సీతోపనిషత్తు నందను శిష్యియీ మయం సర్వాథా దర్శనం ఋగ్యజుస్సామ హవశ్వాన్ ప్రయీపరి కీర్తితా । కార్యసిద్ధేన చతుర్థాపరికీర్తితా । ఋచోయజుఃసా మాన్యధర్వాంగిరస్తథా । చతుర్థాశ్శ ప్రధానశ్వాత్ లింగాది త్రితయంత్రయీ । అధర్వాంగిరసం హవసామ ఋగ్యజురాత్మకం, యనియున్నది గాన శ్రయ్యావిద్యా, మొగలగు ప్రయోగములలో అధర్వణవేదం కూడ చేరియున్నదిగాని గ్రాహ్యము. అందు యజుర్వేదం శుక్ల కృష్ణ యజుర్వేదంచే రెండుశాఖలుగ ప్రస్తుతం వ్యవహారమందున్నది. అందు ఋగ్వేదం ఋగవది యొక శాఖలుగను యజుర్వేదం చూటతొమ్మిది శాఖలుగను గామవేదం వేణుశాఖలు గను అధర్వణ వేదం ఏబది శాఖలుగను ఆహవ్య (మొత్తమున) వేయీ నూటయెనుబది శాఖలుగ విభజింపబడియున్నది సుక్తోక్క శాఖకు నొక్కొక్క యుపనిషత్తు చొప్పున యుపనిషత్తులును నన్ని యెయున్నవి వానియందు నారతిర్మమైన నూట యెనిమిది మాత్రం శ్రీరామ చంద్రులవారు శ్రీ హనుమంతులవారికి నుపదేశించిరి ఆకారణంబున నిప్పుడు జగంబుననష్టార్థ శీతోపనిషత్తులు మాత్రమే సుప్రసిద్ధములైయున్నవి వానిరామములు శ్లోక రూపముగను ప్రత్యేకంగను మహావాక్య రత్నావళ్యాదేయ పీఠికయను విషయంక్రింద జూపబడియున్నవి. యీ నూటయెనిమిది యుపనిషత్తులలో పది ఋగ్వేద గతిములును పందొమ్మిది శుక్లయజుర్వేద గతిములును ముప్పదిరెండు కృష్ణ యజుర్వేద గతిములును పది నూట సామవేద గతిములును ముప్పది యొకటి అధర్వణవేద గతిములును యయున్నవి. అంతోపనిషత్తైన ముక్తికోపనిషత్తుయందు యీ విషయమంతయును వానివానిశాంతులును విరళముగ వ్రాయబడియున్నవి ముముక్షువులకు ముక్తినిొక్క

మాండాక్యమే చాలుననియు దానివలన జ్ఞానముగలుగువపుడు దశో
పనిషత్తులును అందువలనను దృఢజ్ఞానము గలుగని యెడల ముప్పది
రెండుపనిషత్తులును కేవల విదేశా ముక్తికి అట్టో త్తర శతోపని షత్తు
లును జనువలయునని మొదలగు సంగతులు అట్టిముక్తి కొపనిషత్తు
యందే వ్రాయబడియున్నవి. ఏదో యపనిషత్తులకు నేయే శాంతులో
కూడ ఆయపని షత్తుయందే వ్రాయబడి యున్నది, ఏనిలో వేనికి శ్రీ
మచ్చంకరాచార్యుని దోమహ సియలు భాష్యములు వ్యాఖ్యానము
లుజేసిరో పూర్వోక్త రత్నావళి పీఠిక యందే వ్రాయబడి యున్నది
పయిన చెప్పిన ప్రకార ముపదేశింప బడిన యీ ౧౦౮ యపనిషత్తుల
గ్రంథ బాహుళ్యము వలన పూర్ణముగ గ్రహించనశక్తుడయి హను
మంతులవారు యీ సర్వోపని షత్తుల నూడి సారభూతిమైన మహావా
క్యముల నేటిసంపూర్ణ జ్ఞానసిద్ధి కొరకు నుపదేశించ గోరగా శ్రీరా
మచంద్రుల వారు అట్టోత్తర సహస్ర మహా వాక్యముల నేరి వానినొక
హారముగ జేసి మహావాక్య రత్నావళియను వ్యాసహారిక నామముచే
నుప్రసిద్ధ మయిన యట్టి హారమును హనుమంతునకు భారణార్థ మను
గ్రహించి రనియు (అనగ నుపదేశించిరనియు)ను అందువలననాతడు
దుఃఖ రహితుడై నుహతృప్తినిబొంది మహా జ్ఞానియై శ్రీరామునితో
విక్యమును బొందుట యను బ్రహ్మైక్యము నొందెను- యీ హారము
అనుగ్రహించుటకు సందర్భమెట్లనిన శ్రీరామమూర్తి తన పట్టాభిషేక
సమయమునందు మహా విద్వాంసులకును భక్తులు మొదలగు పరిచార
కులకును పారిశోషకములనిచ్చుచు హనుమంతునకు చూత్ర మేమియు
నియ్య కుండెను అది నీతాదేవి కనిపెట్టి తన పతి యైన శ్రీరాములవా
రిని ఇంతమందికి పారిశోషికము లీయగా వక్క హనుమంతునికి మా
త్రమేమియు నొసంగక పోవుటకు కారణ మేమని యడుగగ నాతడు
కోతియనియు ఏమిచ్చిన ప్రయోజన మేమి యనియు వానర స్వాభా
విక చేష్టలచేత వేనినైన బ్రద్దలుచేయుననియు, గాన నేమియు నవసరం
లేననియును జెప్పెను అందుకు నీతాదేవి యా మాటల సంగీకరించక

తను కత్యంత పీయభక్తుడు గనుక తగిన పారితోషికము నతనికిగూడ నీయవలయునని నిర్భందించగా శ్రీరాములవారు నొక గొప్ప నవరత్న హారమునుదెచ్చి హనుమంతుని మెడ యందు వేసెను హనుమంతుడు ఆ హారమందలి ప్రతిరత్నమునుం దీసి యొక శిలచే బ్రద్దలు గొట్టెను అది శ్రీరాములు జూచి సీతను బిలచి చూచితివా నేనంత జెప్పితి నో యంతయయ్యెను. నీవు గొప్పవిలువగల హారము నిచ్చుదాక నాధించి తివి యని యనెను. అప్పుడా దేవి హనుమంతుని చిలచి యేమోయూ మీ యయ్యవారు చెప్పినట్లే చేసితివి నాకు మా టడక్కించక బోతివి నీ నై సర్గిక గుణము మానక పోతివి యని యన్నంతలో హనుమంతుడు అమ్మా యేపూసలోనైన గ రామరామము గాని మఱి యేపర మాథత్వం గాని యుండు సేమో చూచుద మని నొక్కొక్కటియే బ్రద్దలుచేయగా నొక దానియందును అట్టివామంగాని తత్త్వం గాని గానబడదయ్యెను, గాన నవియన్నియు యుపలములు (గులక రాస్తి) గాని తడవములు గావయ్యెను (సీతా దేవి) యనిప్రత్యుత్తరమిచ్చెను. స్వామీ నీ చట్టి హారమి స్తివేమి, యని పశిని యడుగగా ఆయన మందస్మిత ముఖుడై కొంతసేపు యూరకుండి చతుశ్చక్రపరివస్త్ర హావాక్య రత్నావళియను హారందీసి తిరుగ కంఠాధరణముగ జేయ గా (ఉపదేశించగా) అప్పుడా వానరమూఱు వెనకటియట్లు ఈప్రతి వాక్యరత్నమును తిరుగ భిన్నంచేయగా యీ ప్రతిరత్న మందును తత్త్వమస్యాది మహావాక్య లక్ష్యుడైన పరమాత్మ తత్త్వమును హార మధ్యమం దచ్చు టచ్చుట రామ నామములును గనుబడగ ఆ రత్న హారం నప్పుడు ధరించి అనగా పరమాత్మానుసంధానం చేసి సాక్షాత్పర బ్రహ్మ స్వరూపుడై యుండెను అని యొక పురాణగాథ వినుచు న్నాము, కాబట్టి ఈ మహావాక్య రత్నావళియొక్క ప్రథ, మహిమ యిట్టిదని గ్రహించి ముముక్షువులు యీ మహా గ్రంథమును బహు శ్రద్ధాధక్తి విశ్వాశములతో పదేపదే జదివి అనుభవజ్ఞుల పరమా యిత్యాను సంధానముజేసిముక్తులగుటకు బ్రయత్నించెదరని తలచె దను. ఈహారమేహనుమంతుని కుడేశించి మొదట సీతకివ్వగాయామె

రాముని యంగీకారము సారముగ హనుమంతున కిచ్చినదని గ్రహించియున్నది. మహావాక్యరత్నములు అష్టోత్తర సహస్రముగనుండెను రత్నములలోకి వజ్రమెట్లో యట్లు యీ రత్నములలో వేద మొకటింటికి నొక వజ్రముగా నవి ఋగ్వేదముకు . ప్రజ్ఞానంబ్రహ్మ . అనియు యజుర్వేదముకు . అహం బ్రహ్మస్మి . యనియు, సామ వేదముకు . తిత్త్వమసి . యనియు, అధర్వణ వేదముకు . అయమాత్మాబ్రహ్మ . యనియు, మహావాక్యములుగ సిరిపడి యుండెను. ఇవియే సాధారణముగ సందర్భకుఁ దెలిసిన మహావాక్యములై యున్నవి యీ నాలుగు మహావాక్యములను పూర్ణముగ యనుసంధానం చేయగా బ్రహ్మ సాత్వాత్కారం గలుగునుగాని యట్టి యనుసంధానముకు ఈ యష్టోత్తర సహస్ర రత్నములను చాల సహకారులవును గాన వీనిని పూర్వోక్త సందర్భములతో బాగుగ శోధించి జమవగ జమవగ గలుగు జ్ఞానము ప్రాప్తయ శాంతిజేసి వేదాంతశాస్త్రమును అనఁగానూత్రభాష్య గీతా భాష్యోపనిషత్భాష్యములను జమపూట మూలముగ నవరోక్ష

జ్ఞానసాధనం చేదము అను ఉద్యమంవలనగలుగు జ్ఞానంకంటెనూ సూక్ష్మంలో మోక్ష మతిశయించు నట్లును ననిదిలచెదను. సంసారతమస్సును బోగొట్టుట యందీ మహావాక్య విచారము సూర్యబింబము వంటిదగును కర్మశక్తియోగాదులు దీపములవంటి వగును. యిది నా యవకృష్టానుభవంవలన తెలిసికొనిన యంశంగనుక నాబోటి యల్పజ్ఞులకు గూడ వెల్లడించు చున్నాను. ఈ మహావాక్యములలో కొన్ని కొన్నిటికి సంపూర్ణ గ్రహమునకు పూర్వోత్తర సందర్భ శోధనం అత్యవశ్యకమయి యుండును అట్టి శోధనమునకు తగ్గితో తృప్తి స్థానము దెలిసి కొనుటకుదగిన మార్గమెక్కడను గానరాకుంటిమి నేనిట్టి యభావపీడితు డయిన యాకరముల సాధించవలెనని నావిద్యా దారుఢ్యముకును మించిన యుద్యమం నొకటిని ఉద్వృత్తునివలె మొదట పై బెట్టుకొంటిని కాని కేవలం ఈ శ్వరుని నిర్దేతుక జాయమాన కటాక్షం చేత నెట్లోనట్లు కార్యసిద్ధియై పదియిరువది రత్నములకుదక్క శేషించిన రత్నముల కన్నిటికి నుత్పత్తి స్థానమైన వేదము నున్నూ, ఉపని

పత్తునున్నా, తనంతర్భాగములనున్నా సాధిస్తాని, ఇట్లు సాధించు
టకు యీ యష్టోత్తర శతోపనిషత్తులను అయిదు నూవ్యస్త్రాలు జరువ
వలసి వచ్చినది అన్ని యావ్యస్త్ర లకును గ్రంథం సమకూర్చు టకును
సార్థక వషకముకంటె డెక్కువ కాలం బట్టెను ఇట్లు ప్రశంసుముగో
వా స్వోపయోగం కొఱకు మాత్రమేనే నీ ప్రహర్ష ముగోచిను,
యిట్టి యస్తేషణాభం అస్మదాదితః సామాన్యముకు మాడ గలుగ
చేయుట యుక్తమని తోచి మహావాక్య శాస్త్రప్రభావం యందు పర
గ్రంథ రాజమును ప్రకటించుూచిట ఇట్లు ప్రహర్షముగోచుండ
సేహితలు కొంతనూ సామాన్య జనులకు అధికభోధను వికరగ్రంథావ
సరిం చేకుండ నన్నే మాత్రధాతా తత్త్వర్యములు గూడ సమకూర్చు
నాలు యను శాశి చితి ఇట్టి ప్రయోజనముచకు గడిగ గ్రంథము రిది
వరకే కొన్నియున్నందుక వివిధ శాస్త్రప్రహర్షించేయుట సోపాంత్య
మని ప్రశంసుముచు తలచిను ఈ శాస్త్ర ప్రహర్షం చేయుట సోయ
కనున యభిప్రాయంకలిగి ఇట్టి ప్రహర్షంమాడ చేసితి యీప్రయ
న్నియు సుప్రసాదము గలుగ మాత్రధాతా తత్త్వర్యమునే
కొన్ని కొన్ని మహావాక్యములతోను వివకమందు వగనూహించి రిక్త
స్వోప్యై హువంగను చాలభాగ ముపయోగ వస్తుకొంటిని యంగలి
పరవిభాగం మాత్రం యవచనరమం గూర్చి నవలివేస్తెను తత్త్వర్య
మునుకూడ కొన్నిచోట్ల వగవసూచు కొట్టి వేస్తెని.

యీ సుప్రహర్షియనునది బహుశయ్యముగాను చాల భోధ
కము గనుముండి క తత్త్వర్యము గలుగ జేసి వామూ గ్రంథరచ
నకు చాలసమకాంతి యున్నందుకు రిక్తగ్రంథకర్త యగు పులుగు ర్త
వృత్తిసాగో మాత్యులవారికి , ఆపరిమితి కృత్వి స్తేషమః , యను యజు
రాశ్రయ్యక చతుర్థ ప్రశ్నశ్రుతివాక్యానుబంధముగ నపరిమితి నమ్మా
రములు జేయుచున్నను ఈ యమాత్యులవారు అన్నేయ మమున
యష్టోత్తర సూత్రసంఖ్యను విడిచి వాక్యము లన్నిటిని యంతకంటె
చాల తక్కువ సంఖ్యలో నిమిద్ధిరి, వాల్లెందుచేతి నిమిద్ధిరో నేను

గ్రహింప నశక్తుడనయి అర్హేయసంఖ్యను మార్చనాకది కారములే
 దనితోచి ప్రతివాక్యమునకును అది మార్హేయసంఖ్యావలంబనమే చేస్తుని.
 ఇదియు సత్యంతప్రమాసకరమేయై యితర గ్రంథ సహాయముగూడ
 కావలసి వచ్చినది ప్రతివాక్యమునకు క్రిందనుత్పత్తిస్థానమును కనుప
 ర్చడమేగాక అన్ని వాక్యములకునూ ప్రకరణానుసారముగ అకారా
 దిసూచికగా ప్రతీకమును విభ్యాది విదేహముక్త్యంత ప్రకరణమును
 తస్మింఖ్యయు తస్మాదుమును అందలి వాక్య సంఖ్యయును వేదనామ
 మును ఉపవిషత్సంఖ్యయును తస్మాదుమును కొన్నిచోట్ల తదంతిర్భా
 గములును కనుపరుచు నొకసూచిక బహు విపులముగ కూర్చబడి
 గ్రంథాంతమందు చేర్చబడినది. ఇదియే నాప్రధాన ప్రథమోద్దిష్టకా
 ర్యము యీ వాక్యములను శ్రీరామచంద్ర యతీశ్వరులను వారుసా
 రాంజిక మహావాక్యములుగ విభజించి పనుమూడు ప్రకరణములుగ
 విభజించిరి అందొక ప్రకరణం పునరపి అష్టదా విభజింపఁ బడినందున
 మొత్తమున నిగునది ప్రకరణములుగానయ్యెను. నొక్కొక్క వాక్యముకు
 ఆయా వేదమునుబట్టి పఠనా త్పూర్వమున్నా పఠనానంతర మందున్న
 యథోక్తశాంఖిని పఠించవలెను ఆయాశాంతుల కథకాశాగుగ గ్రహిం
 చిచెప్పట చాల యానంద కరంగ నుండును గాన వాని కథకమును
 తాత్పర్యమును గూడ వ్రాస్తుని. యిట్టి లేఖనం వివిధభాష్య టీకాను
 సారముగ జేయబడినది. వేదంత పారిభాషిక పదములకున్న కొన్నిసం
 కేతిత సంఖ్యాత పదములకున్న మరికొన్ని ముఖ్యమైన విశేష పదముల
 కున్న ఒక యకారాధియనుక్రమణికగూడ చదువరుల సౌలభ్యంకొర
 కును గ్రంథాంత మందు చేర్చబడినది. యీ వాక్యములు దేశ భేదముల
 చేత పాతభేదములై యుండుటవలన నుత్పత్తిస్థానదర్శనంలో గాని సం
 ఖ్యావిషయంలో గాని నింక నేవిషయంలో గాని వ్యత్యాసం యుండిన
 నుండ వచ్చును గాన నివి యవసరము సారంగను తమ బుద్ధ్యను సారం
 గను బుద్ధిమంతులు సవరణ చేసికొన వచ్చును. శ్రీరామచంద్ర యతీ
 శ్వరుల వారి మంగళా చరణమున్న గ్రంథోప సంహారమున్న గూడ

చేర్చబడినది. మహావాక్యరత్నోత్పత్తి స్థానములదర్శించు గ్రంథమొక్కడను యిది వరకు నెవరి వలనను రచియింపబడి యున్నట్లు కనుబడను యిది విద్యజ్ఞనమునకు నొకయభీష్ట వస్త్యభావముగ నున్నట్లు యెంచి ,, కార్యం ప్రాగభావ ప్రతియోగి:, యను తార్కిక వాక్యానుసారముగ తదభీష్ట వస్త్యభావ ప్రతియోగిగ నీ గ్రంథము ప్రకటింపబూని తిని కనుకనున్న యిదియే: ప్రథమ ప్రకటనం గనుకనున్నా యిందు స్థాలిత్యములు అనేకము లుండవచ్చును పెద్ద లట్టి స్థాలిత్యము లను మన్నించి ముందు ముద్రణలో నేను సవరించు కొనునట్లు నాకు విధించి న్ని గ్రంథముయొక్క ఉపయోగాద్యవసరముల నున్న యేమైన నుగూఢములున్న యెడల వానిని గ్రహించిన్ని నాకు ప్రోత్సాహము గలుగ చేయుదురని విశేషముగ ప్రార్థించుచున్నాను యీగ్రంథంవ్రాయుటలో సాధారణముగ సంలాపోచిత భాషా సరణిగనే వ్రాయడ మున్నది వ్యాకర రీతిముగ వ్రాయుటకు విశేషముగ శ్రద్ధ నివ్వచేదు గనుక అంధ్ర పండితులు క్షమించి చార్కితులు.

సిద్ధాంతినామ సంవత్సర మాఘ బహుళ చతుర్దశీ బుధవారము మహా శివరాత్రి: (౧౮-౨-౨౦) విద్యజ్ఞన విధేయుండు వెంపటి అమ్మన్న (తదనంతరం శ్రీసదానందదేవి) సరస్వతీస్వామి:

అదర్శ వాక్యములు — యథాజాత్యం ధన్యస్వరూప జ్ఞానం న విద్యతే । తథాగురూపదేశేన వివాకల్ప కోటశ్చైరపి । తత్త్వజ్ఞానం నజాయతే (౫ మహా నానాయోగోపనిషత్తు) గుశబ్ద స్వంధకార స్సౌమ్య । ద్రుశబ్దస్త్విరోధక: । అంధకార నిరోధిత్వా ద్గురురిత్యభిధియతే (౫౩ అద్వయతార కోపనిషత్తు) యీవాక్యములను పదే పదే స్మరించుచు సత్కుల ప్రసూతుండు సమస్త వేదాంత సిద్ధాంత వేత్తయు, సర్వభూత హితుండును, బ్రహ్మ విదుండును, సర్వదోష రహితుండును నగు సద్గురుని వెలికి ఉపదేశించ బడవలెను,

సార్థాంతిక శబ్ద ప్రశంస.

ఈ మహావాక్య రత్నావళి యను గ్రంథము నందుండు వాక్యములు సామాన్య వాక్యములు గను అర్థాంతిక వాక్యములుగను విభజింపబడి యున్నవి, అందు సామాన్య వాక్యం లనగ నొక ఋక్కుయొక్క గాని శ్లోకం యొక్క గాని భాగం కాకుండ ప్రత్యేకంగ స్వతంత్ర వాక్యమై యున్నది, అదెట్లునన ., సర్వంఖల్విదం బ్రహ్మ తజ్జలానితి శాంత ఉపాసీత ., ఇట్టి వాక్యములు ప్రతి ప్రకరణం లోను ప్రథమములో గొన్నియండి యనంతరము అర్థాంతిక వాక్యములు ప్రారంభమవును. ద్వితీయ వాక్యములును గలియుట చేత సార్థాంతిక మహా వాక్యములను పేరుచే ప్రసిద్ధ మవుచున్నవి, అర్థాంతికము లనగ నొక ఋక్కుయొక్క గాని శ్లోకంయొక్క గాని సగముచే నంతమునుబొందుచున్న వాక్యమని యర్థం, యిట్టియర్థమే కిరణావళి యను మహావాక్య రత్నావళి వ్యాఖ్యానము దిట్లు వ్రాయబడి యున్నది.

.. అర్థాంతికంకిమిత్యత్ర సంహితాకాలే ఋగ్వీరామా
ణామవసానమితిసంజ్ఞా । తేషామవసానానాంక్రమకా
లేసంధ్యభావాదర్థాంతిక మితిసంజ్ఞేతి వేదలక్షణేఽభి
గతం । విధివాదవిచారుస్తులోచనే ద్రష్టవ్యః! అవిధే
యబ్రహ్మసాపకవిధి ఛాయాఽపన్నవాక్యాని।
తానికానీత్యత్రాచా। సర్వమిత్యాదివా। ,,

ప్రతి ప్రకరణ మందును యెంతవఱకు సామాన్య వాక్యములో యెచ్చటనుండి యర్థాంతిక వాక్య ప్రారంభమో విషయసూచికయందు గనపర్చబడినను గ్రంథమధ్యమందు వివరించబడియుండలేదు అట్టి విచక్షణ సామాన్యముగా ననుభవ వేద్యమే, అయితే గొన్ని గ్రంథములయందు మాత్రం యట్టి విభజనముగూడ వ్రాయబడి యున్నది, అర్థాంతిక వాక్యము కుదాహరణము ., అత్మానంచేద్వి జానీయాద యమస్మీతిపూరుషః। కిమిచ్ఛన్మస్యకామాయ శరీరమనుసంజ్వరేత్ ।

యీ శ్లోకమునందును రెండువాక్యములను రెండధ్యంతికి వాక్యము
లయి యున్నవి.

శ్రీ గురుభ్యో నమః.

శ్రీ మహావాక్య రత్నావళ్యాదేయ పీఠికాదయః.

ఓమ్॥ అథకలుఋశ్వేదాది విభాగేన వేదాః చ త్త్వైతాః సత్త్వై
కవింశతి శాఖాఋచః । నవాధికశతశాఖాయజుః ॥ సహస్రశాఖాస్సా
మ్నః । పంచాశచ్ఛాఖా అథర్వణస్య । ఏకైకస్యా న్యూహా నూ ఏకై
కోపనిషత్ । అహత్యాశీతి సహితశతాధిక సహస్రసంఖ్యాకా ఉపనిష
దః । తానుశ్రీరామచంద్రదేణ రామమతాయ సారతగోపనిషదమృతర
శతసంఖ్యాకా ఉపదిష్టాః । తథాచముక్తికోపనిషత్ స్వాత్మీయకళాశో
పనిషన్నామ శ్లోకాలిఖ్యంతే॥

యీ శ్లోకకథప్రశ్న ముండనూడూక్యతి త్తిరిః । ఎరి కేయంచ
ఛాందోగ్యం బృహదారణ్యకంకశ ॥ ౧ ॥ బ్రహ్మకై వల్య జాబాలశ్వే
తాశ్లోహంసత్త్వైః । గర్భోనారాయణోహంసో బిందునాశ్చిరశ్శిఖా॥
౨ ॥ మైత్రాయణీకాపితికీబృహ జ్జాబాలతాపసి । కాటాగ్నిసూరమై
త్రేయా సుబాలక్షురిమంత్రికా ॥ ౩ ॥ సర్వసారనిరాలంబం రహస్యం
వజ్రనూచికం । తేజోనాదధ్యావవిద్యాయోగతత్త్వాత్మగోధకం॥ ౪ ॥
పరివ్రాటిశిఖ సీతాచూడా నిర్వాణమండలం । దక్షిణాశ్చరభంస్కం
నం మహానారాయణాద్వయం॥ ౫ ॥ రహస్యంరామతపసం వాసుదేవ
చముగ్ధం । శాండిల్యంపైంగలంభిక్షు మహచ్ఛార్మికంశిఖా॥ ౬ ॥ తురీ
యాతీతసన్యాస పరివ్రాజాక్షమాలికా । అవ్యక్తాక్షరంపూర్ణ సూర్యా
క్ష్యధ్యాత్మకుండికా॥ ౭ ॥ సావిత్ర్యాత్మేపాశుపతం పరబ్రహ్మచరూ
తకం । శ్రీపురాతనం దేవీ శ్రీపురాతతభావనా॥ ౮ ॥ స్వాదయంకుండ
లీభస్మ రుద్రాక్షగణనర్కం । సార తారంమహావాక్యం పంచబ్రహ్మగ్ని
హోత్రీకం ॥ ౯ ॥ గోపాలతపనంకృష్ణం యజ్ఞవల్క్యం వరాహకం ।
శాట్వాహసిహయగ్రీవం దత్తాత్రేయంచగారుడం॥ ౧౦ ॥ కలిజాబాలి
సాభాగ్య రహస్యంబుచముక్తిక ॥ ౧౧ ॥ ఇతి (శ్లోకావళ్యాదేయ రత్నో

పనిషదాంశాఖా భేదందర్శయతి) తత్రదశోపనిషదః ఋగ్వేదగతాః।
 శుక్లకృష్ణభేదేన యజుషఏకపంచాశత్ । తత్రశుక్లయజుష ఏకోసవింశ
 తిః। కృష్ణయజుషోద్వాత్రింశత్ । సామ్నఃషోడశః అధర్యన్తైకత్రింశత్ ।
 ఆచార్యాష్టోత్తరశతం । (అద్వైతాంపూర్వాచార్య ప్రకాశితత్వందశక
 యతి) తత్రగౌడపాదాచార్యై ర్మాండుకోపనిషద్వాగ్భాతా । శ్రీ
 మచ్చంకర భగవత్పాదాచార్యైః దశోపనిషదః। పంచరుద్రాశ్రుసింహ
 తాపనిచ శంకరానందైః సదాశివచరణై స్స్వయంప్రకాశా సందాత్యై
 శ్చద్వాత్రింశోపనిషదః । విద్యారణ్యాచార్యై రష్టోత్తర శతోపనిషదో
 వ్యాఖ్యాతాః । (మహావాక్య రత్నావళ్యాఖ్యానికా యాత్రయో
 దశభావిభాగం దశకయతి) ప్రకృతేతు రామచంద్రోపదిష్టే రామ
 దూతాయధీమతే యీశాద్యష్టోత్తర శతోపనిషద్వాగ్భాతాకవతే। నిమ
 బ్యాత్ర మహావాక్యరత్నావళిదాహృతా। విభావ్యతేవిభాగేన సాత్ర
 యోదశశధాపునః । తత్రాదౌవిధివాక్యాని బంధమోక్షపరాణిచ । అవి
 ద్వద్ధేయవాక్యాని జగన్మిద్యాపరాణిచ । అధోపదేశవాక్యాని జీవేనై
 క్యపరాణిచ । బ్రహ్మవిస్తననాఖ్యాని జీవన్ముక్తిపరాణిచ । బ్రహ్మను
 భూతిరూపాని తత్సగూదిపరాణిచ । అష్టస్వరూపవాక్యాని ఫలవాక్యా
 న్యనంతరం। విదేహముక్తివాక్యాని లిఖ్యంతేఽన్విష్య తత్రానూత్ ।
 యస్సాత్మశ్రమాచారడ్వితపరివారజితేంద్రియః । సోధికారీమహావా
 క్యరత్నావళ్యానంచాపరః। వాక్పూర్ణా సహనాప్యాయం భద్రంకర్తేభి
 రేవచ । పంచశాంతీః పతిత్వాదాపరేద్వాక్యా న్యనంతరం - (వాక్య
 పటంశాంతేపి ఏతన్వంచ శాంతయః పునరపివరసియాః)

తా శ్చ

౧. ఋగ్వేదమహావాక్యానాం.

హరిః- ఓం- వాక్మేనునస్తి ప్రతిష్ఠితా మనోమేవాచి ప్రతిష్ఠితా
 విరావీర్మనధి । బ్రహ్మను అస్తిప్రస్థుతంమే మాప్రహ్మ పీరనేనాధితే

నాహోరాత్రాస్త్యం దధామ్యుతం వదిష్యామి సత్యం వదిష్యామి తస్మా
 మవతు తద్వక్తార మవత్వవతు మామవతు వక్తారమవతు వక్తారం॥ ఓం
 శాంతి శాంతి శాంతిః॥ హరిః-ఓం॥ ఇత్యైత ర్థేయ ద్వితీయారణ్యకే
 స ప్రమోధ్యాయః॥

దీని స్వరముకుముంబై దేవనాగరి ప్రాకార ఆరణ్యక శాంతి పాఠ
 మును చూడవలెను. యీ శాంతి ఐతరేయోపనిషత్తుతో సంబంధించు
 వరకు చతుర్థాధ్యాయముగను ఆత్మపట్క-పప్తఖండముగా నున్నది,
 యిది యంత్యధ్యాయముగ నొక్క పర్యాయమును శాంతిగ నొక్క
 పర్యాయము మొత్తమున రెండు పర్యాయములు పఠనాంతమున చెప్ప
 వలయును. ఐత ర్థేయ శాంతికి నుత్తర శాంతియును గలదు, శేషించి
 ఋగ్వేదోపనిషత్తులకు యథాప్రకారం ఆద్యంతముల రెండు పర్యాయ
 ములుచు లును. ఉత్తర శాంతి యెట్లనిన,

ఉదితిః శ్రుక్రియందధే । తమహమాత్మనిదధే । అనుమా మైత్వింద్రి
 యం । మయిశ్రీర్మయియశః । సర్వః సప్రాణః సబలః । ఉత్తిష్ఠామ్య
 నుమాశ్రీః । ఉత్తిష్ఠ త్వను మాయంతు దేవతాః । అదబ్ధంచతురిషితం
 మనః । సూర్యోజ్యోతిషాం శ్రష్టోదీక్షేనూమాహింసీః॥ తచ్చతుదేవ
 వహితం శుక్రముచ్చరత్ । పశ్యేమశరదః శతంజీవేమశరదశ్శతం । త్వ
 మగ్నేవ్రతపాలసిదేవ అమర్త్యేష్వా । త్వంయజ్ఞేష్విడ్యః ॥ * మ్యను
 శీః ఇతి క్వచిత్పాఠః ।

ఈ క్రింద వ్రాయు ప్రకారము ,, ఆనందాశ్రమ సంస్కృత గ్రంథా
 వళిః- గ్రంథాంకః ౧౧. ఐత ర్థేయోపనిషత్తు,, యందున్నది

వాగ్మేమనసీత్యాది పప్తఖండరూప శాంతింస్థానే ఓంభూమిముప
 స్థునేదిత్యాదివాగ్రస ఇత్యంతంశాంతేః పఠనేవిశిష్టేన సంప్రదాయః॥

ప్రార్థించబడెను. (హే) ఆవి: - ఓ ఆవిర్భూతమగు బ్రహ్మ చైతన్య
మా, మే - నాకొఱకు, అవిరేధి - నాయవిద్యను బోగొట్టుచుబ్రకట
మగుము (ఆవీ:యని దీర్ఘము కొన్ని పాఠములందున్నది అదిగో క్రమ
మయిన పాఠమయినయెడల ఛాందసమై యుండును (ఒక ఆవిశ్వబ్రహ్మము
బ్రహ్మవాచకమైన నాచువాచకం. రెండవ ఆవిశ్వబ్రహ్మము ఉపసగణము)
పూర్వోక్తప్రకారము పరస్పరాను కూలములగు ఓ వాప్తివస్సులారా!
మేనాయొక్క, వేదస్య - బ్రహ్మవిద్యను బ్రతిపాదింపునట్లు నే జదివెడి
గ్రంథమునకు, అణి - ఆనయన సమర్థములై, స్థ: - ఉండి మే -నా
యొక్క, శ్రుతం - గ్రంథము అనగా నాచేత వినబడినగ్రంథ తదర్థ
జాతం, మాప్రిహసీ: - మరువబడినదిగాకపోవుగాక. అనేన - యీ.
అధీతేన - అధ్యయనం చేయబడిన గ్రంథంచేతను, అహోరాత్రా-
రాత్రింబగల్గును, సంసఘామి - సంయుక్తముగా చేయుమగు, సోమరి
తనమును వదలి కాశ్రిం బగల్గయిండు అధ్యయనమును జేయునునని
తాత్పర్యం. ఋతం - నేను జదివెడి గ్రంథము వరమార్థమునే, వది
ష్యామి - చెప్పెను, సత్త్వి - యవార్థమునే. వదిష్యామి - చెప్పె
దను, ఇచ్చట ఋశస్వీయులకు మానసత్త్వి వాచికత్త్విములచేత భేదం
గాన వునకుక్తి లేదు. మనస్సుచేత వస్తుసూధార్థ్యమును విచారించి
వాక్కుచేత పురుకుమను అనితాత్పర్యం. తత్ - ఆచెప్పబోవు బ్రహ్మ
తిత్త్వం. మాం - శిశ్యుడనగునన్ను, అవతు - రక్షించుగాక, తత్ -
ఆబ్రహ్మతత్త్వం, వక్తారం - బోధకులగు ఆచార్యులను అవతు-రక్షిం
చుగాక, మాం - శిశ్యుడనగునన్ను, అవతు - బ్రహ్మంరక్షించుగాక,
వక్తారం - నామాచార్యునిన్ని, అవతు- రక్షించుగాక ముచ్చటతన్నా
మవతు తద్వక్తార మవతు అనునవి సాధన కాలమందు విద్యోత్పత్తికి
ప్రతి బంధకములగు విఘ్నముల యొక్క పరిహారమును బ్రార్థించువా
క్యములు అవతుమాం అవతువక్తారం అనునవి విద్యోత్పత్తి న్యనంతరం
నందు ఆసంభావనా విపరీత భావనాజనక విఘ్నముల యొక్క పరిహార
మును బ్రార్థించువాక్యములు అవతు వక్తారం అను రెండవ పర్యాయం

చెప్పబడిన వాక్యం అధ్యాయ సమాప్తి సూచనకొరకు తెలిసికొన దగినది ఓం శాంతిశాంతిశాంతిః యని ముమ్మారు చెప్పట అధ్యాత్మికాది భౌతికాది దైవిక తాపత్రయ నివారణ కొరకును ఇతరవిఘ్నముల యుపశాంతి కొరకునని తా॥

తా॥ టీకాంతర్గతమయియే యున్నదిగనుక వేరుగ వ్రాయబడ లేదు, (భూమి ముపస్పృశేదిత్యాది పాఠముకును నుత్తర శాంతి పాఠముకును నిచ్చట గ)ంధవిస్తరభీతిచే నర్థం వ్రాయబడలేదు

౨ శుక్ల యజుర్వేద మహావాక్యానాం.

హరిః- ఓం, పూర్ణమదః పూర్ణమిదం పూర్ణ తూణాముద చ్యతే॥ పూర్ణాస్య పూర్ణామూదాయ పూర్ణమేవావశిష్యతే॥ ఓం శాంతిశాంతిశాంతిః॥

హరిః- ఓం- ఇతి ౧ బృహదారణ్యకే సప్తమాధ్యాయే ప్రథమం బ్రాహ్మణం [ఇది ౧౮ అవశిష్ట స్వరూప వాక్యములలో 3-౪ వాక్యములు గూడ అగుచున్నది)

౧- టీ॥ అదః=పరోక్షముగ నున్నదియు, పూర్ణాం=బ్రహ్మముచే పూర్ణమయినదియు, పూర్ణాత్=పూర్ణముకన్న, (పూర్ణముగానున్నదని యూహింపబడిన జగత్తుకన్న) పూర్ణాం=పరిపూర్ణమయిన బ్రాహ్మము, ఉదచ్యతే=అతిక్రమించుచున్నది, పూర్ణాస్య=పూర్ణమైన బ్రహ్మయొక్క, పూర్ణాం=పూర్ణమును, [అహం బ్రహ్మాస్మి యను భావం] ఆదాయ=గ్రహించి [పొంది] పూర్ణమేవ=అసంగమైనకూటస్థస్వరూపబ్రహ్మమే, అవశిష్యతే=శేషించుచున్నది

౧. తా॥ సమస్తము పరిపూర్ణమైన బ్రహ్మమే ఒక పాదముననుండి పూర్ణముగనున్నట్లు గనబడు మాయాకార్యమైన జగత్తు నతిక్రమించుచు బ్రహ్మము పూర్ణముగనున్నది, ఉపాధులునశింపగ కూట పై తన్మమే పరిపూర్ణబ్రహ్మమై శేషించుచున్నది.

౨- టీ॥ ఈశాంతి ఏడు, పూర్ణా, యను పదములతోకూర్చబడియున్నది. అదః = తత్పదలక్ష్యాధ్యక్షమైన పరబ్రాహ్మ, పూర్ణాం=

దేశకాలవస్తుపరిచ్ఛేద రహితమై సర్వవ్యాపకమయినది, ఇదం=ఈ నామ రూపాత్మకమై కనబడుచు సోపాధికమయి జగము (వ్యవహారావన్నము గనుక) పూర్ణం = తనరూపముచేతనే (పరమాత్మ చేతనే) వ్యాపింపబడినది. పూర్ణం=కార్యాత్మక బ్రహ్మ, పూర్ణాత్ = కారణాత్మక బ్రహ్మవలన, ఉదచ్యుతే = అతిశయించుచున్నది [కారణమైన పరమాత్మభావమును విడిచి పెట్టుటలేదు] పూర్ణస్య = కార్యాత్మకమైన బ్రహ్మయొక్క, పూర్ణం=పూర్ణతను ఆదాయ=తీసికొని, (కారణసత్తగల దానినిగా తెలిసి అవిద్యవలన గలిగిన భేదవ్యవహారమును పరిహరించి) (స్థితస్య) జ్ఞానినః=ఉన్న బ్రహ్మజ్ఞానికి, పూర్ణమేవ= ప్రజ్ఞాన ఘనైకరస స్వభావమయిన కేవలబ్రహ్మ మేలవశిష్యతే = మిగిలియున్నది.

౨- తా॥ సకలోకనిష్ఠత్వేతి పాద్యమైన యీ పూర్ణ పదార్థమే యీ మంత్రం చేత అనువదించ బడుచున్నది. కార్య కారణాత్మకమయిన నామరూపాది వ్యవహారముచే నానా విధములుగా వేరు వేరు ఉపాధులతో కూడికొనిన యీ జగత్తు అవిద్యా కల్పితమయినది గనుక దీని కధిష్ఠాన మయిన పరిపూర్ణ బ్రహ్మ స్వరూపము సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మయను శ్రుతి బలముచేత కార్యమైన జగము కారణ బ్రహ్మకంటె వేరు సత్తగలది కాదని ఆపరిపూర్ణబ్రహ్మనుగా తెలిసికొన్న విద్వాంసుడు, ఆరోపిత దేహోపాధి భ్రాంతి నశించగా తాను పరిపూర్ణబ్రహ్మ మాత్ముడై మిగిలి యుండునని తాత్పర్యం. రజ్జువునందు కల్పితమైన సర్పమును దానివలన గలిగిన భయకంపాదులును రజ్జువును తెలియ గానే యవి యచ్చటనే లయించి రజ్జు మాత్రమే శేషించి అజ్ఞానకల్పిత సర్పభయ కంపాదులు నశించి జ్ఞానా నందములువచ్చినట్లుగా బ్రహ్మ సాక్షాత్కారము కాగానే అవిద్యకములైన భ్రాంతులు నశించి స్వరూపానంద బ్రహ్మసాక్షాత్కారము నిర్వాధకం గానుండును ముమ్మారు శాంతిని పఠించుట ఆధ్యాత్మికాది భౌతికాధిపై విక తాపత్రయ నివారణము కొరకును యితర విఘ్నముల యుపశాంతి కొరకునని తాత్పర్యము.

3. కృష్ణయజుర్వేద మహావాక్యానాం.

హరిః - ఓం - సహనా¹వవతు । సహనా¹భునక్తు । సహవీ¹ర్యంక
రవావహై । తేజస్వి¹నావధీతమస్తుచూ¹విద్విషావహై॥ ఓం శాంతిశాంతి
శాంతిః॥ హరిః - ఓం - కృష్ణయజుర్వేదతై త్రి¹యశాఖోపనిషదానంద

౧

టీః - నా శిష్యాచార్యులమగుమాయిద్దరిని, సహ = కూడ,
అవతు = రక్షించునుగాక, నా = శిష్యా చార్యుల మగుమాయిద్దరిని,
సహ = కూడ (బ్రహ్మ = పరబ్రహ్మము) భునక్తు = అనుభవింపచేయునుగాక,
సహ = కూడ, వీర్యం = సామర్థ్యమును (విద్యానిమిత్తక మైనసామ
ర్థ్యమును) కరవావహై = చేయుదుముగాక, అధీతం = అధ్యయనము
చేయబడినది (మాయిద్దరిచేతనుచదువబడినది) నా = మాయిద్దరికిని,
తేజస్వి = తేజో వంతమైనది, అస్తు = అగునుగాక (అర్థజ్ఞానయోగ్య
మైనదగునుగాక) (ఆవాం = శిష్యాచార్యుల మగుమేమిద్దరమున్ను)
మావిద్విషావహై = విరోధమును పొందకపోదుముగాక (మాయిద్దరి
కినియే దైనను ప్రమాదమువలన ద్వేషముకలిగినేని అదిలేకుండా బోవు
నుగాక) శాంతిశాంతిశాంతిః = ఈశాంతి త్రయము ఆధ్యాత్మికాధి
భౌతికాధిదైవిక తాపత్రయముకొరకును విద్యావిఘ్నముయొక్కశమం
కొరకును యని యెరుగవలయును.

తాః - ముందుపఠించ బోవు పరబ్రహ్మ విద్య శిష్యాచార్యులమగు
మమ్ము నిద్దరిని రక్షించునుగాక - మాయిద్దరికిని పరబ్రహ్మనుభవము
కలుగజేయునుగాక - మాయిద్దరికిని బ్రహ్మవిద్యానిమిత్తమైన సామ
ర్థ్యముకలుగునుగాక - మాచేత నధ్యయనముచేయబడినది తేజోవంత
మగునుగాక - శిష్యాచార్యులమగు మాయిద్దరికిని ప్రమాదమువల్లనై
నను అన్యాయమువల్లనై నను ద్వేషము కలుగకపోవునుగాక - శాంతి
యగునుగాక - ఇట్లు ప్రార్థనాపూర్వకముగా ముందు పఠించబోయేడి
వాక్యముల యొక్క విఘ్ననాశము కొరకు శాంతినిజేసి అవిఘ్నముగా
శిష్యునిచేత బ్రహ్మవిద్యాప్రాప్తి కొరబడుచున్నది యని తాత్పర్యము.

౪. సామ వేదమాహావాక్యానాం.

ఆప్యాయంతు మమాంగాని వాక్ష్వాణశ్చక్షుశ్రోత్రమథోబల
మింద్రియాణిచ సర్వాణిసర్వంబ్రహ్మోపనిషదం మాహంబ్రహ్మనిరాకు
ర్యాం మామా బ్రహ్మ నిరాకరోద నిరాకరణ మస్తస్మినిరాకరణంమే
అస్తుతదాత్మనినిర కేయ ఉపనిషత్సుధర్మాస్తేమహాసంతు తేమయినన్తు॥
ఓంశాన్తిశాన్తిశాన్తిః॥ ఇతి ౯ ఛాందోగ్యోపనిషత్సప్తమప్రపాఠకే
పంచదశఖండేద్వితీయంవాక్యం । ఉపనిషదంత్యవాక్యంచ ।

టీ: - మమ = నాయొక్క, అంగాని = అవయములును, వాక్ =
వాక్కును, ప్రాణః = ప్రాణమును, చక్షుః = నేత్రమును, శ్రోత్రం = చెవి
యును, అథోబలం = అథోముఖ వృత్తియందు నామధ్యముగల మన
స్సును, సర్వాణి = అన్ని, ఇంద్రియాణిచ = ఇంద్రియములును, ఆప్యా
యంతు = తృప్తిపొందుగాక. ఉపనిషదం = వేదాంత ప్రతిపాద్యమైన,
బ్రహ్మ = బ్రహ్మస్వరూపము, సర్వం = సకలమగును. అహం = నేను.
బ్రహ్మ = పరమాత్మను మానిరాకుర్యాం = నిరాకరించకుండునుగాక.
మాం = నన్ను, బ్రహ్మ = పరమాత్మ, మానిరాకరోత్ = నిరాక
రించక యుండుగాక. అనిరాకరణం = ఆదరము. అస్తు = కలుగుగాక.
మే = నాకు, అనిరాకరణం = విశ్వాసము, (లక్ష్యభావము) అస్తు =
అగుగాక. తిత్ = ఆ, ఆత్మని = బ్రహ్మమందు, నిరతే = ఆశక్తిగల.
మయి = నాయందు, రో = ఏ, ఉపనిషత్ = వేదాంతములందు చెప్ప
బడిన, ధర్మాః = ధర్మములు, తే = అవి, సంతు = ఉండుగాక.
ద్విరుక్తి ఆదరమును సూచించును) ఓం = ప్రణవస్వరూపమగు పర
బ్రహ్మమా, శాన్తిశాన్తిశాన్తిః = విఘ్నములు పరిహరించుదువుగాక.

తా: - సామ వేదార్థసారభూతిమైన తత్త్వమని మహావాక్యార్థ
నిశ్చయప్రకారము త్వంపద వాచ్యుడైన జీవుని యొక్క అవయవము
లగువాక్కు. ప్రాణము నేత్రములు శ్రోత్రములు మనస్సు మొదలైన
సకలేంద్రియములను విషయాదులందు ప్రవేశించ నివృత్త త్వంపద
లక్ష్యభూతుడైన పృథ్వీగాతోన్ముఖ మానటులజేసి జహదజహల్లక్షణ

చేతప్రత్యగాత్మను తత్పదలక్ష్యమైన బ్రహ్మమందు అసివదముచేత
 నైక్యపరచి సర్వం బ్రహ్మమను ననుభవానందము పొందుటకై పర
 మేశ్వర ఓసలక్షణముచేత సద్గురుడనియు విలక్షణముచే పరమాత్మయ
 నియు, అధికారియైన ముముక్షువు తనకు గురుబోధయందును ఆబో
 ధకు లక్ష్యమైన పరమాత్మయందును అనిరాకరణము అనగా అలక్ష్యత
 లేకయుండుగాక యనియు సద్గురుడును పరమాత్మయు తన్ను నిరాక
 రించక భ్రాంతిసముదాయములోబడనివ్యక్త ఆదరింతురుగాక యనియు
 బ్రహ్మనుభవమును అపేక్షించిన తనయందు వేదాంత ములయందు
 చెప్పబడిన శమదమాదులు మొదలైన యావద్ధర్మములు కలిగియుండు
 గాక యని ఆచార్యుండు అని శాంతిని యుచ్చరించుట ఆధ్యాత్మిక ఆధి
 భౌతిక ఆధిదైవికములయిన విఘ్నములయొక్క పరిహార నిమిత్తమని
 పెద్దలు చెప్పుచుట. ఆధ్యాత్మిక మనగా శరీరమునాధారముచేసికొని
 పుట్టునట్టి జ్వరము తలనొప్పి వ్రణము మొదలగు వానివలన గలిగిన
 తాపములు అధిభౌతికములనగా దయ్యము రాక్షసుడు పులి సింహము
 మొదలగు భూతముల ద్వారా గలుగు బాధలు. ఆధిదైవికములనగా
 దైవవశముగా పిడుగు మెరుపు మొదలగువానివలన గలుగు తాప
 ములు ఓం అనిశాంతికి పూర్వము స్మరించుట సమస్తక్షేత్ర పరిహార
 మూలకముగా విఘ్నములేక జీవ బ్రహ్మైక్య జ్ఞానోదయ లాభము
 తొరకని తెలియవలెను.

౫. అధర్వణ వేద మహావాక్యానాం.

భద్రంకర్ణేభిశ్రుణుయీమ దేవాభద్రంపశ్యేచ్ఛాత్ భిర్యజతాః॥
 స్థిరైరంగైస్తుష్టువాంస్తస్మాభిర్వ్యశేమదేవహితంయదాయుః॥ స్వస్తి
 నభింద్రోవృద్ధశ్రవాః స్వస్తి నః పూషావిశ్వవేదాః । స్వస్తిస్తస్తాగ్న్యో
 అరిష్టనేమిః॥ స్వస్తి నోబ్రహ్మసృతిర్ధధాతు॥ ఓంశాంతిశాంతిశాంతిః॥
 హరిః॥ ఓం॥

ఇతి ఋగ్వేదే ప్రథమాష్టకే షష్టాధ్యాయే షోడశ వర్గాంతర్గతే ఋచౌ॥ తస్మిన్నే వేదే ప్రథమమండలే ఏకోనవింశతితమనూత్తాంతర్గతే ఋచౌ॥

(ఈ ఋక్కులు మొదటిపక్షము అధర్వణ వేదమందున్నట్లు పఠించవలెననియు అట్లు అందులేనియెడల ఆదిమ వేదమైన ఋగ్వేదమందున్నట్లు పఠించవలయుననియు యజుర్వేదారణ్యక శాంతిపఠనము ఇచ్చట వర్తించదనియు నాయభిప్రాయమేగాక ఇప్పుడు మౌలోకగతులయియున్నట్టియు యజుశ్శాఖీయులయినట్టియు వేదాంతశాస్త్రపండితులయినట్టి బెజవాడయను వాడుక పేరుగల విజయవాడ కాపురస్థులయినట్టియు కృష్ణా తీరవాసులైనట్టియు బ్రహ్మశ్రీ జంధ్యాల గౌరీనాథ శాస్త్రుల వారియొక్క యభిప్రాయము యైయున్నది గాన ఋగ్వేదపాఠానుసారముగనే వ్రాయడమయినది పెద్దలెవరైననింక యజుర్వేదపాఠానుసారముగ పఠించవలెనను యభిప్రాయము లయిన యెడల అట్లే పఠించేది. భద్రం కర్ణభీరితి శాంతిః అని చెప్పట వలన ఆయొక్క ఋక్లే చెప్పవలెనా లేక స్వస్తి న ఇందోయిన్నదిగూడ చెప్పవలెనా యను సంగతి గూడ విచారణీయమైయున్నది ఋగ్వేదములో, స్వస్తి, యనునది యెముందుగను, భద్రం, యనునదియే తరువాతగను వ్రాయబడియున్నది

టీ॥ దేవాః = ఓ దేవతలారా, వయం = గురుశిష్యులముముముక్షువులగుమేము. కర్ణభిః = కణములచేత, భద్రం = మంగళమును అనగా మంగళకరమైన వాక్యములను, శ్రుణుయామః = వినుచున్నాము, ఓ దేవతలారా మీ మంగళ వాక్కులను చెవులారా వినుచున్నామని యథాం యజుతాః = పూజ్యులయిన యజ్ఞ దేవతలారా, అక్షభిః = కన్నులచేత, భద్రం = మంగళమైన మీరూపములను. పశ్యేమః = చూచెదం, అనగా మీ మంగళమయిన రూపములను కన్నులారా చూతుముగాక యని అర్థం స్థిరైః = దృఢమైనట్టి, అంగైః = అవయవములచేతను, తలాభిః = శరీరములచేతను, తుష్టువాంసః = స్తోత్రమును చేయుచున్న వారమగుచు, యదాయః = ఏమాజీవితమైన ఆయుర్రాయముగలదో, తదాయః =

అయ్యాస్సును, దేవహితం = దేవతులకు ప్రియమగునట్లు, వ్యకే
 మ = చేయుచున్నాము. (అనగా మాజీవితకాలమంతయు దేవతులకు
 కృతజ్ఞులముగా నుండుమని భావము.) వృద్ధశ్రవాః = సర్వదిగంతవి
 శ్రాంతమైనకీర్తిగలిగిన, ఇంద్రః = దేవేంద్రుడు, (సకలయాగభోగ
 కర్త) సః = మాకొఱకు, స్వస్తి = శుభమును, దధాతు = ఇచ్చు
 గాక, విశ్వపేదాః = సర్వజ్ఞుడైన, పూషా = సూర్యుడు, స్వస్తి =
 శ్రేయస్సును, దధాతు = ఇచ్చుగాక, అరిష్టనేమిః = శుభములకు
 అధారుడైన, తార్క్ష్యః = గరుత్మంతుడు, సః = మాకొఱకు, స్వస్తి =
 శుభమును, దధాతు = ఇచ్చుగాక, బృహస్పతిః = దేవగురువైన బృ
 హస్పతి, సః = మాకొరకు, స్వస్తి = మంగళములను, దధాతు =
 ఇచ్చుగాక.

తా॥ అధ్యాత్మికాది విష్ణుపరిహారమూలకముగాను, సకలదేవ
 తలయొక్క అనుగ్రహము తనకు సిద్ధించుటకును, సాంప్రదాయాభివృ
 ద్ధికొరకును. అధర్వవేద శాఖాగతమైన ఉపనిషత్తులకు భద్రంకర్ణభి
 యనుశాంఠిని జదివి మరియు నుపనిషత్తును చదువుచు దానియర్థమును
 వినిదానిప్రకారమనుసంధానము జేయుట సాంప్రదాయవిదులు రాద్ధాం
 తముజేసిరి. మోక్ష పురుషార్థము ఉపనిషద్విచారజనిత జ్ఞానముచేతనే
 సంభవించును. కర్మాదుల నీశ్వరబుద్ధితోజేసిన సకలపాపతయమును
 జ్ఞానోత్పత్తియను గలిగి అజ్ఞానముచే నజ్ఞానము నశింపగా స్వరూపా
 వస్థానరూపముక్తి తనంతటతానే యావిర్భవించును. ముముక్షువులు
 పలుపురుగావున నిచట శ్రుణుయామాది బహువచనములు చెప్పబడి
 నవి. కర్తైః అని చెప్పటకు కర్ణభిః అని ఛాందసము గనుక [అదభ్యము]
 అనగ మార్పునొండ దగినదిగాదు. (ఈశాంతుల కర్థములున్నూ తాత్ప
 ర్యములున్నూ ఇక్కడ గ్రంథవిస్తరభీతిచే క్లుప్తముగ వ్రాయబడినవి.
 ఇంకనుద్గ్రంథములనుండియు భాష్యములనుండియు జదివి విశేషముగ
 గ్రహించి యానందించ గలరని కోరుచున్నాను] ఈశాంతులు మహా

వాక్య పఠనమునకు పూర్వమందును పఠమందును జక్కగ నర్థానుభవముతోపఠించుకోరెదను.

సంఖ్యాశాంతిసహిత అష్టోత్తర శతోపనిషన్నామావళీ.

౧. వాచసనేయసంహితోపనిషత్ । (ఈశావాస్య) శుక్లయజుర్వేదీయా । పూర్ణమద ఇతి శాంతిః.

౨. తలవకారోపనిషత్ । (కేన) సామ వేదీయా । ఆప్యాయంత్వితి శాంతిః.

౩. శతోపనిషత్ । కృష్ణయజుర్వేదీయా । సహనావవత్వితి శాంతిః.

౪. ప్రశ్నోపనిషత్ । అధర్వణ వేదీయా । భద్రంక ర్ణేభిరితి శాంతిః.

౫. ముండకోపనిషత్ । అధర్వణ వేదీయా । భద్రంక ర్ణేభిరితి శాంతిః.

౬. మాండూక్యోపనిషత్ । అధర్వణ వేదీయా । భద్రంక ర్ణేభిరితి శాంతిః.

౭. తైత్తిరియోపనిషత్ । కృష్ణయజుర్వేదీయా । సహనావవత్వితి శాంతిః.

౮. ఐతరేయోపనిషత్ । ఋగ్వేదీయా । వాజ్మేమననీతి శాంతిః.

౯. ఛాందోగ్యోపనిషత్ । సామ వేదీయా । ఆప్యాయంత్వితి శాంతిః.

౧౦. బృహదారణ్యకోపనిషత్ । శుక్లయజుర్వేదీయా-కాణ్వశాఖయా । పూర్ణమద ఇతి శాంతిః.

౧౧. బ్రహ్మోపనిషత్ । కృష్ణయజుర్వేదీయా । సహనావవత్వితి శాంతిః.

౧౨. కైవల్యోపనిషత్ । కృష్ణయజుర్వేదీయా । సహనావవత్వితి శాంతిః.

౧౩. జాబాలోపనిషత్ । శుక్లయజుర్వేదీయా-వాచసనేయినీ । పూర్ణమద ఇతి శాంతిః. (తి శాంతిః)

౧౪. శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్ । కృష్ణయజుర్వేదీయా । సహనావవత్వితి శాంతిః.

౧౫. హంసోపనిషత్ । శుక్లయజుర్వేదీయా-వాచసనేయినీ । పూర్ణమద ఇతి శాంతిః.

౧౬. ఆనుశికోపనిషత్ । సామ వేదీయా । ఆప్యాయంత్వితి శాంతిః.

౧౭. కరోపనిషత్ । కృష్ణయజుర్వేదీయా । సహనావవత్వితి శాంతిః.

౧౮. నారాయణోపనిషత్ । కృష్ణయజుర్వేదీయా । సహనావవత్వితి శాంతిః.

౧౯. పఠమహంసోపనిషత్ । శుక్లయజుర్వేదీయా-వాచసనేయినీ । పూర్ణమద ఇతి శాంతిః.

౨౦. అమృత బిందూపనిషత్ ।

కృష్ణయజుర్వేదీయా | సహనావవత్వితిశాంతిః || ౨౧ || అమృతనాదో
 పనివత్ | కృష్ణయజుర్వేదీయా | సహనావ వత్వితిశాంతిః || ౨౨ ||
 అధర్వణికోపనివత్ | అధర్వణీయా | భద్రంకణేభిరితి
 శాంతిః || ౨౩ || మైత్రాయణ్యుపనివత్ | సామ వేదీయా | ఆప్యాయంత్వితిశాంతిః || ౨౪ ||
 కాపీతకబ్రాహ్మణోపనివత్ | ఋగ్వేదీయా | వాజ్మేమనసీతిశాంతిః ||
 ౨౫ || బృహజ్జాబాలోపనివత్ | అధర్వణీయా | భద్రంకణేభిరితి
 శాంతిః || ౨౬ || స్వసింహతాపనీయోపనివత్ | అధర్వణీయా | భద్రం
 కణేభిరితి శాంతిః || ౨౭ || కాలాగ్నిరుద్రోపనివత్ | కృష్ణయజుర్వే
 దీయా | సహనావవత్వితిశాంతిః || ౨౮ || మైత్రేయోపనివత్ | సామ
 వేదీయా | ఆప్యాయంత్వితిశాంతిః || ౨౯ || సుబాలోపనివత్ | శుక్లయ
 జుర్వేదీయా వాజసనేయసి | పూణమద ఇతి శాంతిః || ౩౦ || ఝరికో
 పనివత్ | కృష్ణయజుర్వేదీయా | సహనావవత్వితిశాంతిః || ౩౧ || మంత్రి
 కోపనివత్ | శుక్లయజుర్వేదీయా వాజసనేయసి | పూణమద ఇతి
 శాంతిః || ౩౨ || సర్వసాకోపనివత్ | కృష్ణయజుర్వేదీయా | సహనావ
 వత్వితిశాంతిః || ౩౩ || నిరాలంబోపనివత్ | శుక్లయజుర్వేదీయా-వాజ
 సనేయసి | పూణమద ఇతి శాంతిః || ౩౪ || శుకరహస్యోపనివత్ | కృష్ణ
 యజుర్వేదీయా | సహనావ వత్వితిశాంతిః || ౩౫ || వజ్రసూచికోపని
 వత్ | సామ వేదీయా | ఆప్యాయంత్వితిశాంతిః || ౩౬ || తేజోబిందూ
 పనివత్ | కృష్ణయజుర్వేదీయా | సహనావవత్వితిశాంతిః || ౩౭ || నాగ
 బిందూపనివత్ | ఋగ్వేదీయా | వాజ్మేమనసీతిశాంతిః || ౩౮ || ధ్యాన
 బిందూపనివత్ | కృష్ణయజుర్వేదీయా | సహనావవత్వితిశాంతిః || ౩౯ ||
 బ్రహ్మవిద్యోపనివత్ | కృష్ణయజుర్వేదీయా | సహనావవత్వితిశాంతిః ||
 ౪౦ || యోగతత్వోపనివత్ | కృష్ణయజుర్వేదీయా | సహనావవత్వితి
 శాంతిః || ౪౧ || ఆత్మబోధోపనివత్ | ఋగ్వేదీయా | వాజ్మేమనసీతిశాం
 తిః || ౪౨ || నారదపరివ్రాజకోపనివత్ | అధర్వణీయా | భద్రంకణే
 భిరితిశాంతిః || ౪౩ || త్రిశిఖిబ్రాహ్మణోపనివత్ | శుక్లయజుర్వేదీయా-
 వాజసనేయసి | పూణమద ఇతి శాంతిః || ౪౪ || నీతోపనివత్ | అధర్వ
 ణీయా | భద్రంకణేభిరితిశాంతిః || ౪౫ || యోగచూడా మణ్యువ

నివత్ । సామవేదీయా । ఆప్యాయంత్యతిశాంతిః॥ ౪౬॥ నిర్వాణోపని
షత్ । ఋగ్వేదీయా । వాఙ్మేమనసీతిశాంతిః॥ ౪౭॥ మండలబ్రాహ్మ
ణోపనిషత్ । శుక్లయజుర్వేదీయా । పూణమదతిశాంతిః॥ ౪౮॥
దక్షిణ మూర్త్యుపనిషత్ । కృష్ణయజుర్వేదీయా । సహనావవత్వితి
శాంతిః॥ ౪౯॥ శరభోపనిషత్ । అధర్వణీయా । భద్రకణ్ఠేభిరితి
శాంతిః॥ ౫౦॥ స్కందోపనిషత్ । కృష్ణయజుర్వేదీయా । సహనావవ
త్వితిశాంతిః॥ ౫౧॥ త్రిపాద్విభూతిమహానారాయణోపనిషత్ । అధ
ర్వణీయా । భద్రంకణ్ఠేభిరితిశాంతిః॥ ౫౨॥ అద్వయతారకోపనిషత్ ।
శుక్లయజుర్వేదీయా । పూణమదతిశాంతిః॥

౫౩॥ రామరహస్యోపనిషత్ । అధర్వణీయా । భద్రంకణ్ఠేభిరితి
శాంతిః॥ ౫౪॥ రామతాపనీయోపనిషత్ । అధర్వణీయా । భద్రంక
ణ్ఠేభిరితిశాంతిః॥ ౫౫॥ వాసుదేవోపనిషత్ । సామవేదీయా । ఆప్య
ాయంత్యతిశాంతిః॥ ౫౬॥ ముద్గలోపనిషత్ । ఋగ్వేదీయా । వాఙ్మే
మనసీతిశాంతిః॥ ౫౭॥ శాండిల్యోపనిషత్ । అధర్వణీయా । భద్రంక
ణ్ఠేభిరితిశాంతిః॥ ౫౮॥ మైంగలోపనిషత్ । శుక్లయజుర్వేదీయా ।
పూర్ణమదతిశాంతిః॥ ౫౯॥ భిక్షుకోపనిషత్ । శుక్లయజుర్వేదీయా ।
పూర్ణమదతిశాంతిః॥ ౬౦॥ మహోపనిషత్ । సామవేదీయా । ఆప్య
ాయంత్యతిశాంతిః॥ ౬౧॥ శారీరకోపనిషత్ । కృష్ణయజుర్వేదీయా ।
సహనావవత్వితిశాంతిః॥ ౬౨॥ యోగశిఖోపనిషత్ । కృష్ణయజుర్వే
దీయా । సహనావవత్వితి శాంతిః॥ ౬౩॥ తురీయ తీతానధూతోపని
షత్ । శుక్లయజుర్వేదీయా । పూర్ణమదతి శాంతిః॥ ౬౪॥ సన్న్యా
సోపనిషత్ । సామవేదీయా । ఆప్యాయంత్యతిశాంతిః॥ ౬౫॥ పరమ
హంస పరివ్రాజకోపనిషత్ । అధర్వణీయా । భద్రంకణ్ఠేభిరితి శాంతిః॥
౬౬॥ అక్షమాలికోపనిషత్ । ఋగ్వేదీయా । వాఙ్మేమనసీతిశాంతిః॥
౬౭॥ అవ్యక్తోపనిషత్ । సామవేదీయా । ఆప్యాయంత్యతిశాంతిః॥
౬౮॥ ఏకాక్షరోపనిషత్ । కృష్ణయజుర్వేదీయా । సహనావవత్వితి
శాంతిః॥ ౬౯॥ అన్నపూర్ణోపనిషత్ । అధర్వణీయా । భద్రంకణ్ఠేభిరితి
శాంతిః॥ ౭౦॥ సూర్యోపనిషత్ । అధర్వణీయా । భద్రంకణ్ఠేభిరితి

శాంతిః॥ ౭౦॥ అత్యుపనిషత్ । కృష్ణయజుర్వేదీయా । సహనావవ
త్వితిశాంతిః॥ ౭౧॥ అధ్యాయోపనిషత్ । శుక్లయజుర్వేదీయా । వాజ
సనేయనీపూర్ణమద ఇతిశాంతిః॥ ౭౨॥ కుండికోపనిషత్ । నామ వేదీయా ।
ఆప్యాయంత్యితిశాంతిః॥ ౭౩॥ సావిత్రియపనిషత్ । సామ వేదీయా ।
ఆప్యా యంత్యితి శాంతిః॥ ౭౪॥ ఆత్మోపనిషత్ । అధర్వణీయా ।
భద్రంకర్ణేభిరితి శాంతిః॥ ౭౫॥ పాశుపతబ్రహ్మోపనిషత్ । అధర్వ
ణీయా । భద్రంకర్ణేభిరితి శాంతిః॥ ౭౬॥ పరబ్రహ్మోపనిషత్ । అధ
ర్వణీయా । భద్రంకర్ణేభిరితి శాంతిః॥ ౭౭॥ అవధూతోపనిషత్ । కృష్ణ
యజుర్వేదీయా । సహనావవత్వితి శాంతిః॥ ౭౮॥ త్రిపురాతాపిన్యప
నిషత్ । అధర్వణీయా । భద్రంకర్ణేభిరితి శాంతిః॥

౭౯॥ దేవ్యుపనిషత్ । అధర్వణీయా । భద్రంకర్ణేభిరితిశాంతిః॥ ౮౦॥
త్రిపురోపనిషత్ । ఋగ్వేదీయా । వాజ్మేయనీతిశాంతిః॥ ౮౧॥
కరోపనిషత్ । కృష్ణయజుర్వేదీయా । సహనావవత్వితిశాంతిః॥ ౮౨॥
భావనోపనిషత్ । అధర్వణీయా । భద్రంకర్ణేభిరితిశాంతిః॥ ౮౩॥ రుద్ర
హృదయోపనిషత్ । కృష్ణయజుర్వేదీయా । సహనావవత్వితిశాంతిః॥
౮౪॥ యోగకుండల్యుపనిషత్ । కృష్ణయజుర్వేదీయా । సహనావవ
త్వితిశాంతిః॥ ౮౫॥ భస్మజాబాలోపనిషత్ । అధర్వణీయా । భద్రం
కర్ణేభిరితిశాంతిః॥ ౮౬॥ రుద్రాక్ష జాబాలోపనిషత్ । సామ వేదీయా ।
ఆప్యాయంత్యితిశాంతిః॥ ౮౭॥ గణపత్యుపనిషత్ । అధర్వణీయా ।
భద్రంకర్ణేభిరితిశాంతిః॥ ౮౮॥ దర్శనోపనిషత్ । సామ వేదీయా ।
ఆప్యాయంత్యితిశాంతిః॥ ౮౯॥ తారసారోపనిషత్ । శుక్లయజుర్వే
దీయా । పూణమద ఇతిశాంతిః॥ ౯౦॥ మహావాగ్యోపనిషత్ । అధర్వ
ణీయా । భద్రంకర్ణేభిరితిశాంతిః॥ ౯౧॥ పంచబ్రహ్మోపనిషత్ ।
కృష్ణయజుర్వేదీయా । సహనావవత్వితిశాంతిః॥ ౯౨॥ ప్రాణాగ్ని హో
త్రోపనిషత్ । కృష్ణయజుర్వేదీయా । సహనావవత్వితిశాంతిః॥ ౯౩॥
గోపాలతపనోపనిషత్ । అధర్వణీయా । భద్రంకర్ణేభిరితిశాంతిః॥ ౯౪॥
కృష్ణోపనిషత్ । అధర్వణీయా । భద్రంకర్ణేభిరితిశాంతిః॥ ౯౫॥ యాజ్ఞ

వల్క్యపనిషత్ । శుక్ల యజుర్వేదీయా । పూర్ణామన ష్టిశాంతిః ॥
 ౯౭॥ వరాహోపనిషత్ । కృష్ణయజుర్వేదీయా । సహనావవత్స్విశాం
 తిః ॥ ౯౮॥ శాట్వాతానీయోపనిషత్ । శుక్ల యజుర్వేదీయా । పూర్ణ
 మదక్షిశాంతిః ॥ ౯౯॥ హయగ్రీవోపనిషత్ । అధర్వణీయా । భద్రం
 కర్ణేభిరితి శాంతిః ॥ ౧౦౦॥ దత్తాత్రేయోపనిషత్ । అధర్వణీయా ।
 భద్రం కర్ణేభిరితి శాంతిః ॥ ౧౦౧॥ గాఢకోపనిషత్ । అధర్వణీయా ।
 భద్రం కర్ణేభిరితి శాంతిః ॥ ౧౦౨॥ కలిసంతరహోపనిషత్ । కృష్ణయజు
 ర్వేదీయా । సహనావ వత్స్విశాంతిః ॥ ౧౦౩॥ జాబాల్యపనిషత్ ।
 సామవేదీయా । అపూయంశ్విశాంతిః ॥ ౧౦౪॥ సౌభాగ్యోఽశ్శుశ్రు
 పనిషత్ । ఋగ్వేదీయా । వాస్తేమఃశీతిశాంతిః ॥ ౧౦౫॥ సరస్వతీ
 తహాశ్శుపనిషత్ । కృష్ణయజుర్వేదీయా । సహనావవత్స్విశాంతిః ॥
 ౧౦౬॥ బుద్ధ్యవోపనిషత్ । ఋగ్వేదీయా । వాస్తేమఃశీతిశాంతిః ॥
 ౧౦౭॥ అర్హిముక్తికోపనిషత్ । సహనావ వత్స్విశాంతిః ॥
 ౧౦౮॥ ముక్తికోపనిషత్ । శుక్ల యజుర్వేదీయా ॥ పూర్ణామన
 ష్టి శాంతిః ।

ఇన్దియోత్తరశతోపనిషదః.

౧౦౯ సంఖ్యగల ముక్తికోపనిషత్తు ప్రధనాశ్వామమందు
 ఏదో యపనిషత్తులు ఏదో వేదసంబంధములో వానిసంఖ్య యెంత
 యోవానికీ శాంతి లేవియో తెలుపబడి యున్నవి. అవసరమైనవనిజా
 భాగము చూడవచ్చును.

మహావాక్యగత్నప భావలి,

ఆరేయ మంగళాచరణమ్.

ఓం - శ్రీమద్విశ్వాగ్నిస్థాన పరమహంసాయనమః । యోవిధ్యా
 దవిదేహంతిమహావాక్యార్థవిగ్రహః । శ్రీరామచంద్రరూపాయశ్శస్త్రి
 భూతాత్మ సేవమః॥౧॥యఃశ్రాజ్యోయశిభిస్సద్భక్త్యనిరతైర్భాగ్యంతియం
 యోగినోనా త్తందిగమాంతవేద్యమనిశంయస్మైహవిద్మతే॥యస్మా
 త్కృతసరజంగమం సమభవద్యస్యాంతమాత్రోఽవరో యస్మిన్లీనమిదం
 ప్రణామిసతతంతం వాసుదేవంగురుం॥౨॥ నత్వాశ్రీవాసుదేవేంద్రపాద.

పండ్ల్రుహద్యయం । గ్రథ్యతేనై మహావాక్యాశత్నావళి రియంమ
యా॥3॥ ఇట్లు మంగళాచరణముశీమత్పరమహంస పరివ్రాజకాచార్య
రామచంద్రయతీశ్వరులవారి వలన చెప్పఁబడినది గనుక నదియే నిచ్చట
వ్రాయఁబడినది. హరిః - ఓం - తత్సత్.

ఏతస్మింథ మంగళా చరణము.

హరిః - ఓం శ్రీరస్తు.

వాగీశాద్యాస్సుమనసస్సర్వార్థానాము పక్రమే । యన్నత్వా
కృత శ్చ త్యాస్సుస్య స్తన్నమామిగజాననం॥

అభీష్టితార్థస్థిరం పూజితోయస్సరై రపి । సర్వవిఘ్నఛిదేత
స్సైగజాధిపతయోనమః॥

సారశంభో మహాదేవ విశ్వేశామరవల్లభ । శివశంకరసర్వా
త్మకానిలకంఠసమోస్తుతే॥ రామాయ రామభద్రద్రాయ రామచంద్రదాయ
వేదనే । రఘురాధాయ వాఢాయ సీతాయాః పతయోనమః॥ మనోజవం
మానుతతుల్యవేగం జతేంద్రియం బుద్ధిమతాంపరిష్ఠం । వాతాత్మజం
వానరయూధముఖ్యం శ్రీరామదూతం శిరసానమామి॥ నారాయణం
వద్మభువం వసిష్ఠం శక్తిగచ్ఛతత్పుత్రపరాశరంచ । వ్యాసంశుకంగౌడప
దం మహాంతం గోవిందయోగీంద్రమథాస్యశిష్యం॥ శ్రీ శంకరాచార్య
మథాస్యపద్మసాదంచ హస్తామలకంచశిష్యం । తంశోటకం వార్తక
కారమచ్యాసస్మద్గుహాస్సంత తమానశోస్మి॥ ఓంనమో బ్రహ్మదిభ్యో
బ్రహ్మవిద్యాసంప్రదాయ కర్తృభ్యోవంశమేభ్యోనమోమహద్భ్యో
నమో గురుభ్యః॥

పూర్వాశ్రమేశ్రీప మేషిహవిర్యాజనే తురీయాశ్రమేశ్రీశిష్యా
నంద సరస్వతీస్వామినే శ్రీమదఖండైకరసాయ శ్రీసద్గురవేనమః॥

శ్రీపరమశివేంద్ర సరస్వతీస్వామి సద్గురవేనమః॥

శ్రీసదాశివేంద్రాదినమస్త సరస్వతీస్వామిభ్యోనమః॥

శ్రీ మత్పరమహంస పరివ్రాజకాచార్యవర్య శ్రీసదానంద సరస్వతీస్వామిభిః॥ పృథ్వీకటికృత శ్రీచిచ్చిదాత్మాష్టోత్తర శతసిద్ధనామావళిః॥ (శ్లోకసంఖ్యాభిస్సహ)

ఈసిద్ధనామములు అధ్యయనార్థముగాని పూజార్థముగాని పురుషులు స్వార్థము స్వంతముగ పఠనము చేయవచ్చును ఇతరపురుషులకు అధ్యయనార్థముగాని పూజార్థముగాని స్త్రీలకు పూజార్థముగాని ఇతరులు పఠనముచేయు నెడల తాముస్వయముగ యత్యుపదేశమును పొంది గాని లేక యతిసాన్నిధ్యమందుగాని బ్రాహ్మణులు పఠనము చేయవలెను. పఠనముకుగాని పాఠనముకుగాని యతికి నేవిధమైన నియమమునూ లేదు. ఇది యంతయు ద్విజవిషయము, ద్విజేతరులకు పూజార్హత యున్నది గానిపై నచెప్పిన ప్రకారము అధికారవంతులయిన బ్రాహ్మణుల వలన నేతప్పనన్యథా లేదు, ఈనామములు దశావృత్తిగాని సక్త్యభివమందుః త్రిరావృత్తికి తక్కువగాకుండుగాని సహస్రనామత్యులము, మహావాక్య రత్నావళ్య ధ్యయనాధ్యాపక ప్రారంభమందు ప్రథమమున పూజావిధిగా ఈసిద్ధనామపఠన పాఠనములు ప్రశస్తములు గనుక ఓంకారాదినమోంతముగను శ్లోకరూపముగను ఇందుప్రకటింపబడెను, ప్రత్యేకసహస్రనామసిద్ధియగువరకు నిల్లు గ్రాహ్యము, అట్టి సహస్రనామసిద్ధియైన తరువాత నవిప్రత్యేకముగ నొక చిన్న గ్రంథరూపముగ ముద్రింపించి ప్రకటింపబడును. సిద్ధినామము లనగ శుద్ధనిగూఢాణ పరబ్రహ్మతత్వపరముగఁ కెప్పిన నామములని యర్థము,

శ్రీ చిచ్చిదాత్మాష్టోత్తరశత సిద్ధనామావళి ప్రారంభః.

ఓం శ్రీ దక్షిణామూర్తిగురవే నమః.

ఓం - శ్రీ చిదంబరప్రభవే నమః.

౧. ఓం - చిచ్చివాయ నమః॥ - ౧ ౨. ఓం - చిష్టనాయనమః, ౧ 3. - అచింతాయనమః॥ ౧ - ౪॥ చిదంబర మహాలయాయ నమః ౧॥ ౫॥ చిదాకార మహాద్వీప మధ్యదేశ సదాలయాయ నమః॥ ౬॥ చిదంబుధిమధోద్భూత చిత్సారమణి మండలాయమః॥ ౭॥

2|| చిదానందమహాసింధు మధ్యరత్నశిఖామణయేనమః 3|| ౮|| విజ్ఞాన
 కోశవిల సదానందా మృతమండలాయనమః ౪ || ౯|| వాచామగోచ
 రానంతి శుద్ధచైతన్య విగ్రహాయనమః ౫ || ౧౦|| మూలకందస్థచిదేశ
 మహాశాండవ పండితాయనమః || ౧౧|| షట్కణమాగకవిలసత్పర
 మండలసుస్థితాయనమః || ౧౨|| దశారాఖ్య మహాచక్రమధ్యమండల
 చిన్మణయేనమః ౧౩ || ౧౩|| ద్వాదశార మహాపద్మస్థితి చిద్వ్యోమ
 భానురాయనమః ౧౪ || ౧౪|| షోడశారమహాపీఠ స్థితచిచ్ఛక్తి నాయ
 కాయనమః ౧౫ || ౧౫|| దశద్వయ మహాసంధిస్థిత చిద్వహ్నిరంధ్రగా
 యనమః ౧౬ || ౧౬|| బిందుమండల మధ్యస్థచిద్విలాస ప్రకాశకాయ ||
 ౧౭|| దశారాఖ్య మహాచక్రమధ్య స్తంభశిరోమణయే ౮|| ౧౮|| ప్రథ
 మాక్షర నిదిశష్ట పరమార్థార్థ విగ్రహాయ ౯ || ౧౯|| ధృవమండల
 మధ్యస్థమహా చిత్రార్థ సంగ్రహాయ ౧౦ || ౨౦|| ద్విపకూట మహాపీఠ
 మధ్యవ ర్తిమహామణయే ౧౧ || ౨౧|| సదాశివ మహాకాశచక్ర మండల
 మధ్యగాయ ౧౨ || ౨౨|| గ్రథిత్రయ మహాభేద చతురాయనమః ౧౩ ||

౨౩|| శక్తిపాలకాయనమః ౧౪ || ౨౪|| హృదయాంబుజ మధ్యస్థ
 విరాజివ్యోమ నాయకాయనమః ౧౫ || ౨౫|| లలాటమండలాంతస్థమ
 హామాయావిభాసకాయనమః ౧౬ || ౨౬|| కపాలకుహరాంతస్థ విశు
 ద్ధగ్రామ దీప్తితాయనమః || ౨౭|| మహానంద మహాపూర్ణ భోధా
 చల విరాజితాయనమః ౧౮ || ౨౮|| మాయాతీతాయనమః ౧౯ ||
 ౨౯|| మహాదేవాయనమః ౨౦ || ౩౦|| మహానందాయ నమః ౨౧ ||
 ౩౧|| మలాపహాయనమః ౨౨ || ౩౨|| మూలాధారము ఖోశ్చన్న బ్రహ్మ
 రంధ్ర చిదాలయాయనమః ౨౩ || ౩౩|| మధ్యనాడి మహామాగకస్థితి
 మండలమధ్యగాయ ౨౪ || ౩౪|| హంసమాగై కాక నిరతజ్ఞాన మండల
 చిద్రసాయ || ౩౫|| హిరణ్మయ మహాకాశ చివ్యమండల మధ్యగాయ
 నమః ౩౬ || ౩౬|| సదోతిలమహాప్రజ్ఞా ప్రపంచాధార మండలాయ
 ౩౭ || ౩౭|| సహస్రకమలాంతస్థ బిందుకూటమహాగుర వే ౩౮ || ౩౮||
 స్వాత్మన్యారోపితా శేషజగదాధారవిగ్రహాయ ౩౯ || ౩౯|| సర్వాధి
 ప్తాన చిన్మాతృస్థానమధ్య విరాజితాయ ౪౦ || ౪౦|| సర్వోపనిషదు

నుప్తమహాకీర్తిధరాయ ౧౭॥ ౪౧॥ పరస్మైననుః ౧౭॥ ౪౨॥ స్వాత్మ
 రాజ్యసుఖాసీన స్వతాంజ్యోతి స్వయాపకాయ ౧౮॥ ౪౩॥ సర్వవే
 దాంతసిద్ధాంత మహాసామ్రాజ్య దీక్షితాయ ౧౯॥ ౪౪॥ స్వప్రకాశ
 మహాశైల శృంగరంద్రనివాసకాయ ౨౦॥ ౪౫॥ ఉన్నత్యంతమహానూర్గ
 సీమాగ్రాచల మండలాయ ౨౧॥ ౪౬॥ శుద్ధచైతన్య కాంతార
 సిద్ధాయ ౨౨॥ ౪౭॥ సత్యాదిలక్షణాయ ౨౩॥ ౪౮॥ భానుకూట
 ప్రతీకాశ చిచ్ఛిర్వృత శిఖామణయే ౨౪॥ ౪౯॥ భానుభావ కళాతీత
 శూన్యగ్రామ మహేశ్వరాయ ౨౫॥ ౫౦॥ బ్రహ్మవిద్యామయగ్రా
 మచిదాలయ మహాప్రథవే ౨౬॥ ౫౧॥ ప్రత్యగ్భూత మహామాన
 గోచరాయ ౨౭॥ ౫౨॥ శుద్ధచిద్రసాయ ౨౮॥ ౫౩॥ అజ్ఞాన
 హృదయ గ్రంథిభేద విద్యావిశారదయ ౫౪॥ ౫౪॥ అనేకకోటిసూర్యా
 భామిదు చక్రవిభాసికా ౫౫॥ ౫౫॥ అంగుష్ఠమాత్రదేశస్థ బ్రహ్మగాఢైస్య
 కనోచరా ౨౩॥ ౫౬॥ అత్యంతనిర్మలాకాశచైతన్యగిరిమధ్యగా ౨౪॥
 ౫౭॥ అద్వైతపరమానంద చిద్విలాస మహానిధయే ౨౪॥ ౫౮॥
 అనేకకోటిబ్రహ్మాండ ధారిణీ ౨౫॥ ౫౯॥ సర్వాత్మకాయ ౨౫॥
 ౬౦॥ విభవే ౨౫॥ ౬౧॥ ఆదిమధ్యాంతరహిత బ్రహ్మానంద
 నిధయే ౨౫॥ ౬౨॥ ఆధారమాగ్నీమాంత వాసిణీ ౨౬॥
 ౬౩॥ నిత్యవిరంతరాయ ౨౬॥ ౬౪॥ అత్యచ్ఛనిర్మలాకారా ౨౬॥
 ౬౫॥ అత్యాశ్చర్య ౨౬॥ ౬౬॥ అజరాయ ౨౬॥ ౬౭॥ అమ
 రాయ ౨౬॥ ౬౮॥ అనామకులగోత్రా ౨౭॥ ౬౯॥ అప
 మేయమహాగురవే ౨౭॥ ౭౦॥ ఆబ్రహ్మరంధ్రదేశస్థాయ ౨౭॥
 ౭౧॥ నిస్తరంగసుఖార్ణవాయ ౨౭॥ ౭౨॥ అపమేయవరానంద
 ప్రత్యగ్రూప చిదంబుధయే ౨౭॥ ౭౩॥ అవిముక్త మహావీరస్థిచి
 ద్రూప విగ్రహ ౨౮॥ ౭౪॥ అజ్ఞాచక్రనివిష్టాయ ౨౮॥ ౭౫॥
 అతిహర్ష చిదాలయాయ ౨౮॥ ౭౬॥ అమితానంత బోధాంతనా
 దాంతస్థితమండలా ౨౮॥ ౭౭॥ అఖండశుద్ధచైతన్య వంశరస్థమహా
 శుకాయ ౩౦॥ ౭౮॥ ఆగమాంతైకవేద్యా ౩౦॥ ౭౯॥ అమ

మండలసుస్థితా 30|| ౧౦|| అనేక కోటిహృత్పద్మ ప్రకాశకమహార
వయే 30|| ౧౧|| షడంబురుహచక్రాంత స్ఫూర్తి సౌదామనీప్రభా
యనమః 30|| ౧౨|| షడ్విద్యై క్యానుసంధాన పరహృన్వో య
సంస్థితాయ 3౨|| ౧3|| నిస్తైగుణ్యమహామాగః గామినే 3౨||
౧౪|| జ్ఞానైకగోచరా 3౨|| ౧౫|| నిత్యాశ్చర్యచిదానందనిర్మలా
ఖండముదా 33|| ౧౬|| నిరాధారమహాదేశస్థిత చిన్మండలా 33||
౧7|| నిత్యశుదచిదానంద నిరాకాశమఖండభయే 3౪|| ౧౮|| నిత్య
పూర్ణచిదాకాశస్థిత నిర్వాణసుందరాయ 3౪|| ౧౯|| నిర్వికల్పనిరా
భాస శుద్ధచైతన్యరూపకాయ 3౫|| ౨౦|| నిరవన్యనిరాధారనిస్సం
శయ నిరంకుశాయ 3౫|| ౨౧|| నాదబిందుకళాతీతాయ 3౬|| ౨౨||
పరాత్పరగ్రహప్రభవే ౪౬|| ౨3|| నిత్యపూతసుఖాకార హృతంకృజ
మనోరమాయ 3౬|| ౨౪|| నిర్వాణైలనిలయమహా చిన్మంటపస్థితా
3౭|| ౨౫|| కోటిసూర్యప్రతీకాశ మహాచిన్మండలస్థితాయ 3౭|| ౨౬||
కార్యకారణనిర్ముక్తాయ 3౮|| ౨7|| దివ్యనాదాంతభాసురాయ 3౮||
౨౮|| పరమండలమధ్యస్థ చిత్కుటాగ్ర విభానకాయ ౪౮|| ౨౯||
పరాత్పరమహావ్యోమ భాసనూన మహారవయే 3౮|| ౩౦|| ప్రత్య
గాత్యస్వరూపాయ ౩౯|| ౩౧|| సచ్చిదానంద విగ్రహాయ ౩౯||
౩౨|| ప్రాదేశమాత్రీ సంలగ్నపశుపాశ విమోచకాయ ౪౦|| ౩3||
ప్రాణాపానమహామాగః ధ్యానతత్పర సేవితాయ ౪౦|| ౩౪|| ప్రణ
వాద్ధిమథోత్పన్న జ్ఞానపీయూష విగ్రహాయ ౪౧|| ౩౫|| పరిపూర్ణ
పరానందప్రజ్ఞానఘనలక్షణాయ ౪౧|| ౩౬|| పూర్ణానందమహాసింధు
మధ్యస్థిత మహాచలాయ ౪౨|| ౩౭|| అఖండైకరసస్ఫూర్తిప్రవా
హాశ్రయమండలాయ ౪౧|| ౩౮|| పరిశిష్టపరానందపరాశ్రీగురు వేద౨||

ఓం అఖండైకరసపరమాత్మవినేనమః - ఓం పరబ్రహ్మణేనమః
ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణమస్తు|| హరిః ఓమ్||

ఇతి శ్రీ సచ్చిదాత్మాప్రతిపత్తి కతసిద్ధనామావళి
స్కం పూర్ణా ౩౦

అథ శ్రీ చిచ్ఛిదాత్మాష్టోత్తర శతసిద్ధనామావళి మూలప్రారంభః.

(నామసంఖ్యాభిస్సహ)

ఓం- శ్రీ దక్షిణామూర్తిగుర వేనమః- ఓం-చిదంబరప్రభ వేనమః.

౧॥ ఓం - చిచ్ఛిదాయనమస్తుభ్యం చిష్టనాయనమోనమః ।

అచింతాయనమస్తేస్తుచిదంబర మహాలయ॥౧ । ౨ । 3 । ౪.

౨॥ చిదాకారమహాద్వీప మధ్యదేశసదాలయః । మదంబుధి
మథోద్భూత చిత్సారమణి మండలః॥౫ - ౬

3॥ చిదానందమహాసింధు మధ్యరత్నశిఖామణిః । విజ్ఞానకోశ
విలసదానందామృతమండలః॥ ౭ ॥ ౮ ॥

౪॥ వాచామగోచరానంత శుద్ధచైతన్యవిగ్రహః । మూలకంద
శ్రద్ధదేశమహాతాండవ పండితః॥ ౯ । ౧౦.

౫॥ షట్కోణమాగ్గవిలసత్పర మండలసుస్థితః । దశారాఖ్య
మహాచక్రమధ్య మండలవిచిన్మణిః॥౧౧। ౧౨

౬॥ ద్వాదశారమహాపద్మస్థిత చిద్వ్యోమభాసురః । షోడశార
మకుటీతస్థితచిచ్ఛక్తినాయకః॥౧3 । ౧౪.

౭॥ దశద్వయమహాసంస్థితచిద్వహ్నిచరంద్రగః । బిందుమండల
మధ్యస్థ చిద్విలాసప్రకాశకః॥౧౫ । ౧౬.

౮॥ దహరాఖ్యమహాచక్రమధ్యస్తంభశిరోమణిః । ప్రథమా
క్షరనిర్దిష్టపరమార్థార్థవిగ్రహః॥౧౭ । ౧౮.

౯॥ ధృవమండలమధ్యస్థ మహాచిత్సారసంగ్రహః । దీపకూట
మహాపేటీ మధ్యవర్తికమహామణిః॥౧౯ । ౨౦.

౧౦॥ సదాశివమహాకాశ చక్రమండలమధ్యగః । గ్రంధిత్రయ
మహాభేదచతురశ్చక్తిపాలకః॥౨౧ । ౨౨ । ౨3.

౧౧॥ హృదయాంబుజమధ్యస్థ విరజివ్యోమనాయకః । లలాట
మండలాంతస్థ మహామాయాకవిభాసకః॥౧౪ । ౧౫.

౧౨॥ కపాలకుహరాంతస్థ విశుద్ధగ్రామదీక్షితః । మహానంద
మహాపూర్ణబోధాచల విరాజితః॥౨౬ । ౨౭॥

౧౩! మాయాతీతమహాదేవ మహానందమలావహః । మూలా
ధారముఖోత్పన్న బ్రహ్మరంధ్రచిదాలయః॥౨౮॥ ౨౯॥ ౩౦॥ ౩౧॥ ౩౨॥

౧౪॥ మధ్యనాడీమహామార్గ స్థితమండలమధ్యగః । హంసమా
గైశ్శాకనిరత జ్ఞానమండలచిద్రసః॥ ౩౩ ॥ ౩౪॥

౧౫॥ హిరణ్మయమహాకాశ దివ్యమండల మధ్యగః । సవోదిత
మహాప్రజ్ఞాప్రపంచా ధారమండలః । ౩౫॥ ౩౬॥

౧౬॥ సప్తాస్రకమలాంతస్థస్య బిందుకూటమహాగురుః । స్వాత్మ
న్యారోపితశ్చైవ జగదాధారవిగ్రహః॥౩౭ ॥ ౩౮॥

౧౭॥ సర్వాధిష్ఠానచిహ్నాత్మ స్థానమధ్యవిరాజకః । సర్వోప
నిషద్భుష్టమహాకీర్తి ధరఃపరః॥౩౯॥ ౪౦॥ ౪౧॥

౧౮॥ స్వాత్మగాజ్యసుఖాసీన స్వయంజ్యోతిస్స్వరూపకః । సర్వ
వేదాంతసిద్ధాంత మహాసామ్రాజ్య దీప్తితః॥౪౨ ॥ ౪౩॥

౧౯॥ స్వప్రకాశమహాశైల శృంగరంధ్రనివాసకః । ఉన్మయంత
మహామాగః సీమాగ్రచలమండలః॥ ౪౪ ॥ ౪౫॥

౨౦॥ శుద్ధచైతన్య కాంతార సిద్ధస్సత్వాదిలక్షణః । భానుకూట
ప్రతీకాశ చిత్పర్వతశిఖామణిః॥ ౪౬ ॥ ౪౭ ॥ ౪౮॥

౨౧॥ భావాభావకళాతీత శూన్యగ్రామమహేశ్వరః । బ్రహ్మ
విద్యామయగ్రామ చిదాలయమహాప్రభుః॥౪౯ ॥ ౫౦॥

౨౨॥ ప్రత్యగ్భూతమహామాన గోచరశ్శుద్ధచిద్రసః । అజ్ఞాన
హృదయగ్రంథి భేదవిద్యావిశారదః॥౫౧ ॥ ౫౨ ॥ ౫౩॥

౨౩॥ అనేకకోటిసూర్యాభబిందు చక్రవిభాసకః । అంగుష్ఠమా
త్రదేశస్థ బ్రహ్మనాడ్యైకగోచరః॥౫౪ ॥ ౫౫॥

౨౪॥ అత్యంతనిర్మలాకాశచైతన్యగిరిమధ్యగః । అద్వైతపర
మానంద చిద్విలాసమహానిధిః॥౫౬ ॥ ౫౭॥

౨౫॥ అనేకకోటిబ్రహ్మాండధారి సర్వాత్మకోవిభుః । ఆదిమధ్యాం
తరహిత బ్రహ్మానందనిధిస్తథా॥౫౮ ॥ ౫౯ ॥ ౬౦ ॥ ౬౧॥

౨౬॥ ఆధారమాగఃసీమాంత వాసీనిర్వనిరంతరః । అత్యచ్ఛ

నిర్మలాకాశ అత్యాశ్చర్యోఽజహాఽమరః॥ ౬౨౬౩ | ౬౪ | ౬౫ |
౬౬ | ౬౭.

౨౭॥ ఆనామకులగోత్రశ్చ అప్రమేయమహాగురుః॥ ఆబ్రహ్మరం
ధ్రదేశస్థ నిస్తరంగసుఖార్ణవః॥ ౬౮ | ౬౯ | ౭౦ | ౭౧.

౨౮॥ అప్రమేయపరానంద ప్రత్యగ్భూపచిదంబుధిః॥ అవిముక్త
మహాపీఠ స్థితచిద్రూపవిగ్రహః॥ ౭౨ | ౭౩ |

౨౯॥ ఆజ్ఞాచక్రనివిభృశ్చ అతిహర్షచిదాలయః॥ అమితానంద
భోధాంతినాదాంతస్థిత మండలః॥ ౭౪ | ౭౫ |

౩౦॥ అఖండశుద్ధచైతన్య పంజరస్థమహాశుకః॥ ఆగమాంజైకవే
ద్యశ్చఅమ మండలసుస్థితః॥ ౭౬ | ౭౭ | ౭౮॥

౩౧॥ అనేకకోటి హృత్పిన్ద్రప్రకాశక మహారవిః॥ షడంబురూప
చక్రాంతస్ఫూర్తిపాదామినిప్రభః॥ ౮౦ | ౮౧ |

౩౨॥ షడ్విధైశ్చామసంధానపరహృవోవ్యమసంస్థితః॥ నిస్తై
స్తైగుణ్యమహమాగత గామిజ్ఞానైక గోచరః॥ ౮౨ | ౮౩ | ౮౪.

౩౩॥ నిత్యాశ్చర్యచిదానంద నిర్మలాఖండమండలః॥ నిరాధార
మహాదేవ స్థితచిన్మండలస్తథా॥ ౮౫ | ౮౬.

౩౪॥ నిత్యశుద్ధచిదానంద నిరాకాంసుభోదధిః॥ నిత్యపూర్ణచిదా
కాశ స్థితనిర్వాణసుందరిః॥ ౮౭ | ౮౮.

౩౫॥ నిర్వికల్పనిరాభాస శుద్ధచైతన్యరూపకః॥ నిరవన్యనిరాధా
రనిస్సంశయ నిరంకుశః॥ ౮౯ | ౯౦.

౩౬॥ నాదబిందుకళాతీతః పరాత్పరగ్రహప్రభుః॥ నిత్యపూరి
సుఖాకార హృత్పంకజ మనోరమః॥ ౯౧ | ౯౨ | ౯౩.

౩౭ నిర్వాణశైలనిలయమహాచిన్మండపస్థితః॥ కోటిహార్యప్రతీ
కాశ మహాచిన్మండలస్థితః॥ ౯౪ | ౯౫.

౩౮॥ కార్యకారణ నిర్మలైదివ్యనాదాంతభాసురః॥ పరమండల
మధ్యస్థ చిత్కూటాగ్రవిభాసకః॥ ౯౬ | ౯౭ | ౯౮.

౩౯॥ పరాత్పరమహావ్యోమ భాసమానమహారవిః॥ ప్రత్యగాత్మ
స్వరూపశ్చ సచ్చిదానంద విగ్రహః॥ ౯౯ | ౧౦౦ | ౧౦౧.

రం॥ ప్రాదేశమాత్ర సగలగ్నపశుపాశవిమోచకః । ప్రాణాపాన
మహామార్గః ధ్యానతత్పరసేవితః॥ ౧౦౧ । ౧౦౩॥

ర౧॥ ప్రణవాబ్ధిమథోత్పన్నజ్ఞాన పీయ్యాపవిగ్రహః । పరిపూర్ణ
పరానంద ప్రజ్ఞానఘనలక్షణః॥ ౧౦౪ । ౧౦౫॥

ర౨॥ పూర్ణానంద మహాసింధుమధ్యస్థితమహాచలః । అఖండైక
రసస్ఫూర్తి ప్రవాహశ్రయ మండలః॥ ౧౦౬ । ౧౦౭॥

ర౩॥ పరిశిష్టపరానంద పరాశ్రీ గురవేనమః॥ ౧౦౮॥

ఓం - అఖండైకరస పరమాత్మనేనమః॥ పరబ్రహ్మజేనమః॥

ఓం - తత్సద్బ్రహ్మర్షణమస్తు॥

ఇతి శ్రీ చిచ్ఛిదాత్మాష్టోత్తరశత స్థనామావళి

మూలం సంపూర్ణం॥

మ హా వా క్య ప్ర క రణ సూ చి కా

సాధాంతిక మహా వాక్యములు.	సామాన్య మహా వాక్యములు	అధాంతికమహా వాక్యములు
౧. విధివాక్యములు ౯౬ =	౧౪ ...	౫౧
౨. బంధమోక్షవాక్యములు ౧౩ =	౬ ...	౨౨
౩. అవిద్యన్నిందావాక్యములు ౨౧ =	౩ ...	౧౮
౪. జగన్మిథ్యావాక్యములు ౩౩ =	౮ ...	౨౫
౫. ఉపదేశవాక్యములు ౫౪ =	౪ ...	౫౦
౬. తేజబ్రహ్మైక్యవాక్యములు ౩౮ =	౩ ...	౩౧
౭. మవనవాక్యములు ౩౬ =	౪ ...	౩౫
౮. జీవన్ముక్తివాక్యములు ౧౧౬ =	౧౧ ...	౧౦౮
౯. స్వానుభూతివాక్యములు ౧౧౮	౧౦ ...	౧౦౮

సార్థాంతికమహా వాక్యములు	సామాన్యమహా వాక్యములు	ఆర్థాంతికమహా వాక్యములు
౧౦॥ సమాధివాక్యములు ౫౦ =	౬ ...	౪౪
౧౧॥ ఆప్తవిధస్వరూపవాక్యములు ౩౨౨ అందునానా లింగస్వరూపవాక్యములు } ౩౨ =	౫ ...	౨౬
౧౨॥ పులింగస్వరూపవాక్యములు ౩౦ =	౧౩ ...	౧౩
౧౩॥ స్త్రీలింగస్వరూపవాక్యములు ౧౨ =	౨ ...	౧౯
౧౪॥ నపుంసక లింగస్వరూప వాక్యములు. } ౩౬ =	౨ ...	౧౦
౧౫॥ ఆత్మస్వరూపవాక్యములు ౪౦ =	౧౦ ...	౩౦
౧౬॥ సర్వరూపవాక్యములు ౪౦ =	౧౦ ...	౩౦
౧౭॥ బ్రహ్మస్వరూపవాక్యములు ౯౩ =	౩౬ ...	౬౪
౧౮॥ ఆనశిష్టస్వరూపవాక్యములు ౩౬ =	౨ ...	౩౪
౧౯॥ ఫలవాక్యములు ౪౦ =	౧౦ ...	౩౦
౨౦॥ విదేహముక్తివాక్యములు ౭౭ =	౮ ...	౯౯
ఆహార్య ౧౦౦౮ =	౧౮౫ ...	౮౨౩

ఇవి నిజముగా ౧౩ ప్రకరణములే ౧౧ వ ప్రకరణము ౮ వభాగములుగ నుండుటచే అట్టి భాగములను వేరు వేరుగ లెక్కించినంత ప్రకరణములు సౌలభ్యము కొరకు ఈసంఖ్యనే నేనవలంబించినాను బొంబయిదేవ నాగరీ ప్రతులలో నొక దానియందు ప్రకరణమును నామమున ఈసంఖ్యయే యవలంబించబడి యున్నందున ఆ ప్రమాణమును బట్టి ఇచ్చటయును అట్లే యవలంబించ బడినది.

ఒకానొక వ్రాతగ్రంథమందీ క్రిందవ్రాయుప్రకారము వ్రాయఁబడియున్నది కనుక నదిసర్వజనోపయోగము కొరకు నిచ్చట వ్రాయఁచున్నాను.

“ ఇతి శ్రీ మత్సరమహాంస పరివ్రాజకాచార్య శ్రీ వాసుదేవేంద్ర సరస్వతీ చరణకములముకరందత్పై ప్రస్థాంతరాచుండ్రేంద్రగ్రథితాయామీశాద్యష్టోత్తరశతో పవిత్రాస్సరసంగ్రహధూతాయాంకుహావ్యాకర్తృత్వాపంచత్రింశదధికస్తతత పంచపవాక్యకృత్కాయాం సారతరభూతాష్టోత్తర సహస్రమహావ్యాకర్తృత్వా న్నః సంపూర్ణా. “

ఓమ్.

పరబ్రహ్మణేనమః.

సద్గురవేనమః.

మహావాక్యరత్నప్రభవావళి.

౧. విధివాక్య ప్రకరణము.

“సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ తజ్జలానితి శాంతఉపాసీత” ౧
(సామ ౯. ఛాందోగ్య ౩-౧౪)

టీ. ఇదం సర్వం = ఈ జగమంతయును; బ్రహ్మఖలు = బ్రహ్మమే; తజ్జలాని = తజ్జలాని; ఇతి = అని; శాంతః = మనోవికారము లేనివాడై; ఉపాసీత = ఉపాసించవలయును.

తా|| పంచజ్ఞానేంద్రియములు, పంచ కర్మేంద్రియములు, మనస్సు అను పదునొకం డింద్రియములచేతను, యుక్తిచేతను, శాస్త్రము చేతను తెలియఁబడు యావత్తు దృశ్యమయిన జగత్తున్నూ ఇదం శబ్దము చేత చెప్పియున్నారు. ఈ జగత్తు బ్రహ్మమని చెప్పగా బ్రహ్మముగాని జగత్తు బ్రహ్మమెట్లగునని శంకకలుగును. సద్వస్తువైన బ్రహ్మమున భ్రాంతిచే గల్పింపఁబడిన జగత్తు భ్రాంతినాశమున మిథ్యగాగా భ్రాంతితోనున్నప్పుడు జగత్తుని యూహింపఁబడినది ఇప్పుడు బ్రహ్మమగు చున్నదని నిశ్చయింపవలెను. తామిది జూచి యది తామిదికొనక దానిని మరియొకటియయిన పాముగా (అనఁగా “రజ్జుసర్ప” న్యాయముగా) దలచి భీతి నొంది పిదప వస్తువిచారమున పాము కాదని యెఱిగి భ్రాంతితో జూచిన యా పామంతయును తామిదిని నిశ్చయించి నటుల సమస్త జగమును బ్రహ్మమని యీవాక్యమున జెప్పఁబడెను. ఆరోపింపఁబడిన పామునకు తామిట్లు లాభారమయ్యెనో భ్రాంతి యెట్లుకారణమయ్యెనో, యటులే కార్యమయిన జగత్తునకు

మాయాకారణమై బ్రహ్మమధిష్ఠానమై యున్నది. ఇట్లు కారణములేని కార్యమును అధిష్ఠానములేని భ్రాంతియు నుండదని యూహింపవలెను. మార్పునొందక బ్రహ్మము జగద్రూపముగాఁ గోచుచున్నందున నది బ్రహ్మముయొక్క వివర్తమనఁబడును. ఇటుల జగద్రూపము నిశ్చయించుట వివర్తవాద మనఁబడును. మాయయే లేనిదిగాన మాయాకార్యమయిన జగత్తును లేనిదానిగ నింద్రజాలమువలె నూహింపవలయును. వస్తువిచారమున భ్రాంతియును భ్రాంతికార్యమైన సర్వమును మిథ్యలయినటులను త్రాడు శేషించి నట్లును జ్ఞానమును మాయయు మాయాకార్యమైన జగత్తును మిథ్యగాగా నధిష్ఠానమైన పరిపూర్ణ బ్రహ్మమే శేషించును. కాన జగత్తు బ్రహ్మమనఁబడెను—“తజ్జలాని:—తజ్జత్వాత్ = దానివలన పుట్టినది అగుట వల్ల నుండి, తల్లత్వాత్ = దానియందు లయించునది అగుటవల్ల నుండి, తన్నిష్ఠత్వాత్ = దానియందు నిష్ఠ (స్థితి) గలిగియుండుటవల్ల నుండి (అనఁగా) బ్రహ్మమువలనఁ గలిగి, బ్రహ్మమునందు లీనమై, ఆబ్రహ్మమందే నిష్ఠఁగలదికావున “తజ్జలాని” యనఁబడును. (దృశ్యము) బుద్బుదములు సముద్రమందుబుట్టి సముద్రమందు లీనమై సముద్రమందు స్థితిగలిగియున్న చందమున దృశ్యమైన యీజగమంతయు బ్రహ్మమందుపుట్టి బ్రహ్మమందులీనమై బ్రహ్మమందే నిష్ఠఁగలదియై యుంచున్నది. బ్రహ్మముకన్న నితరమెద్దియును లేదని శాంతుఁడైనఁగ మనోవికారములేనివాఁడై బ్రహ్మనిశ్చయము చేయవలెను.

“తజ్జలాని” యను దానికి తజ్జలాన్ అని థాంసోగ్యోపనిషద్భాష్యమునందు వ్రాయఁబడి యందుకర్తృమువ్రాయఁబడెను, అదియును జూడవలెను.

“ఆత్మానమేవ వేదాహంబ్రహ్మస్మీతి,,

౨

టీ. ఆహం = నేను; బ్రహ్మ = బ్రహ్మమును; ఆస్మి = అగుచున్నాను; ఇతి = ఈతీరున; ఆత్మానమేవ = తననే; వేద = తెలిసికొనుచున్నాఁడు.

తా॥ బ్రహ్మమే బుద్ధివృత్తులకు సాక్షియై సంవిద్యా)వమున ప్రతి
దేహమునందునున్నది. ఆసంవిత్తే (తెలివి) నేనను శబ్దమునకు వాచక
మైయున్నది. కావున బ్రహ్మమనఁగా నెక్కడనోయుండునని యూ
హింపక తానే బ్రహ్మమని తననే గురూపదేశమునఁ దెలిసికొనవలెను.

“ఆత్మావాఅరే ద్రష్టవ్యశ్శోత్రవ్యోమంతవ్యో నిదిధ్యాసితవ్యః”3
(శు-య; ౧౦ బృహదారణ్యక; అ ౪; బా) ౪; అ ౬; బా) ౫.)

టీ. ~~అత్మ~~ = బీమైత్రేయా; ఆత్మావా = ఆత్మయే; ద్రష్టవ్యః = (మిథ్యా
రూప జగన్నిరసనపూర్వకమగు జ్ఞానదృష్టిచే) చూడఁదగినది; శోత్రవ్యః = (వేదాంత
వాక్యములచే) వినఁదగినది; మంతవ్యః = (యుక్తులచే) మననము చేయఁదగినది.
నిదిధ్యాసితవ్యః = ధ్యానముచే బొందఁదగినది.

తా॥ ఆత్మసాక్షాత్కారమునకు వేదాంత శ్రవణ మనన నిది
ధ్యానసములు చేయవలయుననియు ఇతర వృత్తిని విడువవలయునని
యుఁ దెలియునది.

“మహత్పదం జ్ఞాత్వా వృక్షమూలే వసేత్” ౪
(శు-య; 3౦ సుబాల; ఖం 3,)

టీ. మహత్పదం = “మహద్భిర్భృత్పద్యతే తస్మహత్పదం” మహాత్ములగు
బ్రహ్మవిదులచే నేదిబొందఁబడుచున్నదో యది మహత్పదము; అట్టి మహత్పదమును;
జ్ఞాత్వా = తెలిసి; వృక్షమూలే = చెట్టుమొదట; వసేత్ = నివసించవలెను.

తా॥ ఇచట “వృక్షమూలే” అనియున్నందున వనమందనిగాని
బ్రహ్మమందనిగాని అర్థముచెప్పఁదగియున్నది. “వనమందు” అని
చెప్పినప్పుడు వృక్షమునకు ఉపలక్షణముచేత (అఖండాఢ్యరేఖండః; ఖండా
రేఖండాఢ్యః = యావత్తుకునొక భాగము నొకభాగమునకు యావత్తును)
వనమని చెప్పఁదగియున్నది. లేక సంసారవృక్షము నెక్కడదానికి
మూలమైన బ్రహ్మమందేయనియు నర్థము చెప్పఁదగియున్నది. కాబట్టి
బ్రహ్మము నెఱిగిన పిదప గృహదులం దాసక్తిలేక సన్యాసియై
యేకాకియై వనమందుండవలయును అని గాని లేక బ్రహ్మము నెఱిగిన

అమమకారము నిత్యానిత్యవస్తు విచారమువలన నశించును గాని మఱియొక దానివలన నశింపదు.

„మనవీచమనుష్యాణాం కారణం బంధమోక్షయోః” ౧౦

„బంధాయవిషయాన క్తం ము క్త్యైనిర్విషయంస్మృతం” ౧౧

(శు-య; ౯౯ శాట్యాయనీయ; అథర్వణం త్రిపురాతాపని)
(సామ ౨౪ మైత్రీయణీ; కృ-య; ౨౦ అమృతబిందు)

టీ. మనుష్యాణాం = మనుష్యులకు, మనవీచ = మనస్సే, బంధమో
బంధమోక్షములకు, కారణం = హేతువగును, విషయాన క్తం = విషయాన క్తిగల
మనస్సు, బంధాయ = బంధమునకనియు, నిర్విషయం = విషయాన క్తిలేనిమనస్సు
ముక్తై = ముక్తికనియు, స్మృతం = చెప్పబడెను.

తా॥ మనుష్యులకు మనస్సే బంధమోక్షములకు హేతువగు
చున్నది. కాని ఇతరులెవ్వరుకారు. విషయములందు దగిలిన మనస్సు
బంధమునిచ్చును. విషయములందు దగులని మనసు మోక్షమునకు
హేతువగును. కావున ఇతరులెవరైనను తనకు మోక్షము నిత్తురని
విషయాన క్తితోనుండుట మూర్ఖత్వము.

„మమేతిబద్ధతేజంతు నిర్మమేతి విముచ్యతే,, ౧౨

„మమ త్వేన భవేజ్జీవో నిర్మమ త్వేన కేవలః,, ౧౩

.(సామ; ౬౧ మహా; ౮౪ కృ-య; ౬౮ వరాహ)

(శు-య; ౫౯ పైంగల ౮౪ సామ; ౪౬ యోగచూడామణి)

టీ. జంతుః = మనుష్యుడు; మమేతి = నాదియని, బద్ధతే = బంధింపబడు
చున్నాడు, నిర్మమేతి = నాదికాదని; విముచ్యతే = బంధమునుండి విడువబడు
చున్నాడు; మమత్వేన = మమకారముచే, జీవః = జీవుడు, భవేత్ = అగును, నిర్మ
మత్వేన = మమకారము లేకపోవుటచేత, కేవలః = అద్వితీయమైన పరమాత్మయగును.

తా॥ తనకంటె నితరవస్తువున్నదని దలంచుట మమకారమునకు
హేతువగును. అమమకారముచే జీవత్వముగలుగుచున్నది. అద్వితీయ

నపుడు స్మృతికి వచ్చుచున్నది. అనుభవించని విషయము స్మృతికే
రాదు. అనుభవించబడినదే స్మృతికివచ్చును. గాన సుషుప్తియం
దజ్ఞానము సంవిత్తుచే నెఱుంగబడుట నిక్కము. అక్కడ సంవిత్తు
మాత్ర మేకరూపముగ భేదింపబడకయున్నది. ఇటు లొకయవస్థయం
దున్నటుల మఱియురెండవస్థయందుండక దృశ్యములు బాధింపబడుట
వలన నసత్యములగుచున్నవి. అవస్థాత్రయమందును బాధింపబడక
సంవిత్తున్నందున ఇది సత్యమగును. కావున నది సత్తనబడును. విష
యములు తెలియబడునవి. తెలిసికొనునవికానందున నవి జడము
లనబడును. ఇతరసహాయములేక తనంతట ప్రకాశించుచు సర్వము
నెఱుంగుచున్నందున సంవిత్తుజ్ఞానమనబడును. కావున నది చిత్తన
బడును. ఉపాధియందుండి నేనను శబ్దమునకు వాచ్యమై నాకెప్పుడును
నాశము లేకుండుఁగాఁకయని ప్రేమస్వరూపముగ నున్నందున నానంద
మనబడును. ఇట్లే గతాగమ్యములై న మాసాబ్ద యుగతల్పములందును
సంవిద్రూపమగు నాత్మ యుత్పత్తినాశములులేక స్వయంప్రకాశమాన
మైయున్నది. పరబ్రహ్మము నిట్టిదే గావున ప్రత్యగాత్మ బ్రహ్మలకు
వేదాంతమునం దై క్యము బోధింపబడుచున్నది. అకాశమనంతమైనను
ఘటాద్యుపాధులనుండుటచే సాంతముగా గనబడునటు ప్రత్యగాత్మ
సాంతముగాఁ గనబడుచున్నట్లున్న ననంతమైనదే. ఇట్లు సత్యజ్ఞానా
నందమైన యాత్మ యాలక్షణములేగల బ్రహ్మముకన్న వేఱుకాదు
కావున నద్వితీయమని చెప్పబడును. ఇట్లనుభవమునఁ దెలిసికొనుట
యపరోక్షజ్ఞానము. తానే బ్రహ్మమను నీజ్ఞానమునా బ్రహ్మమగు
చున్నాడు.

“అహంబ్రహ్మస్మీత్యను సంధానం కుర్యాత్,,

(శు-య; ౧౬ పైంగల; అ 3).

టీ. అహం = నేను, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, అస్మి = అగుచున్నాను, ఇతి =
అని, అనుసంధానం = యోజనము, కుర్యాత్ = చేయవలెను.

తా॥ బుద్ధివృత్తులకు సాక్షియై బ్రహ్మమే యహంశబ్దవాచ్యమై యున్నందున నేననగా జీవుడనిగాని, దేహమనిగాని, యంతఃకరణమనిగాని యనుకోనక బ్రహ్మమేయనియెల్లప్పుడును యోజింపవలయును

„సత్త్వోబాలోన్మత్త పిశాచవజ్జడవృత్త్యాలోక మాచరేత్,, 2

(సామ ౮౫; మండలబ్రాహ్మణ బ్రా ౫)

టీ. నామరూపాత్మకమైన సృష్టికి పూర్వము సద్బ్రహ్మమైన బ్రహ్మము కలదో యాబ్రహ్మమే యిప్పుడు (సృష్టియైనతరువాత) తత్ అను పదముచేతనే బడుచున్నది. దాని నెఱిగినవాడు, తత్త్వండు, సత్త్వండు = ఆబ్రహ్మజ్ఞాని; బాలోన్మత్తపిశాచవత్ = బాలుడు, వెట్టివాడు, పిచాచము, వీనివలె; జడవృత్త్యా = జడవృత్తిచే; లోకం అచరేత్ = లోకమందు సంచరించవలెను.

తా॥ జ్ఞాని సర్వజనులు సత్యంతాదరణీయములని యత్యాతురతతోఁజూచు విషయములందు నిస్పృహగలవాడై లోకులు తనను జడుడనునట్లు లాచరింపవలెను. సర్వజ్ఞుడయ్యును బాలోన్మత్తపిశాచముల చందమున సంచరించును,

„బ్రాహ్మణస్సమాహితో భూత్వా తత్త్వంపదై క్యమేవసదాకుర్యాత్,,

(శుయ; ౫౯ పైంగల ౮)

టీ. బ్రాహ్మణః = బ్రహ్మజ్ఞాని; సమాహితః = స్వస్థ చిత్తముగలవాడు; భూత్వా = అయి; తత్త్వంపదై క్యమేవ, తత్త్వంపద = తత్త్వదివాచ్యుడగు నీశ్వరునకు; తత్త్వంపద వాచ్యుడగు జీవునకు; ఐక్యమేవ = ఏకత్వమునే; సదా = ఎల్లప్పుడు; కుర్యాత్ = చేయవలెను.

తా॥ బ్రహ్మమును గురుముఖమున నొలుగువాడు బ్రాహ్మణుడు బ్రహ్మము నెఱిగిన యోగి యెల్లప్పుడు జీవేశ్వరై క్యాను సంధానమును చేయుచుండవలెనుగాని వాడు గొప్పవాడు వీడు తక్కువవాడను భేదబుద్ధితో నుండరాదు.

„సర్వత్యాగైవైతబ్రహ్మబుద్ధిం కుర్యాత్,,

టీ. సర్వత్ర = అంతటను; అచైత్రబ్రహ్మబుద్ధిం = అద్వితీయమైన బ్రహ్మ
విశ్చయమును; కుర్యాత్ = చేయవలయును.

తా॥ అంతటను బ్రహ్మముండక్క ఇతరమెద్దియును లేదని దృఢ
విశ్చయముతో నుండవలయును.

„ఆశాంబరోన నమస్కారోన స్వాహాకారోన స్వధాకారోన
నిందాస్తుతిర్యా దృచ్ఛికోభవేత్,, ౧౦

(శే-య; ౧౬ పరమహంసః)

టీ. ఆశాంబరః = దిగంబరుడును (మానాభి మానములు లేనివాడును)
నమస్కారః = నమస్కారము లేనివాడును (ఒకడు తనకు నమస్కరింపవల
యునను కోరికలేనివాడును) నస్వాహాకారః = స్వాహాకారము లేనివాడును,
నస్వధాకారః = స్వధాకారములేనివాడును (స్వాహాస్వధావషట్కార గోచర
మైన వైదికకర్మము విధ్యుక్తముగ నభ్యసించనివాడును) ననిందాస్తుతిః = నిందా
స్తుతులు లేనివాడును, (లోకులు తన్నుస్తుతించినను నిందించినను వానియందలక్ష్య
ముగలవాడై) యాదృచ్ఛికః = యదృచ్ఛాపరుడును (వారికినదానితో కుప్తిసం
పదించువాడును) భవేత్ = కావలయును.

తా॥ జ్ఞాని బట్టలు మొదలైనవి కావలయునను భోగాపేక్షలేని
వాడై, తనకోకడు నమస్కరింపవలయునను కోరిక లేనివాడై విధ్యు
క్తముగ వైదికకర్మమును విడిచినవాడై, లోకనిందాస్తుతులందు
లక్ష్యములేనివాడై యదృచ్ఛాలాభ సంతుష్టుడై యుండవలయును,
కాని వ్యామోహముకలవాడై యుండరాదు.

„సర్వతస్వరూపమేవ పశ్యన్ జీవన్ముక్తి మవాప్యప్రార్థ
ప్రతిభాసనాశపర్యంతం స్వరూపాను సంధానేనవసేత్,, ౧౧

(అధర్వ; ౪౩ సారదపరివ్రాజకః)

టీ. సర్వతః = అంతటను; స్వరూపమేవ = పరమాత్మ రూపమునే; పశ్యన్ =
చూచుచు, ప్రార్థ ప్రతిభాసనాశ పర్యంతం = ప్రార్థ ప్రతిభాసనాశము నాశమున
వాక (స్థూలశరీరము నశించుట ప్రార్థనయము) స్వరూపాను సంధానేన =

బ్రహ్మను సంధానముచే; జీవస్మృక్తిం = జీవస్మృక్తిని; ఆవాప్య = పొంది; వసేత్ = నివసించవలయును.

తా॥ తానే బ్రహ్మమని జగత్తుమిధ్యయని భేదమోదముల నొందక జీవించి స్థూలశరీరముతో నుండుట జీవస్మృక్తి. జ్ఞానికిప్రాగ్ బ్రమున్నటుల పరులు తలచెదరుకాని జ్ఞానితలపడు. ఆత్మజ్ఞానమున కర్మ మేనశించును కావున జ్ఞానికి ప్రాగ్బ్రము ప్రాగ్బ్రప్రతిభాసమనబడును ప్రతిభాసమనగా లేనిదియున్నటుల కనబడుట.

,,స్వరూపాను సంధానం వినాన్యధాచార పరోనభవేత్,, ౧౬.

(అధర్వ రక నారదపరివ్రాజక.)

టీ. స్వరూపాను సంధానం = పరమాత్మాను సంధానము (తాను పరమాత్మయేయని యోచించుట) వినా = విడిచి; అన్యధా = మఱియొక తీర్మాన; ఆచార = ఆచారమందు; పరః = ఆసక్తుడు; నభవేత్ = కాగూడదు.

తా॥ తాను పరమాత్మయని అను సంధానమును చేయుటను మాని యితర దేవతల నుపాసింపగూడదని యభిప్రాయము.

,,వేదాంతశ్రవణం కుర్వన్యోగం సమారభేత్,, ౧౭

(అధర్వ; గౌ శాండిల్య)

టీ. వేదాంత = ఉపనిషత్తులయొక్క; శ్రవణం = వాక్యార్థాను సంధానమును; కుర్వన్ = చేయుచు, యోగం = అస్పర్శయోగమను పేదగల నిర్వికల్ప సమాధిని; సమారభేత్ = ఆరంభింపవలయును

తా॥ వేదాంత వాక్యార్థమును వినుచు, సమరకుండక నిర్వికల్ప సమాధి సిద్ధింప ప్రయత్నింపవలయును. యోగమనగా నిర్వికల్ప సమాధియైన అస్పర్శయోగమనుటకు,, అస్పర్శయోగోపాన్వేష మున్న ర్భస్పర్శయోగిభిః,, అని శాడపాదవాక్యముగలదు.

,,ఆకుంచనేనకుండలీన్యా కవాటమున్ఘాట్య మోక్షద్వారం విభేదయేత్,, ౧౮

(అధర్వ; గౌ శాండిల్య; అ ౧)

టీ. ఆకుంచనేన = గుడస్థానమందలి యపానమును పైకిలాగుటచేతను; కుండలిన్యా = కుండలినిశక్తిచే; కవాటం = బ్రహ్మనాడియైన సుషుమ్నా కవాటమును; ఉద్భాట్య = తెలుచి; మోక్షద్వారం = మోక్షద్వారమైన బ్రహ్మరంధ్రమును విభేదయేత్ = భేదింపవలెను.

తా॥ రహస్యప్రదేశమున ముక్తాసనమున గూర్చుండి రేచక పూరకములుమాని గుడస్థానమందలి యపానమును లాగవలయును. అట్లులాగి కుంభించుచుచే నాభికి తిర్యగ్భాగముగ నధోముఖముగ నుండు కుండలిని శక్తి మేల్కొనును. కుండలిని శక్తి మేల్కొనిన కుంభక స్థితినుండేగా వాయువు బహిఃప్రచారముమాని విశుద్ధచక్రముదాటి నెనుకకుతిరిగి సుషుమ్నానాడిని తెలుచి, యందునంచరించును. అప్పుడు మనఃప్రచారమణిగియుండును. పిఠ బ్రహ్మరంధ్రమును భేదించి వాయువుతోగూడి మనస్సు చిదాకాశమున లీనమగును, గురుకటాక్షమునఁగాని యిదిసంప్రాప్తించదు.

..యచ్చేద్వాఙ్మనసి ప్రాజ్ఞస్తద్యచ్చేద్వాన ఆత్మని,, ౧౫
 ..జ్ఞానమాత్మని మహతినియచ్చేత్తద్యచ్చేచ్ఛాస్త ఆత్మని'' ౧౬
 (కృ-య; 3 కఠ; అ ౧; వ 3)

టీ. ప్రాజ్ఞః = బ్రహ్మత్వైక్యమున గలిగిన చిత్తైకాగ్రత ప్రజ్ఞయనఁబడును. ఆప్రజ్ఞఁగలవాఁడు ప్రాజ్ఞఁడు; అనఁగా బ్రహ్మజ్ఞాని; వాక్ = వాగాసింద్రియములను; మనసి = మనసునందు, యచ్చేత్ = నియమింపవలయును; తత్ = ఆమనసును; జ్ఞానఆత్మని = నిశ్చయాత్మకయైన బుద్ధియందు; యచ్చేత్ = నియమింపవలయును; జ్ఞానం = ఆబుద్ధిని; మహతీ = గొప్పదియైన; ఆత్మని = ప్రత్యగాత్మయందు; *నియచ్చేత్ = నియమింపవలయును; తత్ = ఆప్రత్యగాత్మను; శాంత ఆత్మని = నిర్వికారమైన పరబ్రహ్మమును; నియచ్చేత్ = నియమింపవలెను.

తా॥ ఇంద్రియములను విషయములందు దగులనీయక వానిని వానికధికారియైన మనసునం దేయించవలయును. సంకల్పరూపమైన మనస్సును నిశ్చయరూపము గలుగుటకై నిశ్చయమాత్మకయైనబుద్ధియందు గూర్చవలయును. ఇతరనిశ్చయములు గలుగనీక “అహంబ్రహ్మస్మి”

అను నిశ్చయము గలుగుటకై యాబుద్ధిని ప్రత్యగాత్మయందు గూర్చు వలయును. అట్లు సూక్ష్మ ప్రత్యగాత్మము పరబ్రహ్మమని నెఱిగి నిరీకారముగా నిర్వికల్పముగా నుండవలయును.

„ఆత్మానంచే ద్విజానీయా నయమస్మిశ్చపూర్వః“ ౧౭

„కిమిచ్ఛన్యన్యకామాయ శరీరమనుసంజ్వయేత్“ ౧౮

(శు-య; ౬౬ శాఖ్యానీయ; ౧౦ బృహదారణ్యక; అ ౬)

టీ. పూర్వః = పురఃపుడు; ఆయం = ఈయాత్మ; ఆత్మానంచేదన్యః = అనుచున్నానని; ఆత్మానం = తనను; విజానీయాచ్ఛేత్ = తెలిసికొను నేని; కిమిచ్ఛన్ = ఏమి కోరుదు; కన్య = ఏమి త్యయిక్క; కామాయ = కోరికకొరకు; శరీరం = దేహముచుగూర్చి; అనుసంజ్వయేత్ = తపించవలయును.

తా॥ పురఃపుడు స్వయంప్రకాశ స్వరూపుడగున గూర్చుకొని తానని నెఱిగిన పిమ్మట నెవరి నిమిత్తము చేనికొను పరితపించును పరమార్థదశయందు భోగ్యభోక్త స్వరూపమైన ద్వైతము మిథ్య యగును గాన నాత్మస్వరూపుడగు తాను నిరతితయత్పత్తిచే చేనిని గూర్చియు పరితపించడు,

„తనువధీరో విజ్ఞాయప్రజ్ఞాం కుర్వీతబ్రాహ్మణః“ ౧౯

„నానుభ్యామేష్వహూమ్ శ్చబ్దాన్ వాచో విగ్లాపనంహితే“ ౨౦

(కృ-య ౬౮ వరాహ; అ ౪; శు-య, ౧౦ బృహదారణ్యక; అ ౬

(అధర్వ; ౭౦ అన్నపూర్ణ; అ ౪)

టీ. కీరః = ఇంద్రియనిగ్రహము గలిగిన; బ్రాహ్మణః = బ్రహ్మచేత్ర; తపోన = ఆయాత్మనే; విజ్ఞాయ = తెలిసికొని; ప్రజ్ఞాం = చిత్తైకాగ్రతను; కుర్వీత = సంపాదించవలయును; బహూమ్ = అనేకములయును; శబ్దాన్ = శబ్దములను; నానుభ్యామేత్ = పఠింపఁగూడదు; తత్ = ఆపతనము; వాచః = వాగింద్రియమునకు; విగ్లాపనం = శ్రమచుగును; హి = నిశ్చయము.

తా. ఆత్మస్వరూపమెఱిగినవాడు నిర్వికల్పసమాధి సిద్ధిప బ్రయ త్నింపవలయునుగాని యాత్మస్వరూపము నెఱిగించు శాస్త్రములను

జదివిన లాభములేదు. అనుభవములేక యటు చదువుట నోటికి శ్రమమేగాని పేటుగాదు.

„యతోనిర్విషయస్యాస్య మనసోముక్తిరిష్యతే ౨౧

„అతోనిర్విషయనిత్యం మనఃకార్యంముముక్షుణా,, ౨౨

(కృ-య; ౨౧ ఆవృత్తబిందు; అధర్వనం, త్రిపురాతాపినీ)

టీ. యతః = ఏకారణమున; నిర్విషయస్య = నిర్విషయమైన (విషయాస్తక్తి లేని) ఆస్థానమున; ఈమనస్సుకు; ముక్తిః = మోక్షము; ఇష్యతే = ఇచ్ఛయింపబడుచున్నది; అతః = ఆకారణమున; ముముక్షుణా = మోక్షేచ్ఛ గలవానిచే నిత్యం = ఎల్లప్పుడు, మనః = మనస్సు, నిర్విషయం = నిర్విషయమునగానే, కార్యం = చేయదగినది.

తా॥ నిర్విషయమైన మనసుకు మోక్షము కలుగుచున్నది. కావున మోక్షమందు కోరికగలవాడు మనసును విషయములందుఁ దగుల నీకయుండ వలయును.

„చిత్తమేవహిసంసార స్తత్ప్రయత్నేన శోధయేత్” ౨౩

(శు-య; ౬౬ శాట్వాదసియ-కృ-య; ౯౮ వరాహ

సామ; ౨౪ మెతా

„దృశ్యంహ్యదృశ్యతానీత్వా బ్రహ్మకారేణచింతయేత్” ౨౪

(కృయ; 32 తేజోబిందు)

టీ. చిత్తమేవహి = చిత్తమేనిశ్చయముగ, సంసారః = సంసారము, తత్ = దానిని (ఆచిత్తమును) ప్రయత్నేన ప్రయత్నమున, శోధయేత్ = శోధించవలయును, దృశ్యంహి = చూడబడువిషయమును, అదృశ్యతాం = దృశ్యముకానిదానిగః సీత్వా = గడపి (నిశ్చయించి, బ్రహ్మకారేణ = బ్రహ్మస్వరూపమున, చింతయేత్ = చింతింపవలయును.

తా॥ చిత్తమే సంసారము. ఆచిత్తమును వృత్తులులేనిదానిగ ప్రయత్నమున చేయవలయును. దృశ్యమును దాని కధిష్ఠానమయిన బ్రహ్మముగానెంచి దృశ్యముగా నెంచకుండవలయును.

..నూనూకార్యమిదం భేదమస్తిచేత్ప్రహ్మభావనమ్,, ౨౧

..దేహానూనూమితి దుఃఖిచేత్ప్రహ్మసామితినిశ్చిను,, ౨౨

(కృ-య; 32 తేజోవిందు)

టీ. మాయాకార్యం = మాయచే కల్పింపబడిన, ఇదం భేదం = ఈదృశ్యభేదము, అస్తిచేత్ = ఉన్నదేని, ప్రహ్మభావనం = అస్తిప్రహ్మమని తలచువలెను, అహం = నేను, దేహాఇతిచేత్ = దేహమనితలచునేని, దుఃఖః = దుఃఖరంతువగును, అహం = నేను బ్రహ్మేతి = బ్రహ్మమని, నిశ్చిను = నిశ్చయింపుము,

తా॥ ఈదృశ్యభేదము మాయాకార్యముగానవిద్యయగుచున్నది ఆభేదము కనుపడెనేని దానిని బ్రహ్మముగా గూహింపవలయును. దేహమేతానని తలచినయెడల నాదేహధర్మముల తనయందాహరించుకొని దుఃఖవంతుడగును. కావున తానే బ్రహ్మమని యెఱుంగవలెను, తాను బ్రహ్మమని యెఱిగిన సమస్తదుఃఖ నివృత్తియగును.

..హృదయగ్రంథిస్తిశ్చేత్తేనేబ్రహ్మచక్రకం,, ౨౩

..సంశయోనమనుపాప్తిస్తే బ్రహ్మనిశ్చయనూప్నయాత్,, ౨౪

(కృ-య; 32 తేజోవిందు)

టీ. హృదయగ్రంథిః = హృదయమున ముడివంటి యజ్ఞానము; అస్తిత్వే = ఉండగా; శేదనే = దానిని శేదించుటయగును; బ్రహ్మచక్రకం = బ్రహ్మచక్రము నియోగించవలయును; సంశయే = సందేహము; సమనుపాప్తిస్తే = సంపాప్తిచుచుండగా; బ్రహ్మనిశ్చయం = బ్రహ్మమనునిశ్చయమును; అప్నయాత్ = సాందవలెను.

తా॥ హృదయముననున్న ముడివంటి యజ్ఞానమును శేదించుటకు బ్రహ్మజ్ఞానచక్రమును ప్రయోగింపవలెను. బ్రహ్మగూఢగ్రాంతాయను సందేహము గలుగునప్పుడు బ్రహ్మమని నిశ్చయించవలయును.

..విశ్లేయోఽక్షరతన్మాతో జీవితంచాతిచంచలం,, ౨౫

..విహాయశాస్త్రజాలాని యత్సత్యంతదుపాస్యతాం,, 3౦

(శు-య; ౧౯ పైంగల. అ. 3)

టీ. అక్షరతన్మాత్రః = అక్షరస్వభావుడయిన కూటస్థుడు (పృథ్వీగాత్మ) విజ్ఞేయః = తెలిసికొనఁదగినవాడు; జీవితంచ = ఆయుష్కాలమును; అతిచంచలం = మిక్కిలిచంచలమయినది; శాస్త్రజాలాని = శాస్త్రసమూహములను; విహాయ = విడిచి; యత్ = ఏది; సత్యం = సత్యమో; తత్ = అది; ఉపాస్యతాం = ఉపాసించబడుగాక.

తా॥ ఆయుష్కాలము మిక్కిలి అస్థిరమయినది నాశములేని కూటస్థుడే తెలియఁగినవాడు కావున శాస్త్రప్రవచనమూని సత్యమైన కూటస్థుని యెఱిగి యుపాసన చేయవలయును.

ఈవిషయములో నుత్తరగీతలలో శ్రీకృష్ణులవారుచెప్పిన „అనంత శాస్త్రం,, అను శ్లోకమును చూడవలెను.

„యస్యస్త్రీ తస్యభోగేచ్ఛానిస్త్రీ కస్యక్వభోగభూః” 3౧
 „స్త్రీయంత్యక్వా జగత్త్యక్తం జగత్త్యక్వా సుఖభవేత్” 3౨
 (సామ; ౬౧ మహా; 3 అధ్యాయం. శు-య; యాజ్ఞవల్క్య)

టీ. యస్య = ఎవనికి; స్త్రీ = స్త్రీయుండునో; తస్య = వానికి; భోగేచ్ఛా = భోగాభిలాషయుండును; నిస్త్రీకస్య = స్త్రీలేనివానికి; భోగభూః = భోగానుభవ ఫలము; క్వ = ఎక్కడిది? స్త్రీయం = స్త్రీని; త్యక్వా = విడిచి; జగత్ = జగత్తు; త్యక్తం = విడువబడినది; జగత్ = జగత్తును; త్యక్వా = విడిచి, సుఖీ = సుఖవంతుడు; భవేత్ = అగుచున్నాడు.

తా॥ స్త్రీవాంఛ యెవనికుండునో వానికి భోగమును భోగకార్యమయిన దుఃఖమును గలుగును; స్త్రీవాంఛలేనివానికి భోగము దాని ఫలమయిన దుఃఖము నెటులుండును? ఉండవు; స్త్రీని జయించిన వానిచే జగత్తు జయింపబడును. జగత్తుజయించినవాడే సుఖవంతుడు మనస్సే జగత్తుగాన మనసును జయింపవలెను.

„చిత్తంకారణమరానాం తస్మిన్నతి జగత్త్రయం” 33
 „తస్మిన్మత్తేజగత్తీక్షణం తచ్చికిత్స్యం ప్రయత్నతః” 3౪
 (సామ; ౬౧ మహా; అ 3. కృ-య; ౬3 యోగశిఖా)

టీ. చిత్తం = చిత్తము; ఆరానాం = పదార్థములకు; కారణం = సాధుజగును, తస్మిన్నతి = అచిత్తమండగా, జగత్త్రయం = మూడులోకములన్నది,

తస్మిన్ క్షీణే = ఆచిత్తము క్షీణించుచుండగా, జగత్క్షీణం = జగత్తుక్షీణించినది యగును, ప్రయత్నతః = ప్రయత్నముచే; తత్ = ఆచిత్తము; చిత్తస్థం = బాగు చేయవలసినది.

తా॥ చిత్తమే సమస్తపదార్థములకు హేతువగును. చిత్తమే మూడులోకములుగాన చిత్తముండిన జగత్తుండును. చిత్తము నశించిన జగత్తు నశించును. కరిగించబడినరాగి మహాసయంహుఁచి దాని యాకారమును బొందునటులు చిత్తము రూపాద్వివిషయములంహు వ్యాపించి వానిరూపమునుబొందును. మూహసిక్తం యథా తన్నిభంజాయతేతథా! రూపాదీన్యాన్నవచ్చిత్తం తన్నిభం దృశ్యతే ధృవం, అనిశంకరాచార్యులవారు చెప్పియున్నాడు. కావునచిత్తమును నశింపజేసిన జగత్తు లేనివాడగును. జగత్తు లేమిచే సుఖవంతుడగును.

సుప్తేరుతాయ సుప్త్యంతం బ్రహ్మైకం పరిచిన్వృతాం, ౩౫

(కృ-య ౯౨ వరాహ)

టీ. సుప్తేః = నిద్రనుండి, ఉతాయ = లేచి, సుప్త్యంతం = నిద్రపోవు వరకు, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, ఏకం = ఒక్కటియే, పరిచిన్వృతాం = చింతింపబడవలయును.

తా॥ నిద్రనుండిలేచి నిద్రపోవువరకు గల కాలమున నితరాస్త్రీ లేక యాకాలమును వ్యర్థపుచ్చక బ్రహ్మమునే ధ్యానింపవలయును.

గచ్ఛంస్త్రిష్ఠన్నపవిశం శ్చయానోవాన్యధాపివా, ౩౬

యథేచ్ఛయావసేద్విద్వా నాత్మారామస్సరామునిః, ౩౭

(సామ: ౭౪ కంఠిస్య చివరవాక్యం)

టీ. విద్వాన్ = బ్రహ్మవేత్తయగు పురుషుడు, గచ్ఛన్ = నడుచుచున్నను, త్రిష్ఠన్ = నిలుచున్నను, ఉపవిశన్ = కూర్చున్నను, శయానోవా = పడుకొని యున్నవాడయినను, అన్యధాపివా = మరియొకరితగా నున్నవాడైనను, సదా = ఎల్లప్పుడు, మునిః = మునియై, ఆత్మారామః = ఆత్మయందే రమించువాడై, యథేచ్ఛయా = చిత్తము వచ్చినటుల, వసేత్ = ఉంచవలయును.

„జ్యోతిర్లింగం భువోర్మధ్యే నిత్యంధ్యా యేత్సదాయతిః” 3౮
కృ-య. ౮౦ (బ్రహ్మవిద్యా.)

టీ. సదా = ఎల్లప్పుడు, యతిః = యతి, భువోర్మధ్యే = భూమధ్యమందు
జ్యోతిర్లింగం = ప్రకాశలక్షణమైన, నిత్యం = నిత్యమైన యాత్యను, ధ్యాయేత్ =
ధ్యానింపవలయును.

తా॥ భూమధ్యమందు దృష్టినిలిపిన చిత్తము స్థిరముగానుండును
మణ్ముఖచేగాని, శాంభవిచేగాని సీవారశూకమువలె ప్రకాశస్వరూప
~~మైనది~~ మిథువులనున్న కలాగ్రమందు శుద్ధస్ఫటికసంకాశమగు నాత్మ
ధ్యానించదగినది.

„ఆత్మానమాత్మనాసాత్మాదృశ్మ బుద్ధ్యానునిశ్చలం,, 3౯

„దేహజాత్యాదిసంబంధాన్ వర్ణాశ్రమసమన్వితాన్” ౪౦

„వేదశాస్త్రపురాణాని పదపాంసుమిత్యజేత్” ౪౧

(కృ-య॥ ౮౦ (బ్రహ్మవిద్యా)

టీ. ఆత్మనా = నిశ్చయాత్మికయగుబుద్ధిచే, ఆత్మానం = తనను, సాత్మాత్ =
ప్రత్యక్షముగ, బ్రహ్మ = బ్రహ్మముగ, సునిశ్చలం = ధృఢముగ, బుద్ధ్యా = తెలుసు
కొని, దేహజాత్యాదిసంబంధాన్ = దేహముజాతిమొదలైన సంబంధములైన, వర్ణా
శ్రమసమన్వితాన్ = వర్ణాశ్రమములతో గూడిన, వేదశాస్త్రపురాణాని = వేదశా
స్త్రపురాణములను, పదపాంసుమిత = పాదధూళివలెనే, త్యజేత్ = విడువవలయును.

తా॥ తాను బ్రహ్మమని యెరిగిన పిదప తక్కినవానితో ప్రయో
జనములేదుగావున; వర్ణాశ్రమాదులను; వేదశాస్త్రపురాణాదులను
పాదధూళివలె విడువవలయును. బ్రహ్మము నెరుగకుండిన వేదశాస్త్ర
ములవలన ప్రయోజనములేదు. బ్రహ్మము నెరిగిన పిదపను వేదశాస్త్ర
ములవలన ప్రయోజనములేదు బ్రహ్మము నెరుగుటకు వేదశాస్త్రము
లను చదువుకొనవలయును బ్రహ్మము నెరుగకుండినను ఎరిగినపిదపను
వేదశాస్త్రముల వలన ప్రయోజనములేదని „అవిజ్ఞాతే పరేత త్వే
శాస్త్రాధీతిస్తునిష్ఫలా విజ్ఞాతేపి పరేత త్వే శాస్త్రాధీతిస్తునిష్ఫలా,,

అను వాక్యములచేత శంకరాచార్యులవారు చెప్పియున్నాను. వివేక చూడామణి శ్లో. ౬౦

శాస్త్రనిష్ఠులత్వమును గురించి శ్రీకృష్ణులవాని ఉత్తర గీతల యందు కొన్ని శ్లోకములను చెప్పిరి. అని చూడవలెను.

.. ఏకాకీనిస్సప్తమా స్తిష్ఠేన్న హికేనసహజపేత్.,, ౪౨

.. దద్యాన్నారాయణేత్యేవం ప్రతివాక్యంసదాయసి.,, ౪౩
(అథర్వ-౪౩ నారదపరివ్రాజక)

టీ. యతిః = సన్యాసి, సదా = ఎల్లప్పుడు, ఏకాకీని = ఒంటిగనబడువాడై నిస్సప్తహః = దేయందు కొరికలేనివాడై, తస్మిన్ = ఉండవలెను, సహజః = ఎవనితోను, నాలపేత్ = మాటలాడగూడదు, నారాయణేతి = నారాయణుని, ఏవం = ఈరీతుగ, ప్రతివాక్యం = మారుమాటను, దద్యాత్ = ఇచ్చవలెను.

తా|| యతి సంగము నవేక్షించక నిష్కాముడై మంత్రోస్తు మాటలాడక యుండవలయును. ఎవ్వరేమియును నారాయణుని ప్రత్యుత్తరముగ చెప్పవలయును గాని పాటతో వ్యర్థముగ మాటలాడగూడదు.

.. మునిః కౌపీనవాసాస్స్యాన్నగ్నోవాఢ్యాన తిత్తరః.,, ౪౪
(అథర్వ-౪౩ నారదపరివ్రాజక)

టీ. ధ్యానతత్పరః = ధ్యానానందుడైన, మునిః = ముని, కౌపీనవాసా = గోచిపెట్టినవాడైనను, నగ్నోవా = దిగుబట్టినను, స్యాత్ = అగును.

తా|| ధ్యానమందే యీసత్త్విగల యీగ్రాహ్యస్వరూపముగోరిక గోచినిబాని యుండవలయును.

.. అధ్యాత్మరతిరాసీనో నిరపేక్షః పరః.,, ౪౫

.. ఆత్మనై వసహయోన సుఖగీవిచ రదిహ.,, ౪౬

(అథర్వ-౪౩ నారదపరివ్రాజక)

టీ. సుఖాన్తిః = అఖండబ్రహ్మసుఖమును గోరుటగాని, అధ్యాత్మరతిః = ఆత్మ యుదాసత్త్విగలవాడును, ఆసీనః = నిరపేక్షుడైన సుఖానందము గలవాడును, నిర

పేక్షః = విషయములం దపేక్ష లేనివాడును, నిరాశిషః ఆశీర్వచనము లేనివాడును, ఆత్మనా = ఆత్మరూపమైన, సహాయేనైవ = సహాయముచేతనే (ఆత్మసహాయము చేతనే) ఇహ = ఈలోకముందు, విచరేత్ = సంచరించవలయును.

తా॥ అఖండ బ్రహ్మసుఖమునుగోరు యోగి విషయ సుఖమును గోరక నారాయణయనుమాటచక్క నాశీర్వచనములేనివాడై తన దేహసహాయముదక్క నితరసహాయములేక ఈలోకమున చరింపవలయును. సంగము నుపేక్షించరాదు.

సందిగ్ధ సర్వభూతానాం వర్ణాశ్రమవివర్జితః,, ర2
అంధవజ్జడవచ్చాపి మూకవచ్చ మహించరేత్,, ర౩
(అధర్వ-ర3 నారద పరివ్రాజక.)

టీ. వర్ణాశ్రమ వివర్జితః = వర్ణాశ్రమముల విడిచినయోగి, సర్వభూతానాం = సర్వభూతములకు, సందిగ్ధః = సందిగ్ధముగలుగు వేషముగలవాడై, అంధవచ్చు = గుడ్డివానివలెను, జడవచ్చాపి = జడనివలెను, మూకవచ్చు - మూగవానివలెను, మహించ = భూమియందు, చరేత్ = చరింపవలెను.

తా. ఇతడెట్టివాడోయని సర్వజనులకు సందేహము గలిగించు వేషముగలవాడై విషయములను జూచియు జూడక గుడ్డివానివలెను, ఎవ్వరేమి యనినను మాటలాడక మూగవానివలెను. దేనియందు స్పృహ లేక జడనివలెను ప్రవర్తింపవలెను.

యద్యత్ప్రశ్యతిచక్షుర్భ్యాం తత్తదాత్మేతిభావయేత్,, ర౪
యద్యచ్ఛృణోతి కర్ణాభ్యాం తత్తదాత్మేతిభావయేత్,, ౫౦
కృ-య ర౧ యోగతత్త్వ.)

టీ. యద్యత్ = ఏయేపదార్థమును, చక్షుర్భ్యాం = నేత్రములచేత, ప్రశ్యతి = చూచుచున్నాడో, తత్తత్ = ఆయాపదార్థమునే, ఆత్మేతి = ఆత్మ, భావయేత్ = భావింపవలెను; యద్యత్ = ఏయేపదార్థమును, కర్ణాభ్యాం = యని, కర్ణములచేత శృణోతి = వినుచున్నాడో, తత్తత్ = ఆయాపదార్థమునే, ఆత్మేతి = ఆత్మయని, భావయేత్ = భావింపవలెను, సుప్తవిషయములను వానికధిష్ఠానమైన బ్రహ్మముగా భావింపవలయును.

తా॥ నేత్రములతో దేనిని చూచుచున్నాడో చెవులతో దేనిని వినుచున్నాడో దానినంతయు నాత్మకంటె నితరమెద్దియును లేదని ఆత్మగానే భావింపవలయును.

“అభితేనాసయాయద్యత్త తదాత్మేతిభావయేత్,, ౧౧
 “జిహ్వాయద్రసంహృత్తి తత్తదాత్మేతిభావయేత్,, ౧౨
 (కృ-య; ౪౧ యోగతత్త్వ.)

టీ. నాసయా = ముక్కుచే, యద్యత్ = యేయేగంధమున, అభితే = పొందుచున్నాడో, తత్తత్ = ఆయాగంధమునే, ఆత్మేతి = ఆత్మయని, భావయేత్ = భావింపవలెను, జిహ్వయా = నాలుకచేత, యత్ = ఏ, రసం = రసమును, హి = నిశ్చయముగా, అత్తి = పొందుచున్నాడో, తత్తత్ = ఆమూరసమును, ఆత్మేతి = ఆత్మయని, భావయేత్ = భావింపవలెను.

తా॥ స్పృష్టము.

“త్వచాయద్యత్సృష్టేశ్చేద్యోగీ తత్తదాత్మేతిభావయేత్,, ౧౩
 (కృ-య; ౪౧ యోగతత్త్వ.)

టీ. యోగీ = ఆత్మానుసంధానము చేయువాడు, త్వచా = చర్మముచేత, యద్యత్ = ఏయేస్పర్శమును, సృష్టేశ్చేత్ = ముట్టునో, తత్తత్ = ఆయాస్పర్శమునే, ఆత్మేతి = ఆత్మయని, భావయేత్ = భావింపవలయును.

తా॥ సమస్త విషయములను వాని కధిష్ఠానమైన బ్రహ్మముగా భావింపవలయుననియు ఏప్రజ్ఞానముచే విషయముల నెరుగుచున్నాడో దానిని ఆత్మయనియు భావింపవలయును. పైనఁ జెప్పిన చక్షురాదులు అయిదాను ప్రత్యాహారములు.

(౧౨ శాంక్షిలోపనిషత్ - అ ౧ చివరచూడవలయును.)

“దృష్టింజ్ఞానమయీంకృత్వా పశ్యేద్బ్రహ్మమయంజగత్,, ౧౪
 (కృ-య; 32 తేజోబిందు)

టీ. దృష్టిం = దృష్టిని (బుద్ధిని) జ్ఞానమయీం = జ్ఞానమయమైన దానినిగా, కృత్వా = చేసి, జగత్ = జగత్తును, బ్రహ్మమయం = బ్రహ్మమయమైనదానినిగా, పశ్యేత్ = చూడవలెను.

తా॥ బుద్ధి నిభేదములేనిదానినిగజేసి జగత్తును బ్రహ్మయొక్క వివర్తముగా సూహింపవలయును.

“ద్రష్టుదర్శనదృశ్యానాం విరామోయత్రవాభవేత్” ౫౧

“దృష్టిస్తత్రైవకర్తవ్యా ననాసాగ్రావలోకినీ” ౫౨

(కృ-య; 32 తేజోబిందు)

టీ. ద్రష్టుదర్శనదృశ్యానాం = చూచువాడు, చూచుట, చూడబడునది, జీయుక్క; విరామః = నాశము; యత్రవా = ఎక్కడ; భవేత్ = అగునో; దృష్టిః = దృష్టి; తత్రైవ = అక్కడనే = కర్తవ్యా = చేయదగినది; నాసాగ్రావ లోకినీ = ముక్కుకొననుచూచుదానిగ; న = చేయదగదు.

తా॥ అభేదమైన బ్రహ్మమునందు; ద్రష్ట; దర్శనము; దృశ్యము నను శ్రీపుటియుండదు. అట్టిబ్రహ్మమునందే దృష్టియుండవలయును. గాని నాసాగ్రముందు దృష్టినిలువరాదు. బ్రహ్మము నుద్దేశింపక కేవలము నాసాగ్రమున దృష్టినిలిపిన ప్రయోజనములేదు.

“దేవాగ్న్యగారే తరుమూలేగుహాయాం వసేదసంగోల

క్షిత శీలవృత్తః,,

౫౩

(శు-య; ౯౯ శాట్వాయనీయ)

టీ. ఆసంగః = సంగములేనట్టి; అలక్షితశీలవృత్తః = పరులకు తెలియబడని స్వభావము నడవడియుగల యోగి; దేవాగ్న్యగారే = దేవాగ్నిగృహములందును; తరుమూలే = వృక్షమూలమునందును; గుహాయాం = గుహయందును; వసేత్ = నివసించవలయును.

తా॥ యోగి సంగమునుగోరక నితరులకు తెలియబడని స్వభావ ప్రవర్తనముగలవాడై, వృక్షమూలముపై నను, గుహయందైనను, దేవాలయమందైన నుండవలయును.

“నిరింధనజ్యోతిరివోపశాంతో నచోద్విత్తే దుద్విజేడ్యత్రకుత్ర,, ౫౪

(శు-య; ౯౯ శాట్వాయనీయ)

టీ. యత్రకుత్ర = స్వాతిరిక్తమైతోచెడు జగత్తున నెక్కడనైనను; ఉద్వీజేత్ = భయపడవలయును; నిరింధనజ్యోతిరివ = కట్టలలేనియగ్నిజ్వాలవలె; ఉపశాంతః = శాంతుడై; నోద్వీజేత్ = భయపడరాదు.

తా॥ జగత్తునత్యమనిన భయపడవలెను, తనకంటె నన్యములేదని కట్టలేని యగ్నివలె శాంతుడై భయాభినివేశము విడువవలయును.

..శాంతోదాంత ఉపరత స్తిం తిక్షుర్యో-నూచానోహ్యభిజ్ఞో-౨

సౌనమానః”

౧౯

(శు-య; ౯౯ శాన్త్యాన్త్యనీయః-)

టీ. శాంతః = అంతరింద్రియనిగ్రహము గలవాఁడును; దాన్తః = బాహ్యేంద్రియనిగ్రహము గలవాఁడును, ఉపరతః = యథావిధిగ కర్మసన్యాసమును చేసినవాఁడును, తిక్షుః = శీతాతపవాతక్లేశములకు నప్రతీకారపూర్వకముగ చింతింపక యోర్పువాఁడును; అనూచానః = వేదశాస్త్రములను సంపూర్ణముగ తెలిసినవాఁడును యః = ఎవ్వఁడో; అసౌ = ఈపురుషుఁడు; సమానః = సర్వత్రసముడై; ప్రత్యగభిన్నుడై; అభిజ్ఞః = సర్వజ్ఞుఁడగును, హి = నిశ్చయము.

తా॥ ఆత్మజ్ఞుని మొట్టమొదట శమదమాదులుగల యధికారి కావలయునని యీశ్వరీయభిప్రాయము.

..త్యక్తేషణోహ్యన్యణస్తం విదిత్వా మానీవసేదాశ్రమేయత్రకుత్ర”

౨౦

టీ. త్యక్తేషణః = ఈషణత్రయము లేనివాడై అన్యణః = ఋణములేనివాడై; తం = యాత్మను; విదిత్వా = తెలిసికొని; మానీ = ఇతరసంకల్పము లేనివాడై; యత్రకుత్రాశ్రమే = ఏయాశ్రమమందైనను; వసేత్ = నివసింపవలయును.

తా॥ భార్యకావలెనను కోరిక దారేషణ, పుత్రుడుకావలెనను కోరిక పుత్రేషణ, ధనముకావలయుననుకోరిక ధనేషణ, యీమూడు కోరికలు నీషణత్రయమనబడును. అన్నదానాది యజ్ఞముచేసిన దేవ ఋణముతీరును, పుత్రునిగాంచిన పితౄణములేదు, వేదాధ్యయనము వలనగాని తీర్థయాత్రలవలనగాని ఋషిఋణము తీరును. ఈమూడు ఋణములు లేనివాడనన్యణుఁడు, యోగి యీషణత్రయమును త్యజిం

చినవాడై, ఋణాశ్రయము లేనివాడై, యాత్మను తెసిసికొని, యితర సంకల్పములులేక యేకాశ్రమమునందైనను నివసింపవలయును.

“యమైశ్వనియమైశ్వై చ వ ధ్యానైశ్చై చ వసుసంయుతః” ౬౧
 “నాడీశుద్ధించకృత్వాచా పాణాయామంసమాచరేత్” ౬౨
 (శు-య; ౪౪ త్రిశిఖిబ్రాహ్మణ)

టీ. యమైశ్వ= నియమములతోడను; నియమైశ్వై చ వ= నియమములతోడను; ధ్యానైశ్చై చ వ= ధ్యానములతోడను; వసుసంయుతః= లెస్సగుగూడినయోగి; ఆదా= మొదట; నాడీశుద్ధించ= నాడీశుద్ధిని, కృత్వా= చేసి; పాణాయామం=పాణాయామ యోగమును, సమాచరేత్= ఆచరింపవలెను.

తా|| యమనియమధ్యానములతో గూడిన యోగి మొదటను నాడీశుద్ధినిజేసి పిదప పాణాయామమును జేయవలయును. యమనియమధ్యానములు లేనివాడు పాణాయామము జేయరాదు. చేసిన గారిడీవానివలెనగును. అహింస, అస్తేయము, బ్రహ్మచర్యము, సత్యము, అపరిగ్రహము, ఇవి యమములు. శౌచము, సంతోషము, తపస్సు, స్వాధ్యాయము, ఈశ్వరప్రశిధానము, ఇవి నియమములు. మంత్రాదులచే ధ్యానించుట ధ్యానము (ధ్యేయముదక్క ఇతరము గోచరముకాక యుండుట ధ్యానము) ఏజంతువునైనను హింసింపక, ఇతరులు హింసించుచుండ సహింపకయుండుట అహింస, పరద్రవ్యము నపహరింపక యుండుటయు, సన్ధ్యాయముగ గ్రహింపకయుండుటయు, సస్తేయము. యథార్థముజెప్పట సత్యము. స్త్రీవాంఛలేక యూర్ధ్వరేతస్కుండై యుండుట బ్రహ్మచర్యము. దానాదులను ప్రతిగ్రహింపక భక్తిపూర్వకముగ శిష్యాదులిచ్చు విత్తమును గ్రహించుట యపరిగ్రహము. స్నానాదులచే దేహమును శుద్ధిచేయుచు మనసును దుర్వృత్తులజారనీయకయుండుటశౌచము. ఏది దొరికిన దానితో దృష్టిసౌదును నాశలేకయుండుట సంతోషము. ఉపవాస చాంద్రాయణ వ్రతాదులచే దేహమును శుష్కింపజేయుట తపస్సు. వేదాధ్యయనము మంత్రధ్యానాదులజేయుట స్వాధ్యాయము. కర్మములందు కర్మత్వ

భోక్తృత్వాది ధర్మములుగల యభిమానమును విడిచి యీశ్వరార్పణముచేయుట యీశ్వరప్రణిధానము, పాణిణాయామము రేచక, పూరక, కుంభక సాధ్యమైనది, వాయువును విడచుట రేచకము, పూరించుట పూరకము, రేచకపూరకములులేక వాయువును నిలుపుట కుంభకము దీనివిధము గురుముఖమున నెఱిగి యభ్యసించవలయును.

“సర్వచింతాపరిత్యజ్య సావధానేన చేతసా” ౬౩
(కృ-య; ౯౭ వరాహ అ ౨)

“నిర్వికల్పః ప్రసన్నాత్మా పాణిణాయామంసమాచరేత్” ౬౪
(కృ-య; ౯౮ వరాహ అ ౩)

టీ. సర్వచింతా = సర్వచింతను. పరిత్యజ్య = విడిచి, సావధానేన = వృత్తులులేక లెఱిగిలిగిన, చేతసా = చిత్తముతో, నిర్వికల్పః = వికల్పములేని ప్రసన్నాత్మా = ప్రత్యక్షమైన యాత్మస్వరూపముగలయోగి, పాణిణాయామం = పాణిణాయామమును, సమాచరేత్ = ఆచరింపవలయును.

తా|| చింతలులేని స్థిరచిత్తముతో, నాత్మజ్ఞుడైన యోగి పాణిణాయామమును చేయవలయునుగాని యితరులు చేయగూడదు.

“మరుదభ్యసనంసర్వం మనోయుక్తంసమభ్యసేత్” ౬౫

“ఇతరత్రనకర్తవ్యా మనోవృత్తిర్మనీషిణా,, ౬౬

(అధర్వ; ౩౮ శాండిల్య అ ౧)

టీ. సర్వం = సమస్తమైన, మరుదభ్యసనం = కుంభకరూపమైన వాయు భారణను, మనోయుక్తం = సంకల్పరహితమగు మనోయుక్తముగ, సమభ్యసేత్ = అభ్యసించవలయును, మనోవృత్తిః = మనోవ్యాపారము, ఇతరత్ర = బ్రహ్మవ్యతిరీక్తమైన విషయమందు, మనీషిణా = యోగిచేత, నకర్తవ్యా = ప్రకరింపచేయఁగినదికాదు.

తా|| వాయుభారణను మనోయుక్తముగ సభ్యసించవలయును. మనస్సు స్థిరముగా నుండుటకే యభ్యసించవలయును. ఆమనస్సును

బ్రహ్మమున దక్క ఇతరవిషయమున నిలుపరాదు. అప్పుడు కుంభకమున బ్రహ్మమునస్థిరముగ నుండును.

ఇతి సాధాంతిక విధివాక్యానిష్పత్తిః.

ఇట్లు సాధాంతిక విధివాక్యములు అరువదియారు.

ఇట్లు ప్రథమ ప్రకరణం సమాప్తము.

ఓమ్.

స గ్ధ ర వే న మః.

౨. బంధమోక్ష వాక్యప్రకరణము.

„దేహాదీనాత్మ త్వేనాభిమన్యతే సోభిమానాత్మనోబంధః,, ౧
(కృ-య; 33 సర్వసార)

టీ. దేహాదీన్ = దేహము మొదలయినవానిని, ఆత్మత్వేన = ఆత్మత్వముచేత (తానేమని) అభిమన్యతే = తలచబడుచున్నదో, సః = ఆ, అభిమానః = దేహాద్యభిమానము, ఆత్మనః = తనకు, బంధము.

తా॥ స్వప్తము.

„తన్నివృత్తిగోక్షః,, ౨

(కృ-య; 33 సర్వసార)

టీ. తన్నివృత్తిః = ఆత్మభిమానముపోవుట; మోక్షః = మోక్షము.

తా॥ స్వప్తము.

“కర్తృత్వాద్యహంకార సంకల్పబంధః,”

3

(శు-య; 3ర నిరాలంబ)

టీ. కర్తృత్వాది = కర్తృత్వభోక్తృత్వాది కర్మములందు; అహంకార సంకల్పః = నేను నేనని చేయు సంకల్పమే; బంధః = బంధము.

తా॥ సర్వకర్మములను నేను చేయుచున్నాను. నే ననుభవించుచున్నానను భావముతో గూడిన సంకల్పమే బంధము.

“అణిమాద్యప్తైశ్చర్యా శాసిద్ధసంకల్పబంధః”

(శు-య; 3ర నిరాలంబ)

టీ. అణిమాద్యప్తైశ్చర్యా శాసిద్ధ సంకల్పః, అణిమాది = అణిమమొదలగు అప్తైశ్చర్య = అప్తైశ్చర్యములందు, ఆశాసిద్ధ = కోరికవలన గలిగిన, సంకల్పః = సంకల్పము, బంధః = బంధమును.

తా. అణిమాద్యప్తసిద్ధులు తనకు గావలయుననికోరుటయే బంధము. అణిమ, మహిమ, లహిమ, గరిమ, పాప్తి, పాకామ్యము, ఈశత్వము వశిత్వము ఇవి యప్తసిద్ధులు.

“యమాద్యష్టాంగయోగ సంకల్పబంధః”

గీ

(శు-య; 3ర నిరాలంబ)

టీ. యమాది = యమము మొదలయిన, ఆష్టాంగ = ఎనిమిది అంగములతో గూడిన, యోగసంకల్పః = యోగవిషయమైన తలంపు, బంధః = బంధము.

తా॥ యమము, నియమము, అసనము, పాణియోగము, ప్రత్యాహారము, ధ్యానము, ధారణ, సమాధి ఇవి అష్టాంగయోగములు. ఇట్టియోగములు సిద్ధింపవలయునను తలంపే బంధము.

“దేవమనుష్యాద్యుపాసనా సంకల్పబంధః”

౬

(శు-య; 3ర నిరాలంబ)

టీ. దేవమనుష్యాది = దేవతలు, మనుష్యులు మొదలగువారియొక్క, ఉపాసనా = ఉపాసనా విషయమైన, కామసంకల్పః = కోరికతోగూడిన తలంపు, బంధః = బంధము.

తా॥ తానుబ్రహ్మమని తెలియక దేవతామనుష్యాదుల నుపాసించుటయే బంధము.

.. కేవలమోక్షాపేక్ష సంకల్పోబంధః,,

౭

(శు-య; 3ర నిరాలంబ)

టీ. కేవలమోక్షాపేక్ష సంకల్పః, కేవల = భేదత్రయరహితమైన, మోక్ష = మోక్షమందిలి అపేక్ష = ~~అపేక్ష~~ అపేక్షగూడిన, సంకల్పః = తలంపు, బంధః = బంధము.

తా. స్వతస్సిద్ధముగా తాను ముక్తస్వరూపుడై యున్నందున, తుము కావలయునని యజ్ఞానముతో తలచుటే బంధము.

.. సంకల్పమాత్ర సంభవోబంధః,,

౮

(శు-య; 3ర నిరాలంబ)

టీ. సంకల్పమాత్ర సంభవః:- సంకల్పమాత్ర = ఒక్క సంకల్పముయొక్క సంభవః = ఉదయము, బంధః = బంధము.

తా॥ కేవలము సంకల్పము కలుగుటయే బంధము.

.. నిత్యానిత్య వస్తువిచారా దనిత్యసంసార సుఖదుఃఖవిషయ సమస్తక్షేత్రమమతా బంధక్షయోమోక్షః,,

౯

(శు-య; 3ర నిరాలంబ)

టీ. నిత్యానిత్య వస్తువిచారాత్ = నిత్యానిత్య వస్తువిచారమువలన, అనిత్య సంసార సుఖదుఃఖవిషయ సమస్తక్షేత్రమమతా బంధక్షయః, అనిత్య = అకాలశ్వరమైన, సంసార = సంసారమున, సుఖదుఃఖవిషయ = సుఖదుఃఖముల నిచ్చువిషయములైన, సమస్తక్షేత్ర = సమస్తక్షేత్రములందుగల, మమతాబంధక్షయః = మమకారమును బంధముయొక్క క్షయము (నాశము) మోక్షః = మోక్షము.

తా॥ బ్రహ్మము సత్యము, జగత్తు మిథ్యయనివిచారించుట నిత్యానిత్య వస్తువిచారిము. జగత్తు మిథ్య గావున; సంసారమున సుఖదుఃఖముల నిచ్చు విషయములైన పుత్రకళత్ర క్షేత్రాదులందు మమకారము నశించుటయే మోక్షము. ఈవస్తువు నాదియని అభిమానించుటే మమకారము, అదియే బంధము, అదినశించుటయే మోక్షము.

అమమకారము నిత్యానిత్యవస్తు విచారమువలన నశించును గాని మఱియొక దానివలన నశింపదు.

„మనవీచమనుష్యాణాం కారణం బంధమోక్షయోః” ౧౦

„బంధాయవిషయాసక్తం ముక్త్యైనిర్విషయంస్మృతం” ౧౧

(శు-య; ౯౯ శాట్యాయనీయ; అథర్వణం త్రిపురాతాపని)
(సామ ౨౮ మైత్రా)యణీ; కృ-య; ౨౦ అమృతబిందు)

టీ. మనుష్యాణాం = మనుష్యులకు, మనవీచ = మనస్సే, బంధమో
బంధమోక్షములకు, కారణం = హేతువగును, విషయాసక్తం = విషయాసక్తిగల
మనస్సు, బంధాయ = బంధమునకనియు, నిర్విషయం = విషయాసక్తిలేనిమనస్సు
ముక్తై = ముక్తికనియు, స్మృతం = చెప్పబడెను.

తా॥ మనుష్యులకు మనస్సే బంధమోక్షములకు హేతువగు
చున్నది. కాని ఇతరులెవ్వరుకారు. విషయములందు దగిలిన మనస్సు
బంధమునిచ్చును. విషయములందు దగులని మనసు మోక్షమునగు
హేతువగును. కావున ఇతరులెవరైనను తనకు మోక్షము నిత్తురని
విషయాసక్తితోనుండుట మూర్ఖత్వము.

„మమేతిబద్ధతేజంతు నిర్మమేతి విముచ్యతే,, ౧౨

„మమ త్వేన భవేజ్జీవో నిర్మమ త్వేన కేవలః,, ౧౩

(సామ; ౬౧ మహా; ౮౮ కృ-య; ౬౮ వరాహ)

(శు-య; ౫౯ పైంగల ౮౮ సామ; ౮౬ యోగచూడామణి)

టీ. జంతుః = మనుష్యుడు; మమేతి = నాదియని, బద్ధతే = బంధింపబడు
చున్నాడు, నిర్మమేతి = నాదికాదని; విముచ్యతే = బంధమునుండి విడువబడు
చున్నాడు; మమత్వేన = మమకారముచే, జీవః = జీవుడు, భవేత్ = అగును, నిర్మ
మత్వేన = మమకారము లేకపోవుటచేత, కేవలః = అద్వితీయమైన పరమాత్మయగును.

తా॥ తనకంటె నితరవస్తువున్నదని దలచుట మమకారమునకు
హేతువగును. అమమకారముచే జీవత్వముగలుగుచున్నది. అద్వితీయ

బ్రహ్మమైన తనకంటె నితరములేదని తలచుట నిర్మమత్వమునకు హేతువగును. దానిచే తాను బ్రహ్మమగును.

„స్వసంకల్పవశాద్భద్ధో నిస్సంకల్పాద్విముచ్యతే,, ౧౪
(సామ; ౬౧ మహా; అ ౨)

టీ. స్వసంకల్పవశాత్ = తనసంకల్పమువలన, బద్ధః = బద్ధుడగుచున్నాడు. నిస్సంకల్పాత్ = సంకల్పించక పోవుటవలన, విముచ్యతే = బంధముక్తుడగుచున్నాడు.

తా॥ స్వప్రము.

„ద్రష్టాదృశ్యవశాద్భద్ధో దృశ్యాభావేవిముచ్యతే,, ౧౫
(సామ; ౬౧ మహా; అ ౪)

టీ. ద్రష్టా = చూచువాడు, దృశ్యవశాత్ = దృశ్యవశుడగుటవలన, బద్ధః = బద్ధుడగుచున్నాడు, దృశ్యాభావే = దృశ్యములేనప్పుడు, విముచ్యతే = ముక్తుడగుచున్నాడు.

తా॥ చూడబడు పదార్థమునకు వశుడైయున్నందున చూచువాడు బద్ధుడగుచున్నాడు. చూడబడు వస్తువులేనపు డభినివేశము లేనివాడై ముక్తుడగును, కావున తనకంటె నన్యమైన దృశ్యము లేదనియు సమస్తము బ్రహ్మముయొక్క వివర్తమనియు నిశ్చయింపవలయును,

„ఇచ్ఛామాత్రమవిద్యేయం తన్నాశోమోక్షఉచ్యతే,, ౧౬
(సామ; ౬౧ మహా; అ ౪)

టీ. ఇయమవిద్యా = ఈయవిద్య; ఇచ్ఛామాత్రం = ఇచ్ఛారూపమైనది; తన్నాశః = ఇచ్ఛామాత్రమైన యీయవిద్యానాశమే; మోక్షః = మోక్షమని; ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నది.

తా॥ ఇచ్ఛామాత్రమైనది(రాగాత్మకమైనది)యవిద్యయనబడును ఈయవిద్యచేతనే తానుబద్ధుడగుచున్నాడు, అవిద్యానాశమున తాను బ్రహ్మమేయగుచున్నాడు.

“భోగేచ్ఛామాత్రకోబంధః తత్త్వాగోమోక్షఉచ్యతే,, ౧౭
(సామ; ౬౧ మహా; ౮ ౫)

టీ. భోగేచ్ఛామాత్రకః = భోగము కావలయునను నిచ్ఛయే, బంధః = బంధము, తత్త్వాగః = ఆభోగేచ్ఛను విడుచుటయే, మోక్షః = మోక్షమని, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నది.

తా|| సహజములైన యాహార నిద్రాదుష్టునుగాక భోగమును గోరుట బంధము. భోగములనుగోరక యదృచ్ఛలక్షణ సంతృప్తిఁ దగుట మోక్షము.

“చిచ్ఛైత్యకలితోబంధః తస్మక్తిస్మక్తిరుచ్యతే,, ౧౮
(సామ; ౬౧ మహా; ౮ ౬)

టీ. చిత్ = జీవునకు, చైత్య = చిత్తవృత్తులతో, కలిత = కూడుకొనుట, బంధః = బంధమగును, తస్మక్తిః = దానినుండి గలిగిన ముక్తి, ముక్తిః = ముక్తి యని, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నది.

తా|| స్పష్టము.

“అనానైవహినిర్వాణం దుఃఖమాస్థాపరిగ్రహః,, ౧౯
(సామ; ౬౧ మహా; ౮ ౭)

టీ. అనానైవహి = సంకల్పము లేకపోవుటయే, నిర్వాణం = మోక్షము, అస్థాపరిగ్రహః = సంకల్పించుటయే, దుఃఖం = దుఃఖము.

తా|| స్పష్టము.

“కర్మణాబధ్యతే జంతుర్విద్యయాచ విముచ్యతే” ౨౦
(శు-య; ౩౪ సన్యాస; ౮ ౨)

టీ. జంతుః = మనుష్యుఁడు, కర్మణా = కర్మముచేత, బధ్యతే = బంధింపబడుచున్నాఁడు, విద్యయా = జ్ఞానముచేత, విముచ్యతే = ముక్తుఁడగుచున్నాఁడు.

తా|| స్పష్టము.

“స్వరూపావస్థితిర్ముక్తి స్తద్భంశోహంఽత్యవేదనం” ౨౧
(సామ; ౬౧ మహా; ౮ ౫)

టీ. స్వరూప = బరమాత్మరూపమున; అవస్థితిః = ఉండుట, ము-
మోక్షము, అహంత్య = అహంతయొక్క, (నేనను) వేదనం = జ్ఞానము, తద్భంశః
ఆముక్తిభంగము.

తా॥ తానే పరమాత్మః ఏని నిశ్చయించుట మోక్షము. నేనను
భేదబుద్ధిగలిగి యుండుట ముక్తికి భంగమై బంధహేతువగును.

చి తేచలతిసంసారో నిశ్చలేమోక్షఉచంతే. ౨౨

(కృ-య; ౬౩ యోగశిఖి; అ ౬)

చిత్తే = చిత్తము; చలతి = చలించుచుండగా; సంసారః = సంసార
మగును; నిశ్చలే = నిశ్చలమగుచుండగా; మోక్షః = మోక్షమని, ఉచ్యతే =
చెప్పబడుచున్నది.

తా. స్పష్టము.

‘బంధోహివాసనాబంధో మోక్షస్సాన్యద్వాసనాక్షయః’ ౨౩

(శు-య; ౧౦౮ ముక్తిక; అ ౨)

టీ. వాసనాబంధః = వాసనాబంధమే, బంధోహి = బంధము నిశ్చయము,
వాసనాక్షయః = వాసనలు క్షీణించుటయే, మోక్షః = మోక్షము, స్యాత్ = ఆగును.

తా॥ చిత్తవృత్తికి హేతువై బీజరూపముననుండు సంస్కారమే
వాసనయనబడును. బీజము వృక్షమగునటుల వాసనయే వృత్తిరూప
మున బరిణమించును. కావున వాసనా సముదాయమే బంధహేతు
వగును. వాసనాక్షయమే మోక్షహేతువగును.

‘పదార్థభావనాదార్థ్యం బంధవిత్త్యభిధీయతే,, ౨౪

(సామ; ౬౧ మహా; అ ౨)

టీ. పదార్థ భావనాదార్థ్యం = విషయచింతాది దృఢత్వమే; బంధవిత్తి =
బంధమని; అభిధీయతే = చెప్పబడుచున్నది.

తా॥ దృఢముగా విషయములను చింతించుటయగు మనోరాజ్య
మే బంధహేతువగును.

‘వాసనాతాపవం బ్రహ్మన్ మోక్షవిత్త్యభిధీయతే,, ౨౫

(సామ; ౬౧ మహా;)

టీ. బ్రహ్మక = ఓబ్రహ్మమా; వాసనాతానవం = వాసనలు కృశించుట
యే; మోక్షఇతి = మోక్షమని; అభిధీయతే = చెప్పబడుచున్నది.

తా॥ వాసనలు క్షీణించుటయే మోక్షము, లోకవాసన, దేహ
వాసన, శాస్త్రవాసన యని వాసన మూడువిధములు. లోకమున
తనకు సర్వవిధములైన శౌరవము గలుగవలయునని దంభమునగాని
మఱియెట్లుగాని చింతించును ప్రవర్తించుట లోకవాసన. సర్వవిధ
ముల తనదేహము మంచిస్థితిలో నుండవలయుననియు, తనయంత
సౌందర్యము గలవాఁడు లేడనుటయును దేహవాసన, శాస్త్రమునందు
తనపాటివాఁడు లేడనియు సమస్త శాస్త్రములు తనకు తెలి
యుననియు కోరుట శాస్త్రవాసన యనబడును.

..నమోక్షోనభసః పృష్ఠేనపాతాలేనభూతలే,, ౨౬

..నర్వాశాసంక్షయేచేతః క్షయోమోక్షఇతీర్థతే,, ౨౭

(అధర్వ; ౭౦ అన్నపూర్ణ; అ ౨)

మోక్షః = మోక్షము, నభసః = ఆకాశముయొక్క, పృష్ఠే వెనుక
భాగమున, న = లేదు, పాతాలే = పాతాలమందు, న = లేదు, భూతలే = భూలోక
మున, న = లేదు, సర్వాశాసంక్షయే = సమస్తాశలు క్షీణించు సమయమున, చేతః
క్షయః = చిత్తనాశము గలుగుట, మోక్షఇతి = మోక్షమని, ఈర్థ్యతే = చెప్ప
బడుచున్నది.

తా॥ వృత్తులతోగూడిన చిత్తము నశించుటయే మోక్షముగాని
మోక్షమనగా నాకాశము వెనుకగాని పాతాలమునగాని భూలోక
మునగానియుండు స్థానవిశేషముగాదు స్థానవిశేషమనుటయవివేకము.

..మోక్షోమేఽస్త్వితిచింతాంతర్జాతా చేదుత్థితంమనః" ౨౮

..మననోత్థేమనస్యేషబంధస్సాంసారికోమతః" ౨౯

(అధర్వ; ౭౦ అన్నపూర్ణ; అ ౨)

టీ. మోక్షః = మోక్షము; మే = నాకు; అస్తు = అగుగాక; (ఇతిచింతా = అను
చింత); అంతః = లోపల, జాతాచేత్ = పుట్టినేని; మనః = మనస్సు, ఉత్థితం =

పుట్టి నదగును; మనసి = మనస్సు; మనసోత్థే = మననమువలన విజృంభించుచుండగా,
ఏమః = ఈమనోజృంభణము, సంసారికః = సంసారరూపమైన; బంధః = బంధము;
మతః = ఇష్టము.

తా॥ మోక్షము నాత్మగావలెనని కోరుటచే మనస్సు పుట్టును. ఆమనస్సుపుట్టి రరూపమైన బంధమగును. తాను ముక్తుడైన పరమాత్మయని తలచుక మోక్షము కావలయునని కోరుటయే సంసారరూపమైన బంధము.

“తదమార్జనమాత్రంహి మహాసంసార తాంగతం” 30

“తత్ప్రమార్జనమాత్రంతు మోక్ష ఇత్యభిధీయతే,, 31

(అధర్వ; 20 అన్నపూర్ణ; అ ర)

టీ. తదమార్జనమాత్రంహి, తత్ = ఆమనోజృంభణముయొక్క; ఆమార్జన మాత్రంహి = తొలగించకపోవుటయే; మహాసంసార తాం = మహాసంసారత్వమును; గతం = పొందినది; తత్ప్రమార్జనమాత్రంతు, తత్ = ఆమనోజృంభణముయొక్క; ప్రమార్జనమాత్రంతు = తొలగించుటయే; మోక్ష ఇతి = మోక్షమని; అభిధీయతే = చెప్పబడుచున్నది.

తా॥ వృత్తులతోగూడిన చిత్తమే సంసారము. వృత్తులతో గూడిన చిత్తము నశించుటయే మోక్షము.

ఇతి సార్థాంతిక బంధమోక్షవాక్య;

ఇట్లు సార్థాంతిక బంధమోక్షవాక్యములు ముప్పదియొకటి

ఇతి ద్వితీయ ప్రకరణం సమాప్తము.

ఓమ్.

స స్థ ర వే న మః.

3. అవిద్యన్నిందావాక్యప్రకరణము.

అథ యోగన్యాం దేవతాముపాసతే యోగసావన్యో... స్మృతి
నసవేద యథాపశుః”

(శు-య; ౧౦ బృహదారణ్యక; అ 3; బా)

టీ. అసౌ = వీడు, అన్యః = నాకంటె పరుడనియు, అహం = నేను, అన్యః = పరుడననియు, యః = ఎవడు, అన్యాం = ఇతరమైన, దేవతాం = దేవతను, ఉపాసతే = ఉపాసించుచున్నాడో, సః = వాడు, యథాపశుః = పశువువలెనే, నవేద = తెలిసినవాడుకాదు.

తా॥ తాను బ్రహ్మమని తెలియక వాడిశ్వరుడు, గొప్పవాడు, నేను జీవుడను తక్కువవాడనని, యెవడు న్యదేవత నుపాసించుచున్నాడో వాడు తత్వజ్ఞుడుకాదు. వాడే పశువు.

“అత్ర భిదామివ మన్యమానః శతధా సహస్రధా భిన్నో మృత్యోః
స్సమృత్యుమాప్నోతి.

(అధర్వణ; ౨౭ సృసింహోత్తరతాపనీ; ఖం ౮)

టీ. అత్ర = భేదత్రయములేని యీ బ్రహ్మమందు, భిదామివ = భేదమున్నట్లు; మన్యమానః = తలచుచున్న, సః = వాడు, మృత్యోః = మృత్యుదేవతలన, శతధా = నూరురీతులుగను, సహస్రధా = వేయిరీతులుగను, భిన్నః = పగిలినవాడై, మృత్యుం = నాశమును, ఆప్నోతి = పొందును.

తా॥ స్వజాతీయ విజాతీయ స్వగతభేదములులేని బ్రహ్మమున నెవడు జగజ్జీవేశ్వరాది భేదమును తలచుచున్నాడో వాడు నూరు వేయిరీతులుగ భిన్నుడై సళించునుగాన భేదమును. తలచరాదు.

“కర్తృత్వాద్యహంకార భావనారూఢో మూఢః”

3

(శు-య; 3౪ నిరాలంబ)

టీ. కర్తృత్వాద్యహంకార భావనారూఢః, కర్తృత్వాది = చేయుట మొదలగు పనులందు, అహంకారభావనా = నేనను వృత్తిపైని, అరూఢః = ఎక్కినవాఁడు, హంధః = హంధుఁడు.

తా॥ కర్తృత్వ భోక్తృత్వాదులందు అహంకార భావము గలవాఁడు మూఁథుఁడు. తత్త్విజ్ఞుఁడుకాఁడు.

‘మృత్యోస్సమృత్యుమాప్నోతియ ఇహనానేవపశ్యతి’ ర
(కృ-య; 3 కఠ; అ ౨) (ఋ; ౪౨ ఆత్మభోధ)
(శు-య; ౧౦ బృహదారణ్యక; అ ౬; బౌ ౪)

టీ. యః = ఎవఁడు, ఇహ = ఈ బ్రహ్మమందు, నానేవ = నానత్వమున్నట్లు పశ్యతి = చూచుచున్నాఁడో, సః = వాఁడు, మృత్యోః = మృత్యువువలన, మృత్యుం = నాశమున, ఆప్నోతి = పొందుచున్నాఁడు.

తా॥ అద్వితీయమైన బ్రహ్మమున నెవఁడు నానాత్వమున్నట్లు చూచునో, వాఁడు సంసారరూపమైన మృత్యువున నశించును.

‘అనుభూతిం వినామూఢో వృథాబ్రహ్మణిమోదతే,’ ౫

‘ప్రతిబింబితశాఖాగ్ర ఫలాస్వాదనమోదవత్,’ ౬
(సామ; ౨౯ మైత్రేయ; అ ౨)

టీ. ప్రతిబింబిత శాఖాగ్రఫలాస్వాదన మోదవత్ :- ప్రతిబింబిత = నీటియందు ప్రతిఫలించిన, శాఖాగ్ర = కొమ్మకొనలందుండు, ఫలాస్వాదనమోదవత్ :- ఫల = ఫలముయొక్క, ఆస్వాదన = అనుభవించుటచేసిన, మోదవత్ = సంతోషముగలవాఁడు వలెను, అనుభూతింవినా = బ్రహ్మనుభవములేక, బ్రహ్మణి = వేదాంతశాస్త్రమందు, మూఢః = మూఁథుఁడు, వృథా = వ్యర్థముగా, మోదతే = సంతోషించుచున్నాఁడు.

తా॥ నీటియందు ప్రతిఫలించిన ఫలమును జూచి సంతోషించిన వానివలె అనుభవములేక వేదాంతశాస్త్రమును చదివినంతమాత్రమున మూఁథుఁడు తాను కృతకృత్యుఁడగుచున్నాఁడు. అందువలన ప్రయోజనములేదు. వేదాంతశాస్త్రమెట్లు ప్రవర్తించమని చెప్పినో యట్లాప్రవర్తించుటకు శాస్త్రమునుజదువవలయును. అట్లువర్తింపవలెను

“అష్టాంగంచ చతుష్పాదం త్రిస్థానం పంచదైవతం,, ౭

“ఓంకారంయోనజానాతి బ్రాహ్మణోనభవేత్తుసః” ౮

(కృ-య; ౩౯ ధ్యానబిందు.)

టీ. అష్టాంగంచ = ఎనిమిదియంగములు, చతుష్పాదం = నాలుగుపాదములు, త్రిస్థాన మూడుస్థానములు, పంచదైవతం = పంచదేవతలును, స్వరూపముగాగల, ఓంకారం = ఓంకారమును, యః = ఎవఁడు, నజానాతి = ఎఱుగఁడో, సః = వాఁడు, బ్రాహ్మణః = బ్రహ్మవేత్త, నభవేత్తు = కలవకాదు.

తా|| విశ్వతైజసప్రాజ్ఞ విరాడ్ధిరణ్యగర్భాస్త్ర్యామికూట్క మాత్మలను నెనిమిది అంగములును, “అకారోకార మకారార్థమాత్ర లు,, అను నాలుగుపాదములును, జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులను మూడు స్థానములును, బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరగుద్ర సదాశివులను పంచదైవతములను స్వరూపముగా గలది “ఓం” కారము. అట్టి ఓంకారమును జపించనివాఁడు బ్రాహ్మణుఁడు కాఁడు, సమస్తము నోంకారముగా భావింపవలెను.

“అతివర్ణాశ్రమంరూపం సచ్చిదానందలక్షణం” ౯

“యోనజానాతిసోఽవిద్వాన్ కదాముక్తాభవిష్యతి” ౧౦

(కృ-య; ౯౮ వరాహ; అ ౨)

టీ. అతివర్ణాశ్రమంరూపం = వర్ణాశ్రమరూపముల నతిక్రమించినదియు, సచ్చిదానందలక్షణం = సత్యజ్ఞానానంద = స్వరూపమునైన యాత్మను, యః = ఎవఁడు, నజానాతి = తెలిసికొనఁడో; సః = ఆ; అవిద్వాన్ = మూఁఁడు, కదా = ఎప్పుడు; ముక్తః = ముక్తుఁడు; భవిష్యతి = కాగలఁడు, (అనఁగా కాదు)

తా|| స్పష్టము.

“కుశలబ్రహ్మవార్తాయాం వృత్తిహీనాస్సురాగిణః,, ౧౧

“తేష్వజ్ఞానతేయానూనం పునరాయాన్తియాన్తిచ” ౧౨

(కృ-య; ౩౭ తేజోబిందు; అ ౧)

టీ. సురాగిణః = విషయములందు గాఢానురాగముగలవారును; వృత్తిహీనాః = బ్రహ్మనుభవములేనివారును; బ్రహ్మవార్తాయాం = వేదాంతకాత్తముందు;

కుశలాఅపి = సముద్ధలై నను, తే = వారు; అజ్ఞానతయా = తెలియమిచే, పునః = మఱి; ఆయాన్తి = వచ్చుచున్నారు; యన్తి = పోవుచున్నారు.

తా॥ వేదాంతశాస్త్రమందు ప్రాప్త్యాము గలవారై నను విషయములందు రాగముగలవారైని వారుజననమరణములను బొందుచుందురు గాని మోక్షము పొందరు. వేదాంతశాస్త్రము లెస్సంగ నెఱిగి యట్లు నడువనలయును. కేవల శాస్త్రజ్ఞానమున ప్రయోజనములేదు.

‘కాష్టదంధ్యతో యేన సర్వాశీజ్ఞానవర్జితః’ ౧౩
-య; ౧౯ పరమహంస) (అధర్వణ; ౪౩ నారదపరివ్రాజక)

‘స్వాంత్రమేకాంతహితం స్వేచ్ఛితం త్యాగవేదనం’ ౧౪
‘యస్యదుష్కరతాం యాతంధిక్తం పురుషకీటకం,’ ౧౫

(సామ; ౬౧ మహా; అ ౪)

టీ. యేన = ఎవనిచే, కాష్టదండః = కష్టతోచేయబడిన దండము, ధృతః = ధరింపబడునో, సర్వాశీ = అన్నిటిని తినువాడును, జ్ఞానవర్జితః = అత్యజ్ఞానము లేనివాడును, స్వాంత్రం = తనయధినమున నున్నదానిని, ఏకాంతహితం = జగద్విషయమై తనకు మిక్కిలి హితమునిచ్చునదియు, స్వేచ్ఛితం = తనచే గోరబడినదియునగు వస్తువును, త్యాగవేదనం = విడుచుటకు జ్ఞానము, యస్య = ఏమనుష్యునకు, దుష్కరతాయాతం = దుష్కరమగునో, పురుషకీటకం = పురుషాకృతిని చాల్చిన పురుగుశంఠి, తం = వానిని, ధిక్ = నిందింపవలయును.

తా॥ సన్యాసలక్షణమైన దండమునుధరించి యెవఁడు భిక్షులకు మాత్రము తిరుగునో ధనము నిమిత్తముపడేశించునో గృహస్థులకంటె నెక్కుడు శయ్యాదిభోగములను గోరునో యేసన్యాసి తనకిష్టమైన విషయమును విడువఁజో యాసన్యాసి మేకవన్నెపులి. వాఁడు పురుగు వంటివాఁడు పూజ్యుఁడుకాఁడు కావున వానిని విడువవలయును. అదచింపఁగూడదు.

‘అద్వితీయంబ్రహ్మతత్త్వం నజానంతియదాతదా,’ ౧౬

‘భాగ్నిస్తాపవాఖిలాస్తేషాం క్వముక్తిః క్వేహవాసుఖం’ ౧౭

(కృ-య; ౯౦ వరాహ; అ ౨)

టీ. అద్వితీయం = తనకంటె రెండవదిలేనిదైన; బ్రహ్మతత్త్వం = బ్రహ్మ స్వరూపమును; యదా = ఎప్పుడు; నజానంతి = ఎఱుగరో; తదా = అప్పుడు; అఖిలాః (అపి) = అందఱును; భ్రాంతాః ఏన = భ్రాంతిగలవారే; తేషాం = ఆభ్రాంతి గలవారికి; క్వయక్తిః = ముక్తిఎక్కడిది? ఇహవా = ఈలోకమందైనను; సుఖం క్వ = ఎక్కడనుఖము.

తా॥ బ్రహ్మస్వరూప మెఱుంగనంతవరకు నందఱును భ్రాంతులే. ఆయజ్ఞానులకు మోక్షమెక్కడిది? మోక్షములేకున్నను సంసారమందైనను వారికి సుఖములేదు. కావున స్థిరచిత్తముగలవారై యుండవలయును. స్థిరచిత్తములేనివారికి గడియగడియకు భ్రాంతియేగలుగుచుండును. ఆభ్రాంతిగలవారి కెవరేమిచెప్పినదానియందు విశ్వాసముండదు. అట్టివారికి మోక్షముగలుగదు. సంసారమునను సుఖముగలుగదు.

‘అజ్ఞానోపహతో బాల్యే యావనేవనితాహతః’ ౧౮

‘శేషేకళత్రచింతార్తః కింకరోతి నరాధమః,’ ౧౯

(సామ- ౬౧ మహా అ ౬)

టీ. బాల్యే = బాల్యముందు; అజ్ఞాన = అజ్ఞానముచేత; ఉపహతః = కొట్టబడినవాడు; యావనే = యావనకాలముందు; నితాహతః = స్త్రీలచేజయింపబడినవాడు; శేషే = మిగిలిన ముసలితనముందు; కళత్రచింతార్తః = భార్యావిషయమైన చింతచే పీడింపబడినవాడు; నరాధమః = అట్టి నరాధముడు; కింకరోతి = ఏమిచేయువాడు?

తా॥ బాల్యమున నజ్ఞానముతోనుండును. యావనమున స్త్రీలోలుండై యుండును. ముసలితనమున పుత్రకళత్రాదుల విషయమై పాటుపడుచు చింతించుచుండును. ఇట్లుండుట యధమునిలక్షణము. అట్టి నరాధముడు బ్రహ్మధ్యానమెట్లుచేయగలడు? బ్రహ్మస్వరూప మెఱుంగుటకు ముఖ్యముగ యావనమును తరువాత ముసలితనమును తగిన కాలములు. అట్టికాలమందు తత్త్వవిచారణను చేయుటను మాని భార్యాపుత్రులనిమిత్తమై ఏడ్చుచుండు నరాధముడు ముక్తిని జొందలేడు.

ఈవిషయములో శ్రీకృష్ణులవారు ఉత్తరగీతలలో చెప్పిన కొన్ని శ్లోకములను చూడవలెను.

“ఇచ్ఛాద్వేషసముత్థేన ద్వంద్వమోహేనజంతవః,, ౨౦

“ధరావివరమగ్నానాం కీటానాం సమతాంగతాః” ౨౧

(సామ; ౬౫ సన్న్యాస)

టీ. ఇచ్ఛా = 'రిక (రాగము) చేతను, ద్వేష = ద్వేషముచేతను, సముత్థేన = పుట్టిన, ద్వంద్వమోహేన = సుఖదుఃఖాది ద్వంద్వమోహముచేతను, జంతవః = మూఢులగు మనుష్యులు, ధరా = భూమియందలి, వివర = రంధ్రములందు, మగ్నానాం = దిగబడియున్న, కీటానాం = పురుగులయొక్క, సమతాం = సమత్వమును, గతాః = పొందినవారగుచున్నారు.

తా|| రాగద్వేషములచే గలుగు సుఖదుఃఖాది ద్వంద్వములందు గల మోహముచే జనులు భూమికన్నములలో నుండు పురుగులవంటి వారై యథోగతిని పొందుదురు. కావున మోహము విడిచి తత్త్వ విచారము చేయవలయును. ఇచ్ఛాద్వేషములు సుఖదుఃఖములు కలిమి లేములు పుణ్యసాపములు ఇత్యాదులు ద్వంద్వములనబడును. ఇవి రాగద్వేషములవలనగలుగును. సుఖానుశయారాగః; దుఃఖానుశయారాగః; అని రాగద్వేషముల లక్షణములు పతంజలిచే జెప్పబడెను.

ఇతిసార్థాంతికా విద్యన్నిందావాక్యాన్వేషక వింశతిః.

ఇట్లు సార్థాంతికా విద్యన్నిందావాక్యము లిటువదియొకటి.

ఇతి తృతీయ ప్రకరణం సమాప్తము.

౪. జగన్విధ్యావాక్య ప్రకరణము.

“నాన్యత్కించనమిషత్,,

(ఋ; ౮ ఐతరేయ)

టీ. అన్యత్ = బ్రహ్మమునకన్న నితరమైనది; కించన = ఏమియు; లేదు; మిషత్ = వ్యాజపసును.

తా॥ బ్రహ్మమొక్కటియేగాని బ్రహ్మమునకన్న వ్యతిరేకమైనది మఱియొకటిలేదు. మఱియొకటియున్నట్లు కనబడునేని యది మృగ తృష్ణలోని జలమువలె మిథ్యయైనది.

“వాచారంభణం వికారోనామధేయం,,

(సామ; ఛాందోగ్య; ప్ర ౬; ఖ ౧)

టీ. వాచారంభణం = వాక్ప్రారంభమును (నామము) వికారః = పరిణామాదివికారమును (రూపము) నామధేయం = పేరుమాత్రము.

తా॥ వస్తువున నామరూపములు కల్పింపబడినవి యదార్థములు కావు. మన్నువంటి కారణమైన బ్రహ్మ నామరూపములుగలిగి కుండవంటి కార్యమైన జగత్తుకల్పింపబడెను. కార్యమునశించును. దానితో నామరూపములును నశించును. పిదప వస్తుధర్మములైన అస్తిభాతి ప్రియములేయుండును. అస్తిభాతి ప్రియస్వరూపమైన బ్రహ్మము నిత్యమనియు, నామరూపాత్మకమై దానియందు కల్పింపబడిన జగత్తు మిథ్యయనియును, తత్వజ్ఞానమున దెలియవలయును. ఈశ్వరత్వము పంచదశి ౧౩ వ ప్రకరణమైన అదైతానందములో ౩౮, ౩౯ శ్లోకములయందు చెప్పబడియున్నది. “ఎట్లనిన వాగ్విషాద్యం నామమాత్రం వికారోనాన్యసత్తతా,, చిత్రదీపము, ౧౮౫ శ్లోకము గూడ భూషణమున.

“అతోన్యదార్తం,,

3

(శు-య; ౧౦ బృహదారణ్యక; అ ౫ బా) ౪; ౫)

టీ. అతః = ఈకారణమువలన, అన్యత్ = ఇతరమైనది; మార్తం = మట్టి సంబంధమైనది.

తా|| నామరూపములు మిథ్యలు. సమస్తము నామరూపములతో గూడినదే గావున నామరూపములులేని బ్రహ్మమునకన్న నితరమైన దంతయును నశించును. జగత్తునశించునది మిథ్య యనగా నున్నట్లు కనుపడునది వాస్తవమున లేనిది.

పాఠాంతరము; “అతోన్యదార్తం” ఈపాఠమందు “అర్త” శబ్దమునకు “నశించునది” యనునర్థము.)

“నతుద్వితీయమస్తి”

౪

(శు-య; ౧౦ బృహదారణ్యక; అ ౬; బా) 3)

టీ. ద్వితీయం = బ్రహ్మమునకన్న రెండవది, నతుస్తి = లేనేలేదు.

తా|| బ్రహ్మమునకన్న సజాతీయమైన రెండవవస్తువుకాని విజాతీయమైన రెండవ వస్తువుకాని స్వగతమైన రెండవవస్తువుగాని నిజముగ లేదు.

“నాత్రకాచనభిదాస్తి”

౫

(అధర్వ; ౨౭ నృసింహాత్తరతాపిని; ఖం ౮)

టీ. అత్ర = ఇక్కడ (నామరూపాత్మకమైన జగత్తు తనయందు కల్పింపబడఁగా నాజగత్తున బ్రవేశించిన ప్రత్యగాత్మస్వరూపుడైన తనయందు) భిదా = భేదము కాచన = ఒకింతయైనను, నాస్తి = లేదు.

తా|| ఉపాధులనేకములుగా నున్నందున వానియందు ప్రత్యగాత్మ వేఱువేఱుగా నున్నటుల కనబడుచున్నను నానాఘటములందుండు అకాశమువలె నొకటియేగాని వేఱుఁగాదు. కావుననిక్కడభేదములేదు.

“నైవత్రకాచనభిదాస్తి”

౬

(అధర్వణ; ౨౭ నృసింహాత్తరతాపిని; ఖం ౮; ౨)

టి. తత్ర= ఆక్కడను (నామరూపాత్మకమైన జగత్తుతోఁచక ముందున్న బ్రహ్మమందు) కాచన= ఒకింతయును; భిదా= భేదము; నాన్వేష = లేనేలేదు.

తా॥ సృష్టికిముందు బ్రహ్మము సజాతీయ విజాతీయ స్వగతభేదములులేక యుండెను. సృష్టియైన తరువాతను నట్లేయున్నది. తనయందవయవాదులచే గలుగు భేదము స్వగతభేదమనఁబడును. తనవంటిది మరియొకటియుండ సజాతీయ భేదమగును. తనకంటె నన్యమైనది మఱియొకటియుండ విజాతీయభేదమనఁబడును. బ్రహ్మముభేదములేనిదిగాన జగత్తు మిథ్యయగును.

“సర్వం వికారజాతం మాయామాత్రం”

టి. వికారజాతం= నామరూపవికారములు కలిగియున్నవింఁచినది, సర్వం= మనుష్యమును, మాయామాత్రం= మాయాస్వరూపమైనది. (లేనిదే)

తా॥ బ్రహ్మము భేదత్రయములేనిది. కావున దానికి వ్యతిరిక్తమైన నామరూప వికారముతో గూడిన జగత్తంతయు నింద్రజాలమువంటిదిగాని వాస్తవముకాదు. యా, మా, సా—మాయా, ఏదిలేనిదోయది, నూయ' యని మాయాశబ్దార్థము.

“సర్వత్రనవ్యాప్తిర్నైవైతస్థిర్నాన్వేషితం కుతోమర్త్యం”
(అధర్వణ; ౨౭ సృసింహో త్రతాపిసి; ఖం-౮)
(శు-య; 3౦ సుబాల; ఖం ౫)

టి. సర్వత్ర=సర్వవ్యాపకమైన (అనంతమైన) బ్రహ్మమందు; నైవైతస్థిః= ద్వైతమైన ప్రపంచోత్పత్తి; నాన్వేషి = నిశ్చయముగాలేదు; ద్వైతం = ప్రపంచము; నాన్వేషితం= మనుష్యాదిభేదము, కుతః= ఎట్లుండును.

తా॥ ప్రపంచము బ్రహ్మమునలేదు. ప్రపంచమే మిథ్యయగునపుడందలి యవాంతరభేదమైన మనుష్యాదిక మెట్లు నిజమగును.

“ప్రపంచోయదివిద్యేత నివర్తేత నసంశయః”

“మాయామాత్రమిదంద్వైత మద్వైతంపరమార్థతః”
(అధర్వణ; ౬ మాండుక్య; శ్రీగాడపాదీయకారికాంతర్గతం).

టీ. ప్రపంచః = ప్రపంచము; విశ్వేతయది = ఉన్నదేని, నివర్తత = నివర్తించును; నసంశయః = సంశయములేదు; ఇదం ద్వైతం = ద్వైతమైన యీజగత్తు; మాయామాత్రం = మాయాస్వరూపమైనది; పరమార్థతః = వాస్తవముగ; అద్వైతం = అద్వితీయమైన బ్రహ్మమే నిత్యమైనది.

తా|| ఈప్రపంచము లేదు. ఉన్నట్లు గనుపడునేని నిత్యానిత్య వస్తు విచారమున నివర్తించును. ద్వైతము మాయాకార్యము. వాస్తవమున నద్వైతమైన బ్రహ్మమే నిత్యము.

“వికల్పవినివర్తత కల్పితోయది కేనచిత్” ౧౧
ఉపదేశాయం వాదోజ్ఞాతే ద్వైతంనవిద్యతే” ౧౨
(అధర్వణ; ౬ మాండుక్య; గౌడపాదీయోపనిషత్కారి కాంతర్గతం)

టీ. కేనచిత్ = ఒకానొకనిచేతను; వికల్పః = ఒకప్పుడుతోచి మఱియుకప్పుడు కనుపడని ప్రపంచము; కల్పితోయది = కల్పింపబడినదగునేని; నివర్తత = నివర్తించును; ఉపదేశాత్ = తత్వోపదేశమువలన; అయంవాదః = ఈకార్యకారణ విచారరూపమైన వాదము; జ్ఞాతే = తెలియబడుచుండగా; ద్వైతం = జగత్తు; నవిద్యతే = ఉండదు.

తా|| నిర్వికల్పమైన బ్రహ్మమందు వికల్పమైన జగత్తైవనిచేగల్పింపబడినను, నిత్యానిత్య వస్తువిచారమున నాజగత్తు నివర్తించును. మఱియును గురూపదేశమున కార్యకారణవిచారము తెలియబడుచుండగా ద్వైతమైనజగత్తు మిథ్యయని తోచును.

“ద్వితీయకారణాభావా దనుత్పన్నమిదంజగత్” ౧౩

“యదైవహినభశ్శూన్యం జగచ్ఛూన్యం తదైవహి,, ౧౪
(సామ; ౬౧ మహా; అగ్ని)

టీ. ద్వితీయకారణాభావాత్ = రెండవకారణము లేమివలన, ఇదంజగత్ = ఈజగత్తు, అనుత్పన్నం = పుట్టినదే, నభః = ఆకాశము, యదైవ = ఏతీరున, శూన్యం = శూన్యమే, తదైవ = అతీతిగానే, జగత్ = జగత్తు, శూన్యంహి = శూన్యమేకదా.

తా|| ఉపాదాన నిమిత్తములను రెండు కారణములులేనిది, కార్మముకలుగదు. బ్రహ్మముకన్న సజాతీయ కారణముగాని, విజాతీయ

కారణముగాని రెండవది లేనందునను స్వగతభేదమైనను బ్రహ్మము నకు లేనందునను జగత్తు పుట్టలేదు. ఆకాశము నీలిరంగుగా నున్నట్లు గనబడుచున్నను శూన్యమైనటులు జగత్తు కనబడుచున్నను మిథ్యయే.

„ఇదంప్రపంచం యత్కించిద్య ద్యస్యగతివీక్ష్యతే” ౧౫

„దృశ్యరూపంచదృగ్గూఢం సర్వంశశవిషాణవత్, ౧౬

(కృ-య; 32 తేజోబిందు)

టీ. జగతి = జగత్తునందు, యత్కించిత్ = ఏకొంచొనను, ఇదంప్రపంచం = పాంచభౌతికమైనది, యద్యత్ = ఏదియైనను, వీక్ష్యతే = చూడబడును, దృశ్యరూపంచ = దృశ్యరూపమైనదియును, దృగ్గూఢం = చూచునదియును సర్వం = సమస్తమును, శశవిషాణవత్ = కుండేటికొమ్మువంటిది.

తా॥ తెలియబడునది యంతయును దృశ్యము చూచుచున్నఁ దెలిసికొనుచున్నఁ జీవుఁడు దృగ్గూఢము, జగత్తును జీవుఁడును సర్వము కుండేటికొమ్మునలెనే శూన్యమైనది.

„అయంప్రపంచో నా స్త్యేవనోత్పన్నంనోత్థితంజగత్, ౧౭

„చిత్తంప్రపంచఇత్యాహుర్నాస్తి నా స్త్యేవసర్వదా, ౧౮

(కృ-య; 32 తేజోబిందు; అ ౫)

టీ. అయం = ప్రపంచః = ఈప్రపంచము, నాస్త్యేవ = లేనేలేదు, జగత్ = జగత్తు, నోత్పన్నం = పుట్టినదికాదు, నోత్థితం = విజృంభణముగాదు, చిత్తం = చిత్తమే, ప్రపంచఇతి = ప్రపంచమని, ఆహుః = చెప్పెదరు, నాస్తి = లేదు, సర్వదా = ఎల్లప్పుడు నాస్త్యేవ = నిశ్చయముగాలేదు.

తా॥ నిర్వికారమైన బ్రహ్మమున జగత్తు పుట్టలేదు. చిత్తమే జగత్తుగాని, చిత్తముకన్న వేఱుఁగాదు. చిత్తమింద్రజాలమువంటిది. వాస్తవముకాదు.

„మాయాకార్యమిదంనాస్తి మాయానాస్తిభయంనహి, ౧౯

„మరంబ్రహ్మహమస్మితి స్మరణస్యమనోనహి” ౨౦

(కృ-య; 32 తేజోబిందు; అ ౫)

టి. మాయాకార్యం=మాయచే కల్పించబడిన, ఇదం= ఈజగత్తు, నాస్తి= లేదు, మాయా= మాయయును, నాస్తి= లేదు, భయం= భయము, నహి=లేదు, అహం= నేను; పరబ్రహ్మ= పరబ్రహ్మము; అస్మితి= అగుచున్నానని; స్మరణస్య= తలచుటకు; మనః= మనస్సు; నహి=లేదు.

తా॥ మాయయునగు లేదనియర్థముగావున మాయలేనిదే ఇక దానిచే గల్పించబడిన జగత్తైటులుండును? జగత్తులేనిదేగావున భయములేదు. నేను బ్రహ్మమని తలచుటకు మనస్సునులేదు. పరమార్థమున తానే బ్రహ్మము. అన్యములేనేలేదు.

‘వంధ్యాకుమారవచనే భీతిశ్చేద స్త్విదంజగత్’, ౨౦

‘శశశృంగేణనా గేంద్రో మృతశ్చేద స్త్విదంజగత్’ ౨౧

(కృ-య; 32 తేజోబిందు; అ ౬)

టి. వంధ్యాకుమారవచనే= గొడ్డాలిపుత్తునిమాటయుండు; భీతిశ్చేత్= భయముండునేని; ఇదంజగత్= ఈజగత్తు; అస్తు= ఉండుగాక; శశశృంగేణ= కుందేటికొమ్ముచేత; నాగేంద్రః= మత్తగజము, మృతశ్చేత్= చచ్చినదగునేని; ఇదంజగత్= ఈజగత్తు; అస్తు= ఉండుగాక.

తా॥ గొడ్డాలికొడుకును, వానిమాటయు దానియందు భయమును, కుందేటికొమ్మును, దానిచే మదపుటనుండు చచ్చుటయు నెంత నిజమో జగత్తుండుటయు నంతనిజమే. జగత్తు మధ్యయైనది.

‘మృగతృష్ణాజలంపీత్యా తృప్తశ్చేద స్త్విదంజగత్’ ౨2

‘గంధర్వనగ రేసత్యే జగద్భవతినర్వదా’ ౨౩

(కృ-య; 32 తేజోబిందు; అ ౬)

టి. మృగతృష్ణాజలం= ఎండమావులం దాలోపింపబడిన జలమును; పీత్యా= త్రాగి; తృప్తశ్చేత్= తృప్తుడగునేని; ఇదంజగత్= ఈజగత్తు; అస్తు= ఉండుగాక; గంధర్వనగరే= ఇంద్రజాలనిర్మితమైన పట్టణము; సత్యే= సత్యమగుచుండగా; జగత్= జగత్తు; నర్వదా= ఎల్లప్పుడు, భవతి= నిజమగుచున్నది.

తా॥ ఎండమావులందు నీరును అనీటిని త్రాగుటవలన తృప్తి

యును గంధర్వనగరము నెఱుంగు సత్యములుగావో యటుల జగత్తును సత్యముగాదు.

గగ నేనీలిమాస త్వే జగత్సత్యం భవిష్యతి, ౨౫
(కృ-య; 32 తేజోబిందు; అ ౬)

“నూనాత్పూర్వం మృతోమర్త్యోహ్యతశ్చే జ్జగద్భవేత్”, ౨౬

టీ గగ నే = ఆకాశమందు, నీలిమాస త్వే = నీలిమయొక్క యునికి గలుగు చుండగా, జగత్ = జగత్తు, సత్యం = కాలత్రయమందు బాధింపబడనిది, భవిష్యతి = కాగలదు, మానాత్పూర్వం = నెలదినములకుముందు, మృతః = చచ్చిన, మర్త్యః = మనుష్యుడు, ఆహతశ్చేత్ = వచ్చినవాడగు నేని, జగత్ = జగత్తు, సత్యం = కాలత్రయమందు బాధింపబడనిది, భవేత్ = అగును. (అనఁగా:—జగత్తు “విధ్య”యనుట)

తా॥ స్పష్టము.

“గోస్తనాదుద్భవం క్షీరంపునరారోపణేజగత్”, ౨౭

“బ్వాలాగ్నిమండలే పద్మవృద్ధిశ్చే జ్జగదస్త్విదం”, ౨౮
(కృ-య; 32 తేజోబిందు; అ ౬)

టీ. గోస్తనాత్ = ఆవుపాదుగునుండి; ఉద్భవం = పుట్టిన; క్షీరం = పాలు; పునః = మఱి; అరోపణే = పాదుగున నింపుటకు శక్యమేని; జగత్ = జగత్తు; అస్తు = ఉండుగాక; బ్వాలాగ్నిమండలే = బ్వాలలతోగూడిన యగ్నిమండలమున; పద్మవృద్ధి శ్చేత్ = పద్మవృద్ధియగు నేని; ఇదంజగత్ = ఈజగత్తు; అస్తు = ఉండుగాక.

తా॥ ఆవుపాలు మఱిల నావు పాదుగున నుంచుట యెంతయసాధ్యమో యగ్నిమండలమున బద్మవృద్ధిగలుగుట యెట్లునంభవమో జగత్తు సత్యముగనుండుట యంత యసంభవము.

“జ్ఞానినోహృదయం మూఢైర్జ్ఞాతం చేదస్త్విదం జగత్”, ౨౯
(కృ-య; 32 తేజోబిందు; అ ౬)

టీ. జ్ఞానినః = జ్ఞానియొక్క; హృదయం = హృదియము; మూఢైః = అజ్ఞానులచే; జ్ఞాతంచేత్ = తెలియబడినదగు నేని; ఇదంజగత్ = ఈజగత్తు; అస్తు = ఉండుగాక.

తా॥ జ్ఞాని మనస్సు మూఢునిచే నెఱుంగఁబడుట యెట్లనత్యమో
యల్లే జగత్తుండుట యసత్యము. జ్ఞానియొక్క సుగుణములను దుర్మా
ర్గుడైన మూఢుఁడు విపరీతభావనచే దుర్గుణములుగాఁదలఁచును. కాని
జ్ఞానియొక్క యభిప్రాయమును ఎన్నఁటికిని తెలిసికొనఁజాలఁడు.

„అజకుక్షజగన్నస్తి హ్యత్మకుక్షజగన్నహి” 30

„సర్వదాభేదకలనం ద్వైతాద్వైతంనవిద్యతే” 30

(కృ-య; 32 తేజోబిందు; అ ౬)

టీ. అజకుక్ష = బ్రహ్మకుక్షీయండు; జగత్ = జగత్తు; నాస్తిహి = లేదు,
యము; అత్మకుక్షా = ఆత్మకుక్షీయండు, జగత్ = జగత్తు; నహి = విశ్వయముగ
లేదు; సర్వదా = ఎప్పుడును, భేదకలనం = భేదవ్యవహారమైన, ద్వైతాద్వైతం =
ద్వైతాద్వైతవిధము, నవిద్యతే = లేదు.

తా॥ జగత్తు బ్రహ్మదేవుని యదరమునలేదు. ఆత్మ కుక్షీయం
దును లేదు. ద్వైతము „అద్వైతము” అను భేదమునులేదు. బోధా
ర్థమద్వైతమని చెప్పఁబడెనుగాని వాస్తవమున నామరూపములులేవు.

„నాస్తినాస్తిజగత్సర్వం గురుశిష్యాదికం నహి” 31

„సచ్చిదానందమాత్రోహ మనుత్పన్నమిదంజగత్” 33

(కృ-య; తేజోబిందు; అ ౧)

టీ. జగత్సర్వం = జగత్తంతయును; నాస్తి = లేదు; నాస్తి = లేదు; గురుశిష్యా
దికం = గురుశిష్యాదిభేదమును; నహి = విశ్వయముగ లేదు; అహం = నేను; సచ్చిదా
నందమాత్రః = సత్కణ్ఠానానంద స్వరూపుఁడను; ఇదంజగత్ = ఈజగత్తు; అను
త్పన్నం = పుట్ట నిది.

తా॥ గురుశిష్యాదిభేదమంతయును వ్యావహారికముగాని పారమా
ర్థికముకాదు. పరమార్థమున సత్కణ్ఠానానందమైన బ్రహ్మముఁడక్క
మటియొకటిలేదు. పారమార్థికదశ జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తులకంటె వేరై
నది. సుషుప్తియందే సర్వము నశించుచుండఁగా నిక తురీయమందు
చెప్పవలసినదేమున్నది. ఇట్లు బుద్ధిమంతులు చక్కఁగ బుద్ధిచేనూహించి
పవలయును. ఇతి సార్థాంతిక జగన్మిత్రావాక్యాని త్రయస్త్రింశత్

ఇట్లు సార్థాంతిక జగన్మిత్రావాక్యములు ముప్పదిమూడు.

ఇతి చతుర్థ ప్రకరణం సమాప్తము.

౪. ఉపదేశ వాక్య ప్రకరణము.

“సయవజ్ఞానమైతదాత్మ్యమిదం సర్వంతత్త్వం”

స ఆత్మాతత్త్వమసిశ్వేతకేతోః,

(సాదు; ౯ ఛాందోగ్య; ప్ర ౬ ఖర; ౯; ౧౦; ౧౧; ౧౨; ౧౩; ౧౪; ౧౫,

టి. యః = ఎవడు; ఏహాణిమా = ఈయణుస్వరూపుడో; (అణుధర్మము, అణిమ = జగత్తునకు కారణస్వరూపుడే యీయణురూపుడైన యాత్మ) సః = వాడే; సద్రూపమైన బ్రహ్మము; ఇదంసర్వం = ఈప్రపంచముంతయును; ఐతదాత్మ్యం = ఈఆత్మస్వరూపమే; తత్ = ఆబ్రహ్మము; సత్త్వం = కాలత్రయమందు బాధింపబడనిది; సః = ఆబ్రహ్మమే; ఆత్మా = ప్రత్యగాత్మ; శ్వేతకేతో = శ్వేత కేతువా!; తత్ = ఆబ్రహ్మము; త్వం = నీవు; అసి = అగుచున్నావు.

తా|| జగత్తున కణురూపమువలన కారణుడైనవాడైనవాడే సద్రూపమైన బ్రహ్మము. జగమంతయు నైతదాత్మ్యమైనది. (ఈజగత్తు దానిసంబంధమై దానినేయాత్మగాగలది) ఆబ్రహ్మము సత్త్వమైనది. అదియే ప్రత్యగాత్మయై సర్వభూతములనున్నది, కావున నోశ్వేత కేతువా! యాబ్రహ్మమే నీవు; బ్రహ్మమే యుపాధులఁ బ్రవేశించి “యాత్మ” యనబడుచున్నది. ‘ఆత్మ’ యనఁగాబ్రత్యగాత్మయనియే తెలియవలెను. ఉపాధులలోనున్న యీప్రత్యగాత్మయే, నేను, నీవు, వాడు, అని చెప్పబడుచున్నది. ప్రత్యగాత్మ బ్రహ్మములకు భేదము లేదు. నీవు ప్రత్యగాత్ముడవు గావున నోశ్వేతకేతువా! నీవేబ్రహ్మపు జహదజహల్లక్షణచే నుపాధులను విడువఁగా బ్రహ్మమే శేషించును. కావున నేను బ్రహ్మను, నీవు బ్రహ్మవని చెప్పవచ్చును.

“అభయంవైజనక ప్రాప్తోసి”

(శు-య; ౧౦ బృహదారణ్యక; అ ౬ బా ౨)

టీ. జఃక = ఓజనకమహారాజా; అభయం = నిర్భయమైన బ్రహ్మమును,
 పా' = పొందినవాఁడవగుచున్నావు.

తా|| బ్రహ్మము మూడు శరీరములు లేని యభయస్వరూపము
 అదియేనీవు.

‘బ్రహ్మచర్యమహింసాంచ సత్యంచాపరిగ్రహం
 యత్నేన హేరక్షత హే రక్షత హేరక్ష తేతి’

(సామ; ౧౬ గూఢారుణిక)

టీ. బ్రహ్మచర్యం = బ్రహ్మచర్యమును; అహింసాంచ = అహింసను,
 స్త్రాంచ = సత్యమును, అపరిగ్రహం = అపరిగ్రహమును, యత్నేన = ప్రయత్నము
 చేత, హేరక్షత = రక్షించుకొనుడు, హేరక్షత = రక్షించుకొనుడు, హేరక్షత =
 రక్షించుకొనుడు, ఇతి = అని.

తా|| యమములైన యహింసా సత్యబ్రహ్మచర్యా పరిగ్రహముల
 నొకప్పుడైనను విడువక ప్రయత్నమున రక్షించుకొనుడు. అహింసా
 వ్రతము సిద్ధించినవాని సన్నిధియందు, పులి, ఆవు, ఇట్టి వరస్పర
 విరోధములుగల జంతువులును, మైత్రి గలిగియుండును. (అహింసా
 ప్రతిష్ఠాయాం తత్సన్నిధౌవైరత్యాగః) అని, అపరిగ్రహము సిద్ధించిన
 పూర్వజన్మజ్ఞానముగలుగును, (అపరిగ్రహస్థైర్యజన్మకథంతానంబో
 ధః) అని, బ్రహ్మచర్యముగలవానికి తేజస్సు సృద్ధియగును. (బ్రహ్మ
 చర్య ప్రతిష్ఠాయాం వీర్యలాభః) అని, సత్యవ్రతమునకు సత్కర్మచేయక
 పోయినను తిత్థలము గలుగును. (సత్యప్రతిష్ఠాయాం క్రియాఫలాశ్ర
 యత్వం) అని, అస్తేయ వ్రతముగలవానికి ప్రయత్నములేకయే సమస్త
 రత్నములు పొందెను (అస్తేయప్రతిష్ఠాయాం సర్వరత్నోపసానం)
 అని, వతంజలిచే యోగశాస్త్రమందు చెప్పబడెను గావున సహింసా
 సత్యాస్తేయ బ్రహ్మచర్యా పరిగ్రహముల నేమిటక జాగరూకులై
 కాపాడుకొనవలయును.

‘తత్త్వమసిత్వంతదసి’

(శు-య; గి ౯ పెంగల; అ 3)

టీ. తత్ = ఆపరబ్రహ్మము, త్వం = నీవు, అసి = అగుచున్నావు, త్వం = నీవు, తత్ = ఆపరబ్రహ్మము, అసి = అగుచున్నావు.

తా॥ ఆబ్రహ్మమే నీవు, నీవే ఆబ్రహ్మముగాని యన్యమెద్దియును లేదు. తత్పదలక్ష్యము బ్రహ్మము, తత్త్విద్యాచ్యుతః డిశ్వరుడు. త్వం పదలక్ష్యము ప్రత్యగాత్మ, త్వంపదవాచ్యుడు డీవుడు, బ్రహ్మమే మాయోపాధిని గ్రహించుటచే నీశ్వరుడనియును, మామాభేదమైన యవిద్యను గ్రహించుటచే జీవఁడనియు, చెప్పబడుచున్నది. భాగలక్షణచే నుపాధులైన మాయావిద్యలను విడువగా, బ్రహ్మమొకటై, జీవేశ్వరులు మిథ్యాభూతులగుచున్నారు. జహల్లక్షణ, యజహల్లక్షణ, భాగలక్షణ యని లక్షణావృత్తి మూడువిధములు. గంగా యాంఘోషః, గంగయందు గొల్లపల్లి, ఇక్కడ గంగను విడచి గంగాతీరముననున్న గొల్లపల్లియని యర్థము చెప్పవలయును ఇది జహల్లక్షణ కుదాహరణము. జహల్లక్షణమనగా స్వార్థమును విడిచి భరార్థమును చెప్పనది, ఈలక్షణముచే తత్త్వమసియను వాక్యమున కర్థమును చెప్పరాదు. తత్పదలక్ష్యమైన బ్రహ్మము పరిపూర్ణముగావున దానిని విడువ నవకాశములేదు. మంచాఃకోశంతి, మంచములు మొఱజెట్టుచున్నవి. మంచములను విడువక మంచములపై నున్న మనుష్యు లేడ్చుచున్నారని యర్థము జెప్పవలెను, ఇది 'యజహల్లక్షణ' కుదాహరణము. 'అజహల్లక్షణ' యనగా స్వార్థమును విడువని లక్షణ ఈలక్షణచే తత్త్వమసి' యను వాక్యమున కర్థము చెప్పరాదు. (త్వం) పదముచే జెప్పబడుచున్నది తత్పదముచే జెప్పబడుదానికి భిన్నమైనయెడల, 'ఏకమేవాద్వితీయంబ్రహ్మ' యను శృతికి బాధకమువచ్చును. 'సోఽయం దేవతత్త్వః' ఆ దేవదత్తుడే యీ దేవదత్తుడు. కలింగదేశమున సార్వభౌముడైన దేవదత్తుడే కర్ణాటదేశమున భిక్షుకుడుగా గనబడుచున్నాడనిన, నాదేశము నాసార్వభౌమత్వము, నీదేశము నీభిక్షుకత్వమును విడిచిన నక్కడ నిక్కడ నొక్కడైన దేవదత్తుడే గ్రహింపబడుచున్నాడు. ఇది భాగలక్షణ

కుదాహరణము. వికర్ణభాగములను విడిచి సామాన్యమును గ్రహించుటయే. (ఐక్యమును గ్రహించుటయే) భాగలక్షణావృత్తి యనఁబడును. దీనినే కొండలు, జహద జహల్ల లక్షణ, మని చెప్పుదురు.

ఇట్లే మా మాభేదస్థలై స యుపాధులను, నాయుపాధులవలన గలిగిన సర్వజ్ఞత్వ కించిజ్ఞత్వాది ధర్మములను విమనఁగా, జీవేశ్వరాది భేదములేక, కేవలబ్రహ్మమే పరిపూర్ణమైయుండును. ఉపాధుల సత్తులుగావున, విమవత్సప్ను. ఈలక్షణచే, తె త్వమసి, యను వాక్య కరము చెప్పవలయును.

..యన్మనసానమనుతేయే నాహుర్మనోమతం' ౫

..తదేవబ్రహ్మత్వం విద్ధినేదం యదిదముపాసతే' ౬
(సామ; కేన; ఖం ౧)

టీ. యత్ = ఏది, మనసా = మనస్సుచే, నమనుతే = తెలియబడదో, యేన = దేనిచేత, మనః = మనస్సు, మతం = తెలిసికొనబడునని, అహుః = చెప్పుదురో, తదేన = అదియే, బ్రహ్మ = బ్రహ్మమని, త్వం = నీవు, విద్ధి = తెలిసికొనుము, యత్ నామయాపములుగ బ్రహ్మవిష్ణుదియాపముగల యేవస్తువును, ఇదం = ఈబ్రహ్మమని, ఉపాసతే = ఉపాసించుచున్నాడో, ఇదం = ఈబ్రహ్మము, న = కొదు.

తా॥ ఏది మనస్సును తెలిసికొనుచున్నదో, దేనిని మనస్సు తెలిసికొనలేదో, యదియే బ్రహ్మమని తెలిసికొనుము. అజ్ఞానిచే బ్రహ్మమని నామరూపములుగలిగి పూజింపబడుచున్న బ్రహ్మవిష్ణాది స్వరూపము మనస్సుచే దెలియబడక మనస్సును తెలిసికొను నీబ్రహ్మముకాదు.

..యత్పరంబ్రహ్మసర్వాత్మా విశ్వస్యాయతనంమహత్, ౭
(కృ-య, ౧౨ కైవల్య)

టీ. యత్ = ఏది, సర్వాత్మా = సమస్తభూతములకు నాత్మమైయున్నదో, విశ్వస్య = సమస్తమునకు, మహత్ = గొప్పదియైన, ఆయతనం = ఆధార (గృహము) మై యున్నదియో యది, పరంబ్రహ్మ = పరబ్రహ్మము.

తా॥ సర్వమునకు నాత్మమై విశ్వాధారమైనదే పరబ్రహ్మము.

సూక్ష్మస్మృత్యంతరనిత్యం తత్త్వమేవత్వమేవతత్, ౧
(కృ-య; ౧౨ కైవల్య)

టీ. సూక్ష్మత్ = సూక్ష్మమైన యణువు కన్నను, సూక్ష్మతరం = మిక్కిలి సూక్ష్మమైనది, నిత్యం = నాశము లేనిదియునగు, తత్ = అబ్రహ్మము; త్వమేవ = నీవే, త్వమేవ = నీవే, తత్ = అబ్రహ్మము.

తా॥ నిత్యమైన యాబ్రహ్మమే నీవు నీవే యాబ్రహ్మము.

„అంతఃపూర్ణోబహిఃపూర్ణః పూర్ణకుంభ ఇహంబుధా”

„అంతశ్శూన్యో బహిఃశూన్య శూన్యకుంభ ఇహంబరే

(సామ; ౨౯ మైత్రీయ; అ ౨) — (కృ-య; ౨౧ వరాహ; అ ౪)

టీ. అంబుధా = సముద్రముడు, పూర్ణకుంభ ఇవ = నిండుకుండవలె, అంతః పూర్ణః = లోపలనిండియున్నది, బహిఃపూర్ణః = పైని నిండియున్నది, అంబరే ఆకాశమందు, శూన్యకుంభ ఇవ = శూన్యఘటమువలె, అంతశ్శూన్యః = లోపలశూన్యమైనది, బహిఃశూన్యః = పైని నేమియును లేనిది, బ్రహ్మమంతర్బాహ్యములందు తానే నిండియున్నది. అబ్రహ్మ మంతర్బాహ్యములందు తాను గాక తనకన్న వితరమైన జగత్తును కేనిది.

తా॥ స్పష్టము.

„మాభవగ్రాహ్యభావాత్మా గ్రాహకాత్మాచమాభవ ౧౧

„భవనామఖిలాంత్యక్త్వాయచ్ఛేషం తన్మయోభవ” ౧౨

(సామ; ౨౯ మైత్రీయ; అ ౨) — (కృ-య; ౨౧ వరాహ; అ ౪)
(అధర్వణ; ౭౦ అన్నపూర్ణ)

టీ. గ్రాహ్యభావాత్మా = గ్రహింపబడువాడవు, మాభవ = కాకుము, గ్రాహకాత్మా = గ్రహించువాడవు, మాభ = కాకుము అఖిలాం = సమస్తమైన, భావనాం = చింతన, తన్మయః = విడిచి, యత్ = ఏది, శేషం = మిగులునని యగునో, తన్మయః = ఆయాపుడవు, భవ = అగుము.

తా॥ మనస్సుచే గోరబడు పశుధాన్యాది విషయములు గ్రాహ్యములనబడును. అపశుధాన్యములు గోరమనస్సు గ్రాహకమన

బడును. నీవు విషయ స్వరూపుడవు మన స్వరూపుడవు కాకుము. నమస్తచింతలను విడువఁగా నేది శేషించునో, అట్టి స్వరూపముగల వాడవగుము. మనస్సు బ్రహ్మము నెఱుంగలేదు. కావున మనోవృత్తులు నశింపజేసిన బ్రహ్మమే స్థిరించును. అదియే నీవు.

„ద్రష్టుదర్శనదృశ్యాని త్యక్త్వావాసనయాసహ“ ౧౩

„దర్శనప్రథమాభాసమాత్మానం కేవలంభజ“ ౧౪

(సామ; ౬౧ మహా; అ ౬-౨౯ మైత్రేయ అ ౨)

(కృ-య; ౯౦ వరాహ; అ ౪)

టీ. ద్రష్టుదర్శనదృశ్యాని చూచువాడు, చూచుట, చూడబడునది, యిమాటిని, వాసనయాసహ = వాసనతోగూడా, త్యక్త్వా = విడిచి, దర్శన = జ్ఞానమనకు, ప్రథమాభాసం = అభాసుడైన జీవుని కల్పించుటకు ప్రథమచిహ్నపుడైన, ఆత్మానం = ప్రత్యగాత్మరూపుడైన, కేవలం = అన్నితీయ బ్రహ్మమున భజ = పొందుము.

తా॥ ద్రష్టయనఁగా చూచువాడు, చిదాభాసుడైన జీవుడు. దర్శనమనఁగా ఘటాదివిషయజ్ఞానము. దృశ్యమనఁగా ఘటాదివిషయము. ఆత్మయొక్క. చిదంశయు, బుద్ధియొక్క వృత్తియగుండి నందున నేను తెలిసికొనుచున్నానను జ్ఞానముగల జీవాత్మము గలుగుచున్నది. ఈజీవుడు చిచ్ఛాయయు నాభాసుడునని చెప్పబడును. ఈతని గలిగించు నాత్మ ప్రథమ చిద్రూప మనబడును. నీవు చిదాభాసదర్శన దృశ్యములను విడిచి చిదాభాసను కల్పించు కేవలాత్మను పొందుము.

„చిత్తాకాశం చిదాకాశం ఆకాశంచ తృతీయకం“ ౧౫

‘ద్వాభ్యామూన్యతరంవిద్ధి చిదాకాశంమహామునే’ ౧౬

(సామ; ౬౧ మహా; అ ౪)

టీ. మహామునే = ఓచునీంద్రుడా, చిత్తాకాశం = చిత్తాకాశమును, చిదాకాశం = చిదాకాశమును, తృతీయకం = మూడవదియైన, ఆకాశం = భూతాకాశ

మును గలవు, ద్వ్యాభ్యాం = ఆకాశచిత్తాకాశములకన్న, చిదాకాశం = చిదాకాశమును, శూన్యతరం = ఎక్కువశూన్యమైనదానిగా, విద్ధి = తెలిసికొనుము.

తా॥ శబ్దగుణప్రధానమైన యాకాశము భూతాకాశమనబడును. వృత్తులతోగూడినది చిత్తాకాశమనబడును, ఇవి జడములు. ఇట్టి వికారములు లేనిది చిదాకాశము, ఒక సంకల్పమును విడిచి మనస్సు మఱియొక సంకల్పమునకుఁ బోవునపుడా రెండు సంకల్పముల నడుమ నారెంటిని డెలిసికొనుచు నేది యఖండాకారమై యున్నదో యదియే చిదాకాశము అట్టిచిదాకాశమున నితర సంకల్పములులేక యుండవలయును.

„ధ్యానతో హృదయాకాశే చితిచిచ్ఛక్రధారయా” ౧౭

„మనోమాయనిశ్చంకంత్యాం ప్రబద్ధన్తినారయః” ౧౮

(సామ; ౬౧ మహా; అ ర)

టీ. చితి = చిన్మయమైన, హృదయాకాశే = హృదయాకాశమందు, ధ్యానతః = ‘అహంబ్రహ్మాస్మి’ అను ధ్యానమున, చిచ్ఛక్రధారయా = జ్ఞానమును చక్రధారచే, నిశ్చంకం = సంజేహము నశించునట్లు, మనః = మనస్సునను, మారయః = కొట్టుము, త్యాం = నిన్ను, అరయః = కామది శత్రువులు, నప్రబద్ధంతి = బంధింపలేనివారగుచున్నారు.

తా॥ జ్ఞానమయమైన హృదయమున బ్రహ్మధ్యానము సేయుచు బ్రహ్మచక్రమున మనస్సును వధింపుము. అప్పుడు మనఃపరివారమైన కామక్రోధలోభ మోహమదమాత్సర్యలను విశేషింపు! లాస్వరమునిన్నేమియుజేయుక తొలఁగుదురు.

„భోగై కవాసనాంత్యక్వా త్యజత్వంభేదవాసనామ్” ౧౯

„భావాభావా తత స్త్యక్వా నిర్వికల్పస్థిరోభవ” ౨౦

(సామ; ౬౧ మహా; అ ర)

టీ. భోగై కవాసనాం, భోగః = భోగమును, ఏక = ముఖ్యమైన, వాసనాం = వాసనను, త్యక్త్వా = విడిచి, త్వం = నీవు, భేదవాసనాం = భేదవాసనను, త్యజః =

విడువుము, తతః=తరువాత, భావాభావా = విషయావిషయములను, త్యక్త్వా= విడిచి, నిర్వికల్పస్థిరః= నిర్వికల్ప బ్రహ్మస్వరూపమున స్థిరుడవు, భవ=అగుము.

తా॥ మొదట భోగములునుమాని గురూపదేశమున బ్రహ్మము కన్న నితరమైనది లేదని, గజ్జివేశ్వరాది భేదవాసనను విడువుము. పిదప విషయా విషయములను విడిచి యపరోక్షానుభవమున నేనే బ్రహ్మమని నిర్వికల్పుడవై యుండుము. ఒకప్పుడుండి మఱియొకప్పుడు లేకయుండుట, ఏకల్ప మనబడును.

‘త్యజధర్మమధర్మంచ ఉభేసత్యాన్యతేత్యజ, ౨౦

‘ఉభేసత్యాన్యతేత్యక్త్వా యేనత్యజసిత త్యజ, ౨౧

(సామ; ౬౫ సన్యాస; అ ౨)

టీ. ధర్మం= శృతిసిద్ధమైన ధర్మమును, అధర్మంచ=శృతినిషిద్ధమైన యధర్మమును, త్యజ= విడువుము, సత్యాన్యతే=సత్య = బాహ్యేంద్రియ గోచరమైన జాగ్రత్స్థిపంచమును, అన్యతే = అంతరింద్రియగోచరమైన స్వప్నప్రపంచమును, ఉభే= ఆనునీరెంటిని, త్యజ=విడువుము, ఉభేసత్యాన్యతే=రెండైన యాబాహ్యంతతః ప్రపంచములను, త్యక్త్వా= విడిచి, యేన=ఏజ్ఞానముచే, త్యజసి = ఆప్రపంచములను విడుచుచున్నావో, తత్= ఆజ్ఞానమును, త్యజ= విడువుము.

తా॥ వ్యావహారిక యోగ్యములగు ధర్మాధర్మములం దభిమానము లేనివాడవై గుగుముఖమున, ‘బ్రహ్మము సత్యము, జగత్తు మిధ్య, యని యెఱిగి యంతర్భావ్య జగత్తును విడువుము. ‘బ్రహ్మ సత్య, మను జ్ఞానమును విడిచి వృత్తి శూన్యుడవై బ్రహ్మమగుము.

‘ఆత్మన్యతీతే సర్వస్మాత్సర్వరూపేంద్రవాతతే” ౨౩

‘కోబంధఃకశ్చవామోక్షో నిర్మూలమననంకురు” ౨౪

(అధర్వణ; 2౦ అన్నపూర్ణ)

టీ. సర్వస్మాత్= సర్వముకన్న, అతీతే=అతీతమైనట్టి యు, సర్వరూపే= సర్వరూపమైనట్టియు, అధవా=లేక, తతే= సర్వవ్యాపకమైనట్టియు, ఆత్మని= ఆత్మయందు, బంధః= బంధము, కః=ఏమి? మోక్షః=మోక్షము, కశ్చవా=ఏమి? యని, నిర్మూలమననం= గాఢమైనమనమును, కురు=చేయుమా.

తా|| బ్రహ్మము సర్వవ్యాపకమైనది. సర్వరూపమైనది. భేదశ్రయము లేనిది. అద్వితీయమైనది. అట్టి యాత్మాయందు బంధమేమి? మోక్షమేమి? యెవనికి బంధమోక్షములు? అంతయును మాయ. యథార్థముగాదని గాఢమననముఁ జేయవలె.

“ఆశాంతాంతానిరాశత్వ మభావం యాతుభావనా” ౨౫

“అమనస్త్వంమనోయాతు తవాసంగేనవతః” ౨౬

(అధర్వణ; 2౦ అన్నపూర్ణ; అ ౫)

టీ. అసంగేన = సంగములేమిచే, జీవతః = జీవించుచున్న, తవ = నీయొక్క
ఆశా = ఆశ, నిరాశత్వం = ఆశాభంగమును, యాతు = పొందుఁగాక, భావనా =
వృత్తి, అభావం = నిర్విషయస్థితిని, యాతు = పొందుఁగాక, మనః = మనస్సు.
అమనస్త్వం = అమనస్కుస్థితిని, యాతు = పొందుఁగాక.

తా|| ఇతరాపేక్ష లేక బ్రహ్మస్వరూపముననున్న, నీయాశ నిరాశ
యగును. విషయములఁ జింతింపని నీభావన నిర్విషయస్థితినిఁ జెందును.
సంకల్పముగల నీమనస్సు నిస్సంకల్పమై యమనస్కుమగును.

‘ఏకమాద్యంతరహితం చిన్మాత్రిమమలంతతం’ ౨౭

‘ఖాదవ్యతితరాంసూక్ష్మం తిద్భహ్మసినసంశయః’ ౨౮

(అధర్వణ; 2౦ అన్నపూర్ణ; అ ౫)

టీ. ఏకం = ఒక్కటియు, ఆద్యంతరహితం = మొదలు తుదలేనిదియు, చిన్మా
త్రం = జ్ఞానమాత్రమైనదియు, అమలం = స్వచ్ఛమైనదియు, తతం = సర్వవ్యాపక
మైనదియు, ఖాదపి = ఆకాశముకన్నను, అతితరాం = మిక్కిలి; సూక్ష్మం = సూక్ష్మ
మైనదియునగు, తద్భహ్మ = అబ్రహ్మము, అసి = అగుచున్నావు, సంశయః =
సంశయములేదు.

తా|| సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమును నిర్వికారము బరిశుద్ధమునైన
బ్రహ్మమే నీవు. సంశయములేదు.

‘రక్షోవిష్ణురత్యాది బ్రహ్మస్మప్తేస్తుకారణం’ ౨౯

‘సంహారేదుద్రాఢత్యేనం సర్వంమిధ్యేతినిశ్చిన’ 3౦

(కృ-య; 32 తేజోసందు; అ ౫)

టీ. రక్షకః = రక్షించువాఁడు, విష్ణురితి = విష్ణువనియు, బ్రహ్మ = చతుర్ముఖుఁడు, సృష్టిః = సృష్టికి, 'కారణం = కారణమనియు, సంహారే = సంహరించుటయందు, రుద్రః = రుద్రుఁడనియు, ఇతి = ఇట్టి భేదవ్యవహారము, ఏవం = వేదాంత కాస్త్రప్రకారమున, మిథ్యేతి = 'మిథ్య' అని, నిశ్చిను = నిశ్చయింపుము.

తా॥ పరమార్థమున బ్రహ్మమొకటియే సత్యము, తక్కినదంతయు నింగ్రజాలమువలె మిథ్య. ఇది వేదాంతసిద్ధాంతము. ఈసిద్ధాంత ప్రకారము విష్ణువు రక్షకుడగుటయు, బ్రహ్మ సృష్టికర్తయగుటయు, రుద్రుఁడు సంహారకర్తయగుటయు, 'మిథ్య' యని నిశ్చయింపుము.

మత్త్యక్తం నా స్తికించిద్వా మత్త్యక్తా పృథివీతువా 30

మయాతిరి క్తంయద్యద్వా తత్తన్నా స్తీతినిశ్చిను' 31

(కృ-య; 32 తేజోబిందు; అ 3)

టీ. మత్త్యక్తం = నాకంటెనువేరై విడువఁబడినది, కించిద్వా = కొంచెమైనను, నాస్తి = లేదు మత్త్యక్తా = నాకంటెనువేరై విడువఁబడినది, పృథివీతువా = పృథివియైనను, (లేదు) మయాతిరి క్తం = నాచే విడువఁబడి వ్యతిరిక్తమైనది, యద్యద్వా = ఏదైనను, తత్తత్ = ఆయది, నాస్తీతి = లేదని, నిశ్చిను = నిశ్చయింపుము.

తా॥ సమస్తము నేనేగావున నాకు వ్యతిరిక్తమైన దెద్దియును లేదని నిశ్చయింపుము.

అనాత్మేతి ప్రసంగోవా అనాత్మేతి మనోపివా 32

అనాత్మేతి జగద్వాపి నాస్త్యనాత్మేతినిశ్చిను' 33

(కృ-య; తేజోబిందు 32)

టీ. అనాత్మేతి ప్రసంగోవా అత్యవ. క్తమైన ప్రసంగమును, అనాత్మేతి మనోపివా = అత్యవ్యతిరిక్తమైన మనస్సును, అనాత్మేతి జగద్వాపి = అత్యవ్యతిరిక్తమైన జగత్తును, అనాత్మేతి = అత్యవ్యతిరిక్తమైనదేదియు, నాస్తీతి = లేదని, నిశ్చిను = నిశ్చయింపుము.

తా॥ ఆత్మికన్నను వ్యతిరిక్తమైనది లేదని నిశ్చయింపుము. ఆత్మికంబెవితరమైన దించుకంతయునులేదుఆత్మియేయున్నదిఇతరములేదు.

అదిమధ్యావసానేషు దుఃఖంసర్వమిదంయతః, 3౫

అతస్సర్వం పరిత్యజ్య తత్త్వనిష్ఠోభవానఘ, 3౬

(కృ-య; ౭౨ అక్షి.)

టీ. అనఘ=ఓపాపరహితుఁడా! యతః=ఆకారణమువలన, ఇదంసర్వం= ఇదియంతయును, అదిమధ్యావసానేషు= అదిమధ్యాహ్నములందు, దుఃఖం = దుఃఖ మైయున్నచో, అతః= ఆకారణమువలన, సర్వం= యీసర్వవిషయ స్వరూపమును పరిత్యజ్య= విడిచి, తత్త్వనిష్ఠః= బ్రహ్మనిష్ఠుఁడవు, భవ= జ్ఞుము.

తా॥ విషయము లెప్పుడును దుఃఖము నిచ్చునవి. కావున విషయములను విడిచి బ్రహ్మనిష్ఠుఁడవగుము. పరిణామ దుఃఖమనియును, తాపదుఃఖమనియును సంస్కారదుఃఖమనియు దుఃఖము మూడువిధములు. తాననుభవించినది ముగియుటవలనను, దానిని సంపాదించుటకు మొదట బ్రయత్నించుట వలనను గలుగు దుఃఖము పరిణామ దుఃఖము. ఇది యావ్యంతములందు గలుగును. అనుభవించుచుండగా నది ముగియునో, యని దుఃఖించుట తాపదుఃఖము. అనుభవించుచున్న దానికి ప్రతిబంధము రాగూడదు. ప్రతిబంధముపోలేదు, అని దుఃఖించుట సంస్కారదుఃఖము. ఈరెండు సనుభవ మధ్యకాలమున గలుగుగావున వివేకులకు సర్వవిషయానుభవమును దుఃఖమే. పరిణామ తాప సంస్కార దుఃఖైర్గుణవృత్తి విరోధాచ్చ దుఃఖమేవ సర్వంవివేకినః, అని యోగశ్చాస్త్రమందు వతంజలిచే జెప్పబడియెను. కావున నన్మతదుఃఖ జడరూపమైన విషయానుభవము విడిచి సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమైన బ్రహ్మనుభవముఁ బొందుము.

నిద్రాయాలోకవార్తాయా శ్శబ్దాదేరాత్మవిస్మృతేః, 3౭

క్వచిన్నావసరంగత్వా చింతయాత్మానమాత్మని, 3౮

(శు-య; ౭౩ అధ్యాత్మ)

టీ. నిద్రాయాః= నిద్రమన, లోకవార్తాయాః=లోకసంబంధమైన ప్రసంగమునకును, శబ్దాదేః= శబ్దాది విషయములకును, ఆత్మవిస్మృతేః= ఆత్మను మఱచి పించు నజ్ఞానమునకును, క్వచిత్= ఒకప్పుడును, అవసరం = అవకాశమును, నదత్వా=ఇయ్యక, ఆత్మని=ఆత్మయందే, ఆత్మానం=ఆత్మను, చింతయ=చింతింపుము.

తా॥ నిద్రచేతను, లౌకిక ప్రసంగములచేతను, విషయానుభవము చేతను, నజ్ఞానముచేతను, కాలమును వ్యర్థముచేయక యాత్మనే ధ్యానించుచుండుము.

సర్వవ్యాపారముశ్చైత్య అహంబ్రహ్మేతిభావయ, ౩౯
అహంబ్రహ్మేతినిశ్చిత్య త్వహంభావఃపరిత్యజ' ౪౦
(శ్మ-య; 32 తేజోవిందు)

టీ. సర్వవ్యాపారం = సర్వేంద్రియ వ్యాపారమును, ఉత్పన్నజ్య = విడిచి, అహంబ్రహ్మేతి = నేనే 'బ్రహ్మమని, భావయ = భావింపుము, అహంబ్రహ్మేతి = నేనే 'బ్రహ్మమని, నిశ్చిత్య = నిశ్చయించి, అహంభావం = నేనను భావమును, పరిత్యజ = విడుపుము.

తా॥ ఇంద్రియ వృత్తులను విడిచి నేనే 'బ్రహ్మ' మని భావింపుము. నేనే 'బ్రహ్మమనిభావించి యా నేనను జ్ఞానమునుకూడ విడుపుము అట్లహంకార నిరసనము గలుగగానే బ్రహ్మమగు నీవు బ్రహ్మమే యగుదువు.

ఘటాకాశంమహాకాశే ద్రవాత్మానం పరాత్మని, ౪౧
విలాప్యాఖండభావేన తూష్ణీంభవసదామునే, ౪౨
(శు-య; 23 అధ్యాత్మ)

టీ. మునే = మునీంద్రుఁడా; ఘటాకాశం = ఘటాకాశమును; మహాకాశే ఇవ = మహాకాశమందు కలుపునటులు; ద్రవాత్మానం = ఉపాధియందున్న ప్రత్య గాత్మను; పరమాత్మని = పరబ్రహ్మయందు; అఖండభావేన = భేదములేనిజ్ఞానమున; విలాప్య = కలిపి; సదా = ఎల్లప్పుడు; తూష్ణీంభవ = నిర్వాసనా మానము గల వాడవు గమ్ము.

తా॥ స్పష్టము.

చిదిహస్తీతి చిన్మాత్ర మిదంచిన్నయమేవచ, ౪౩
చిత్త్వంచిదహమేతేచ లోకాశ్చిదితిభావయ, ౪౪
(శ్మ-య; ౯౦ వరాహ; అ ౨) — (శు-య; ౯౭ యాజ్ఞవల్క్య)

టీ. ఇహ=ఇక్కడ; చిదస్తీతి=చిత్తున్నదనియును; చిన్మాత్రం=శేవల
చిత్తేయనియును; ఇదం=ఈజగత్తు; చిన్మయమేవచ=చిన్మయమేయనియును;
త్వం=నీవు; చిత్=చిత్తనియును; అహం=నేనును; చిత్=చిత్తేయనియును;
ఏతేలోకాశ్చ=యీలోకములును; చిదితి=చిత్తేయనియును; భావయ=భావింపుము.

తా॥ సమస్తము జిహ్వాపమని భావింపుము.

సత్యచిహ్న సమఖండమన్వయం సర్వదృశ్యరహితం నిరామయం ॥ ౪౧
యత్ప్రేక్ష్యం విమలమన్వయం శనంతస్పదాహమితమకానమూత్రయ, ౪౨
(కృ-య; ౯౦ వరాహ; అ 3)

టీ. సత్యచిహ్నం=సత్యజ్ఞానములు తక్కు రెండవదిలేనిది; అఖండం=ఖండ
ముగానిది; అద్వితీయం=అద్వితీయమైనది; సర్వదృశ్యరహితం=సమస్త దృశ్య
ములులేనిది. నిరామయం=లోకములేనిది; విమలం=స్వచ్ఛమైనది; అన్వయం=
రెండవదిలేనిది; శివం=మంగళశస్వరూపమైనది; యత్ప్రదం=ఏప్రదమో; తత్=
అపదమే; అహమితి=నేనని; సదా=ఎల్లప్పుడు; చానం=నిర్వాసనా చాన
మును; ఆశ్రయ=ఆశ్రయింపుము.

తా॥ వడగండ్లు ఘనీభవించిన నీటిని తక్కు నితరముఁ గలిగియుం
డక జలఘనమని చెప్పబడునట్లు, సత్యజ్ఞానములు దక్క నితరమునుఁ
గలుగనిది. సత్యజ్ఞానఘన మనఁబడును, అట్టిబ్రహ్మమే నేనని నిర్వా
సనా మానమునుఁ బూనుము. అన్నింటియందు సహంకారమును
విడిచి బ్రహ్మకారముగ నుండవలయును.

జన్మమృత్యుసుఖదుఃఖవర్జితం జాతినీతికులగోత్ర దూరగం' ॥ ౪౨
చిద్వివర్తజగతోఽన్యకారణం తత్సదాహమితి మానమాశ్రయ' ॥ ౪౩
(కృ-య; ౯౦ వరాహ; అ 3)

టీ. జన్మమృత్యు సుఖదుఃఖ వర్జితం=పుట్టువు చావు సుఖము దుఃఖము
లేనిది; జాతినీతికులగోత్ర దూరగం=జాతినీతికులగోత్రములకు దూరమైనది; అన్య=
ఈ, చిద్వివర్తజగతః, చిద్వివర్త=చిద్వివర్తరూపమైన; జగతః=జగత్తునకు;
కారణం=కారణమైనదియునగు; తత్=అబ్రహ్మము; అహమితి=నేనని; సదా=
ఎల్లప్పుడు; చానం=నిర్వాసనామానమును; ఆశ్రయ=ఆశ్రయింపుము.

తా॥ అద్వితీయమగు బ్రహ్మము నేనేయని నిశ్చయించుకొని
మానముగా నుండవలెను.

‘పూర్ణమద్వయ మఖండచేతనం విశ్వభేదకలనాది వర్జితం’ ౪౯
‘అద్వితీయపరసం విదత్తీకంతత్సదాహమితి మానమాశ్రయ” ౫౦
(కృ-య; ౯౮; వరాహ; అ 3)

టీ. పూర్ణం = అంతటను నిండియున్నదియును; అద్వయం = రెండవదిలేనిది
యును; అఖండచేతనం = అఖండచైతన్య స్వరూపమైనదియును; విశ్వభేదకలనాది
వర్జితం = జగజ్జీవేశ్వరాది భేదములేనిదియును; అద్వితీయం = రెండవదిలేని; పరసం
విదంశకం = ఉత్కృష్టమైన జ్ఞానమేయంశముగా గలదియునగు; తత్ = ఆబ్రహ్మము
అహమితి = నేనేయని; సదా = ఎల్లప్పుడు; మానం = నిర్వాసనా మానమును; ఆశ్ర
య = ఆశ్రయించుము.

తా॥ అద్వితీయ పరిపూర్ణమైన బ్రహ్మమేనేనని సంకల్పములేక
యచలుండవై యుండుము.

‘స్వాత్మనోఽన్యతయాభాతం చరాచరమిదంజగత్’ ౫౧
‘స్వాత్మమాత్రతయా బుధ్వాత్తదస్మీతి విభావయ’ ౫౨
(కృ-య; ౯౮ వరాహ; అ ౨)

టీ. స్వాత్మనః = స్వాత్మకంటె; అన్యతయా = అన్యత్వముచే; భాతం =
తోచుచున్న; చరాచరం = చరాచరస్వరూపమైన; ఇదంజగత్ = ఈజగత్తును;
స్వాత్మమాత్రతయా = స్వాత్మ మాత్రత్వముచేతనే; బుధ్వా = తెలిసి; తత్ =
ఆయాత్మ; అస్మీతి = అగుచున్నానని; విభావయ = భాగగ భావించుము.

తా॥ ఆత్మకంటె వేఱుగఁదోచుచున్న జగత్తు నాత్మగానే (యాత్మ
కంటె వేఱుగాదని) యెఱిగి, యా యాత్మ నేనేయని యోచింపుము.

‘విలాప్యవికృతింకృత్స్నం సంభవవ్యత్యయక్రమాత్’ ౫౩
‘పరిశిష్టంచచిన్మాత్రం చిదానందంవిచిన్తయ’ ౫౪
(శు-య; ౧౦౮ ముక్తిక)

టీ. కృత్స్నం = పరిపూర్ణమైన; వికృతిం = జగద్వికారమును; సంభవ
వ్యత్యయక్రమాత్ = ఉత్పత్తిలయక్రమమును; విలాప్యకలిపి; పరిశిష్టంచ = మిగిలి

యున్న; చిన్మాత్రం = జ్ఞానమాత్రమున; చిదానందం = జ్ఞానానందస్వరూపము
నగు బ్రహ్మమున; విచిన్తయ = చింతింపుము.

తా॥ ప్రకృతి వికారములైన పంచభూతములలో నేభూతమున
నేభూతముప్రభువుచున్నచో, సూక్ష్మాతమున దానియందు కలిపి యునఁ
గా, భూమిని నీటియందు, నీటియన్నియందు, నన్నిని వాయువందు,
వాయువు నాకాశమందు కలిపి, దానిని మహాత్త్వమునను, దానినవ్య
క్తమునను, దానిని ప్రకృత్యయందును జేర్చి, ప్రకృతిని బ్రహ్మమునఁ
గూర్చి, యాబ్రహ్మస్వరూపమున సచలుడవై యుండుము.

ఇతి సార్థాంతి కోపదేశవాక్యానిచతుః పంచాశత్

ఇన్లు సార్థాంతికోపదేశవాక్యము లేబదినాలుగు.

ఇతి పంచమ ప్రకరణము సమాప్తము.

ఓమ్.

౬. జీవబ్రహ్మైక్య వాక్యప్రకరణము.

.నయశ్చాయంపుగుషే,

౧

.యశ్చాసావాదిత్యేతే,

౨

.సవకః,

౩

(కృ-య; ౨ తైత్తిరీయ; ఆనందవల్లి)

టీ. పురుషే = పురుషునియందు; సాయం = ఉన్నవాడు; యశ్చ = ఎవఁడో;
ఆదిత్యే = సూర్యునియందున్నవాడు; యశ్చ = ఎవఁడో; సః = వాడు; ఏకః = ఒకఁడే.

తా॥ పురుషునియందు నీవారశూకమువలె నన్నిశిఖగానుండు బర
మాత్మయే సూర్యమండలమున దేవోరాశిగనున్నది. ఉపాధినిబట్టి
వేఱువేఱు రూపములుగానున్నను, నొక్కటియేగాని భిన్నములుకావు.

సత్యమాత్మాబ్రహ్మైవ బ్రహ్మత్వైవాత్రనవిచిత్స్యం, ౪
(అధర్వణ; నృసింహోత్తరతాపిని; ౯౪ ఖ)

టీ. ఆత్మా = ప్రత్యగాత్మస్వరూపము; బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమే; సత్యం =
నిక్కము; బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, ఆత్మైవ = ప్రత్యగాత్మయే; అత్ర = ఇక్కడ;
నవిచిత్స్యం = సందేహింపఁగూడదు.

తా॥ ఘటాకాశ మహాకాశములవలె ప్రత్యగాత్మయును, బ్రహ్మ
ము నొక్కటియేనని వేఱుఁగావు, సందేహింపఁబనిలేదు.

‘త్వంబ్రహ్మసి’ ౫
(అధర్వ; ౫౨ మహానారాయణ; అ ౬)

టీ. త్వం = నీవు, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, అసి = అగుచున్నావు.

తా॥ స్వప్నము.

‘అహంబ్రహ్మస్మి’ ౬

(శు-య; బృహదారణ్యక; అ 3;—అధర్వణ; ౫౨ మహానారాయణ; అ ౬)

టీ. అహం = నేను, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, అస్మి = అగుచున్నాను.

తా॥ స్వప్నము.

‘అవయోరంతరం విద్యతేత్వమే వాహమహమేవత్వం, ౭

(అధర్వణ; ౫౨ మహానారాయణ; అ ౬)

టీ. అవయోః = మనయద్వితీకిని, అంతరం = భేదము, నవిద్యతే = లేదు,
త్వమేవ = నీవే, అహం = నేను, అహమేవ = నేనే, త్వం = నీవు.

తా॥ ఉపాధిభేదముల చేతను నేను నీవు వాడను భేదము లాత్మకు
గలుగుచున్నవి. ఉపాధులు విడిచిన సంతయును బ్రహ్మమే.

గతాఃకలాఃపంచదశ ప్రతిస్థాదేవాశ్చ సర్వేప్రతి దేవతాసు, ౮

కర్మాణివిజ్ఞానమయశ్చ అత్యాపరేఽవ్యయో సర్వవశీభవన్తి, ౯
(అధర్వ; ౫ ముండక ముం 3; ఖం ౧;)

టి. పంచదశకలాః = పదునేనుకళలును, గతాః = పోయినవి; ప్రతిష్ఠాః = కళలకథిస్తానమైన స్వరూపముగల, దేవాశ్చ = దేవతలును, సర్వే = అందఱును, ప్రతిదేవతాసుః = ప్రతిదేవతలందును, గతాః = పొందినవారైరి, కర్మాణి = కర్మములును; విజ్ఞానమయశ్చ = జీవుఁడును, ఆత్మా = ఆత్మమును, సర్వే = అందఱును, అవ్యయే = నాశములేని, పరే = పరమాత్మయందు, ఏకీభవంతి = వికృతముగనుచున్నారు.

తా|| జ్ఞానేంద్రియములును కర్మేంద్రియములును పంచప్రాణములును అంతరింద్రియములను నివి పదునాడుకళలు. బ్రహ్మవేత్తయైన పురుషునకీ కళలునశించును; దేహమందలి యింద్రియాధిష్ఠాన దేవతల దేవతలందు గలియుదురు. శ్రోత్రమునకు దిక్కు అధిదేవత; ఆదిక్కుదిక్కులందు కలియును నేత్రేంద్రియాధిదేవతయైన సూర్యుఁడు సూర్యునియందు గలియును. ఇత్రే అన్నియునూహింపవలయును. కర్మములు జీవుఁడు సర్వమును బరమాత్మయందు దైక్యమగును.

‘యేనేక్షతేశ్వరోతీదం జఘ్రితివ్యాకరోతిచ’ ౧౦

‘స్వాద్వస్వాదూవిజానాతి తత్రజ్ఞానముదీరితం’ ౧౧

(కృ-య; 3/1 శుకరహస్య)

టి. ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మయను మహావాక్యమనందలి ప్రజ్ఞానమును శబ్దమునకు ఈవాక్యముచే నర్థము చెప్పఁబడుచున్నది. ఇది ఋగ్వేదమందలి ఐతరేయోపనిషత్తులో చివరనున్నది. యేన = నేత్రేంద్రియముల ద్వారా వ్యాపించిన యంతఃకరణ వృత్తులతో గూడిన యేచైతన్యముచేత, ఈక్షలే = రూపమునుచూచుచున్నాఁడో, ఇదిం = ఈశబ్దమును, శృణోతి = శ్రవణేంద్రియముద్వారా వ్యాపించిన యంతఃకరణ వృత్తులతో గూడిన యేచైతన్యముచేత వినుచున్నాఁడో, జిఘ్రతి = వాసనచూచుచున్నాఁడో, స్వాద్వస్వాదూ = మధురరసమును మధురేతరరసమును (రుచిని అరుచిని) విజానాతి = ఎఱుగుచున్నాఁడో, వ్యాకరోతిచ = వాగింద్రియముచే వ్యవహరించుచున్నాఁడో, తత్ = ఆచైతన్యము, ప్రజ్ఞానం = ప్రజ్ఞానముని, ఉదీరితం = చెప్పఁబడుచున్నది.

తా|| సంవిద్యూప్యమైన చైతన్యమే యంతఃకరణ వృత్తులతో గూడి బాహ్యేంద్రియములద్వారా వ్యాపించి యాయావిషయముల దెలిసికొను చున్నది.

అ తెలివియే ప్రజ్ఞాన మనబడును.

చతుర్ముఖేంద్రదేవేషు మనుష్యాశ్వగవాదిషు, ౧౨

చైతన్యమేకంబ్రహ్మతః ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మమయ్యపి, ౧౩

(కృ-య; ౩గ శుకరహస్య)

టీ. చతుర్ముఖేంద్రదేవేషు = చతుర్ముఖేంద్రాది దేవతలందును, మనుష్యాశ్వ
గవాదిషు = మనుష్యులందును గోహయాది సర్వజంతువులందునునున్న, చైతన్యం =
చైతన్యము, ఏకం = ఒక్కటి, బ్రహ్మ = అదియే బ్రహ్మము, అతః = అకారణమున,
మయ్యపి, నాయందునుగల, ప్రజ్ఞానం = ప్రజ్ఞానము, బ్రహ్మ = బ్రహ్మమగును.

తా॥ సమస్త భూతములందును చైతన్య మొక్కటియైయున్నది.
సమస్త భూతములందున్న యాచైతన్యమే బ్రహ్మము. అకారణమున
బ్రజ్ఞానమని చెప్పబడు నాయందున్న చైతన్యము బ్రహ్మమేయగును.
కాని వేఱుగదా.

పరిపూర్ణః పరాత్మాస్మిన్ దేహేవిద్యాధి కారిణి' ౧౪

బుద్ధేస్సాక్షీతయాస్థిత్యా స్ఫురనహమితీర్యతే, ౧౫

(కృ-య; ౩గ శుకరహస్య)

టీ. 'అహంబ్రహ్మస్మి' యను మహావాక్యమందలి 'యహం' శబ్దమున కర్థము
చెప్పబడుచున్నది. ఈమహావాక్యము శుక్లయజుర్వేదమందలి బృహదారణ్యకమున
నున్నది. పరిపూర్ణః = అంతటను నిండియున్న, పరాత్మా = పరబ్రహ్మము
విద్యాధికారిణి = జ్ఞానసంపాదనమునకు దగిన, అస్మిన్ దేహే = ఈదేహమందు,
బుద్ధేః = బుద్ధికి, సాక్షీతయా = సాక్షిభావముచేత, స్థిత్యా = ఉండి, స్ఫురన్ =
ప్రకాశించుచు, అహమితి = నేనని, ఈర్యతే = చెప్పబడుచున్నది.

తా॥ అంతటను నిండియున్న బ్రహ్మమే యీదేహమందు బుద్ధి
వృత్తులకు సాక్షియై వాని నెఱుంగుచు, బ్రకాశించుచుండి, నేనను పద
ముచే చెప్పబడుచున్నది. నేననగా నాబ్రహ్మమేకాని దేహదులు
కావని యెఱుంగవలయును.

ద్వితఃపూర్ణః పరాత్మాత్ర బ్రహ్మశబ్దేనవర్ణితః'

౧౬

‘అస్మీత్యైక పరామర్శస్తేన బ్రహ్మభవామ్యహం’ ౧౭
(కృ-య; 37 శుకరహస్య)

టీ. ‘అహంబ్రహ్మస్మి’ యను మహావాక్యమందలి బ్రహ్మశబ్దమునకును, అస్మి యను శబ్దమునకును ఈమహావాక్యముచే నర్థము చెప్పబడుచున్నది. స్వతః=స్వాభావికముగ, పూర్వః= అంతరితునిండియున్న, పరాత్మా - పరబ్రహ్మము, అత్ర= ఈవాక్యమందు, బ్రహ్మశబ్దేన= ‘బ్రహ్మ’ యనుపదముచే; వర్జితః= చెప్పబడెను, అస్మీతి= ‘అగుచున్నా’నను పదము, వికృతపరామర్శః= ఏకత్వముఁ బెంచినది యగును. లేన= అహేతువుచే, అహం=నేను, బ్రహ్మ= బ్రహ్మము, భవామి= అగుచున్నాను.

తా॥ ఒక దేహమందుండుటచే నాబ్రహ్మము నేనని చెప్పబడుచున్నది. బ్రహ్మమనగా స్వాభావికముగ సర్వపరిపూర్ణమైనది. అహేతువుచే నేనేబ్రహ్మము.

‘ఏకమేవాద్వితీయం నన్నామరూపవివర్జితం’ ౧౮

‘సృష్టేఃపురాధునాప్యస్య తాదృక్త్వంత దితీర్యతే’ ౧౯

(కృ-య; 37 శుకరహస్య)

టీ. ‘తత్త్వమసి’ యను మహావాక్యమందలి ‘తత్’ అను పదమున కర్థము చెప్పబడుచున్నది. ఈమహావాక్యము సామవేదమందలి ఛాందోగ్యమందున్నది. సృష్టేః= సృష్టికి, పురా= పూర్వమందు, నామరూపవివర్జితం= నామరూపము లేనిదియు, ఏకమేవ= ఒక్కటియే యైనదియు, అద్వితీయం= తనకంటెను రెండవది లేనిదియునగు, తత్ - ఏనద్వస్తువుకలదో, అస్య= ఈనద్వస్తువునకు, అఘశాపి= ఇప్పుడును (సృష్టియైన తరువాత) తాదృక్త్వం= అట్టి భర్తృత్వమును, తత్త్వి= ‘తత్’ అనుపదముచే, ఈర్యతే= చెప్పబడుచున్నది.

తా॥ నామరూపములు నజాతీయ విజాతీయ స్వగతభేదములు లేని యేనద్వస్తువు సృష్టికిముందున్నదో, యానద్వస్తువే నామరూపములును, భేదప్రయముగలిగిన సృష్టియైన తరువాత గూడ ‘తత్’, అను పదముచే చెప్పబడుచున్నది.

‘శ్రోతృద్దేహేంద్రియాతీతం వ స్వతీర్థం పదేతం, ౨౦

ఏకతాగ్రాహ్యతేసీతి తదైక్యమనుభూయతాం,

౨౦

(కృ-య; 3౫ శుకరహస్య)

టీ. 'తత్త్వమసి' యను మహావాక్యమందలి 'త్వం' పదముననుసరించి 'అసి' యను పదముననుసరించి అర్థము చెప్పబడుచున్నది. శ్రోతః = వినువానియొక్క (ముముక్షువైన శిష్యునియొక్క) దేహేంద్రియాతీతం = దేహేంద్రియముల కతీతమైన వానికి సాక్షిగానుండు చైతన్యమును, వస్తు = వస్తువు, త్వంపదం = త్వం అనుపదముచే, ఈరితం = చెప్పబడుచున్నది. ఏకతా = ఏకత్వము, అత్ర = ఈవాక్యముందు, అసీతి = 'అసి' యను పదముచే గ్రాహ్యతే = గ్రహింపబడుచున్నది, తదైక్యం = ఆయైక్యము, అనుభూయతాం = అనుభవించబడుగాక.

తా|| సృష్టికి పూర్వమందున్న సద్వస్తువే తనయందు గల్గింపఁబడిన యుపాధులందు బ్రవేశించి (త్వం) అనుపదముచే జెప్పబడుచున్నది. భాగలక్షణచే నుపాధుల బరిత్యజింపఁగా బ్రహ్మమొక్కటి యెగావున (తత్త్వమసి) యని చెప్పబడెను. ఇది యుపదేశవాక్యము.

స్వప్రకాశం పరోక్షత్వమయ మిత్యుక్తితోమతం,

౨౧

అహంకారాదిదేహాంతా బ్రత్యగ్యాత్మేతిగీయతే,

౨౨

(కృ-య; 3౫ శుకరహస్య)

టీ. 'అయమాత్మాబ్రహ్మ' యను మహావాక్యమందలి 'అయమాత్మా' యను పదముల కర్థము చెప్పబడుచున్నది. ఈమహావాక్య మధర్వణవేదమందలి మాండూక్యముననున్నది. అయమితి = అయం అను, ఉక్తిః = చూటవలన, స్వప్రకాశపరోక్షత్వం = స్వప్రకాశమును, బ్రత్యగ్భూత్యమును, మతం = అంగీకరింపబడును, అహంకారాదిదేహాంతా = అహంకారమాదియును దేహమంతముగాఁగల ప్రపంచములోనుండుటవలన, అత్మేతి = 'బ్రత్యగ్యాత్మ' యని, గీయతే = చెప్పబడుచున్నది.

తా|| బ్రహ్మమే యహంకారాది దేహాంతమైన ప్రపంచములోనుండుటచే, బ్రత్యగ్యాత్మ. యనియు, నాత్మ, యనియు జెప్పబడును. అయ, మను విశేషణముస్వప్రకాశమును; బ్రత్యగ్భూత్యమును తెలియజేయుచున్నది. మనకెదుట స్పష్టముగఁ గనుపడుచున్న సద్వస్తువుని చెప్పుదుము కదా.

దృశ్యమానస్య సర్వస్య జగతస్తత్త్వమిార్యతే, ౨౪
 బ్రహ్మశబ్దేన తద్బ్రహ్మ స్వప్రకాశాత్మరూపకం, ౨౫

(కృ-య; 3౫ శుకరహస్య)

టీ. ఆయామాత్మాబ్రహ్మ యను మహావాక్యమందలి 'బ్రహ్మ' శబ్దమున కర్థము చెప్పబడుచున్నది. దృశ్యమానస్య = కనబడుచున్న, సర్వస్య = సమస్తమైన, జగతః = జగత్తునకు, తత్త్వం = అధిష్ఠానమైన వస్తువు, బ్రహ్మశబ్దేన = 'బ్రహ్మ' యను శబ్దముచే, ఈర్యతే = చెప్పబడుచున్నది. తత్ బ్రహ్మ = ఆబ్రహ్మము, స్వప్రకాశాత్మరూపకం = ప్రకాశాపరోక్షములుగల ప్రత్యగాత్మయే.

తా॥ జగత్తునకధిష్ఠానమైనది బ్రహ్మము. అదియే దనయందారోపింపబడిన జగత్తుతో బ్రవేశించి, ప్రత్యగాత్మ, యనబడెను. ప్రత్యగాత్మ బ్రహ్మలొక్కటియే వేరుగావు.

మాయావిద్యేవిహాయైవ ముపాధీపరజీవయోః, ౨౬

అఖండంసచ్చిదానందం పరబ్రహ్మైవలక్ష్మ్యతే, ౨౭

(శు-య; 23 అధ్యాయ)

టీ. ఏకం = భాగలక్షణావృత్తిచే; పరజీవయోః = పరమాత్మజీవాత్మలకు; ఉపాధీ = ఉపాధులైన; మాయావిద్యే = మాయావిద్యలను; విహాయః = విడిచి (విడువగ); అఖండం = ఖండముగాక పరిపూర్ణమైనదియు; సచ్చిదానందం = సత్యజ్ఞానానందస్వరూపమునైన; పరబ్రహ్మైవ = పరబ్రహ్మమొక్కటియే; లక్ష్మ్యతే = కనబడుచున్నది.

తా॥ బ్రహ్మమేమాయోపాధిని గ్రహించి యీశ్వరుడనియు, నవిద్యోపాధినిగ్రహించి జీవుడనియు, జెప్పబడుచున్నందున భాగలక్షణచే, నుపాధులైన మాయావిద్యలను విడువగా జీవేశ్వరాది భేదములేక బ్రహ్మమొక్కటియేయుండును. సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమైనది బ్రహ్మము. బ్రహ్మ ప్రతిబింబముతోఁ గూడినదియును సత్వరజస్తమోగుణముల సామాన్యవస్థయైనదియు బ్రకృతి, యనబడును. ఈప్రకృతి బ్రహ్మమువలె సత్యమైనది కాదు. మాయాస్వరూపమైనది అత్యజ్ఞానముచే నశించును గావున సత్తుగాదు. ఉన్నట్లు తోచుచుం

డుటచే నసత్తుగాదు. జడమైనది. అనిర్వచనీయము. సత్త్వగుణ ముద్రే
కించునపుడు శుద్ధసత్త్వమనియును, మాయయనియుఁ జెప్పబడును.
రజోగుణ ముద్రేకించునపుడు మలినసత్త్వమనియు, నవిద్యయనియుఁ
జెప్పబడును. తమోగుణ ముద్రేకించునపుడు తమఃప్రధానమనఁబడు
ను. ప్రకాశ నిర్మలత్వములు గలది సత్త్వము. రాగాత్మకమైనది రజో
గుణము. మాఙ్గ్యమైనది తమోగుణము మాయయందు ప్రతిబింబించి
యా మాయను సాధీనము చేసికొనిన బ్రహ్మమే యీశ్వరుడన
బడును. ఆయాశక్తులు సర్వజ్ఞత్వ సర్వశక్తి స్వామిలు కలవాఁడు.
అతఁడే సమస్తమును సృజించెను. అతఁడే 'యంతర్యామి' యనియు
నవ్యాకృతుడనియుఁ జెప్పబడును. అవిద్యయందు ప్రతిబింబించి
దానికి వశమైన బ్రహ్మమే జీవుడనఁబడును. అజీవుడు కించితోజ్జత్వా
దులుగలవాఁడు. ఈశ్వర మాయామోహితుడై యీశ్వరునిచేసృజం
పఁబడిన జగత్తును భోగ్యముగాఁజూచుచున్నాఁడు. అజీవుడు ప్రాణి
డను పేర నొప్పును. ఆ యవిద్యయే కారణశరీరము. దానికి సుషుప్తి
యవస్థ. ఆ యవిద్యవై చిత్రమున నాజీవులనేకవిధములుగ నున్నా
రు. అజీవుల భోగమునకు నీశ్వరుడు తమఃప్రధానమైన ప్రకృతినిష్ఠించి
యాకాశవాయు తేజోజల పృథువులను నపంచీకృత సూక్ష్మభూతముల
బుట్టించెను. ఈశ్వరుడు (మాయాప్రతిబింబిత బ్రహ్మమే) జగత్తునకు
నిమిత్తకారణమును, తమఃప్రధానప్రకృతి (అందు ప్రతిబింబించిన
బ్రహ్మమే) యుపాదాన కారణమును జీవుడు (అవిద్యా ప్రతిబింబిత
బ్రహ్మము) భోక్తయు నగుచున్నాడని తెలియవలయును. కావున
బ్రహ్మమే మాయాభేదమున భోజ్యము భోక్తయునగుచున్నది. ఆయ
పంచీకృతభూతములయందును సత్త్వరజస్తమోగుణములుగలవి. అందా
కాశసత్త్వమున శ్రోత్రమును, వాయుసత్త్వమున 'త్వక్కు' అగ్నిసత్త్వ
మున నేత్రము, జలసత్త్వమున జిహ్వ, పృథివీసత్త్వమున ఘ్రాణము,
ననుజ్ఞానేంద్రియములై దునుఁ గలిగెను. పంచభూతములయొక్క సమ
ష్టిసత్త్వ గుణమువలన సంతరింద్రియము గలిగెను. అదియే వృత్తిభేద
మున మనస్సనియును బుద్ధియనియును రెండు విధములుగనున్నది.

మనస్సు విమర్శరూపమైనది. బుద్ధినిశ్చయార్థకమైనది. మనస్సుయొక్క
యంశమే చిత్తము. బుద్ధియొక్కయంశమే యహంకారము. ఆకాశ
రజోగుణమువలన వాక్కును, వాయురజోంశమువలనఁ బాణియును,
వహ్నిరజోంశమువలన బాదమును, జలరజోగుణమువలనఁ బాయువును
భూరజోంశమువలన నుపస్థయనను కర్మేంద్రియములైదును గలిగెను.
పంచభూతములయొక్క సమష్టి రజోగుణమున ప్రాణముపుట్టెను.
వృత్తిభేదమున నది ప్రాణము. అపానము, వ్యానము, ఉదానము,
సమానమునని యైదువిధములాయెను. ఇవియే పంచప్రాణము లనఁ
బడును. జ్ఞానేంద్రియములైన శ్రోత్ర త్వక్ష్పక్షు ద్విహృస్థాగ్రాణములకు
గ్రహముగా, శబ్దస్పర్శరూప రసగంధములు విషయములగును, విషయ
ములఁ దెలిసికొనుటకు సాధనములుగావున జ్ఞానేంద్రియములనఁబడును
కర్మేంద్రియములైన వాక్పాణి పాదపాయూపస్థలకు గ్రహముగా, నచ
నాదానగమన విసర్గానందములు విషయములగును, కర్మముచేయు
టకు సాధనములుగావున కర్మేంద్రియములనఁబడును. రజోగుణము
వలన గర్మమును సత్త్వమువలన జ్ఞానమును గలుగునని దీనినిబట్టి తెలి
యవలయును. జ్ఞానేంద్రియములు కర్మేంద్రియములు పంచప్రాణ
ములు మనోబుద్ధులు అను, పదియేడవయవములు గలది సూక్ష్మశరీర
మనఁబడును. అవియే లింగశరీరమని చెప్పబడెను. ఈలింగశరీరము
జీవునకు భోగసాధనమైయున్నది. ఆలింగశరీరములు నానావిధములుగ
గలిగెను. ఆలింగశరీరమున సభిమానముగలిగిన యీశ్వరుఁడుహిరణ్య
గర్భుఁడను పేరనొప్పచున్నాఁడు అతఁడే సూత్రాత్మ ఆలింగశరీరమున
సభిమానముబూని ప్రాజ్ఞుఁడను జీవుఁడు తైజసుఁడనుపేర నొప్పచు
న్నాఁడు. లింగశరీరమున కవస్థఁ న్వప్నము. ఈశ్వరునకు జీవులనందరిని
నెఱుఁగు సర్వజ్ఞత్వమున సమష్టి లింగశరీరాభిమానము గలదని తెలి
యవలయును. కావున హిరణ్యగర్భుఁడొక్కడేగాని యనేకులుకారు.
ప్రాజ్ఞుఁడను జీవునకు కించిత్ జ్ఞత్వమువలన వ్యష్టిలింగశరీరమున సభి
మానముగలదని తెలియవలయును. కావున తైజసులనేకులున్నారు.
వ్యష్టి ఒక వృక్షమునంటిది, సమష్టి తోటవంటిది. అజీవుల భోగము

కొఱ కీర్త్యుఁడ యపంచీకృత తమోగుణప్రధానములైన పంచభూతములను పంచీకృతములు చేసెను ఒక్కొక్కభూతము రెండు భాగములై రెండు భాగములలో మొదటిది నాలుగుభాగములై యానాలుగు నాలుగు భాగములు తమకంటె నితరమైన నాలుగు భూతములయొక్క రెండవభాగములో గూడినందున ప్రతిభూతమును పంచీకృతమాను. అనఁగా నొక భూతమున నైదుభూతగుణములును నుండెనేని తెలియవలయును. ఆభూతములవలన భువనములును భోగధామములైన స్థూల శరీరములును, భోగ్యములైన యన్నాదులును, గలిగెను ఆస్థూలశరీరములు రక్షాస్థి మాంసమయములు. సమష్టి స్థూలశరీరమున సభిమానముగల యీశ్వరుఁడు హిరణ్యగర్భుఁడు విరాట్పనియును వైశ్వానరుఁడనియుఁ జెప్పఁబడును. తైజసు లీ స్థూలశరీరముల సభిమానముగల వారై విశ్వులను నామములను బొందిరి. వారు దేవమానవ తిర్యగాది భేదముల నొప్పుచుందురు. ఈస్థూలశరీరమునకు జాగ్రదవస్థయగును. ఇందు స్థూలశరీరమన్న మయకోశ మనఁబడును. లింగశరీరము ప్రాణమయ మనోమయ విజ్ఞానమయములను మూడు కోశము లనబడును కారణ శరీరమందలి సత్త్వమానంద మయకోశ మనఁబడును ప్రియమోద ప్రమోదములను మూడువృత్తులచే నానందమయకోశ మొప్పును లింగశరీరమునందు బంచప్రాణములు గర్భేంద్రియములుగూడి ప్రాణమయకోశమయ్యెను మనస్సును జ్ఞానేంద్రియములునుగూడి విజ్ఞానకోశమయ్యెను ఇట్లు మాయావిద్యాద్యుపాధులబట్టి యొక్క బ్రహ్మమే విరాడ్హిరణ్యగర్భాద్యా కృతులను నీశ్వరులుగను విశ్వతైజస ప్రాజ్ఞులను జీవులుగను, వ్యవహరింపఁబడుచున్నది. భాగలక్షణచే నీయపాధులను విడువఁగా సత్యజ్ఞానానందమైన బ్రహ్మమొక్కటియే శేషించును ఆపేతువుచే జీవబ్రహ్మైక్యముఁజెలుపు 'తత్త్వమసి' యను వాక్యమును వేదాంతము లుపదేశించుచున్నవి. 'శ్లో॥ జగతోయదుపాదానం మాయామాదాయతామసీం నిమిత్తశుద్ధసత్త్వాంతాండవ్యతేబ్రహ్మతద్గిరా' ఏబ్రహ్మము మాయనుపాధిగాగై కొని యీశ్వరుఁడనుపేర జగత్తునకు నిమిత్తకారణమును, తమఃప్రధానప్రకృతి నుపాధి

గాగైకొని యుపాదానకారణమగుచున్నదో యాబ్రహ్మ మీవాక్యమున 'తత్' అను పదముచే జెప్పబడుచున్నది. మన్నుకండై నట్లు కారణమైన తాను కార్యరూపముగ బరిణమించినను దాను నశింపక యుండునది యుపాదానకారణము. కార్యము నశించిన నుపాదానకారణము నశింపదు. కార్యమును చేయువాడు (కుండకు కుమ్మరియై నట్లు) నిమిత్తకారణము (యదామలినత్యాంతాం కామకన్యాదియాపితాం, అదతైతత్పరంబ్రహ్మ త్వంపదేనతదోచ్యతేనబ్రహ్మమెప్పుడు మలినసత్వమైన యవిధ్య నుపాధిగా గ్రహించి జీవుడునుపేర భోక్తృత్వా ద్యభిమానమును బూనెనో యప్పుడా బ్రహ్మము తంపదముచే జెప్పబడుచున్నది. అసిపదము తత్త్వంపదవాచ్యులైన బ్రహ్మజీవులకై క్యముజేయుచున్నది. లక్షణావృత్తిచే నామాయావిద్యలను విడువగా బ్రహ్మమొక్కటియే శేషించును. ప్రకృతి సదసద్విలక్షణముగావున దాని భేదములైన మాయావిద్యలను విడువవచ్చును.

సకారః ఖేచరీప్రోక్తః త్వం పదంచేతినిశ్చితం' ౨౮

హకారః పరమేశస్సాత్ తత్పదంచేతినిశ్చితం' ౨౯

(సామ; ర౬ యోగచూడామణి)

టీ. ఖేచరీప్రోక్తః = ఖేచరీజనుని చెప్పబడుచున్నదయాకాశమున బట్టి పర దిగుగునని చెప్పబడు సకారః = సకారము (జీవుడు) త్వంపదంచేతి = త్వం పదముని, నిశ్చితం = నిశ్చయింపబడినది. హకారః = హకారము; పరమేశః = బ్రహ్మము; సాత్ = అగును; తత్పదంచేతి = తత్పదముని; నిశ్చితం = (హకారము) నిశ్చయింపబడినది.

తా|| సకారముజీవుడు 'త్వం' పదవాచ్యుడు. హకారము బ్రహ్మముతత్పదవాచ్యము. తదుభయములకు నై క్యముగలుగఁజేసియు పదముబిందువనియును బుద్ధియనియు జెప్పబడును. ఇట్లుహంసమంత్రము ప్రతిభూతహృదయమునుండి వెడలుచు జీవబ్రహ్మైక్యమును బోధించుచున్నది. సద్గురు కటాక్షమున దానిరహస్యము నెఱిగి బ్రహ్మనుసంధానము జేయుచుండవలయును.

..సకారోధ్యాయతేజం తుర్వాకారోహిభవేద్భవం” 30
(సామ; ౪౬ యోగచూడామణి)

టీ. సకారః = సకారవాచ్యుడైన, జంతుః = జీవుడు, ధ్యాయతే = ధ్యానించుచున్నాడు, హి = ఆహేతువుచేత, హకారః = హకారవాచ్యమైన బ్రహ్మము, భవేద్భవం = నిశ్చయముగ నగుచున్నాడు.

తా॥ కీటకము భ్రమరము చేయుచున్న ధ్వనిని వినుచు తదేకధ్యానమున భ్రమరమగుచున్నది. ఇదియే భ్రమర కీటకన్యాయము. ఇట్లే జీవుడు నోంకార స్వరూపమైన బ్రహ్మమును ధ్యానింపఁగా బ్రహ్మమే యగుచున్నాడు.

అథోరాతత్పదార్థస్యా స్వకార స్త్వం పదార్థవాక్ 30

తయోస్సంయోజన మసీత్యర్థే తత్త్వవిదోవిదుః 31

(అధర్వ-గీర రామరహస్య; అ ౫)

టీ. రా = రాయను అక్షరము, తత్పదార్థస్యాత్ = తత్పదార్థమగును, మకారః = మకారము, త్వంపదార్థవాక్ = త్వంపదార్థముగలది, తయోః = ఆరెండక్షరములయొక్క, సంయోజనం = కూర్చుట, అసీ = అసి' పదార్థమగును, ఇత్యర్థే = 'అసి' యను పదార్థమందు సంయోజనమును, తత్త్వవిదః = తత్త్వవేత్తలు, విదుః = తెలియుచున్నారు.

తా॥ రాయను అక్షరము తత్త్వదవాచ్యమైన బ్రహ్మము. మకారము త్వంపదవాచ్యుడైన జీవుడు. రామయని కూర్చుటే యసిపదార్థమగును. ఇట్లు తత్త్వవేత్తలు తత్త్వమసి యను వాక్యమువలనఁ గల యర్థమునే రామయను శబ్దమందును దెలిసికొందురు.

సమ స్త్వమర్థోవిజ్ఞేయో రామ స్తత్త్వదముచ్యతే 32

అసీత్యర్థేచతుర్థిస్యాత్ ఏవంమంత్రేషుయోజయేత్ 33

(అధర్వ; గీర రామరహస్య; అ ౫)

టీ. సమః = సమశబ్దము; త్వమర్థః = 'త్వం' పదార్థముగలదియై; విజ్ఞేయః = తెలియదగినది; రామః = రామశబ్దము; తత్త్వదం = తత్పదార్థమని; ఉచ్యతే = చెప్పఁబడుచున్నది; అసీత్యర్థే = అసి' పదార్థమని; చతుర్థిస్యాత్ = చతుర్థి విధక్రియగఁగఁగ

ఏవం = ఈప్రకారము; మంత్రేషు = సమస్తమంత్రములందు; యోజయేత్ = కూర్చవలెను.

తా|| 'సమోరామాయ' యను మంత్రమున, సమశ్చబ్దమునకు 'త్వం' పదార్థమగును. రామశబ్దమునకు 'తత్ప'దార్థమగును. చతుర్థి విధక్తి యని పదార్థమును దెలియఁజేయునదిగదలఁపవలయును. ఇట్లే సమః శబ్దమునకు 'స' పదార్థమును, రామశబ్దమునకు 'బ్రహ్మ' శబ్దార్థమును, చతుర్థి విధక్తి 'కస్మి' శబ్దార్థము నుపయోగింపవలయును. ఇట్లే సమస్తమంత్రములకు నుపయోగింపవలయును. ఏమంత్రమునైనను శిష్యులకు పఠేశించునప్పుడు 'తి త్వమసి' యనియు దాను జపించునపుడు 'అహంబ్రహ్మస్మి' యనియును యోజింపవలెను. అట్లు యోజించినదా నేది యుపదేశించినను, బ్రహ్మోపదేశమగును. తానేది జపించినను బ్రహ్మనుసంధానమగును.

„క్షీరంక్షీరేయధాక్షీప్తం తైలంతైలేజలంజలే” 37

„సంయుక్తమేకతాయాతి తథాత్మ్యాత్మవిన్మునిః” 38

(అధర్వ; 2౬ ఆత్మ)

టీ. క్షీరే = పాలయందు; క్షీప్తం = ఉంచబడిన, క్షీరం = పాలును; తైలే = తైలమందు; క్షీప్తం = ఉంచబడిన; తైలం = నూనెయు; జలే = జలమందు; సంయుక్తం = కూడిన; జలం = నీరును; ఏకతాం = ఏకత్వమును; యాతి = ఏలాగునఁబొందునో; తథా = అట్లే; ఆత్మవిత్ = ఆత్మజ్ఞానియైన; మునిః = మునియును; ఆత్మని = ఆత్మయందై కృమను జెందును.

తా|| జలము జలమందును, తైలము తైలమందును క్షీరము క్షీరమందును, గలిసి యెట్లు లేకత్వమొందునో అట్లే యాత్మజ్ఞాని యాత్మయందై కృమొందును.

„ఘటేనఘ్నేయధావ్యోమ వ్యోమైవభవతిస్వయం” 39

„తదైవోపాధివిలయే బ్రహ్మైవబ్రహ్మవిత్స్వయం” 40

(అధర్వ; 2౬ ఆత్మ)

టీ. ఘటే = పండ; నఘ్నే = నష్టమగుచుండగా; వ్యోమ = ఘటాకాశము; యధా = ఏప్రకారము; వ్యోమైవ = మహాకాశమే; స్వయం = తాను; భవతి = అగు

చున్నదో; తదైవ = అప్రకారమే; ఉపాధివిలయే = స్థూలసూక్ష్మకారణ శరీరములు మాదును నశింపఁగ; బ్రహ్మవిత్ = బ్రహ్మనినుండ; స్వయం = తాను; బ్రహ్మైవ = పరబ్రహ్మమేయగును.

తా॥ అవిద్యాప్రతిబింబిత బ్రహ్మచైతన్యమే జీవుడు. అజీవుఁడై లింగశరీరమున తైజసుండఁయు, స్థూలశరీరమున విశ్వుండఁనియు, జెష్టుండను గావున, అవిష్మయైక కారణనాటియు నశింప గా దాని కార్యములైన స్థూలసూక్ష్మములు నశింపను. అప్పుడు ఘటమునశింప నందలి యాకాశము మహాకాశాట్లగునో యట్లే ప్రకృత్యాత్మ స్వరూపుండగు తాను పరబ్రహ్మయగును.

ఇతి సాధాంతిక జీవబ్రహ్మైక్య వాక్యన్యప్రశ్నింత.

ఇట్లు సాధాంతిక జీవబ్రహ్మైక్య వాక్యములు ముప్పదియైనిమిది.

ఇతి పఠ్యంప్రకరణము సమాప్తము.

ఓమ్.

2. మననవాక్య ప్రకరణము.

‘అహమన్న మహమన్న మహమన్నః’

౧

‘అహమన్నాదోహ మన్నాదోహమన్నాదః’

౨

(కృ-య; ౧ తైత్తిరీయ- భృగువల్లి)

టీ. అహం=నేను; అన్నం = భోజ్యస్వరూపమైన యన్నమును; అహం=నేను; అన్నం= భోజ్యస్వరూపమైన యన్నమును; అహం=నేను; అన్నాదః=అన్నమును భక్షించువాడను.

తా॥ భోజ్యమును నేనే, భోక్తను నేనే, తమఃప్రధానమైన ప్రకృతినిగూడి బ్రహ్మమే భోగ్యపదార్థములయ్యెను; మరియు సత్త్వప్రధాన

మైన యవిద్యనుగూడి నీవహుపమున భోక్తయయ్యెను. అనగా బ్రహ్మ
మేభోజ్యము, భోక్తయునని యొకగవలయును.

అహమ్మను రభనంసూర్యశ్చ' 3

(సు-య; ౧౦ బృహదారణ్యక- అ 3 బా) ౬)

అహమేవేదం సర్వమశ్నామి' ౪

(సు-య; ౧౦ బృహదారణ్యక- అ ౩ బా) 3)

టీ. అహం = నేను; మనుః = మనువును; సూర్యశ్చ = సూర్యుడను; ఆభవం =
అయితిని; అహమేన = నేనే; ఇదంసర్వం = భోగ్యహుపమైన దీనిసంతను;
అశ్నామి = తినుచున్నాను.

తా|| బ్రహ్మమే మను సూర్యనంద్ర దేవేంద్రాదులయ్యెను,
బ్రహ్మమే సమస్తభోక్త

యథా శేనతరంగాది సముద్రాదుదితితప్తసః ౫

సముద్రేరీయతే తద్వజగన్మయ్యనురీయతే" ౬

(సామ- ౯౦ దశ ౯ న- ఖం- ౧౦)

టీ. యథా = ఏప్రకారము; సముద్రాత్ = సముద్రమునుండి; ఉత్థితం =
పుట్టిన, శేనతరంగాది = నరుగుకెరటము మొదలైనది, తప్తః = మరల, సముద్రే =
సముద్రమునందు, రీయతే = అయించుచున్నదో, తద్వత్ = అట్లే, జగత్ = (నాయం
దుపుట్టిన) జగత్తు, మయి = నాయందు, అనురీయతే = అయించుచున్నది.

తా|| శేనతరంగబుద్బుదాదులు సముద్రమందుబుట్టి సముద్రమున
అయించునట్లు జగత్తు బ్రహ్మమునదోచి బ్రహ్మమునందే అయించు
చుండును.

అనాత్మదృష్టిరవివేకనిద్రామహం మమస్వప్నగతింగతోహం' ౭

(కృ-య; 3౫ శుకరహస్య)

టీ. అహం = నేను, అనాత్మదృష్టిః = ఆత్మజ్ఞానము లేనివాడనై అవివేక
నిద్రాం = అవివేకమున నిద్రను, గతిః = పొందినవాడనై తిని, మమ = నాయొక్క
స్వప్నగతిం = స్వప్నావస్థను, అహం = నేను, (గతిః = పొందినవాడనై తిని.)

తా|| అవిద్యావశమున మొదట నన్ను నే నెరుగక యుంటిని. అది

యే యవి వేకమను- సుషు ప్తి. పిదప మరియొకడ ననుకుని విపర్యయజ్ఞానమున స్వప్నమును జెందితిని. అదియే సంసారము. ఇందు మొదటిది యవిద్యయొక్క యావృతి. రెండవది యవిద్యయొక్క విక్షేపశక్తి ఆవృతి విక్షేపరూపముగు నవిద్య జ్ఞానముననే నశించును, గాని కర్మాదుల నశింపదు. తన స్వప్నము తనజాగ్రదవస్థవలన నశించునట్లే యవిద్య యాత్మజ్ఞానముననే నశించును.

‘స్వరూపసూర్యేభ్యదితే స్ఫుటోక్తైర్గురోర్మహావాక్య

పదైఃప్రబుద్ధః’

౮

(కృ-య-37 శుకరహస్య)

టీ. స్వరూపసూర్యే = పరమాత్మయను సూర్యుడు, అభ్యదితే = హృదయాకాశమున నుదయించుచుండగా, గురోః = స్థరునియొక్క, స్ఫుటోక్తైః = సంశయములను, బోగొట్టు స్పష్ట వాక్యములు అను, మహావాక్యపదైః- మహావాక్యములచేత, ప్రబుద్ధః = మేల్కొనినవాడనైతిని.

తా|| గురుబోధమున పరమాత్మయను సూర్యుడుదయించుచుండగా నావృతి విక్షేపాత్మకమైన యవిద్యయను చీకటి నశింపగా మేల్కొనినన్ను నే నెరిగినవాడనైతిని.

‘ప్రాణాశ్చలంతుతద్ధర్మైః కామైర్వాహస్యతాంమనః’

౯

‘ఆనందబుద్ధిపూర్ణస్య మమదుఃఖంకథంభవేత్’

౧౦

(ఋ-౪౨ ఆత్మబోధ)

టీ. ప్రాణాః = పంచప్రాణములు, తద్ధర్మైః = వానిస్వభావ ధర్మములతో, చలంతు = చలింపనిమ్ము- కామైర్వా = కోరికలచేత నైనను, మనః = మనస్సు, హస్యతాం = కొట్టిబడనిమ్ము, ఆనందబుద్ధి పూర్ణస్య = ఆనందబుద్ధి పూర్ణుడనగు, మమ = నాకు, దుఃఖం = దుఃఖము, కథంభవేత్ = ఎట్లగును.

తా|| అహంకార శూన్యుడనై యానంద పూర్ణుడనై యున్నందున ప్రాణస్వాభావిక ధర్మములు, మనోధర్మములు, నాకంటపు కావున దుఃఖమెట్లు నాకుగలుగును, నావారు కారనుకొనినవారికి కష్టమువచ్చి

నను నేను నిశ్చింతగా నెఱుంగునో యట్లే దేహేంద్రియములపై నభి
మానములేని నాకు చాని సంబంధమైన భుజముండదు.

‘నమేబంధోనమేముక్తిః సమేశాస్త్రంసమేగురుః’ ౧౧
‘మాయూమాత్రవికాశత్వస్మాయూతీతోహమవ్యయః ౧౨
(ఋ-౪౨ ఆత్మబోధ)

టీ. ఆహం = నేను, మాయాతీతం = మాయ నటక్రమించినవాడను, అవ్య
యః = నాశములేనివాడను, మే = నాకు, బంధః = బంధము, స = లేదు, సే =
నాకు, ముక్తిః = ముక్తి, న = లేదు, మే = నాకు, శాస్త్రం = శాస్త్రము, న - లేదు,
మాయామాత్రవికాశత్వం = (గురుశాస్త్రబంధమొక్షజగదావతరమంతయు) మాయా
విజృంభణమగుటవలన, మే = నాకు, నగురు = గురువులేదు.

తా|| స్వప్నమును నూయచే గల్పించుటకనిది, మాయూవిజృంభణ
మే - నేను మాయూతీతుడను, నాశము లేనివాడనుగుఱువు నాకు బంధ
మొక్షములులేవు, శాస్త్రములేనిది, గురువులేదు, నేనెఱుంగు బ్రహ్మ
మని తెలియవలెను.

‘కర్తృత్వమపిమేనస్త్వం కర్తవ్యంవాపినక్వచిత్’ ౧౩
‘ఆత్మానమంజసావేద్ధి క్వాప్యజ్ఞానంపలాయితం’ ౧౪
(ఋ-౪౨ ఆత్మబోధ)

టీ. మే = నాకు, కర్తృత్వమపి = చేయుటయు, (అహంకారము) నస్త్వం =
నాశమైతి, కర్తవ్యంవాపి = చేయవలసినదియు, క్వచిత్ = ఒకప్పుడైనను, న =
లేదు, ఆత్మానం = అర్థము, అంజసా = విప్రుముగ, వేద్ధి = తెలుసుకొనుచున్నాను,
అజ్ఞానం = అజ్ఞానము, క్వాపి = ఎక్కడికో, పలాయితం = తొలగిపోయినది.

తా|| సూర్యోదయము గలుగగా చీకటి యెక్కడికో పోయినట్లు
కర్తృజ్ఞానము గలుగగా కర్తృత్వ మెక్కడికో పోయినది. నిర్వికల్పబ్రహ్మ
స్వరూపుడగు నాకు కర్తృత్వములేదు. కర్తవ్యమునులేదు.

‘బ్రాహ్మణ్యంతులగోత్రేచ నామసౌందర్యజాతయః’ ౧౫
‘స్థూలదేహగతావతే స్థూలాద్భిన్నస్వమేనహి’ ౧౬
(ఋ-౪౨ ఆత్మబోధ)

టీ. బ్రాహ్మణ్యం = బ్రాహ్మణత్వము, కులగోత్రేచ = కులగోత్రములును,
నామసౌందర్యజాతయః = పేరు సౌందర్యముజాతియు, స్థూలదేహగతాః = స్థూల
దేహమును పొందినవి, ఏతే = ఈసౌందర్యాదులు; స్థూలాత్ = స్థూలదేహముకన్న;
భిన్నస్య = వేరై ఆత్మస్వరూపుడనైన, మే = నాకు, సహి = విచ్ఛయముగాలేవు.

తా॥ స్పష్టము.

‘క్షుత్పిపాసాంధ్యబాధిర్య కామక్రోధాదయోఖిలాః’ ౧౭
‘లింగదేహాత్మానతే హ్యలింగస్యనవిద్యతే’ ౧౮
(ఋ-౪-౨ ఆత్మబోధ)

టీ. క్షుత్పిపాసాంధ్యబాధిర్య కామక్రోధాదయః, క్షుత్ = అకలియును;
పిపాసా = ద్విప్పికయును; ఆంధ్య = గుడ్డితనమును, బాధిర్య = చెవుడును, కామ =
కారికయును, క్రోధః = క్రోధమును, ఆదయః = ఈమొదలైనవి, లింగదేహ
గతాః = లింగదేహమును పొందినవి, అలింగస్య = ఆత్మస్వరూపుడనైన, లింగదేహ
మునుగాని సహ; ఏతే = ఈకామక్రోధాదులు; నవిద్యతేహి = విచ్ఛయముగాలేవు.

తా॥ స్పష్టము.

‘జడత్వప్రియమోదత్వధర్మాకారణదేహగాః’ ౧౯
‘నసంతి మమనిత్యస్య నిర్వికారస్వరూపిణః’ ౨౦
(ఋ-౪-౨ ఆత్మబోధ)

టీ. జడత్వప్రియమోదత్వధర్మాః = జడత్వ = జాడ్యమును, ప్రియ = ప్రీయ
మును, మోదత్వ = మోచిమును, అథ, ధర్మాః = ధర్మములు, కారణదేహగాః =
కారణశరీరమును బొందినవి, నిత్యస్య = నిత్యుడనైనట్టియు, నిర్వికారస్వరూపిణః =
వికారములేని స్వరూపముగలిగినట్టియు, మమ = నాకు, నసంతి = లేవు.

తా॥ ఆత్మస్వరూపుడగు నేను కారణ శరీరముకన్న భిన్నుడను
గాన కారణశరీర ధర్మములైన జాడ్యప్రియమోద ప్రమోదములు
నాకులేవు, ఆత్మ మూడుశరీరములుకానిది. మూడుశరీరములకు సాక్షి
యైనది. కావున శరీరత్రయధర్మములు ఆత్మకులేవు. ప్రియమనగా
తనకిష్టమైన వస్తువును జూడగాగలుగు సుఖము. ఆయిష్టమైన వస్తువు
తనకు లభింపగా గలుగు సుఖము మోదమనబడును ఆయిష్టమైన

వస్తువు ననుభవింపఁగా గలుగు సుఖము ప్రమోదము జాడ్యమనగా తెలియకుండుట, ఇవి ఆనందమయికోశముగల కారణశరీరలక్షణములు ఆత్మకేవలసత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమైనది. నేననఁగా నాయాత్మయని తెలియవలెను.

‘చిద్రూపత్వాన్ని మేజాడ్యం సత్యత్వాన్ని సృతంమమ, ౨౧

‘ఆనందత్వాన్ని మేదుఃఖ మజ్ఞానాద్భాతీసత్యవత్’ ౨౨

(బ్రహ్మరత్న ఆత్మభోధ)

టీ. చిద్రూపత్వాత్ = జ్ఞానస్వరూపము కలిగి యుండుటవలన, మే = నాకు, జాడ్యం = జడత్వము, న = లేదు, సత్యత్వాత్ = సద్రూపముకలిగియుండుట వలన, మమ = నాకు, అన్యతం = అసత్యము, న = లేదు, ఆనందత్వాత్ = ఆనంద రూపము కలిగియుండుటవలన, మే = నాకు, దుఃఖం = దుఃఖము, న = లేదు, అజ్ఞానాత్ = అజ్ఞానమువలన, సత్యవత్ = ఉన్నట్లు, భాతి = ఆద్యుఃఖాదీకముతో చుచున్నది.

తా॥ నేను సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపుడను, అట్టి నాయుండు జడ దుఃఖాన్యతత్వము లున్నట్లు అజ్ఞానమున తోచుచున్నది గాని వాస్తవమునలేదు. సత్యజ్ఞానానందస్వరూపమైన బ్రహ్మమందు సన్యతదుఃఖ స్వరూపమైన జగత్తు మాయచేకల్పించబడినది గాని నిజముగాదు.

‘నాహం దేహా జన్మమృత్యూ కుతోమేనాహంప్రాణః

క్షుత్తిపాసేకుతోమే”

౨౩

‘నాహంచేతశ్శోకమోహచా కుతోమేనాహంకర్తాబంధమో

క్షౌ కుతోమే”

౨౪

(కృ-య; 33 సర్వసార)

టీ. అహం = నేను, దేహః = స్థూలదేహమును, న = కాను, జన్మమృత్యూ = జననమరణములు, మే = నాకు, కుతః = ఎక్కడివి, నాహం ప్రాణః = నేను ప్రాణమునుగాను, క్షుత్తిపాసే = ఆకలిదప్పలు, మే = నాకు, కుతః = ఎక్కడివి, నాహం చేతః = నేను మనస్సునుగాను, శోకమోహచా = శోకమోహములు, మే = నాకు, కుతః = ఎక్కడివి, అహం = నేను, కర్తా = విజ్ఞానమయమైన బుద్ధిని, న = కాను, బంధమోక్షౌ = బంధమోక్షములు, మే = నాకు, కుతః = ఎక్కడివి.

తా॥ స్థూలదేహధర్మములు జననమరణములు; పాప్రీణధర్మములు త్సుప్తిపాసలు; మనోధర్మములు, శోకమోహములు, విజ్ఞానమయ కోశమైనబుద్ధి ధర్మములు, బంధమోక్షములు దేహపాప్రీణ మనోబుద్ధులుగాని, యాత్మస్వరూపుడనగు నాకా ధర్మములులేవు. జననమరణములు, త్సుప్తిపాసలు, శోకమోహములును షడూర్ములని చెప్పబడును. ఆనందమంతర్నిజమాశ్రయంతం ఆశాపిశాచీమనమానయంతం ౨౧ ఆలోకయంతం జగదంద్రజాలమాపత్కథంమాం ప్రవిశేదసంగం ౨౨ (సామ- ౨౭ మైత్రేయ; అ ౧)

టీ. నిజం = స్వకీయమైన, అంతరానందం = లోనున్న యానందమును, ఆశ్రయంతం = ఆశ్రయించినట్టియు, ఆశాపిశాచీం = ఆశయను పిశాచిని, అవమానయంతం = తొలగించుటచే నవమానించినట్టియు, ఇంద్రజాలం = ఇంద్రజాలముగ, జగత్ = జగత్తును, ఆలోకయంతం = చూచుచుండునట్టియు, అసంగం = సంగములేనట్టియు, మాం = నన్ను, ఆపత్ = ఆపత్తు, కథం = ఎట్లు, ప్రవిశేత్ = పొందును.

తా॥ స్పష్టము.

, దేవార్చనస్నానశౌచ భిక్షాదావర్తతాంవపుః ౨౭

, తారంజపతువాక్తద్వత్ పతత్వాన్నాయమస్తకం, ౨౮
(కృ- య; ౭౮ అవధూత)

టీ. వపుః = శరీరము, దేవార్చనస్నానశౌచభిక్షాదా, దేవార్చన = దేవార్చనము, స్నాన = స్నానము, శౌచ = శౌచము, భిక్ష = భిక్ష, ఆదా = ఈమొదలైనవానియందు, వర్తతాం = వర్తింపనిమ్ము, వాక్ = వాగ్గీంద్రియము, తారం = ఓంకారమును, జపతు = జపింపనిమ్ము, తద్వత్ = అట్లే, ఆన్నాయమస్తకం = ఉపనిషత్తును, పతతు = పఠింపనిమ్ము.

తా॥ దేవార్చన స్నానశౌచములు శరీరసాత్త్వికధర్మములు. వానియందు శరీరము వర్తించిన వర్తించనిమ్ము. ప్రణవజపము నుపనిషత్తులు చదువుట ఇవి వాగ్గీంద్రియ సాత్త్విక వ్యాపారములు. వానియందు వాక్కువర్తించిన వర్తించనిమ్ము.

, విష్ణుంధ్యాయతుధీర్యద్వా బ్రహ్మనం దేవిలీయతాం, ౨౯

సాత్త్విహంకి చిదవ్యత్ర సకుర్వేనాపికారయే,

3c

(కృ-య; 2F అవధూతి)

టీ. ధీ=బుద్ధి, విష్ణుం=విష్ణువును, ధ్యామతు=ధ్యానించుగాక, యద్వా=లేక, బ్రహ్మానందే=బ్రహ్మానందమున, విలీయతాం=లయుచువుగాక, అత్ర=ఈచెప్పిన వ్యాపారాదికమున, ఆహం=నేను, సాక్షి=సాక్షిని, కించిదిపి=కొంచమును, సపర్యే=చేయుచున్నవాడనుగాను, నాపికారయే=చేయుచువాడనుగాను.

తా|| విష్ణుభ్యాసము మొనలయునవి బుద్ధియొక్క సాత్త్వికవ్యాపారములు. వానిని బుద్ధిచేసిన చేయనిమ్ము. వానికన్నిటికి నేను సాక్షిని. వానివలన నాకేమియు ప్రయోజనములేదు. నావలన నేమియు చేయబడలేదు. నేనేమియు చేయువాడనుగాను. నేనేమియు చేయుచు వాడనుగాను. ఉత్క్లిష్టమైన సాత్త్విక కర్మమును చేసినను అత్మజ్ఞానముకు తక్కువయనియు, అత్మనాశక వానిని చేసినను ప్రయోజనము లేదనియు తాత్పర్యము.

జ్ఞాతంజ్ఞాతవ్యమధునా దృష్టంద్రష్టవ్యమద్భుతం,

3d

విశ్రాంతోఽస్మిచిరంశ్రాంతః చిన్మాత్రాన్నాస్తికించన,

3e

(సామ-౬౧ మహా; అ ౫)

టీ. అధునా=ఇప్పుడు, జ్ఞాతవ్యం=తెలియతగినది, జ్ఞాతం=తెలియబడెను, ద్రష్టవ్యం=చూడతగినది, దృష్టం=చూడబడెను, అద్భుతం=అశ్చర్యము, చిరంశ్రాంతః=చిరకాలమునుండి శ్రమపడుచున్న నేను, విశ్రాంతోఽస్మి=బడలిక వీరినవాడనగుచున్నాను. చిన్మాత్రాత్=చిన్మాత్రమైన బ్రహ్మముకన్న, కించన=ఏమియును, నాస్తి=లేదు.

తా|| తెలియతగిన బ్రహ్మ తెలియబడెను. దానినిగూర్చి మిక్కిలి నేను శ్రమపడితిని. నాశ్రమము గట్టెక్కెను. ఇక విశ్రమించెను, చిన్మాత్రమైన బ్రహ్మముకన్న నితరమేమియునులేదు. నేనే యాబ్రహ్మమును. ఆహా యేమి యాశ్చర్యమైనసంగతి. ఇవిబ్రహ్మనుభవత్వప్రచేగలిగిన యుత్సాహవాక్యములు.

సభూతంసభవిష్యచ్చ చింతయామికదాచన,

33

నస్తామినచనిందామిహ్యో త్యనోన్యంనహిక్వచిత్, 30
(అధర్వ; 20 అన్నపూర్ణ అ 9)

టీ. భూతం = జరిగినదానిని, ధివిన్యోచ్చ = శాబోవుదానిని, నచింతయామి = చింతించువాడనుగాను, గాన, కదాచన = ఒక్కప్పుడైనను, నస్తామి = స్తుతించువాడనుగాను, నచనిందామి = నిందింపఁట, హి = నిచ్చయును, ఆత్యనః = ఆత్మకన్న, అన్యం = ఇతరమైనది, క్వచిత్ = ఎక్కడఁబగాన, నహి = లేదు.

తా॥ స్పష్టము.

అలేహకోహమజరోవిరాగ శ్యాంరవానః, 31
(అధర్వ- 20 అన్నపూర్ణ అ 9)

టీ. అహం = ఆత్మస్వరూపుడగునెను, అలేహకః = నిరంజనుడను, అజరః = ముడిమిలేనివాడను, విరాగః = రాగము లేనిచుండును, శాంతచాననః = శాంతమునొందిన వాననలు గలవాడను.

తా॥ స్పష్టము.

స్వపూర్ణాత్మాతిరేకేణ జగజ్జీవేశ్వరాదయః, 32

నసంతి నా స్తిమాయాచ తేభ్యశ్చాహంవిలక్షణః, 32
(కృ-య; ౯౮ వరాహ అ ౨)

టీ. స్వ = తనరూపముచే, పూర్ణ = అంతటనిండియున్న, ఆత్మాతిరేకేణ = ఆత్మకంటె భిన్నముగా, జగజ్జీవేశ్వరాదయః = జగత్తు జీవుడు ఈశ్వరుడు మొదలగునవి, నసంతి = లేవు, మాయాచ = మాయయును, నాస్తి = లేదు. తేభ్యః = ఆజగజ్జీవేశ్వరులకంటె, అహం = నేను, విలక్షణః = వేరైనవాడను.

తా॥ పరిపూర్ణమైన పరమాత్మకంటె నస్వములేదు. గావున మాయా జగజ్జీవేశ్వరులులేరు. పానికి నేను విలక్షణమైన పరమాత్మను. జగజ్జీవేశ్వరులుండుట ప్రకృతిమాత్రమేగాని వాస్తవముగానేరదు.

కింకరోమిక్వగచ్ఛామి కింగృహ్ణామిత్యజామికిం, 3౩

యస్మయాపూరితంవిశ్వం మహాకల్పాంబునాయథా, 3౪

(కృ-య; ౯౮ వరాహ)

టీ. మహాకల్పాంబునాయధా = మహాకల్పాంతమున సముద్రముచే పూరితమైనట్లు, మయా = పరిపూర్ణాత్మ స్వరూపుడనగు నాచే, యస్మిన్వం = ఏవిశ్వమున పూరితం = పూరితమైయున్నదో ఆహేతువుచే కింకనామి = ఏమిచేయుచున్నాను. క్యగచ్ఛామి = ఎక్కడికివెళ్లుచున్నాను, కింగృహ్ణామి = ఏమిగ్రహించుచున్నాను, త్యజామికిం = ఏమి విడుచుచున్నాను

తా|| పరిపూర్ణ స్వరూపుడనగు నేను లేనిచోటలేను. గావున నాకు చేయుటకు కార్యములేదు. పోవుటకు స్థలములేదు. గ్రహించుటకు వస్తువును అవయవములును లేవు. విడుచుట ఏమియును లేదు. అని తాత్పర్యము.

ఇతి సార్థాంతిక మసనవాక్యాన్వేకో నచ త్వారంతో.

ఇట్లు సార్థాంతిక మసన వాక్యములు ముప్పది ఐదు.

ఇతి సప్తమ ప్రకరణము సమాప్తము.

ఓమ్.

౮. జీవన్ముక్తి వాక్యప్రకరణము.

సతత్రవణ్యేతి జత్కీర్తీడకరమనూనః శ్రీభిర్వాఙ్మానిభిర్వా
వయస్యైర్వానయస్యైర్వానోపజనం స్మరిన్నిరంశరీరం ౧
(సామ; ౯ ఛాందోగ్య. ప్ర ౮, ౪౦౧౨)

టీ. తత్ర = అక్కడ, (అపరోక్షజ్ఞానవశయము) సః = ఆజీవన్ముక్తుడు, శ్రీభిర్వా = శ్రీలతోనైనను, జ్ఞానిభిర్వా = జ్ఞానలతోనైనను, వయస్యైర్వా = ఈడైన వారితోనైనను, అనయస్యైర్వా = ఈడుకానివారలతోనైనను, రమనూనః = సంతోషించుచున్నవాడై, కీర్తీడక = విహరించుచున్నను, జత్కీ = భజించుచున్నను, ఉపజనం = జనులసహపముందున్నను, ఇదంశరీరం = ఈశరీరమును, వస్య రక = స్మరింపక, పశ్యతి = పర్యవర్తించుచున్నాడు.

తా॥ స్త్రీపురుషాదులతోగూడి విహరించుచున్నను, భక్షించుచున్నను, వ్యామోహమును జెందక, దేహాభిమానములేక కర్మత్వభోక్తృత్వాద్యభిమానములేక సుఖదుఃఖముల నెంచక జీవన్ముక్తుడు ప్రవర్తించును.

సవావినవపదశ్యన్నేవం మన్వానకావపం విజానన్నాత్మరతి
రాత్మకీడలత్యమిధున ఆత్మానందస్వరాడ్భవతి' ౨
(సామ; ౯ ఛాందోగ్య, ప్ర 2, ఖం ౨౫)

టీ. సవపః = ఇట్లున్న యజీవన్ముక్తుడు, ఏవంపశ్యక్ = సర్వము నాత్మగాచూచుచు, మన్వానః = (జగజ్జీవేశ్వరాదిభేదము ప్రతీతిమాత్రమేగాని వాస్తవముగాదని) తలచుచున్నవాడై, ఏవంవిజానక్ = ప్రపంచము మిథ్యయని విచారించుచు, ఆత్మరతిః = ఆత్మయందాసక్తిగలవాడౌచును, ఆత్మకీడః = ఆత్మయందు కీడగలవాడౌచును, ఆత్మమిధునః = ఆత్మయందు ద్వంద్వముగలవాడౌచును, ఆత్మానందః = ఆత్మానందము గలవాడౌచునై, స్వరాడ్భవతి = స్వయంప్రకాశమానుడగును.

తా॥ జీవన్ముక్తుడు సమస్తము నాత్మగజూచుచు జగజ్జీవేశ్వరాది భేదము ప్రతీతిమాత్రమని తలచుచు జగత్తు మిథ్యయని యెరుగుచు నాత్మయందే సమస్తక్రియలు గలవాడై స్వయంప్రకాశమానుడగును.

..తేదేవాఃపుత్రేషణాయాశ్చ విత్రేషణాయాశ్చలోకేష
ణాయాశ్చససాధనేభ్యో ప్యుత్థాయనిరగారానిష్పరిగ్రహ
అశిఖాలయజ్ఞోపవీతా అంధాఃబధిరాఃముగ్ధా
క్షీణామూకాఃస్మృతా ఇనపరివర్తమానాఃశాన్తాదా
న్తాడపరతాస్తితిక్షివః సమాహితా ఆత్మరతయశ్చాత్మకీడా
ఆత్మమిధునా ఆత్మానందాః ప్రణవమేవ పరంబ్రహ్మప్రకాశం
శూన్యంవిజానంతః తత్రైవపరిసమాప్తాః' 3

(అధర్వ- ౨౭ నృసింహోత్తరతాపిని- ఖం ౬)

టీ. తేదేవాః = ఆప్రజాపతి శిష్యులయిన దేవతలు, పుత్రేషణాయాః = పుత్రేషణముండి, విత్రేషణాయాః = ధనేషణముండి, లోకేషణాయాః = లోకేషణముండి, ససాధనేభ్యః = ఆపుత్రధనలోకములకు సాధనములైన భార్యాకృషివాణిజ్యవర్ణా

శ్రమాదులనుండి, వ్యుత్థాయ = లేచి, (ఆవృత్తులను విడిచి) నిరగారాః = ఇండ్లు లేనివారును, నిష్పరిగ్రహః = ప్రతిగ్రహములేనివారును, అభిభాః = శిఖరులేని వారును, అయ్యోపవీతాః = యజ్ఞోపవీతము లేనివారును, అంధాభవ = స్రుష్టివారి వలె, బభింభవ = చెవిటివారివలె, ముగ్ధాభవ = తెలియనివారివలె, క్షీణాభవ = నశించుకులవలె, మూకాభవ = మూగవారివలె, పరివర్తమానాః = తిరుగుచున్నవారై శాంతాః = అంతరింద్రియ నిగ్రహముగలవారై, దాంతాః = బాహ్యేంద్రియ నిగ్రహము గలవారై, ఉపరతాః = కర్మసన్యాస మొనర్చినవారై, తిప్తకుః = తీవ్రోష్ణ సుఖదుఃఖాది ద్వంద్వోష్ణ శమలను ప్రతిక్రియలేక సహించువారై, సమాహితాః = స్వస్థ చిత్తముగలవారై, ఆత్మరతయః = ఆత్మయందాసక్తిగలవారై, ఆత్మక్రీడాః = ఆత్మయందు క్రీడలవారై, ఆత్మమిధునాః = ఆత్మయే మిధునముగాగలవారై, ఆత్మానందాః = ఆత్మానందము గలవారునై, ప్రణవమేవ = ఓంకారమునే, రం = ఉత్పాదకమైనదిగను. బ్రహ్మస్రవకాశం = బ్రహ్మప్రకాశము గలదిగను, సంస్కారాః = నిర్వికారమైనదిగను, విజానంతః = ఎరిగినవారై, తత్రైవ = ఆఓంకారరూప పర బ్రహ్మమందే పరిసమాప్తాః = సిద్ధి బొందినవారై.

తా|| ప్రజాపతి శిష్యులవలె మునుముక్షువులగు మొదటవర్ణాశ్రమాచారవిధుల ననుసరించి విదవ వైరాగ్యమునుబూని గృహదులనువిడిచి నేదాంతవిచారమునుచేసి శమదమోపరతితి తీక్షణుగలవారై బాలోన్మత్త పిశాచములవలె తిరుగుచు బ్రహ్మస్వరూపమైన యోంకారము నెరిగి దానిని బొందవలయును.

కుచేలోఽనహాయ ఏకాకీసమాధిస్థ ఆత్మకామ అప్తకామో నిష్కామో జీర్ణ కామోహంతిని సింహేదంశేమశకేకులేసర్ప రాక్షసగంధర్వమృత్యో రూపాశివిదిత స్వచిత్తభేదగుణత్వనేతిర
(శు-య- 30 సుఖాల- అ 3)

టీ. కుచేలః = కుత్సితవస్త్రము గలవాడును (బట్టమాసినది దీనిని కుభ్రపర్ప వలయు, కుభ్రవస్త్రము గావలెనని కోరికలేనివాడు), అనహాయః = దండము మొదలగువాని తోడులేనివాడును, ఏకాకీ = ఒక్కడును, (సంగములేనివాడును) సమాధిస్థః = జీవబ్రహ్మైక్యమును యోగమున నుండువాడును, అప్తకామః = ఆత్మయందు కోరికగలవాడును, అప్తకామః = తిరిగికోరికగలవాడును; నిష్కామః = కోరికలేని

౧ జీవన్ముక్తి వాక్యప్రకరణము.

వాడును, జీర్ణ కామః = నశించిన కోరికగలవాడునునై, హస్తీని = ఏనుగునందును,
సింహే = సింహమందును, దంశే = అడవియిగాయందును, మశకే = దోమయందును,
నకులే = ముంగియందును, సర్పరాక్షస గంధర్వే- సర్పరాక్షస పిశాచపలమందును
మృత్యోః = మృత్యువుయొక్క, రూపాణి = రూపములను, విదిత్వా = తెలిసి, కుత
శ్చన = దేనివలనను, నభిభీతి = భయపడడు.

తా|| జీవన్ముక్తుఁడు భోగేచ్ఛలేనివాడై శరీరమున నభిమానము
లేక ఇక్కడ వసింపని వీరుచంపుదురు. ఇక్కడ వసించిన దుష్టజంతువు
వలన మరణము గలుగునను భయములేనివాడై సమస్తము బ్రహ్మ
మని నిశ్చయించి నిత్యంతోషియై ప్రవర్తించును, అట్లుండుటయే
జీవన్ముక్తి యనబడును.

సర్వధర్మాన్పరిత్యజ్య నిర్వహేనిరహంకారోభూత్వా బ్రహ్మ
నిష్ఠంశరణముపగమ్యత త్వమసి సర్వంఖల్విదంబ్రహ్మ సేహనా
నాస్తికించ నేతి మహావాక్యార్థానుభవజ్ఞానాత్ బ్రహ్మైవాహ
మస్మిన్నిశ్చిత్వనిర్వికల్ప సమాధినాయస్వతంత్రశ్చరతిసన్నాన్
సేనముక్తః సపూజ్యః సయోగీసపరమహంసః సోవధూతః
సబ్రాహ్మణ్యః

(శు- య- 3ర నిరాలంబ)

టీ. సర్వధర్మాన్ = సమస్తధర్మములను, పరిత్యజ్య = విడిచి, (విధినిషేధ
ములందభిమానము లేనివాడై) నిర్వహః = మమకారములేనివాడై, నిరహంకారః =
అహంకారములేనివాడును, భూత్వా = అయి, బ్రహ్మనిష్ఠం = బ్రహ్మనిష్ఠుడగు సద్గు
రుని, శరణం = శరణమును, ఉపగమ్య = పొంది, త త్వమసి = సర్వంఖల్విదంబ్రహ్మ,
సేహనానాస్తికించ నేతి, మహావాక్యార్థానుభవజ్ఞానాత్ = సద్గురూపదిష్ట త త్వమస్మాది
మహావాక్యార్థానుభవజ్ఞానమున, బ్రహ్మైవాహం = బ్రహ్మమే నేను, అస్మీతి = అగు
చున్నానని, నిర్వికల్పసమాధినా = నిర్వికల్పసమాధిచే, యః = ఎవడు, స్వతంత్రః =
పరాధీనుడుగాక స్వతంత్రుడై, చరతి = తిరుగుచున్నాడో, సః = వాడే, సన్నాన్ =
సన్నాసి, సముక్తః = వాడేముక్తుడు, సపూజ్యః = వాడేపూజ్యుడు, సయోగీ =
వాడేయోగి, సపరమహంసః = వాడే పరమహంస సన్నాసి, సోవధూతః = వాడే
యవధూత, సబ్రాహ్మణ్యః = వాడేబ్రాహ్మణుడు, ఇతి = అని.

తా॥ లోకవ్యవహార యోగ్యములగు ధర్మాధర్మములయం దభి
మానములేనివాడై యహంకార మమకారములులేక సద్గురువునాశ్ర
యించి యతనియపదేశమున తత్త్వముస్వాది వాక్యాధానుభవజ్ఞాన
మున తానే బ్రహ్మమని నిశ్చయించి స్వతిత్తుడై ఎవడు తిరుగునో
వాడే సన్యాసి వాడే యోగి వాడే యనఘాత వాడే పూజ్యుడు వాడే
బ్రాహ్మణుడు వాడే ముక్తుడు వాడే పరమహంస.

జీవఃపంచవింశతికః స్వకల్పితచతుర్వింశతి తత్త్వపరిత్యజ్య
షడ్వింశతకః పరమాత్మాహమితినిశ్చయా జీవన్ముక్తోభవతి. ౬

(సామ-౪౦ మండల బ్రాహ్మ-బ్రా॥ ౧)

టీ. జీవః = జీవుడు, పంచవింశతికః = ఇరువదియైదవవాడు, స్వకల్పితః = తు
ర్వింశతిత తత్త్వం, స్వకల్పిత = పరమాత్మచే కల్పింపబడిన, చతుర్వింశతిత తత్త్వం = ఇరు
వదినాలుగు తత్త్వములతోగూడిన దేహముచు, పరిత్యజ్య = విడిచి, షడ్వింశతకః =
ఇరువదియారవవాడగు, పరమాత్మా = పరమాత్మయే, అహమితి = నేనను, నిశ్చ
యాత్ = నిశ్చయజ్ఞానమున, జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడు, భవేత్ = అగుచున్నాడు.

తా॥ చిదాభాసుడైన జీవుడు ఇరువదియైదవ వాడనియు పరమా
త్మచే నిరువది నాలుగు తత్త్వములుగల దేహము సృజించబడెననియు
తానే పరమాత్మయనియు నిశ్చయించువాడు జీవన్ముక్తుడు, పంచ
భూతదశేంద్రియ పంచప్రాణాంతః కరణచతుష్టయములు చతుర్విం
శతి త తలములు.

తురీయమక్షరమిజ్జాత్వా జాగరితే సుషుప్త్యవస్థాపన్న ఇవ
యద్యచ్ఛుతం యద్యద్దృష్టంతత్సర్వమిజ్జాతమివయోవనేత్
తస్యస్వప్నావస్థాయా మపితాదృగవస్థాభవతినజీవన్ముక్తోభవతి
(అధర్వ- ౪౩ నారదపరివ్రాజక)

టీ. తురీయం = నాలగవవానిని (జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తలుగాక వాని విల
క్షణమైన యాత్మను) అక్షరమితి = (మాడవస్థలయందు మరెప్పుడును) నశించని
వానినిగ, జ్ఞాత్వా = ఎరిగి, జాగరితే = జాగ్రదవస్థయందు, సుషుప్త్యవస్థాపన్న ఇవ-
నిద్రావస్థను పొందినవానివలె, యద్యచ్ఛుతం = ఏడిచివినబడెనో, యద్యద్దృష్టం =

ఏదేదికవబడెనో, తత్సర్వం = అదంతయు, అవిష్కాతమివ = తెలియబడనట్లు, యః = ఎవడు, వసేత్ = వసించునో, తస్య = వానికి, స్వస్థావస్థాయాచపి = కలయందును, తాదృగవస్థాభవతి = సాదృశ్యమునస్థితియే గలుగుచున్నదో, సః = వాడు, జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడు, భవతి = అగుచున్నాడు.

తా॥ జాగ్రదవస్థయందే నిద్రావస్థను బొందినవానివలె విషయములను తెలియక యాత్మయందే దృష్టిగలవాడై స్వప్నమందునట్లే యెవడుండునోవాడు జీవన్ముక్తుడు.

సకృద్విభాతః సదానందైకగోచరో బ్రహ్మవిత్తద్వాన్ చక్షురాదిబాహ్యప్రపంచోపరతస్సర్వం జగదాత్మత్వే నపశ్యన్నాత్మేతి విభావముః కృతకృత్యోభవతి

(సామ ర౮ మండలబ్రాహ్మణ- బ్రా- ౨-౩)

టీ. సకృద్విభాతః = (సద్వృత్తి, అసద్వృత్తి, సదసద్వృత్తియను త్రిపుత్తులులేక) యొక్కమారుగ ప్రకాశించువాడును, సదానందైకగోచరః, సదానంద = నిరంతరానందముచే, ఏక = ముఖ్యముగ, గోచరః = కనబడువాడును, బ్రహ్మబిత్ = బ్రహ్మముగలదని యెరిగినవాడును, తద్వాన్ = ఆబ్రాహ్మముకలవాడును, (తానే యని యెరిగినవాడును) చక్షురాదిబాహ్యప్రపంచోపరతః = నేత్రేంద్రియాదిబాహ్యప్రపంచమునుండి విముక్తుడై (నేత్రేంద్రియాదికము బాహ్యమునకు ప్రసరించుగాన వది బాహ్యప్రపంచమనబడును, మనస్సంతః ప్రపంచమనబడును) సర్వంజగత్ = సమస్త జగత్తును, ఆత్మత్వేన = ఆత్మరూపమున, పశ్యన్ = చూచుచు, ఆత్మేతి = సమస్తము ఆత్మయని, భావయన్ = భావించుచు, కృతకృత్యోభవతి = సిద్ధించిన కృత్యముగలవాడగును జీవన్ముక్తుడగునని భావము.

తా॥ స్వప్నము.

నిర్ద్వంద్వఃసదాచంచలగాత్రీః పరమశాంతింస్వీకృత్య నిత్యశుద్ధఃపరమాత్మాహమేవేత్య ఖండానందపూర్ణః కృతార్థఃపరిపూర్ణః పరమాకాశమగ్నమనాః ప్రాప్తోన్మనస్థవస్థః సన్న్యస్త సర్వేంద్రియ వర్గోనేకజన్మార్జిత పుణ్యపుంజపక్వ కైవల్యఫలో ఖండానందనిరస్త సర్వకేశకశ్మలో బ్రహ్మహమస్మీతి కృతకృత్యోభవతి

(సామ- ౪౦ మండలబ్రాహ్మణ, బా) 3- ఇది కొంచెంపొచ్చు
తగ్గుగా సరిపోతుంది)

టీ. నిర్వృద్ధ్యః = శీతోష్ణాదిద్వంద్వములేనివాడును, సదా = యెల్లప్పుడును, అచంచలగాత్రః = కదలనిశరీరము గలవాడై, పరః శాంతిః = ఉత్కృష్టమైనశాంతిని, స్వీకృత్యః పూని, నిత్యవృద్ధః = కాలత్రాసముదను భుజుడైన, పరమాత్మా = పరమాత్మ, ఆహమేవేతి = నేనేయని, అఖండానందపూర్వః = అఖండానందముచే నిండియున్నవాడును, కృతార్థః = చేయలేని సమస్తకార్యములు చేసినవాడును, పరిపూర్ణః = అంతటనిండి యుండువాడును, పరమాత్మావగమనః = చిదాత్మావగమన దగ్గరిన మనస్సుగలవాడును, పాప్తాన్త్యవస్థా పాప్త = పొందబడిన, ఉన్మత్తవస్థః = ఉన్మత్తవస్థగలవాడు, సన్మత్తసన్మత్తేంద్రియవర్తః, సన్మత్త = విడువబడిన, సన్మత్తేంద్రియవర్తః = సమస్తేంద్రియ సమూహముగలవాడును, అనేకజన్మార్జిత పుణ్యపుంజపక్వ కైవల్యఫలః, అనేకజన్మార్జిత = బహుజన్మములచే నార్జింపబడిన, పుణ్యపుంజ = పుణ్యసమూహముచే, పక్వః = పండిన, కైవల్యఫలః = మోక్షమును ఫలముగలవాడును, అఖండానంద నిరస్తసర్వక్షేపకశ్మలః, అఖండానంద = బ్రహ్మనందముచే, నిరస్తః = కొట్టబడిన (జయించబడిన), సర్వక్షేపకశ్మలః = సమస్తదుఃఖములను మాలిన్యముగలవాడునై, బ్రహ్మహమస్మీతి = బ్రహ్మమేనేనని, కృతకృత్యోభవతి = కృతార్థుడగుచున్నాడు. సంకల్పములేని యవస్థయు న్యన్యవస్థయునబడును.

తా॥ స్పష్టము.

‘బ్రహ్మైవాహమస్మీత్య నవరతం బ్రహ్మప్రణవాను సంధానేన
కృతకృత్యోభవతి సపరమహంసపరివ్రాట్’

౧౦

(అధర్వ- ౬౬ పరమహంస పరివ్రాజక)

టీ. బ్రహ్మైవాహమస్మీతి = బ్రహ్మమేనుచున్నానని; అనవరతం = ఎల్లప్పుడు; బ్రహ్మప్రణవానుసంధానేన; బ్రహ్మప్రణవ = బ్రహ్మమైన ఓంకారము యొక్క; అనుసంధానేన = యొజించుటచే (ధ్యానముచే) యః = ఎఱుక; కృతకృత్యః = చేయబడిన కార్యములుగలవాడు; భవతి = అగుచున్నాడో; సః = వాడు; పరమహంస పరివ్రాట్ = పరమహంసుడను సన్యాసి.

తా॥ స్పష్టము.

‘భావాభావకళావినిర్ముక్త స్సర్వసంశయధ్వంసకః పూర్ణాహం
భావః కృతకృత్యోభవతి’

౧౧

టీ. భావాభావకళావినిర్ముక్తః = భావాభావకళలులేనివాడును; సర్వసంశయధ్వంసకః = సమస్తసంశయములను నాశనముచేయువాడును; పూర్ణాహంభావః = పూర్ణమైనబ్రహ్మమే నేనను భావముగలవాడును; కృతకృత్యోభవతః = (కైవల్యము నొందుటచే) కృతార్థుడగుచున్నాడు. జ్ఞానేంద్రియగ్రాహ్యములగు విషయములు భావకళలు అభావకళలు అనగా నంతఃకరణవృత్తులు.

తా॥ స్పష్టము.

ప్రాణోష్ఠాప్రవిభాతి సర్వభూతైర్విజానన్ విద్వాన్భవతే
నాతివాదీ, ౧౨

(అధర్వ ౫ ముండక ముం 3 ఖం ౨)

టీ. ఏషప్రాణః = ఈనూత్రాత్మ (హిరణ్యగర్భుడు) సర్వభూతైః = సమస్తభూతరూపముచే, (సమష్టిరూపముచే) విభాతిహి = ప్రకాశించుచున్నాడు. (అని) విద్వాన్ = విద్వాంసుడు, విజానన్ = జ్ఞానముచే నెరుగుచు, నాతివాదీ = మానముగలవాడు, భవతే = అగుచున్నాడు.

తా॥ తనయందున్న సూత్రాత్మయే సర్వభూతము లందున్నాడని సమస్తమును సమబుద్ధిచే చూచుచు మానమును బూనియుండును. (మితముగ మాటలాడును.)

ఆత్మకీడఆత్మరతిః క్రియావానేషబ్రహ్మవిదాంపరిష్ఠః, ౧3

(అధర్వ- ౫ ముండక; ముం-3 ఖం ౨)

టీ. ఆత్మక్రీడః = ఆత్మయందే క్రీడగలవాడును, ఆత్మరతిః = ఆత్మయందే అసక్తిగలవాడును, క్రియావాన్ = క్రియావంతుడగు, ఏషః = ఈపురుషుడు, బ్రహ్మవిదాం = బ్రహ్మవేత్తలలో, పరిష్ఠః = శ్రేష్ఠుడు.

తా॥ క్రియావంతుడైనను (సంసారమునందు మెలగుచున్నను) ఆత్మయందే అశక్తిగలవాడు బ్రహ్మవేత్తలలో శ్రేష్ఠుడు.

నిమిషార్థంసత్తిష్ఠంతి వృత్తింబ్రహ్మమయీంవిహ, ౧౪

యథాత్తిష్ఠంతి బ్రహ్మద్యాస్సనకాద్యాశ్చకాదయః, ౧౫

(కృ- య; 32 తేజోబిందు అ ౧)

టీ. బ్రహ్మద్యాః = బ్రహ్మదులును, సనకాద్యాః = సనకాదులును, శుకాదయః = శుకాదులును, యథా = ఏప్రకారము, నతివృంతి = బ్రహ్మవృత్తిని విడిచి నిమిషార్థమైననుండకో, యత్లే, బ్రహ్మమయీం = బ్రహ్మమయమైన, వృత్తిం = వృత్తిని, వినా = విడిచి, నిమిషార్థం = నిమిషార్థమైనను, నతివృంతి = జీవన్ముక్తులుండరు.

తా|| బ్రహ్మదులెల్లు బ్రహ్మవృత్తిని విడువకుందురో యత్లే జీవన్ముక్తులు బ్రహ్మవృత్తిని విడిచియుండరు.

అధ్యాత్మరతిరాసీనో నిరపేక్షో నిరాశిషః, ౧౬

సర్వద్వంద్వైర్వినిర్ముక్తో బ్రహ్మజ్యేవాత్మితే, ౧౭
(అధర్వ- ర3 నారదపరివ్రాజక)

టీ. ఆధ్యాత్మరతిః = ఇతరసంకల్పములులేక ఆత్మయందాసక్తి గలవాడును, ఆసీనః = సుఖాసనముగలవాడును, నిరపేక్షః = అన్యాపేక్షలేనివాడును, నిరాశిషః = ఆశీర్వాచనము లేనివాడును, సర్వద్వంద్వైః = సమస్తద్వంద్వములచేతను, వినిర్ముక్తః = విడువబడినవాడునునై, బ్రహ్మజ్యేవ = బ్రహ్మమందే, అవత్మితే = ఉంచున్నాడు.

తా|| స్వప్రము.

కపాలంవృక్షమూలాని కుచేలాన్యసహాయతా, ౧౮

సమతాచైవసర్వస్మిన్నే తన్మృక్తస్థలక్షణం, ౧౯
(అధర్వ- ర3 నారదపరివ్రాజక)

టీ. కపాలం = పుర్రెయును, వృక్షమూలాని = వృక్షమూలప్రదేశములును, కుచేలాని = మలినవస్త్రములును, అసహాయతా = ఏకాకిత్వమును, సర్వస్మిన్ = సమస్తధూతసముదాయముందు, సమతాచైవ = సమత్వమున, ఏకత్ = ఇట్టి వ్యాపారము, ముక్తస్థం = ముక్తనియొక్క, లక్షణం = లక్షణము.

తా|| భోగాసక్తిలేక సమస్తధూతములయందు సమబుద్ధి గలిగి యుండుటయే ముక్తిని లక్షణము.

స్వప్నేపిమోహాయుక్తస్సౌ జ్ఞాన, ౨౦

ఈదృశేష్టస్మృతశ్రేష్ఠో వరిష్ఠో బ్రహ్మవాదిహం, ౨౧
(అధర్వ- ర3 నారదపరివ్రాజక)

టీ. జాగ్రతీవ = జాగ్రదవస్థ యందునలెనే, విశేషతః విశేషజ్ఞానముచే, స్వప్నేపి = స్వప్నమందును, యః = ఎవడు, హి = నిశ్చయముగ, యుక్తస్యాత్ - యుక్తడగునో, ఈదృచ్ఛేష్టః = ఇట్టి క్రియగలవాడు, శ్రేష్ఠః = శ్రేష్ఠుడనియు, బ్రహ్మ వాదీనాం = బ్రహ్మవాదులలో, పరిష్ఠః = ఉత్తముడనియు, స్మృతః = చెప్పబడును

తా॥ జాగ్రదవస్థయందెట్లు యుక్తముగ వ్యవహరించునో యట్లే యెవడు స్వప్నమందును వ్యవహరించునో, వాడే శ్రేష్ఠుడు. బ్రహ్మ వాదులలో ఉత్తముడు.

నిర్మానశాస్త్రసహంకారో నిర్వృంద్యశ్చిన్నసంశయః, ౨౨

అత్యక్రీడాత్యరతిః అత్యవాన్ సమదర్శనః' ౨౩

(అధర్వ- ౪౩ నారదపరివా)జక- ఉగ్గ)

టీ. నిర్మానః = మానములేనివాడును, అసహంకారః = అహంకారములేని వాడును, నిర్వృంద్యః = ద్వంద్వములులేనివాడును, చిన్నసంశయః = నశించిన సంశయములు గలవాడును, అత్యక్రీడః = అత్యయందు క్రీడగలవాడును, అత్యరతిః = అత్యయందాసక్తిగలవాడును, అత్యవాన్ = అత్యవంతుడును, సమదర్శనః = సమబుద్ధి గలవాడు నగును.

తా॥ జీవన్ముక్తుడు మానములేనివాడును, అహంకారము లేని వాడును, సంశయములులేనివాడును, అత్యన్వరూపుడునై యుండును.

స్మృత్వాస్మృప్త్యాచభుక్త్వాచ దృష్ట్యాజ్ఞాత్వాశుభాశుభం, ౨౪

నహృవ్యతిగ్దాయతియః సశాంతిఇతికథ్యతే, ౨౫

(సామ-౬౦ మహా- అ ౪)

టీ. శుభాశుభం = శుభాశుభరూప కర్మఫలమును, స్మృత్వా-స్మరించియు, స్మృప్త్యాచ = ముట్టుకొనియు, భుక్త్వాచ = అనుభవించియు, దృష్ట్యా = చూచియు, జ్ఞాత్వా = ఎరిగియు, యః = ఎవడు, నహృవ్యతి = సంతోషింపజో, (న) గ్దాయతి = దుఃఖపడజో, సః = వాడు, శాంతిఇన = శాంతుడని, కథ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా॥ స్మృప్తము.

అపాప్తంహిపరిత్యజ్య సంసారీప్తేనమతాంగతః' ౨౬

'అదృప్తఫేదాఫేదోయస్స సంతుష్టఇతికథ్యతే, ౨౭

(సామ- ౬౦ మహా అ ౪)

టీ. ఆపాస్త్రం = లభించనిదానిని, పరిత్యజ్యహి = విడిచియు, సంపాప్తే = లభించనిదానియందు, సమతాం = సమత్వమును, గతః = పొందినవాడును, అదృష్టభేదాభేదః = కనబడని దుఃఖాదుఃఖములు గలవాడును, యః = ఎవడో, సః = వాడు, సంతుష్ట ఇతి = సంతుష్టుడని, కథ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా॥ లభించనిదానిని గూర్చి చింతింపక పాప్తించిన దానికి తొందరపడక భేదమోదములు లేనివాడు సంతుష్టుడనబడును.

నాకృతేనకృతేనార్థోన శ్రుతిస్మృతివిభవైః ౨౮
నిర్మంధరఇవాంభోధి స్సతిష్ఠతియథాస్థితః, ౨౯
(సామ- ౬౦ మహా అ ౪)

టీ. ఆకృతేన = చేయబడినదానిచేతను, కృతేన = చేయబడినదానిచేతను, శ్రుతిస్మృతివిభవైః = శ్రుతిస్మృతులను భ్రమలచేతను, నార్థః = ప్రయోజనము లేనివాడగునో, సః = వాడు, నిర్మంధరః = మధించబడిని, (నిశ్చలమగు) అంభోధివ = సముద్రమువలె, యథాస్థితః = ఏప్రకారముగనున్నవాడో యట్లే, తిష్ఠతి = ఉంచున్నాడు.

తా॥ వేదశాస్త్రములచేతను, ప్రయోజనములేనివాడై నిరంతరాత్మాను సంధానముగల పురుషుడు అడ్డులేని సముద్రమువలె తానే ప్రకారముగనుండునో యట్లే నిరంతరమునుండు జీవన్ముక్తుడు.

సమ్యక్ జ్ఞానాపరోధేన నిత్యమేకసమాధినా 3౦
సాంఖ్యవీవావబుద్ధాయతేవై సాంఖ్యాయనాఃస్మృతాః 3౧
(అధర్వ- 2౦ అన్నపూర్ణ- అ ౫)

టీ. నిత్యం = ఎల్లప్పుడును, సమ్యక్జ్ఞానాపరోధేన = దృఢజ్ఞానముచే కట్టబడిన, ఏక = ముఖ్యమైన, సమాధినా = సమాధిచేత, యే = ఎవరు, సాంఖ్యవీవ = సాంఖ్యముందే, అవబుద్ధాః = తెలిసికొన్నవారో, తేవై = వారే, సాంఖ్యాయనాః = సాంఖ్యాయనులని, స్మృతాః = చెప్పబడిరి.

తా॥ దృఢజ్ఞానమున ప్రకృతినెరింగి తాను పురుషుడనని దానిని సాంఖ్యములప్రకారమున నిరసించివిడిచిరో, వారే సాంఖ్యాయనులని

చెప్పబడుచున్నారని యభిప్రాయము. (ఇచ్చడ పురుషుడనగా జీవుడని అర్థముగాని మానవస్త్రి భిన్నజాతీయుడని యర్థముకాదు.

‘పాప్రణాద్యనిలసంశాంతౌ యుక్తాయేషదమాగతాః’ 3౨

‘అనామయమనాద్యంతం తేస్మృతాయోగయోగినః’ 33

(అధర్వ- 2౦ అన్నపూర్ణ- అ ౧)

టీ. పాప్రణాద్యనిలసంశాంతౌ = పాప్రణాదివాయువులు నిలిచినకాలమందు అనామయం = రోగపీష్టమైనదియు, అనాద్యంతం = ఆద్యంతములు లేనిదియునగు, షదం = మహాస్థానమును, యే = ఎవరు, ఆగతాః = పొందినవారో, తే = వారు, యోగయోగినః = యోగము నవలంబించిన యోగులు, యుక్తాః = ఆరూఢులు అనగ బ్రహ్మజ్ఞానులయిన ఋషులు.

తా|| ఎవరు వాయుధారణచే వాయువు నిల్చియుండగా చిదాకాశమున చిత్తము జేర్చెదరో వారే యుక్తులు, యోగమతస్థులు అని యభిప్రాయము.

‘సుఖదుఃఖదశాధీరం సామ్యాన్నప్రోద్ధరంతియం’ 3౪

‘నిశ్వాసాశ్వాసైః లేద్రం చిత్తంతస్యమృతంవిదుః’ 3౫

(అధర్వ-2౦ అన్నపూర్ణ అ ౪)

టీ. సామ్యాత్ = సమస్తమున, సమబుద్ధి యుండుటవలన, యంధీరం = ఏదీ రుని, సుఖదుఃఖదశాః = సుఖదుఃఖసమయములు, లే లేద్రం = మేరుపర్వతమును, నిశ్వాసాశ్వాస = నిశ్వాసవాయువులువలె, సప్రోద్ధరంతి = హరింపజాలవో, తస్య = అధీరునియొక్క, చిత్తం = చిత్తము, మృతం = చచ్చినదానిగ, విదుః = తెలియుదురు.

తా|| నిశ్వాసవాయువులు మేరుపర్వతమును హరింపనట్లు, సుఖదుఃఖదశలు సర్వత్రసమబుద్ధిగలిగిన యేదీరుని చిత్తము హరింపజాలవో అతని చిత్తము నశించిన దానిగ బుధులు తెలియుచున్నారని యభిప్రాయము.

‘వాచామతీతవిషయో విషయాశాదశోఽస్థితః’ 3౬

‘పరానందరసాత్పుభో రమతేస్వాత్మనాత్మని’ 3౭

(అధర్వ- 2౦ అన్నపూర్ణ)

టీ. వాచామతీతవిషయః = వాగ్విద్యముల కగోచరమైన బ్రహ్మమును జూచినవాడును, విషయాకాదశోష్ణితః = శబ్దాదివిషయాకావస్థచే, విడువబడిన వాడును, పరానందరసాత్ = బ్రహ్మానందరసమువలన, అక్షుబ్ధః = తోళించనివాడునునై, ఆత్మని = ఆత్మయందు, స్వాత్మనా = తనయాత్మచే, రమతే = రమించుచున్నాడు.

తా॥ విషయాశను విడిచి బ్రహ్మానందరసానుభవమున తనయందు తానే జీవన్ముక్తుడు కీర్తించుచుండును

నిర్గ్రంథిశ్చాంతసందేహా జీవన్ముక్తః నః 3౮

అనిర్వాణోపనిర్వాణ శ్చిత్రదీపభవస్థితః 3౯

(కృ-య 2౨ అక్షి.)

టీ. నిర్గ్రంథిః = అజ్ఞానమును ముడిలేనివాడును, శాంతసందేహః = నశించిన సందేహములు గలవాడును, జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడును (జీవించియుండగా ముక్తిని పొందినవాడును) విభావనః = వృత్తులులేనివాడును, అనిర్వాణోపి = నాశములేని వాడైనను, నిర్వాణః = నాశమునొందినవాడునునై, చిత్రదీపభవ = చిత్రపటము నందలి దీపమువలె, స్థితః = ఉన్నవాడుగును.

తా॥ స్వప్రము.

నిర్ధనోపిసదాతుష్టోప్య సహాయోమహాబలః ౪౦

నిత్యతృప్తోప్య భుంజానోప్య సమస్సమదర్శనః ౪౧

(అధర్వ- 2౬ ఆత్మ).

టీ. నిర్ధనోపి = ధనములేనివాడైనను, సదా = ఎల్లప్పుడును, తుష్టః-తృప్తి గలవాడుగును, అసహాయోపి = జనసాహాయ్యము లేనివాడైనను, మహాబలః = మహా బలవంతుడుగును. అభుంజానోపి = భోజనము చెయ్యనివాడయ్యును, నిత్యతృప్తః = నిత్యతృప్తుడుగును, అసమోపి = ప్రపంచమున కసమదర్శనమును, సమదర్శనః = సమ స్థమును సమదృష్టిచే చూచువాడుగును.

తా॥ బ్రహ్మనుసంధానపరుడైన జీవన్ముక్తుడు ధనహీనుడైనను, సంతోషియైనను, అసహాయుడైనను, మహాబలవంతుడును, భుజింప

కున్నను తృప్తికలవాడును అసముదైనను సమస్తమును సమదృష్టిచే చూచువాడును నగునని తాత్పర్యము.

‘కుర్వన్నపినకుర్వాణశ్చ భోక్తాఫలభోగ్యపి’ ౪౨

‘శరీరవ్యవశరీర్యేష పరిచ్ఛిన్నోపి సర్వగః’ ౪౩

(అధర్వ- 2౬ ఆత్మ)

టీ. ఏషః = ఈజీవన్ముక్తుడు కుర్వన్నపి = కర్మమును చేయుచున్నను, సకుర్వాణః = (కర్మఫలము గోరనివాడునటచే) చేయునివాడును, ఫలభోగ్యపి = కర్మఫలమును అనుభవించుచున్నవాడైనప్పటికి, ఆభోక్తా = (భోక్తృత్వాభిమానము లేమి) భుజింపనివాడును, శరీర్యపి = శరీరముగలవాడైనను, ఆశరీరీ = (జీవాభిమానము లేమిచే) శరీరములేనివాడును, పరిచ్ఛిన్నోపి = శరీరముచే తేర్పర్చబడినను, సర్వగః = ఆత్మరూపమున సంతతునుండువాడును, జీవన్ముక్తుడు.

తా॥ పరుల దృష్టికి కర్మముచేయువాడైనను. చేయునివాడే, శరీరముకలవాడైనను, లేనివాడే కర్మఫలము ననుభవించినవాడైనను అనుభవించనివాడే, కర్తృత్వాదికము లేనివాడు వేరుశరీరము గలవాడైనను అన్నిశరీరములయందున్నవాడు.

‘అధ్యాత్మరతిరాసీనో పూర్ణః పావనమానసః,’ ౪౪

(సామ-౬౧ మహా- అ ౨)

‘నైష్కర్మ్యేణనతస్యార్థ స్తస్యార్థోస్థితకర్మభిః’ ౪౫

(శు-య; ౧౦౮ ముక్తిక-౨౨)

టీ. అధ్యాత్మరతిః = ఆత్మాసక్తిగలవాడును, ఆసీనః = బ్రహ్మమందున్నబుద్ధిగలవాడును, పూర్ణః = సమబుద్ధిచే పరిపూర్ణమైనవాడును, పావనమానసః = పవిత్రమైన మనస్సుగలవాడును అగు, తస్య = ఆజీవన్ముక్తునకు, నైష్కర్మ్యేణ = కర్మముచేయుకపోవుటచేతను, కర్మభిః = కర్మలచేతనైనను, వార్థః = ప్రయోజనములేదు.

తా॥ జీవన్ముక్తుడైన బ్రహ్మజ్ఞానికి కర్మముచేసినను చేయుకున్నను ప్రయోజనములేదు. అని తాత్పర్యము.

‘నసమాధానజాప్యాయ్ అస్యనిర్వాసనంమనః’ ౪౬

(శు-య; ౧౦౯ ముక్తిక- అ ౨)

టి. అన్య = ఈజీవన్ముక్తునకు, మనః = మనస్సు, నిర్వాణం = వాసనలు లేనిదిగావున, సమాధానజాప్యభ్యాం = సమాధానజాప్యములచేతను, న = ప్రయోజనములేదు.

తా॥ జీవన్ముక్తునకు మనస్సు వాసనలులేనిదిగావున నతనికి సమాధాన జపాదులవలన ప్రయోజనములేదు.

జగజ్జీవాదిరూపేణ పశ్యన్నపిపరాత్మవిత్ ॥ ౪౭
నతత్పశ్యతిచిద్రూపం బ్రహ్మవస్త్యేవపశ్యతి, ౪౮
(అధర్వ- ౭౭ పాశుపతబ్రహ్మ)

టి. పరాత్మవిత్ = ఆత్మజ్ఞాని అయిన జీవన్ముక్తుడు, జగజ్జీవాదిరూపేణ = జగత్తుజీవుడునను భేదబుద్ధితో, పశ్యన్నపి = (ఇతరులనుకొనునట్లు) చూచుచున్నను, నతత్పశ్యతి = అట్లుభేదబుద్ధి చే జూడడు, చిద్రూపం = జ్ఞానస్వరూపమైన, బ్రహ్మవస్త్యేవ = బ్రహ్మమునే, పశ్యతి = చూచుచున్నాడు.

తా॥ జనులు తామెట్లు భేదబుద్ధితో జగజ్జీవాదులను చూచుచుండురో, అట్లే జీవన్ముక్తుడు అగు జ్ఞానియు చూచుచున్నాడని తలచెదరు గాని యతడట్లు నిజముగాచూడడు. సమస్తముబ్రహ్మమనియేచూచును

అహమన్నంసదాన్నాద ఇతిహిబ్రహ్మవేదనం ॥ ౪౯
(అధర్వ- ౭౭ పాశుపతబ్రహ్మ)

టి. సదా = ఎల్లప్పుడు, అహం = నేనే, అన్నం = భోజ్యమైన యన్నమనియు, అన్నాదః = నేనేయన్నమును తిను భోక్తవనియు, ఇతి = ఇట్లు నిశ్చయించుట, బ్రహ్మవేదనం = బ్రహ్మజ్ఞానము, హి - నిశ్చయము.

తా॥ భోజ్యభోక్తృస్వరూపము బ్రహ్మమేయని తెలియుట బ్రహ్మజ్ఞానము. బ్రహ్మమే యవిద్యోపాధిని గ్రహించి భోక్తయును తామనే ప్రకృతిని గ్రహించి భోజ్యమునయ్యెను.

బ్రహ్మవిద్ధిసతిజ్ఞానా త్సర్వంబ్రహ్మత్మనైవతత్ ॥ ౫౦
(అధర్వ- ౭౭ పాశుపతబ్రహ్మ)

సమాధిమధకర్మాణి మాకరోతుకరోతువా, ౫౧
(శు- య; ౧౦౮ ముక్తిక)

టీ. సమాధిం = సమాధిని గాని, అధకర్మాణి = కర్మలను గాని, మాకహోతు = చేయకపోవుగాక, కహోతువా = చేయుగాక, బ్రహ్మవిత్ = బ్రహ్మవిదుడైన జీవన్ముక్తుడు, బ్రహ్మత్మనా = బ్రహ్మత్మబుద్ధిచే గలిగిన, జ్ఞానాదేవ = జ్ఞానమువల్లనే, తత్సర్వం = సమస్తభేదములను; గ్రసతి = మింగుచున్నాడు.

తా|| సమస్తము బ్రహ్మమను జ్ఞానమున సర్వభేదములను జీవన్ముక్తుడు పరిహరించుచున్నాడు.

హృదయేత్యక్తసర్వే హోముక్తవోత్తమాశయః, ౧౭
(శు-య; ౧౦౮ ముక్తిక)

టీ. హృదయే = హృదయమునందు, త్యక్త = విడువబడిన, సర్వ = సమస్తమైన, ఈహః = ఇచ్చలుగలవాడును, ఉత్తమాశయః = ఉత్తమయిన, బ్రహ్మబుద్ధిగలవాడును, ముక్తవః = ముక్తుడే.

తా|| స్వప్నము.

అక్షరత్వాద్వరేణ్యత్వాద్ధూతసంసారబంధనాత్, ౧౩
తత్త్వమస్యాదిలక్ష్యత్వాదవధూతఇతీర్యతే, ౧౪
(కృ-య; ౭౯ అవధూత)

టీ. అక్షరత్వాత్ = నాశములేని ప్రత్యేకత్వస్వరూపమగుటవలననున్న, వరేణ్యత్వాత్ = శ్రేష్ఠమైనదాటవల్ల నున్న, ధూతసంసారబంధనాత్ = ఎగరగొట్టి బడిన సంసారబంధము గలిగియుండుటవల్ల నున్న, తత్త్వమస్యాదిలక్ష్యత్వాత్ = తత్త్వమస్యాదివాక్యములను లక్ష్యమైనవాడగుటవల్ల నున్న; అవధూతఇతి = అవధూతయని, ఈర్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా|| అవధూతలక్షణము ఆపదము ననుగల అక్షరములచే నీవాక్యమున చెప్పబడెను. అక్షరుడు వరేణ్యుడు ధూతసంసారబంధనుడు తత్త్వమస్యాదిలక్ష్యుడు అవధూత.

యోవిలంఘ్యశ్రమాన్వర్ణా నాత్మస్వేవస్థితఃపుమాన్, ౧౫
అతివర్ణాశ్రమియోగీ అవధూతస్సకధ్యతే, ౧౬
(కృ-య; ౭౬ అవధూత)

టీ. యః = ఏ; పుమాన్ = పురుషుడు; అశ్రమాన్ = అశ్రమములను; వర్ణాన్ = బ్రాహ్మణాదివర్ణములను; విలంఘ్య = దాటి; అత్మస్వేవ = అత్మయందే;

స్థితః = ఉన్నవాడగునో; అతివర్ణాశ్రమి = వర్ణాశ్రమముల నతిక్రమించిన; యోగీ = యోగియైన; సః = వాడు; అవధూతః = అవధూతయని; కథ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా॥ ఎవడు వర్ణాశ్రమాభిమానమును, విడిచి బ్రహ్మమునందే ఉన్నవాడై స్వతంత్రముగ విహరించునో వాడే యవధూత. (౧౭)

యథారవిస్సర్వరసాన్వభుంక్తే హుతాశనశ్చాపిహిసర్వభక్షః,
తతైవయోగీవిషయాన్వభుంక్తేనలిప్యతేపుణ్యపాపైశ్చశుద్ధః, ౧౮
(కృష్ణ; ౭౯ అవధూత)

టీ. యథా = ఏప్రకారము; రవిః = సూర్యుడు; సర్వరసాన్ = సమస్త రసములను; ప్రభుంక్తే = అనుభవించుచున్నాడో; హుతాశనః = అగ్నిహోత్రుడు; సర్వభక్షః = సర్వభక్షకుడగుచున్నాడో; తతైవ = అట్లే; యోగీ = యోగియును; విషయాన్ = విషయములను; ప్రభుంక్తే = అనుభవించుచున్నాడు; పుణ్యపాపైశ్చ = పుణ్యపాపములచేత, నలిప్యతే = అంటబడడు; శుద్ధః = పరిశుద్ధుడుగనుండును.

తా॥ కర్తృత్వ భోక్తృత్వాద్యభిమానములు లేనివాడగుటచే రసముల ననుభవించు సూర్యునివలెను సర్వమును భక్షించు అగ్ని హోత్రునివలెను. పరిశుద్ధుడై యుండునుగాని యేపాప పుణ్యములచేత నంటబడడు.

‘కేవలంసుసమస్వచ్ఛో మహానిముదితమానసః’ ౧౯
(సామ-౬౧ మహా అ ౨)

టీ. కేవలం = ముఖ్యముగ, సుసమః = సమబుద్ధిగలవాడును, స్వచ్ఛః = పరి శుద్ధాంతఃకరణముగలవాడును, మహీ = సంకల్పములేనివాడును, ముదితమానసః = సంతోషముతోగూడిన మనస్సుగలవాడును.

తా॥ జీవన్ముక్తుడు నిర్మలాంతఃకరణముగలవాడును సమబుద్ధిగల వాడును నిత్యశంతోషియు నగును.

‘సంతోషామృతపానేన యేశాంతాస్తృప్తిమాగతాః’ ౨౦
‘అత్కారామామహాత్మానస్తే మహాపదమాగతాః’ ౨౧
(సామ-౬౧ మహా)

టీ. యేశానైః = ఏకాంతులు, సంతోషమృతపానేన = సంతోషమును నమృతమును త్రాగుటచే, తృప్తిం = సంతృప్తిని, ఆగతాః = పొందినవారో, తే = వారు, ఆత్మారామాః = ఆత్మయందు రమించుచున్నవారు, మహాత్మానః = మహాత్ములు, మహాపదం = మహాస్థానమైన బ్రహ్మమును, ఆగతాః = పొందినవారు.

తా॥ శాంతమును సంతోషమును గలవారే, యాత్మారాములు మహాత్ములు కై వల్యమొందినవారు.

‘హర్షామర్షభయకోపధ కామకార్యణ్యదృష్టిభిః’ ౬౨

‘సహృష్యతి నగ్లపతి సజీవకా ముక్తఉచ్యతే” ౬౩

(సామ-౬౧ మహా- అ ౨)

టీ. హర్షామర్షభయకోపధ కామకార్యణ్య దృష్టిభిః = హర్ష = సంతోషము, అమర్ష = అగ్రహనము, భయ = భయము, కోపధ = కోపము, కామ = కోరిక, కార్యణ్య = కృపణత్వము, వీనియొక్క, దృష్టిభిః = బుద్ధులచేత, సహృష్యతి = ఎవడు సంతోషింపడో, నగ్లపతి = ఎవడు భేదమునొందడో, సః = వాడు, జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా॥ స్పష్టము.

‘మానవాన్నిరహంభావో నిర్మూర్తైముక్తమత్సరః’ ౬౪

‘యఃకరోతిగతోద్వేగ ససేవన్ముక్తఉచ్యతే” ౬౫

(సామ- ౬౧ మహా అ ౨)

టీ. మానవాన్ = నిస్సంకల్పుడును, నిరహంభావః = అహంకారములేనివాడును, నిర్మూర్తః = సంసారబంధ వినిర్మూర్తుడును, ముక్తమత్సరః = పోయిన మత్సరము గలవాడును, గతోద్వేగః = సంభ్రమములేనివాడునునై, యః = ఎవడు, కరోతి = కర్మమును జేయుచున్నాడో, సః = వాడు, జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా॥ స్పష్టము.

‘అహంకారమయీంత్యక్త్వా వాసనాంలీలయైవయః” ౬౬

‘తిష్ఠతిధ్యేయసంత్యాగీ సజీవకా ముక్తఉచ్యతే, ౬౭

(సామ-౬౧ మహా అ ౨-౬)

టి. లీలయైవ = లీలచేతనే, అహంకారమయ్యాం = అహంకారప్రచురమైన
వాసనాం = వాసనను, త్యక్త్వా = విడిచి, ధ్యేయసంత్యాగీ = ధ్యేయమును విడిచిన
వాడై, యః = ఎవడు, తివ్రతి = ఉంచున్నాడో, సః = వాడు, జీవన్ముక్తః = జీవ
న్ముక్తుడని, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా॥ నిరాయాసముగా నహంకారమును విడిచి, ధ్యేయము (లేక
ధ్యేయరూపమైన బ్రహ్మస్వరూపము) నొందుచున్నాడో వాడు జీవ
న్ముక్తుడు ధ్యేయమనగా ధ్యానింపబడునది. ధ్యాతాసౌనతుతత్త్వ
విత్ అనుటచే ఈజీవన్ముక్తుడు ధ్యేయస్వరూపమైన బ్రహ్మము నొం
దినవాడుగాని ధ్యాతగాడు. కావున ధ్యేయసంత్యాగి యనబడును.

, యావతీదృశ్య కలహాసకలేయం విలోక్యతే, ౬౮

, సాయోనసుష్టుసంత్యక్తా సజీవన్ముక్తఉచ్యతే, ౬౯

(సామ- ౬౧ మహా ౨ ౨)

టి. యావతీ = ఎంతవరమితమైన, ఇయం = ఈ, దృశ్యకలనా = దృశ్యకళన
హారము, సకలా = సమస్తము, విలోక్యతే = చూడబడుచున్నదో, సా = ఆదృశ్య
భేదవ్యవహారము, యేన = ఎవనిచేత, సుష్టు = లెస్సగ, సంత్యక్తా = విడువబడిన
దగునో, సః = వాడు, జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా॥ భేదబుద్ధి యెవనిచే సంపూర్తిగ విడువబడుచున్నదో వాడే
జీవన్ముక్తుడు.

, ఉద్వేగానందరహితః సమయాస్వచ్ఛయాధియా, ౭౦

, నశోచతేనచోదేతి సజీవన్ముక్తఉచ్యతే, ౭౧

(సామ- ౬౧ మహా ౨ ౨)

టి. ఉద్వేగానందరహితః = సంభ్రమము సంతోషములు లేనివాడై సమ
యా = సమమైనట్టి యా, స్వచ్ఛయా = నిర్మలమైనట్టి యా, ధియా = బుద్ధిచేత,
నశోచతే = శోకింపడో, నచోదేతి = హర్షమును బొందడో, సః = వాడు, జీవన్ముక్తః =
జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా॥ జననమరణములందును నిర్మలమైన సమబుద్ధిగలవాడై తొం
డరలేక మోదభేదంబుల నొందనివాడు జీవన్ముక్తుడు,

‘సర్వాశాస్త్రకలాశ్చంకా స్వర్వేహాస్వర్వనిశ్చయాః’ 2౨

‘ధియా యేన పరిత్యక్తా స్వజీవన్ముక్త ఉచ్యతే, 23

(సామ-౬౦ మహా)

టీ. సర్వాశాః = సమస్తాశలును. సకలాశ్చంకాః = సమస్తసందేహములును, స్వర్వేహాః = ఇచ్చలన్నియును, సర్వనిశ్చయాః = సమస్తనిశ్చయములును, ధియా = విశ్చయమైన సమబుద్ధిచే, యేన = ఎవనిచేత, పరిత్యక్తాః = విడువబడినవగునో, సః = వాడు, జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా|| బ్రహ్మమునందు గలిగిన బుద్ధిచే నెవడు సకలాశలు సందేహములు కోరికలు అది వరకుగల జగజ్జీవేశ్వరాది భేదనిశ్చయములు విడుచునో వాడే జీవన్ముక్తుడగునని చెప్పబడుచున్నాడు.

‘జన్మస్థితివినాశేష సోదయాస్తమయేషుచ’ 2౪

‘సమమేవమనోయస్య సజీవన్ముక్త ఉచ్యతే, 25

(సామ- ౬౦ మహా- ౨౨)

టీ. జన్మస్థితివినాశేష = జననవృద్ధి మరణములందును, సోదయాస్తమయేషుచ = లాభనష్టములందును, యస్య = ఎవనియొక్క, మనః = మనస్సు, సమమేవ = సమత్వమునే గలిగియుండునో, సః = వాడు, జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా|| స్పష్టము.

‘సర్వాధిష్ఠానచిన్మాతే నిర్వికల్పేచిదాత్మని, 2౬

(అధర్వ; ౭౦ అన్నపూర్ణ; ౨౨)

‘యోజీవతిగతన్నేహః సజీవన్ముక్త ఉచ్యతే, 22

(సామ- ౬౦ మహా ౨౨)

టీ. సర్వాధిష్ఠానచిన్మాతే = సకలమునకు నధిష్ఠానజ్ఞానస్వరూపమును, నిర్వికల్పే = వికల్పములేని స్వరూపమునైన, చిదాత్మని = చిద్రూపమైన బ్రహ్మమునందు, గతన్నేహః = జగత్తునంతను రాగములేనివాడై, యః = ఎవడు, జీవతి = జీవించుచున్నాడో, సః = వాడు, జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా॥ జగత్తున మోహములేక ఎవడుబ్రహ్మను సంధానముచేయు
నుండునో వాడు జీవన్ముక్తుడు.

క్రియానాశాద్యవేచ్చింతా నాశోస్మాద్వాసనాక్షయః ౨౮

వాసనాప్రక్షయోమోక్షః సజీవన్ముక్తఉచ్యతే, ౨౯

(శు- య; 23 అధ్యాయ)

టీ. క్రియానాశాత్ = కర్మనాశమువలన, చింతానాశః = చింతానాశము,
భవేత్ = అగును, ఆస్మాత్ = ఈచింతానాశమువలన, వాక్యనాక్షయః = వాసనా
క్షయమగును, వాసనాప్రక్షయః = వాసనాక్షయమే, మోక్షః = మోక్షము, సః =
ఆ వాసనాక్షయముగలవాడే, జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే = చెప్పబడు
చున్నాడు.

తా॥ కర్మఫలాపేక్షలేకుండిన కర్మము నశించును. అందువలన
కర్మలనుగూర్చి చేయు చింతియునుండదు. అచింత నశించిన వాసన
నశించును. వాసన నశించిన మోక్షము గలుగును. వాసనాక్షయము
గలవాడే జీవన్ముక్తుడని చెప్పబడుచున్నాడు.

నిర్వికల్పాచిన్మాతా వృత్తిఃప్రజ్ఞేతికథ్యతే, ౩౦

సానర్వదాభవేద్యస్య సజీవన్ముక్తఉచ్యతే, ౩౧

(శు- య; 23 అధ్యాయ)

టీ. నిర్వికల్పా = వికల్పములు లేనిదియు, (ఎడతెగనిదియు) చిన్మాతా =
శేవల చిద్రూపమైనదియునగు, వృత్తిః = చిత్తవృత్తి, ప్రజ్ఞేతి = ప్రజ్ఞయని, కథ్య
తే = చెప్పబడుచున్నది, సా = ఆప్రజ్ఞ, సర్వదా = ఎల్లప్పుడును, యస్య = ఎవనికి,
భవేత్ = కలిగియుండునో, సః = వాడు, జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే =
చెప్పబడుచున్నాడు.

తా॥ స్వప్నము.

దేహేంద్రియేష్వహంభావః ఇదంభావస్తదన్యతే. ౩౨

యస్యనోభవతఃకావశి సజీవన్ముక్తఉచ్యతే, ౩౩

(శు- య; 23 అధ్యాయ)

టీ. దేహేంద్రియేషు = దేహేంద్రియములందు, అహంభావః = అహంవృత్తి
యును, (నేననువృత్తియును) తదన్యతే = దేహేంద్రియములుకాని ఇతరవిషయము

అందు, ఇదంతా = ఇదంతవృత్తియును, (ఇదియనువృత్తియును) యశ్య = ఎవనికి, క్వాపి = ఎచ్చటను, నోభవతః = ఆరెండువృత్తులుండనో, సః = వాడు, జీవన్ముక్త ఉచ్యతే = జీవన్ముక్తుడని చెప్పబడును.

తా॥ అంతఃకరణవృత్తుల హంవృత్తియనియు, ఇదం వృత్తియనియు, రెండువిధములు. అహంవృత్తియే బుద్ధియనియు. సహంకార మనియు, చెప్పబడును. ఇదంవృత్తియే మనస్సనియు, మమకారమనియు, చెప్పబడును. బుద్ధివృత్తి దేహేంద్రియములను తానని వ్యాపిం చేయును. మనోవృత్తి నాదియని ఇతరవృత్తులను వ్యాపించును. అహం వృత్తి రిదంవృత్తిరిత్యంతఃకరణం ద్విధావిజ్ఞానంస్యాదహం వృత్తిరిదం వృత్తిర్మనోభవేత్, అని చెప్పబడియున్నది. ఈయహంకారమమకార ములు లేనివాడే జీవన్ముక్తుడగుచున్నాడు.

‘సప్రత్యగ్భ్రూహ్మణోభేదం కదాపిబ్రహ్మసరయోః’ ౮౪

‘ప్రజ్ఞయాయోవిజానాతి సజీవన్ముక్తఉచ్యతే,’ ౮౫

(శు-య; 23 అధ్యాయం)

టీ. కదాపి ఒకప్పుడైనను, ప్రత్యగ్భ్రూహ్మణో = ప్రత్యగాత్మబ్రహ్మ అకును, బ్రహ్మసరయోః = బ్రహ్మకును సృష్టి కిని, యః = ఎవడు, ప్రజ్ఞయా = పూర్వోక్తప్రజ్ఞ చే, సభేదం = అభేదమును, విజానాతి = తెలిసికొనుచున్నాడో, సః = వాడు, జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా॥ ఎవడు నిర్వికల్ప చిన్మాత్రవృత్తిచే బ్రహ్మకును సృష్టికిన్ని ప్రత్యగాత్మకును బ్రహ్మమునకును భేదములేదని యెరుగుచున్నాడో వాడు జీవన్ముక్తుడగుచున్నాడు.

‘సాధుభిఃపూజ్యమానోతి పీడ్యమానోపిదుర్జనైః’ ౮౬

‘సమమేవభవేద్యన్య సజీవన్ముక్తఉచ్యతే’ ౮౭

(శు-య; 23 అధ్యాయం)

టీ. సాధుభిః = సాధువులచేత, పూజ్యమానోపి = పూజింపబడుచున్నవాడైనను, దుర్జనైః = దుర్మార్గులచేత, పీడ్యమానోపి = పీడింపబడుచున్నవాడైనను, యశ్య = ఎవనికి, సమమేవ = సమత్వమే, భవేత్ = అగుచున్నదో, సః = వాడు, జీవన్ముక్తఉచ్యతే = జీవన్ముక్తుడని చెప్పబడుచున్నాడు.

తా॥ స్పష్టము.

యథాస్థితమిదం యస్య వ్యవహారవతోపిచా ౮౮
అస్తంగతం స్థితంచిత్రం సజీవన్ముక్తఉచ్యతే, ౮౯
(కృ-య; ౯౮ వరాహ; అర)

టీ. వ్యవహారవతోపిచ = వ్యవహారవంతుడైనను, యస్య = ఎవనికి, ఇదం = ఈజగత్తు, యథాస్థితం = ఎప్పటివలెనున్నదియగునో, చిత్రం = చిత్రము, అస్తంగతం = నాశనమును, పొందినీ తం = ఉన్నదగునో, సః = వాడు, జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా॥ ఈజగత్తు ఎప్పటివలెనున్నట్లు గనబడునో (ఆరోపించుటకు పూర్వము ఎట్లుండియున్నదో యట్లే యుండునో) మిథ్యగానుండునో, ఎవని చిత్రము వృత్తులులేక నశించియుండునో వాడు జీవన్ముక్తుడు.

నోదేతినాస్తమాయాతి సుఖేదుఃఖేమనఃప్రభా ౯౦
యథాప్రాప్తస్థితీర్యస్య సజీవన్ముక్తఉచ్యతే, ౯౧
(కృ-య; ౯౮ వరాహ అర)

టీ. యస్య = ఎవనియొక్క, మనఃప్రభా = మనోవృత్తి, సుఖే = సుఖముందును, దుఃఖే = దుఃఖముందును, నోదేతి = సంతోషమున విజృంభింపదో, నాస్తమాయాతి = భేదమున కీడింపదో, యథాప్రాప్తస్థితీః = పొందబడిన జీవబ్రహ్మైక్యస్థితిని ఆత్మికమించని ఉనికిగలవాడై యుండునో, సః = వాడు, జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా॥ సుఖమునందు సంతోషము దుఃఖమునందు కృతత్వము నొందక మనస్సు ఎవనికుండునో తానే బ్రహ్మమను జ్ఞానము మారక సర్వకాల సర్వావస్థలయందుండునో వాడే జీవన్ముక్తుడు.

యోజగత్తిసుషుప్తిస్థో యస్య జాగ్రన్నవిద్యతే, ౯౨
యస్య నిర్వాసనోపాధః సజీవన్ముక్తఉచ్యతే, ౯౩
(కృ-య; ౯౮ వరాహ అర)

టీ. యః = ఎవడు, సుషుప్తిస్థః = నిద్రయందున్నవాడైనను, జాగర్తి = కలుకొనువాడగునో, యస్య = ఎవనికి, జాగ్రత్ = బాహ్యేంద్రియ వ్యాపారము,

నవిద్యతే = లేదో, యస్యబోధః = ఎవనిబోధము, నిర్వాసనః = వాసనలేనిదియగునో, సః = వాడు, జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా|| ఎవడు నిద్రావస్థను సజ్ఞానమున నుండక బ్రహ్మస్వరూపముగనుండునో; ఎవనికి బాహ్యేంద్రియవ్యాపారము నశించునో; ఎవని బోధవాసన లేనిదగునో వాడు జీవన్ముక్తుడు.

రాగద్వేషభయాదీనాం అనురూపంచరన్నసి, ౯౮
యోంత్యోమత్స్వచ్ఛః సజీవన్ముక్తఉచ్యతే, ౯౯
(కృ- య; ౯౮ వరాహ అ ౪)

టీ. రాగద్వేషభయాదీనాం = రాగద్వేషభయదులకు, అనురూపం = తగినట్లు (అనుసరించి) చరన్నసి = సంచరించుచున్నను, యః = ఎవడు, అంతః = లోపలను, వ్యోమవత్ = ఆకాశమువలె, స్వచ్ఛః = నిర్మలుడగునో, సః = వాడు, జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా|| పైకి రాగద్వేషదులున్నట్లు చరించుచున్నను; లోపల నిర్మలాకాశమువలె స్వచ్ఛముగ శాంతముగ నుండునో వాడు జీవన్ముక్తుడగుచున్నాడు.

యస్యనాహంకృతోభావో బుద్ధిర్యస్యనలిప్యతే,
కుర్వతోఽకుర్వతోవాసి సజీవన్ముక్తఉచ్యతే, ౧౦౦
(కృ- య; ౯౮ వరాహ అ ౪)

టీ. కుర్వతః = కర్మమును చేయుచున్నట్టియు, అకుర్వతోవాసి = కర్మమును చేయనట్టియు, యస్య = ఎవనియొక్క, భావః = భావము, నాహంకృతః = అహంకారము లేనిదగునో, యస్య = ఎవనియొక్క, బుద్ధిః = బుద్ధి, నలిప్యతే = కర్మలచే నంటబడదో, సః = వాడు, జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడని; ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా|| కర్మము చేయుచున్నను చేయకున్నను ఎవనిభావ మహంకారముతో గూడకుండునో ఎవని బుద్ధి యాకర్మములచే నంటబడదో (ఫలాపేక్ష గలిగియుండదో) వాడు జీవన్ముక్తుడు.

‘యస్మాన్నోద్విజతేలోకో లోకాన్నోద్విజతేచయః, ౧౦౧

హర్షామర్ష భయాన్ముక్త సజీవన్ముక్తఉచ్యతే' ౯౯
(కృ-య; ౯౦ వరాహ అ ౪)

టీ. యస్మాత్ = ఎవనివలన, లోకః = ప్రపంచము, నోద్విజతే = భయపడ
జో, లోకాత్ = ప్రపంచమువలన, యః = ఎవడు, నోద్విజతేచ = భయపడవో,
హర్షామర్ష భయాత్, హర్ష - సంతోషమువలన, ఆమర్ష = కోపమువలన, భయాత్ -
భయమువలన, ముక్తః = విడువబడినవాడెవడో, సః = వాడు, జీవన్ముక్తః = జీవ
త్తుడని, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా॥ ఎవని వలన భూతములు భయపడవో భూములవలన ఎవడు
భయపడవో (సమబుద్ధిగలవాడగుటచేత) ఎవడుహర్షామర్ష భయములు
లేనివాడో వాడు జీవన్ముక్తుడు.

యస్సమస్తార్థజాలేషు వ్యవహార్యసిన్స్పృహః' ౧౦౦
పరార్థేష్వివపూర్ణాత్ సజీవన్ముక్తఉచ్యతే' ౧౦౧
(కృ-య; ౯౦ వరాహ; అ ౪; సామ ౬౧ మహా)

టీ. యః = ఎవడు, సమస్తార్థజాలేషు = తనసంబంధమగు సమస్త కార్యము
లందును, వ్యవహార్యసి = వ్యవహరించుచున్నవాడైనను, పరార్థేష్వివ = ఇతరుల
కార్యములందువలె, నిస్పృహః = ఇచ్చలేనివాడై, పూర్ణాత్ = పూర్ణమైన యాత్మ
రూపము గలవాడగునో, సః = వాడు, జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే =
చెప్పబడుచున్నాడు.

తా॥ స్పృహము.

ప్రజహాతియదాకామాన్ సర్వాన్ చిత్తగతాన్ మనే, ౧౦౨
మయిసర్వాత్మ కేతుప్తః సజీవన్ముక్తఉచ్యతే' ౧౦౩
(కృ-య; ౯౦ వరాహ అ ౪)

టీ. మనే = ఓమునీంద్రుడా, యదా = ఎప్పుడు, చిత్తగతాన్ = చిత్తము
సందున్న, సర్వాన్ = సమస్తమైన, కామాన్ = కోరికలను, ప్రజహాతి = విడుచు
చున్నాడో, సర్వాత్మకే = సర్వాత్మస్వరూపుడైన, మయి = నాయందు, కుప్తః =
తృప్తినించుచున్నాడో, సః = వాడు, జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే =
చెప్పబడుచున్నాడు.

తా॥ ఎవడు చిత్తమునందున్న సమస్తకామములను విడిచి యాత్మ
యందు తృప్తినిొందుచున్నాడో వాడుజీవన్ముక్తుడని చెప్పబడుచున్నాడు.

‘చైత్యవర్జితచిన్మితే’ పదేవరమపావనే’ ౧౦౪

‘అత్సుబ్ధచిత్తోవిశా’స్త సజీవన్ముక్తఉచ్యతే’ ౧౦౫

(కృ-య; ౯౮ వరాహ అ ౪)

టీ. చైత = వర్జితచిన్మాతే = చిత్తవృత్తిహీన్యమైన జ్ఞానమాత్రమును,
పరమపావనే = అతిష్ఠిత్రమునను, పదే = పదమునందు, అత్సుబ్ధచిత్తః = తోభిం
చని చిత్తముగలవాడై, విశాంతః = విశ్రమించువాడగునో, సః = వాడు, జీవ
న్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా॥ తోభిములేని చిత్తముగలవాడై చిదాకాశమున ఎవడు
విశ్రమించునో వాడు జీవన్ముక్తుడని భావము.

‘ఇదంజగదయంసోయం దృశ్యజాతమవాస్తవం,’ ౧౦౬

‘యస్యచిత్తేనస్ఫురతి సజీవన్ముక్తఉచ్యతే’ ౧౦౭

(కృ-య; ౯౮ వరాహ అ ౪)

టీ. ఇదం = ఇది, జగత్ = జగత్తు, అయం = వీడు, సోయం = అవీడుఅను,
అవాస్తవం = మిథ్యాహపమయిన, దృశ్యజాతం = దృశ్యసమూహము, యస్య = ఎవ
నియొక్క, చిత్తే = చిత్తమందు, నస్ఫురతి = ప్రకాశింపకుండునో, సః = వాడు,
జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా॥ ఇది జగత్తు వీడు వాడు అను మిథ్యాహాపమైన దృశ్యసము
దాయము ఎవనిచిత్తమున తోచకుండునో ఎవనిచిత్తము సమస్థితిగ
నుండునో వాడు జీవన్ముక్తుడు.

‘శాంతసంసారకలనః కలావానపినిష్కళః’ ౧౦౮

‘యస్సచిత్తోపినిచ్ఛిత్తః సజీవన్ముక్తఉచ్యతే,’ ౧౦౯

(సామ- ౬౧ మహా అ ౨)

టీ. శాంతసంసారకలనః = శాంతించిన సంసారవ్యాపారము కలవాడును,
కళావానపి = పాడకకళలు గలవాడయ్యును, నిష్కళః = కళలులేనివాడును, యః =
ఎవడు, సచిత్తోపి = చిత్తముతోనున్నవాడైనను, నిచ్ఛిత్తః = చిత్తములేనివాడో,
సః = వాడు, జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా॥ ఇంద్రియములు చిత్తమును గలవాడయ్యును వృత్తివిముఖుడగువాడు జీవన్ముక్తుడు.

‘చిదాత్మాహంపరాత్మాహం నిర్గుణోహంపరాత్పరః’ ౧౧౦

‘ఆత్మమాత్రేణయస్తిషేత్ సజీవన్ముక్తఉచ్యతే’ ౧౧౧

(కృ-య; 32 తేజోబిందు- అ ర)

టీ. చిదాత్మాహం = నేను చిద్రూపుడనైన ప్రత్యగాత్మను, పరాత్మాహం = నేను నిర్వికారుడగు పరమాత్మను, నిర్గుణోహం = నేను నిర్గుణుడను, పరాత్పరః = ప్రకృతికి పరమైన శుద్ధబ్రహ్మమును, అని, ఆత్మమాత్రేణ = ఆత్మమాత్రేయోపమున, యః = ఎవడు, తిష్ఠేత్ = ఉంచున్నాడో, సః = వాడు, జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా॥ స్వప్రము.

‘దేహత్రయాతిర్నిహం శుద్ధచైతన్యమస్మ్యహం’ ౧౧౨

‘బ్రహ్మహమితియస్యాస్తి సజీవన్ముక్తఉచ్యతే’ ౧౧౩

(కృ-య; 32 తేజోబిందు అ ర)

టీ. అహం = నేను, దేహత్రయాతిర్నిహం = దేహత్రయమునకు విలక్షణమైనవాడను, అహం = నేను, శుద్ధచైతన్యం = నిర్వికారబ్రహ్మము, అస్మి = అగుచున్నాను, అహం = నేను, బ్రహ్మేతి = బ్రహ్మమేయను నిశ్చయము, యస్య = ఎవనికి, అస్తి = కలదో; సః = వాడు; జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడని; ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా॥ స్థూలసూక్ష్మకారణ దేహములకు సాక్షియైన ప్రత్యగాత్మనే, నేనను మాయాజృంభణమునకు పూర్వముండు శుద్ధబ్రహ్మమునే, నేనను నిశ్చయముగలవాడు జీవన్ముక్తుడని చెప్పబడుచున్నాడు.

‘యస్యదేహాదికంనాస్తి యస్యబ్రహ్మేతినిశ్చయః’ ౧౧౪

‘పరమానందపూర్ణోయః సజీవన్ముక్తఉచ్యతే’ ౧౧౫

(కృ-య; 32 తేజోబిందు అ ర)

టీ. యస్య = ఎవనికి; దేహాదికం = దేహము మొదలైనది; నాస్తి = లేదో; యస్య = ఎవనికి; బ్రహ్మేతి = బ్రహ్మమును; నిశ్చయః = నిశ్చయముండునో; యః =

ఎవడు, పరమానందపూర్ణః = పరమానందపరిపూర్ణుడో; సః = వాడు; జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడని; ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా॥ ఎవనికి దేహమునం దహంకారమును గేహదులందు మమకారము నుండవో ఎవనికి తానే బ్రహ్మమని నిశ్చయముండునో వాడే నిత్యానందపరిపూర్ణుడు. జీవన్ముక్తుడు.

‘నిత్యానందప్రసన్నాత్మా హ్యన్యచింతావివర్జితః’ ౧౧౬

‘కించిదస్తిత్వహీనోయః సజీవన్ముక్తఉచ్యతే,’ ౧౧౭

(కృ-య; 32 తేజోబిందు అ ౪)

టి. నిత్యానందప్రసన్నాత్మా; నిత్యానంద = నిత్యానందముచే; ప్రసన్న = ప్రసన్నమైన; ఆత్మా = ఆత్మగలవాడును; అన్యచింతావివర్జితః - ఇతరచింతలేనివాడును; కించిదస్తిత్వహీనః = కొంచము నున్నదను నూహలేనివాడును; యః = ఎవడో; సః = వాడు; జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడని; ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా॥ నిత్యానందముచే ప్రసన్నమైన చిత్తము గలవాడును, ఇతరచింతయేమియు లేనివాడును, జగదాదిభేదబుద్ధి కొంచమును లేనివాడును, జీవన్ముక్తుడగుచున్నాడు.

‘అహంబ్రహ్మస్మృత్యహంబ్రహ్మస్మృత్యహంబ్రహ్మేతినిశ్చయః,’ ౧౧౮

‘చిదహంచిదహంచేతి సజీవన్ముక్తఉచ్యతే,’ ౧౧౯

(కృ-య; 32 తేజోబిందు అ ౪)

టి. అహం = నేను, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, అస్మి = అగుచున్నాను, అహంబ్రహ్మస్మి = నేను బ్రహ్మమునగుచున్నాను, అహంబ్రహ్మేతి = నేను బ్రహ్మనని, నిశ్చయః = నిశ్చయముగలవాడును, చిదహం, అహం = నేను, చిత్ = జ్ఞానస్వరూపుడను, చిదహం = చిద్రూపుడైన ప్రత్యగాత్మ ను నేనని నిశ్చయముగలవాడెవడో, సః = వాడు, జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా॥ తానే బ్రహ్మమనియు, ప్రత్యగాత్మయనియు తలచువాడు జీవన్ముక్తుడు. కొందరు జగత్తు లో చకుండుట జీవన్ముక్తియందురు. అది సరికాదు. అది విదేహముక్తి. తానే బ్రహ్మమను దృఢమైన

నిశ్చయముగలవాడై జగత్తు నిండ్రజాలమువలె మిథ్యగ జూచుచుండుట జీవన్ముక్తి యనబడును.

ఇతి సార్థాంతిక జీవన్ముక్తి వాక్యాన్వేషణోపవింశదధికంశతం.

ఇట్లు సార్థాంతిక జీవన్ముక్తివాక్యములు నూటపందొమ్మిది.

ఇత్యష్టమం ప్రకరణము సమాప్తము.

ఓమ్.

౯. స్వానుభూతి వాక్యప్రకరణము.

యోసావసో పురుషస్సోహమస్మి
(శు-య- ౧ ఈశావాస్య ౧౬; ౧౦ బృహదారణ్యక ౨ ౭ బ్రాగ్వి)

టీ. ఆసోపురుషః = ఈపురుషుడు, యః = ఎవడో, ఆసో = వీడును, సః = వాడును, అహమస్మి = నేనగుచున్నాను.

తా|| ఈపురుషుడనువాడును నేనగుచున్నాను. అంతఃకరణప్రతిబింబితచైతన్యము చిదాభాసుడైన జీవుడు వీడు తరపురుషుడు. అంతఃకరణాధిష్ఠానచైతన్యము కూటస్థుడు. వీడతరపురుషుడు. మాయాదిష్ఠానచైతన్యము, పరమాత్మ. అతడు తత్తమపురుషుడు. ఈవాక్యమున నేననగా జీవుడు. ఈపురుషుడనగా కూటస్థుడు. వాడనగా పరమాత్మ. జీవుడుగా కనబడుచున్న నేను ప్రత్యగ్యాత్ముడను పరమాత్ముడను అగుచున్నాను.

తద్వోహం సోహసోయోహసోహం

టీ. తత్ = ఆయాదిత్యునియందున్న, ఆసో = ఈపురుషుడు, యః = ఎవడో, సః = వాడు, అహం = నేను, ఆసో = ఈభూతసముదాయ మందున్నవీడు, యః = ఎవడో, సః = వాడే, అహం = నేను.

తా॥ సూర్యమండల మందున్నవాడును, భూతసముదాయమున నున్నవాడును ఒక్కపరమాత్మయే, నేనే అపరమాత్మను.

తచ్ఛాంతమచల మద్వయానంద చిద్ధ నవవాస్తి, 3
(సామ- ౧౯ పరమహంస)

టీ. తత్ = తత్త్వదలత్వమైన బ్రహ్మమును, శాంతం = శాంతస్వరూపమును, అచలం = అచలస్వరూపమును, అద్వయానంద చిద్ధ నవన = అద్వితీయానందప్రజ్ఞాన ఘనడనే, అస్తి = అగుచున్నాను.

తా॥ వడగండ్లు ఘనీభవించిన జలమునుదక్క నితరముకాదు. కావున జలఘనమనబడును. అట్లే ఘనీభవించినయనగా సాంద్రజ్ఞాన స్వరూపము చిద్ధ నమనబడును. ఉపాధులందు ప్రవేశింపకుండు చిద్రూపమే చిద్ధ నమనబడును. ఉపాధులందు ప్రవేశించినద్రవాత్మయనబడును వడగండ్లు స్తరైసట్లు అట్టిబ్రహ్మమే నేనగుచున్నాను. అట్లే యానంద ఘనమనినను, సద్ధనమనినను, ప్రజ్ఞానమనమనినను, తెలియవలెను.

త్వంవాహమస్మిభగవత్ దేవతేహంవై త్వమసి, ౪
(కృ- య; ౯౨ వరాహ)

టీ. భగవత్ = ఓభగవంతుడా, త్వంవా = నీవే, అహం = నేను, అస్మి = అగుచున్నాను, దేవ = ఓదేవా, అహం = నేను, తేనై = నీవాడనే, అహం = నేనే, త్వం = నీవు, అసి = అగుచున్నావు.

తా॥ అగ్నికిని విస్ఫలింగమునకు నున్న సంబంధమువలె నీకును నాకు ను సంబంధమున్నది. అగ్ని విస్ఫలింగమెట్లయ్యెనో యట్లే నీవు నేనైతివి.

సచ్చిదానందాత్మకోహం అజరోహంపరిపూర్ణోస్మి, ౫
(అధర్వ- ౫౨ మహానారాయణ- అ ౨)

టీ. అహం = నేను, సచ్చిదానందాత్మకః = సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపుడను, అహం = నేను, అజరః = ముడిమిలేనివాడను, పరిపూర్ణః = పరిపూర్ణుడను, అస్మి = అగుచున్నాను.

తా॥ స్వప్నము.

శుద్ధాద్వైతబ్రహ్మహం,

౬

(శు- య; ౮౮ మండలబ్రాహ్మణ)

టీ. శుద్ధ = మాయాసంబంధములేని, అద్వైత = అద్వితీయమైన, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, అహం = నేను.

తా॥ స్పష్టము.

తత్పూర్ణానందైకబోధస్తద్రబ్ధప్రైవాహమస్మి.

౭

(శు- య; ౨౦ అమృతబిందు)

టీ. తత్పూర్ణానందైకబోధః = తత్, ఆబ్రహ్మముయొక్క, పూర్ణానంద = నిలితలేని యానందమే, ఏక = ముఖ్యమును, బోధః = బోధగల, తద్రబ్ధప్రైవ = ఆబ్రహ్మమే, అహం = నేను, అస్మి = అగుచున్నాను.

తా॥ స్పష్టము.

వాచామగోచరనిరాకార పరబ్రహ్మస్వరూపోఽహమేవ, ౮

(అధర్వ- ౧౨ మహానారాయణ అ ౮)

టీ. అహమేవ = నేనే, వాచాం = వాగాడిందియములకు (వేదములకు) అగోచర = తెలియబడని, నిరాకార = రూపములేని, పరబ్రహ్మస్వరూపః = పరబ్రహ్మస్వరూపమును.

తా॥ స్పష్టము.

సదోజ్జ్వలోఽవిద్యా తత్కార్యహీనః స్వాత్మబంధహర స్సర్వ
దాద్వైతరహిత ఆనందరూప స్సర్వాధిష్ఠానచిత్తాత్మో నిరస్తా
విద్యాతమోమోహపవాహం ఓతద్యత్పరంబ్రహ్మరామచంద్ర
చిదాత్మకస్సోహమోంత ద్రామభద్రపరంజ్యోతిస్సోహమోం,

(అధర్వ- ౧౫ రామోత్తరతాపినీ)

తత్పరః పరమపురుషః పురాణపురుషోత్తమోనిత్య శుద్ధబుద్ధ
ముక్తసత్యపరమానందా సంతాద్వయపరిపూర్ణః పరమాత్మా
బ్రహ్మైవాహంరామోస్మి.

౧౦

(అధర్వ- ౧౫ రామోత్తరతాపినీ; శు-య; ౯౦ తారసార)

టీ. అహం- నేను, సదా- ఎల్లప్పుడును, ఉజ్వలః - ప్రకాశించువాడును, అవిద్యాతత్కార్యహీనః- అవిద్యయును తత్కార్యమైన సంసారమును లేనివాడను, స్వాత్మబంధహరః- ఆ త్మకు బంధహాపము గనుండు నవిద్యను హరించువాడను, సర్వదా - ఎల్లప్పుడును, ద్వైత రహితః- ద్వైతములేనివాడను, ఆనందరూపః- నిరతిశయప్రేమస్వరూపుడను, సర్వ - సర్వజగత్తులకు, అధిష్ఠాన - అధిష్ఠాన రూపమైన, చిన్మాత్రః- చిద్రూపుడను, నిరస్త-కొట్టుబడిన, అవిద్యాతమోమోహావీవ- అవిద్యామయమైన మోహమును చీకటిగలవాడను, కాపున శుద్ధ బ్రహ్మమును; ఓం- అగ్నికారమును తెలియజేయును; పరం - ప్రకృతికి పరమైన; బ్రహ్మ- బ్రహ్మము; యత్-ఏదియో; తత్-అది; రామ చంద్రచిదాత్మకః- చిద్రూపుడైన రామచంద్రుడు; సః - రామచంద్రుడే; అహం- నేను; తత్ - ఆబ్రహ్మము; పరంజ్యోతిః- పరంజ్యోతిస్వరూపుడైన, రామభద్రః- చతురక్షరమంత్రస్వరూపుడైన రామభద్రుడు, సః- ఆరామభద్రుడు, అహం- నేను, తత్ - తత్పదవాచ్యుడైన ఈశ్వరుడును, పరః- శ్రేష్ఠుడును, పరమపురుషః - పరమపురుషుడును, పురాణపురుషోత్తమః- పురాణపురుషులగుబ్రహ్మవిష్ణాదులకన్న నుత్తముడును, నిత్యశుద్ధబుద్ధము క్తసత్యపరమానంతాద్వయ పరిపూర్ణః. నిత్య - నాశములేని, శుద్ధ - మాయాసంబంధములేని, బుద్ధ- బోధస్వరూపమైన, ముక్త- అవిద్యారహితమైన, సత్య- కాలత్రయాబాధితమైన, పరమానంద - అతిశయ ప్రేమస్వరూపమైన, అనంత- అంతములేని (దేశకాలవస్తు పరిచ్ఛేదములేని) అద్వయ-అద్వితీయమైన, పరిపూర్ణః- అంతటనిండియుండు స్వరూపముగలవాడును, పరమాత్మా- పరమాత్ముడును, బ్రహ్మ- పరబ్రహ్మమునగు; రామ ఏవ- రాముడే; అహమస్మి- నేనగుచున్నాను.

తా|| శ్రీరామ పరబ్రహ్మలకు అభేదమును బోధించుచు నుపాసించువాడే రాముడని ఈవాక్యము చెప్పుచున్నది.

‘త్రిషుధామనుయద్భోజ్యం భోక్తాభోగ్యశ్చయద్భవేత్’ ౧౧

‘తేభ్యోవిలక్షణస్సాక్షీ చిన్మాత్రోహంసదాశివః’

౧౨

(కృ- య; ౧౨ కై వల్య)

టీ. త్రిభు= మూడైన, ధామసు= స్థానములందు, యత్=ఏది,
భోజ్యమే, భోక్తా= భోక్తయును, భోగ్యశ్చ= భోగ్యమును, భవేత్= అగునో
గ్యః= వానికంటె, విలక్షణః= వేరైనవాడును, సాక్షీ= వానికి సాక్షియు,
అహం= నేను, చిన్మాత్రః= చిన్మాత్రుడను, సదాశివః= నిత్యమంగళస్వరూపుడను.

తా|| జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులందు భోజ్య భోక్త భోగస్వరూప
ముగ నేదియందునో దానికి నేను వేరైనవాడను. వానివృత్తులనెరి
గెడి సాక్షిని. చిన్మాత్రుడను. నిత్యమంగళస్వరూపుడను. శరీరత్రయ
మునకు విలక్షణమైన ఆత్మను.

‘మయ్యేవసకలంజాతం మయిసర్వంప్రతిష్ఠితం,

౧౩

‘మయిసర్వంలయంయాతి తద్బ్రహ్మాద్వయమస్మ్యహం’ ౧౪

(కృ- య; ౧౨ కై వల్య)

టీ. మయ్యేవ= నాయందే, సకలం= సమస్తమును, జాతం= పుట్టినది.
మయి= నాయందే, సర్వం= సమస్తమును, ప్రతిష్ఠితం= సురక్షితముగనున్నది.
మయి= నాయందే, సర్వం= సమస్తమును, లయం= నాశమును, యాతి= పొందు
చున్నది. అద్వయం= అద్వితీయమైన, తద్బ్రహ్మ= ఆబ్రహ్మము, అహం= నేను
అస్మి= అగుచున్నాను.

తా|| అద్వితీయ బ్రహ్మమే నేను. సముద్రమందు పుట్టుచు నందే
లయించుచు నందేయుండు బుద్ధ్యక్షముల విధమున నాయందే జగము
లుత్పత్తిస్థితిలయముల నొందుచున్నవి.

‘నిర్వాణోస్మినిరీహోస్మి నిరంశోస్మినిరీప్సితః’

౧౪

(సామ- ౬౪ సన్యాస- అ ౨)

‘చిదాత్మాస్మినిరీశోస్మి పరాపరవివర్జితః

౧౫

(అధర్వ- ౭౦ అన్నపూర్ణ-౧౪)

టీ. నిర్వాణోస్మి= కై వల్యస్వరూపుడ నగుచున్నాను, నిరీహః= ఇచ్ఛ
లేనివాడను, అస్మి= అగుచున్నాను. నిరంశోస్మి= స్వగతభేదములేని వాడనగు

చున్నాను, నిరీప్సితః = కోరిక లేనివాడును, చిదాత్మాస్మి = చిద్రూపుడనైన ప్రత్య
గాత్మనగుచున్నాను. నిరీశోస్మి = ఈశ్వరుడగులేనివాడనగుచున్నాను. పరాపరవి
ర్జితః = జీవాత్మ పరమాత్మ భేదములేనివాడను.

తా॥ నేను కైవల్య స్వరూపుడను నిరీహుడను భేదత్రయములేని
వాడను. నాకును నిరూపకుడగు సీత్యుడు లేడు. జీవాత్మ పరమాత్మ
భేదములేని శుద్ధబ్రహ్మమును అగుచున్నానని తాత్పర్యము.

‘బ్రహ్మైవాహం సర్వవేదాంతవేద్యః నాహం వేద్యం వ్యోమవా
తాదీనాహం,

‘రూపం నాహం నామ నాహం నకర్మ బ్రహ్మైవాహం సచ్చిదా
నందరూపం’

౧౭

(శు- య; 33 సర్వసార)

టీ. అహం = నేను, సర్వవేదాంత = సమస్తాపనిషత్తులచేత, వేద్యం = తెలియ
దగిన, బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమునే, వేద్యం = ఇంద్రియములచే తెలియదగిన, వ్యోమ
వాతాదిరూపం = ఆకాశము వాయువు మొదలైనవానిరూపము, నాహం = నేను
గాను, రూపం = రూపము, నాహం = నేనుగాను, నామ = పేరు, నాహం = నేను
గాను. నకర్మ = కర్మముగాను. అహం = నేను, సచ్చిదానందరూపం = సత్యజ్ఞానా
నంద స్వరూపమున, బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమునే.

తా॥ ఉపనిషత్తులే బ్రహ్మమును ప్రతిపాదించుచున్నవో ఆబ్రహ్మ
మునే నేను. నేనుభూతాది రూపమునుగాను. నాకు నామరూపములు
లేవు. నేను కర్మముగాను సచ్చిదానంద రూపుడను.

‘నిత్యశ్చ బుద్ధ ముక్తస్వభావ స్సత్యసూక్ష్మ స్సద్విభుశ్చ
ద్వితీయః’

౧౮

‘అనందాభిర్యః పరః సోహమస్మి ప్రత్యగ్ధాతుర్నాత్మీనం’

(సామ - ౨౯ మైత్రేయ - ౨౧)

టీ. నిత్యః = నాశములేనివాడును, శుద్ధః = మాయాసంబంధము లేనివా
డును, బుద్ధ ముక్తస్వభావః = బుద్ధ = బోధరూపముగల, ముక్త = బంధములేని,
స్వభావః = స్వభావముగలవాడును, సత్యః = కాలత్రయాబాధ్యుడును, సూక్ష్మః =

నూత్నరూపుడను, సత్ = సత్తారూపుడును, విభుక్చ = సర్వవ్యాపకుడును, అద్వితీయః = రెండవది లేనివాడును, ఆనందాద్భిః = ఆనందసముద్రుడనై, యః = ఎవడు, పరః = పరమాత్మయైయున్నాడో, సః = వాడే, అహం = నేను, అస్మి = అగుచున్నాను. ప్రత్యగ్ధాతుః = ప్రత్యగాత్మస్వరూపుడను, అత్ర = ఇక్కడ, సంక్షితిః = సందేహము, నాస్తి = లేదు.

తా|| స్వప్నము.

‘ద్వైతభావవిముక్తోస్మి సచ్చిదానందలక్షణః’ ౨౧

‘శుద్ధబోధస్వరూపోహం కేవలోహంసదాశివః’ ౨౨

టీ. ద్వైతభావవిముక్తః = ద్వైతభావ = ద్వైతధర్మమునుండి, విముక్తః = విడువబడినవాడను, అస్మి = అగుచున్నాను. సచ్చిదానందలక్షణః = సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపుడను, అహం = నేను, శుద్ధబోధస్వరూపః = స్వచ్ఛమైనబోధయే స్వరూపముగాగలవాడను, అహం = నేను, కేవలః = అద్వితీయుడను, సదాశివః = నిత్యమంగళస్వరూపుడను.

తా|| జగజ్జీవేశ్వరాది ద్వైతజ్ఞానము నశించినవాడనైతిని. సచ్చిదానంద స్వరూపమైన యాత్మనైతిని. కేవల బోధస్వరూపమగు పరబ్రహ్మము నేనే అయ్యున్నానని భావము.

‘సోహమర్కఃపరంజ్యోతి రర్కజ్యోతిరహంశివః’ ౨౩

‘ఆత్మజ్యోతిరహంశుక్రీ స్సర్వజ్యోతీరసావహః’ ౨౪

(అధర్వ- ౯౨ మహావాక్య)

టీ. పరంజ్యోతిః = స్థూలప్రపంచమునకు జ్యోతిరూపముగ, అర్కః = సూర్యుడైనట్టియు, అర్కజ్యోతిః = సూర్యునకు జ్యోతిస్వరూపమైనట్టియు, సః = ఆపరమాత్మయే, అహం = నేను, శివః = మంగళస్వరూపుడను, అహం = నేను, శుక్రః = స్వచ్ఛమైనవాడను, ఆత్మజ్యోతిః = బుద్ధికిజ్యోతియైనవాడను, సర్వజ్యోతిః = సమస్తమునకు జ్యోతియైనవాడను, రసావహః = ఆనందానుభవము నిచ్చువాడను.

తా|| స్థూలప్రపంచమునకు సూర్యరూపమునను సూర్యునకు జ్యోతిరూముగనున్న పరమాత్మయే నేను. నేను బుద్ధిని సర్వమును ప్రకాశింపజేయువాడను. మంగళస్వరూపుడను. ఆనందానుభవము గలుగజేయువాడను.

నిష్క్రియోన్మవికారోస్మి నిర్గుణోస్మినిరాకృతిః ॥ ౨౫

నిర్వికల్పోస్మినితోస్మి నిరాలంబోస్మినిర్వయః ॥ ౨౬

(సామ- 2౪ కుండిక)

టీ. నిష్క్రియోన్మ = క్రియలేనివాడనగుచున్నాను, అవికారోన్మ = నిర్వికారుడనగుచున్నాను, నిర్గుణోన్మ = నిర్గుణుడనగుచున్నాను, నిరాకృతిః = ఆకారములేనివాడను, నిర్వికల్పోన్మ = నిర్వికల్పుడనగుచున్నాను, (ఎడతెగకుండువాడనగుచున్నాను) నితోన్మ = నాశములేనివాడనగుచున్నాను, నిరాలంబోన్మ = ఆధారములేనివాడనగుచున్నాను, నిర్వయః = అద్వితీయుడను.

తా॥ కర్మేంద్రియములు లేమి క్రియలేనివాడను. మనస్సులేమి నిర్వికారుడను. పృథ్విలేమి త్రిగుణములు లేనివాడను. దేహము లేనందున నాకారము లేనివాడను. అద్వైతజ్ఞానమున నిర్వికల్పుడను. నాశములేనివాడను. సకలార్థుడను గాన నాధారములేని వాడను. అద్వితీయుడను.

కేవలఖండబోధోహం స్వానందోహంనిరంతరః ॥ ౨౭

(సామ- 2౪

సత్యంజ్ఞానమనంతం యత్పరబ్రహ్మహమేవతత్ ॥ ౨౮

(కృ-య; ౯౮ వరాహ)

టీ. అహం = నేను, కేవలఖండబోధః = కేవలము నఖండమైన జ్ఞానమునే, అహం = నేను, స్వానందః = పరమాత్మానందస్వరూపుడను, నిరంతరః - అనంతములేనివాడను, యత్ = ఏది, సత్యంజ్ఞానంఅనంతం = సత్యజ్ఞానానంతమైన, పరబ్రహ్మ = పరబ్రహ్మమో, తదేవ = ఆపరబ్రహ్మమే, అహం = నేను.

తా॥ స్వప్రము.

కేవలంసచ్చిదానందం బ్రహ్మైవాహంజనార్దనః ॥ ౨౯

(కృ-య; ౯౮ వరాహ)

అశుభశుభసంకల్ప స్సశాంతోస్మినిరామయః ॥ ౩౦

(శు-య; ౬౫ సన్యాస- ౨౨)

టీ. కేవలం = అద్వితీయమైన, సచ్చిదానందప్రాయః = సత్యజ్ఞానానంద

స్వరూపమైన బ్రహ్మమే, అహం = నేను, జనార్దనః = జనార్దనుడను, అశుభః = శుభములేనివాడను, శుభసంకల్పః = శుభసంకల్పముగలవాడను, సకాంతః = శాంతముతోగూడినవాడను, అస్మి = అగుచున్నాను, నిరామయః = రోగములేనివాడను.

తా॥ శుభాశుభవిహీన పరమశాంత నిరోగజనార్దన కేవల సచ్చిదానంద పరబ్రహ్మము నేనే అగుచున్నాను

నష్టేష్టానిష్టకలన సచ్చిన్మాత్రోపరోస్త్వహం, 30

(శు- య; ౩౩ సన్యాస అ ౨)

అంతర్యామ్యహమగ్రాహ్యా నిర్దేశోహమలక్షణః 31

(కృ- య; ౪౦ బ్రహ్మవిద్యా)

టీ. అహం = నేను, నష్టేష్టానిష్టకలనః = నష్ట = నశించిన, ఇష్టానిష్టకలనః = ఇష్టానిష్ట వ్యవహారము కలవాడను, సచ్చిన్మాత్రోపరోస్మి = సత్యజ్ఞానస్వరూపముగ పరమాత్మనగుచున్నాను, అహం = నేను, అంతర్యామి = అంతర్యామియైన ఈశ్వరుడను, అగ్రాహ్యః = గ్రహింపబడనివాడను, అనిర్దేశ్యః = నిర్దేశించుటకు శక్యముగానివాడను, అలక్షణః = లక్షణములేనివాడను,

తా॥ ఇష్టమైనది యనిష్టమైనది యను వ్యవహారము లేనివాడను సత్యజ్ఞాన స్వరూపుడనగు పరమాత్మను, సమస్త భూతములందుండు సంతర్యామిని విషయములవలె గ్రహింపబడువాడనుగాను, అవాఙ్మానసగోచరుడ నగుటచే నిర్దేశ్యుడను, అలక్షణుడను, నిరుపాధిక బ్రహ్మను.

అదైవతోహంప్రపూర్ణోహం అబాహ్యోహమనంతరః, 32

అద్వయానందవిజ్ఞాన ఘనోస్త్వహమవిక్రియః, 33

(కృ- య; ౪౦ బ్రహ్మవిద్యా)

టీ. అహం = నేను, అదైవతః = దైవతమైన జగజ్జీవాదిభేదములేనివాడను, అహం = నేను, ప్రపూర్ణః = సర్వపరిపూర్ణుడను, అహం = నేను, అబాహ్యః = బాహ్యప్రదేశము లేనివాడను, అనంతరః = అనంతరములేనివాడను, అద్వయానంద విజ్ఞానఘనః = అద్వితీయానంద ఘనుడను, అస్మి = అగుచున్నాను, అహం = నేను, అనిక్రియః = వికారములేనివాడను.

తా॥ నేను ద్వైతజ్ఞానము లేనివాడను, చిదానంద ఘనుడను, భావవికారములు లేనివాడను.

‘అవిద్యాకార్యహీనోహ మవాఙ్మానసగోచరః’ 32

‘ఆత్మాచైతన్యరూపోహ మహమానందచిద్భవః’ 32

టీ. అహం = నేను, అవిద్యాకార్యహీనః = అవిద్యాకార్యమైన సంసారము లేనివాడను, అవాఙ్మానసగోచరః = వాక్కులకు మనస్సునకు జెలియబడనివాడను, అహం = నేను, ఆత్మా = ఆత్మను, చైతన్యరూపః = చైతన్యస్వరూపుడను, అనందచిద్భవః = ఆనందచిద్భవుడను.

తా॥ స్వప్తము.

‘ఆప్తకామోహమాకాశా త్పరమాత్మేశ్వరోస్మ్యహం’ 32

‘చిదానందోస్మ్యహంచేత్తా చిద్భవశ్చిన్మయోస్మ్యహం’ 32
(కృ- య; రం బ్రహ్మవిద్యా)

టీ. అహం = నేను, ఆప్తకామః = పొందబడిన కోరికగలవాడను, ఆకాశాత్ = ఆకాశముకన్నను, పరమః = ఉత్కృష్టమైన, ఆత్మా = ఆత్మను, ఈశ్వరోస్మి = సర్వభూతములకు నియామకుడనగుచున్నాను, అహం = నేను, చిదానందోస్మి = చిదానందుడనగుచున్నాను, చేత్తా = చైతన్యస్వరూపుడనగుచున్నాను, చిద్భవః = జ్ఞానస్వరూపుడను, చిన్మయః = జ్ఞానమయుడను, అహం = నేను, అస్మి = అగుచున్నాను.

తా॥ ఆత్మస్వరూపము తెలియుటచే నితరమైన కోరికలులేక పొందబడిన కోరికలు గలవాడనైతిని. ఘనీభవించిన జ్ఞానమే స్వరూపము గలవాడను. (33)

‘జ్యోతిర్మయోస్మ్యహం జ్యాయాన్ జ్యోతిషాం జ్యోతిరస్మ్యహమ్,’

‘నిత్యోహంసిరవద్యోహం నిష్క్రియోస్మి నిరంజనః’ రం

(కృ- య; రం బ్రహ్మవిద్యా)

టీ. అహం = నేను, జ్యోతిర్మయః = ప్రకాశరూపుడను, అస్మి = అగుచున్నాను, జ్యాయాన్ = జ్యేష్ఠుడను, జ్యోతిషాం = సూర్యాదిజ్యోతి స్వరూపములకు, అహం = నేను, జ్యోతిరస్మి = జ్యోతియగుచున్నాను, అహం = నేను,

నిత్యః = నాశములేనివాడను, నిరవద్యః = నిందిలేనివాడను, నిష్క్రియోస్త్రి = క్రియలేనివాడనగుచున్నాను, నిరంజనః = జేనినంటనివాడను.

తా॥ నేను సూర్యాదులను వెలిగించు వెలుంగును; సర్వమునకు నాది అగుటచే బెద్దవాడను మాయాసంబంధములేమిచే నిరవద్యుడను, నిరంజనుడనని భావము.

‘నిర్మలానిర్వికలాప్సేస్త్రి నిరాభ్యాతోస్త్రినిశ్చలః’ రం

‘నిర్వికారోనిత్యపూతో నిర్గుణోనిస్పృహోన్మృహం.’ రం

(కృ- య; రం బ్రహ్మవిద్యా)

టీ. అహం = నేను, నిర్మలః = స్వచ్ఛమైనవాడను, నిర్వికల్పః = నిర్వికల్పుడను, అస్మి = అగుచున్నాను, నిరాభ్యాతః = ప్రకాశితుడనుగాను, (ప్రసిద్ధుడనుగాను) నిశ్చలః = సంకల్పములేనివాడను, నిర్వికారః = భావవికారములు లేనివాడను, నిత్యపూతః = నిత్యపవిత్రుడను నిర్గుణః = నిర్గుణుడను, నిస్పృహః = జేనియందును, స్పృహలేనివాడను, అస్మి = అగుచున్నాను.

తా॥ అవిద్యామూలిన్యము తొలగినందున స్వచ్ఛమైనవాడను, నిర్వికల్పుడను, శరీరవిలక్షణుడను అగుటచే భావవికారము లేనివాడను నిత్యపవిత్రుడను.

‘నిరింద్రయోని యంతాహం నిరపేక్షోస్త్రినిష్కలః’ రం

‘పురుషఃపరమాత్మాహం పురాణఃపరమోన్మృహం’ రం

(కృ- య; రం బ్రహ్మవిద్యా)

టీ. అహం = నేను, నిరింద్రియః = ఇంద్రియములు లేనివాడను, నియంతా = బుద్ధింద్రియముల నడుపువాడను; నిరపేక్షః = విషయాపేక్షలేనివాడను; అస్మి = అగుచున్నాను; అహం = నేను; నిష్కలః = అంతరింద్రియశేంద్రియ పంచపాణిములను బాడశకలలు లేనివాడను; పురుషః = మాత్రాత్మస్వరూపుడను; అహం = నేను; పరమాత్మా = పరమాత్మను, పురాణః = అనాదినిధిమైనవాడను; పరమః = శుక్లప్రుడను; అస్మి = అగుచున్నాను.

తా॥ స్పష్టము.

‘పూర్ణానందైకబోధోహం పృథ్వీకేకరసోన్మృహం’ రం

ప్రజ్ఞాతోహం ప్రశాంతోహం ప్రకాశఃపరమేశ్వరః, ౪౬
(కృ- య; ౪ం బ్రహ్మవిద్యా)

టీ. అహం = నేను; పూర్ణానందైకబోధః = పూర్ణానందముతో నూడిన
ముఖ్యమైన బోధయే స్వరూపముగా గలవాడను; అహం = నేను; ప్రత్యగీరసః =
ప్రత్యేకాత్మస్వరూపము; అస్మి = అగుచున్నాను; అహం = నేను; ప్రజ్ఞాతః = అన్ని
టిని దెలిసికొనువాడను; అహం = నేను; ప్రశాంతః = శాంతుడను, అహం = నేను;
ప్రకాశః = స్వప్రకాశుడను; పరమేశ్వరః = పరమేశ్వరుడను.

తా॥ స్పష్టము.

ఏకధాచింత్యమానోహం ద్వైతాద్వైతవిలక్షణః, ౪౭
శుద్ధోస్మి శుక్రాంతోస్మి శాశ్వతోస్మి శివోస్మిహం, ౪౮
(కృ- య; ౪ం బ్రహ్మవిద్యా)

టీ. అహం = నేను; ఏకధా = ఒక్కరీతిగ నే, చింత్యమానః = చింతించ
బడువాడను, ద్వైతవిలక్షణః = ద్వైతాద్వైత వ్యవహారములేనివాడను; శుద్ధోస్మి =
పరిశుద్ధుడనగుచున్నాను; శుక్రాంతః = స్వచ్ఛుడను; శాంతోస్మి = శాంతుడనగు
చున్నాను; శాశ్వతోస్మి = శాశ్వతుడనగుచున్నాను; శివోస్మి = మంగళస్వరూ
పుడనగుచున్నాను.

తా॥ నేనే బ్రహ్మమను జ్ఞానముచేతనే చింత్యమానుడనుగాని
మఱియొక విధమున చింతింపబడువాడనుగాను. అద్వైతమని ద్వైత
కాలమున బోధకొఱకు చెప్పబడుచున్నాని పరమార్థమున నద్వైతమను
వ్యవహారములేదు కావున బ్రహ్మము ద్వైతాద్వైత విలక్షణమైనది.
అబ్రహ్మమే నేను.

అహంసకృద్విభాతోస్మి స్వమహిమ్నినదాస్థితః, ౪౯
సచ్చిదానందమాతోహం స్వప్రకాశోస్మి చిద్ధనః, ౫౦
(కృ- య; ౪ం బ్రహ్మవిద్యా)

టీ. అహం = నేను; సకృద్విభాతః = నదనద్వైతములేక యొక్కమాటుగ,
ప్రకాశించువాడను; అస్మి = అగుచున్నాను; సదా = ఎల్లప్పుడు, స్వమహిమ్ని =
స్వకీయమైన మహిమయందే; స్థితః = ఉన్నవాడను; స్వప్రకాశోస్మి = స్వప్రకా
శుడనగుచున్నాను, చిద్ధనః = జ్ఞానఘనుడను.

తా॥ ఇతరప్రకాశము నపేక్షింపక స్వప్రకాశుడ నగుచున్నాను. ఎల్లప్పుడు పరమాత్మ మహిమయిందే యున్నవాడనగుచున్నాను. సదాదివృత్తులులేక ఏకరూపముగ నెల్లప్పుడు బ్రకాశించువాడను.

‘మానావమానహీనోస్మి నిర్గుణోస్మి శోభోస్మ్యహం’ ౧౧

‘ద్వైతాద్వైతవిహీనోస్మి ద్వంద్వహీనోస్మి సోస్మ్యహం’ ౧౨
(సామ- ౨౯ మైత్రీయ)

టీ. అహం = నేను, మానావమానహీనః = మానవు నవమానము లేనివాడను, అస్మి = అగుచున్నాను, నిర్గుణః = గుణరహితుడను, అస్మి = అగుచున్నాను, విహీనః = విభేదము, అస్మి అగుచున్నాను, ద్వైతాద్వైతహీనః = ద్వైతాద్వైత వ్యవహారము లేనివాడను, అస్మి = అగుచున్నాను, ద్వంద్వహీనః = సుఖదుఃఖాది ద్వంద్వములు లేనివాడను, సః = ఆపరమాత్మను, అహం = నేను, అస్మి = అగుచున్నాను.

తా॥ శరీరత్రయములేమిచే మానావమానములు లేనివాడను. నిర్గుణుడను. ద్వంద్వములు లేనివాడను. సత్త్వరజస్తమోగుణములు లేనివాడను అగుచున్నాను. కేవలపరమాత్మ నగుచున్నాను.

‘భావాభావవిహీనోస్మి భాషాహీనోస్మి భాస్మ్యహం’ ౧౩

‘శూన్యాశూన్యవిహీనోస్మి శోభనాశోభనోస్మ్యహం’ ౧౪

(సామ- ౨౯ మైత్రీయ- ౨౩)

టీ. అహం = నేను, భావాభావవిహీనః = విషయనిర్విషయములు లేనివాడను, అస్మి = అగుచున్నాను, భాషాహీనోస్మి = వాగాదీంద్రియములు లేనివాడను అగుచున్నాను, భాస్మి = ప్రకాశరూపముగనుచున్నాను, అహం = నేను, శూన్యాశూన్యవిహీనః = శూన్యమైన సుషుప్తియు ననుస్థములైన జాగ్రత్స్వప్నములును లేనివాడను, అస్మి = అగుచున్నాను, అహం = నేను, శోభనాశోభనోస్మి = శోభనాశోభనములు లేనివాడనగుచున్నాను.

తా॥ విషయనిర్విషయములు లేనివాడను. అవస్థాత్రయ విలక్షణుడను, అనంగుడనగుటచే శుభాశుభములు లేనివాడను వాగాదీంద్రియములు లేనివాడను నిర్గుణపరబ్రహ్మమునని తాత్పర్యము.

‘సదసద్భేదహీనోస్మి సంకల్పరహితోస్మ్యహం’ ౫౫

‘నానాత్మభేదహీనోస్మి హృఖండానందవిగ్రహః’ ౫౬

(సామ- ౨౯ మైత్రేయ; అ 3)

టీ. అహం = నేను, సదసద్భేదహీనః = సదసద్భేదములేనివాడను; అస్మి = అగుచున్నాను, సంకల్పరహితోః = మనస్సులేనందున నిస్సంకల్పుడనగుచున్నాను, నానాత్మభేదహీనోః = మామాద్యుపాధులులేనందున నానాత్వభేదములేనివాడనగుచున్నాను, హృఖండానందవిగ్రహః = ఖర్బుఁగ్లానంద స్వరూపుడను. హి = నిశ్చయము.

తా॥ స్పష్టము.

‘బంధమోక్షవిహీనోస్మి శుద్ధంబ్రహ్మస్మిసోస్మ్యహం’ ౫౭

‘చిత్తాదిసర్వహీనోస్మి పరమోస్మిపరాత్పరః’ ౫౮

(సామ- ౨౯ మైత్రేయ; అ 3)

టీ. అహం = నేను, బంధమోక్షవిహీనః = బంధమోక్షములు లేనివాడను, అస్మి = అగుచున్నాను, శుద్ధం = శుద్ధమైన, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, అస్మి = అగుచున్నాను, సోః = ఆపరమాత్మనగుచున్నాను, చిత్తాది = చిత్తముమొదలైన, సర్వహీనః = సమస్తములేనివాడను, అస్మి = అగుచున్నాను, పరమోః = సర్వోత్కృష్టుడనగుచున్నాను, పరాత్పరః = పరమాత్మనగుచున్నాను.

తా॥ కర్తృత్వములేకయుండుటచే బంధమోక్షము లేనివాడను; నిస్సంగుడనగుటచే శుద్ధుడను భేదత్రయము లేమిచే చిత్తాదులు లేనివాడను.

‘సదావిచారరూపోస్మి నిర్విచారోస్మిసోస్మ్యహం’ ౫౯

‘ధ్యాత్వధ్యానవిహీనోస్మి ధ్యేయహీనోస్మిసోస్మ్యహం’ ౬౦

(సామ- ౨౯ మైత్రేయ- అ 3)

టీ. అహం = నేను, సదా = ఎల్లప్పుడు, విచారరూపోః = బ్రహ్మవిచార స్వరూపుడనగుచున్నాను, నిర్విచారోః = బ్రహ్మమగుటవలన విచారములేనివాడనగుచున్నాను, సోః = ఆపరమాత్మనగుచున్నాను, ధ్యాత్వధ్యానవిహీనః = అపరమాత్మనగుచున్నాను, అస్మి = అగుచున్నాను, ధ్యేయహీనోః =

శ్రేయము లేనివాడనగుచున్నాను, సః = అపరమాత్మను, అస్మి = అగుచున్నాను.

తా॥ స్వప్తము.

‘లఙ్కాలక్ష్యవిహీనోస్మి లయహీనరసోస్మ్యహం’ ౬౧

‘మాతృరూపవిహీనోస్మి మేయహీనశ్చివోస్మ్యహం’ ౬౨

(సామ; ౨౯ మైత్రీయ- అ ౩)

టీ. లఙ్కాలక్ష్యవిహీనః = లఙ్కాలక్ష్యములు లేనివాడను, అస్మి = అగుచున్నాను, అహం = నేను, లయహీనరసోస్మి = నాశములేని యనుభవస్వరూపుడనగుచున్నాను. ఆహం = నేను, మాతృరూపవిహీనః = ప్రమాతృ ప్రమాణములు లేనివాడను, అస్మి = అగుచున్నాను, మేయహీనః = మేయములేనివాడను, శివః = పరమాత్మను, అస్మి = అగుచున్నాను.

తా॥ కుంటునునితోగూడిన బుద్ధియందలి చిదాభాసుడు ప్రమాతృ యనబడును, చిదాభాసునితోగూడిన మనోస్మృతి ప్రమాణ మనబడును. ఘటాది విషయము ప్రమేయమనబడును. ప్రమేయముతోగూడిన ప్రమాణమందు విషయాకృతి గలుగుచున్నది. ఆవిషయమును ప్రమాతగ్రహించును. ప్రమేయమును ప్రమాణమును నిశ్చయించును.

‘స ర్వేంద్రియవిహీనోస్మి సర్వకర్మకృదవ్యహం’ ౬౩

‘ముదితాముదితాఖోస్మి సర్వమానఫలోస్మ్యహం’ ౬౪

(సామ; ౨౯ మైత్రీయ అ ౩)

టీ. అహం = నేను, సర్వకర్మకృదపి = సమస్తకర్మములు చేయుచున్నవాడనైనను, సర్వేంద్రియవిహీనోస్మి = సమస్తేంద్రియములు లేనివాడనగుచున్నాను, ముదితాముదితాఖ్యః = ‘ముదిత’ ‘అముదిత’ యను నామములు గలవాడను, సర్వమానఫలః = సమస్తమానమలయొక్క ఫలము, అస్మి = అగుచున్నాను.

తా॥ ఆత్మజ్ఞానులకు ముదితాస్వరూపముగను అజ్ఞానులకముదితాస్వరూపముగనుండును. సర్వేంద్రియవృత్తి విముఖములై యుండుటయే సర్వమానము. ఆసర్వమానఫలమే నేనగుచున్నాను.

‘షడ్వికారవిహీనోస్మి షట్కారహితోస్మ్యహం’ ౬౫

‘దేశకాలవిహీనోస్మి దిగంబరసుఖోస్మ్యహం’

౬౬

(సామ- ౨౯ మై య- ౮ 3)

టీ. అహం = నేను, షడ్వికారహీనోస్మి = షడ్భావవికారములు లేనివాడ నగుచున్నాను, షట్కోశరహితోస్మి = షట్కోశములు లేనివాడ నగుచున్నాను, దేశకాలవిహీనోస్మి = దేశకాలవిశేషములు లేనివాడనగుచున్నాను, అహం = నేను, దిగంబరసుఖః = దిగంబరసుఖముగలవాడను, అస్మి = అగుచున్నాను.

తా. అస్తి, జాయతే, వర్ధతే, పరిణమతే, అవక్షీయతే, వినశ్యతి, ఇవి షడ్భావవికారములు. ఇవి లేనివాడను. త్వక్కు, మాంసము, రుధిరము, స్నాయువు, మజ్జ, అస్థి, ఇవి షట్కోశములు. ఇవి లేనివాడను. దేశకాలవస్తు పరిచ్ఛేదములేమిచే ననంత్రుడను. దిగంబరునకు దేశాభిరూపముండమి సుఖమెక్కువగ నుండును. అనుభవే నేనగుచున్నాను.

‘అఖండాకాశరూపోస్మి స్యాఖండాకారమస్మ్యహమ్’

౬౭

‘ప్రపంచము క్తచిత్రోస్మి ప్రపంచరహితోస్మ్యహం’

౬౮

(సామ- ౨౯ మైత్రేయ- ౮ 3)

టీ. అహం = నేను, అఖండాకాశరూపః = చిదాకాశస్వరూపుడను, అస్మి = అగుచున్నాను, హి = నిశ్చయము, అఖండాకారం = అనంతస్వరూపము, అస్మి = అగుచున్నాను. ప్రపంచ = ప్రపంచవాసనచే, ముక్త = విడువబడిన, చిత్రః అస్మి = చిత్రముగలవాడ నగుచున్నాను. అహం = నేను, ప్రపంచరహితః = ప్రపంచము లేనివాడను, అస్మి = అగుచున్నాను.

తా. స్పష్టము.

‘సర్వప్రకాశరూపోస్మి చిన్మాత్రజ్యోతిరస్మ్యహం’

౬౯

‘కాలత్రయవిహీనోస్మి కామాదిరహితోస్మ్యహం’

౭౦

(సామ- ౨౯ మైత్రేయ- ౮ 3)

టీ. అహం = నేను, సర్వప్రకాశరూపః = అన్నిటియొక్క ప్రకాశమే స్వరూపముగా గలవాడను, (నూర్వాదిఘటాంత ప్రకాశస్వరూపుడను) అస్మి = అగుచున్నాను, చిన్మాత్రజ్యోతిః = చిన్మాత్రమైన ప్రకాశస్వరూపుడను, అస్మి =

అగుచున్నాను, కాలత్రయదిహీనః = మూడుకాలములు లేనివాడను, అస్మి = అగుచున్నాను, అహం = నేను, కామాదిరహితః = కామాదులు లేనివాడను, అస్మి = అగుచున్నాను.

తా॥ సూర్యుడు మొదలు ఘటముదాకగల పస్తువులయొక్క ప్రకాశమే నేను, నేను కేవల చిన్మాత్రానను కాలప్రదమును నేనిదిగనుండువాడను. కామము, రోషము, భయము, మోహము, ముగ్ధము, మాత్సర్యము, ఈ ఆరుగుణములు లేనివాడను.

ముక్తిహీనోస్మి ముక్తోస్మి మోక్షహీనోస్మి హంసదా” 20

గంతవ్యదేశహీనోస్మి గమనాదివివర్జితః” 21

(సామ- ౨౯ మైత్రేయ- అ 3)

టీ. అహం = నేను, సదా = ఎల్లప్పుడు, ముక్తిహీనః = ముక్తిలేనివాడను, అస్మి = అగుచున్నాను, ముక్తః = ముక్తుడను, అస్మి = అగుచున్నాను, మోక్షహీనోస్మి = మోక్షములేనివాడ నగుచున్నాను, గంతవ్యదేశహీనోస్మి = పోవుటకు తగిన దేశము లేనివాడనగుచున్నాను, గమనాదివివర్జితః = గమనములు లేనివాడను.

తా॥ స్వతస్సిద్ధముగ బద్ధుడనుగాను కావున ముక్తిలేనివాడను. అవిద్యాకాంతమై పిదప నాత్మజ్ఞానమున నవిద్య తొలగెనుగావున ముక్తుడను. ఏయపస్థయు లేనివాడను గావున మోక్షమును లేనివాడను. పరిపూర్ణుడనుగావున పోవుటకు చోటులేదు. నిరయపుడను గావున గమనాదిక్రియలు లేనివాడను.

సర్వదాసమరూపోస్మి శాంతోస్మి పురుషోత్తమః” 22

(సామ- ౨౯ మైత్రేయ అ 3)

చిదక్షరోహంసత్యోహం వాసుదేవోఽజరోఽమరః” 23

(కృ- య; 32 తేజోబిందు)

టీ. అహం = నేను, సర్వదా = ఎల్లప్పుడు, సమరూపః = సమరూపుడను, అస్మి = అగుచున్నాను, శాంతః = శాంతుడను, పురుషోత్తమః = పురుషోత్తముడను, అస్మి = అగుచున్నాను, చిత్ = జ్ఞానస్వరూపుడను, అక్షరః = కూటస్థుడను, అహం = నేను, సత్యః = కాలత్రయాబాధ్యుడను, వాసుదేవః = వాసుదేవుడను,

అజరః = జరలేనివాడను, అమరః = నాశములేనివాడను, అస్మి = అగుచున్నాను.
కనః = కనుగొను స్వభూతములను సమస్తభూతములందు తాను వసించువాడని వాసు
దేవ శబ్దమున కర్థము.

తా॥ స్పష్టము.

‘అసామేకాక్షరంబ్రహ్మ వాసుదేవాఖ్యమద్వయం’ 21

(అధర్వ- ౪3 నారదపరివ్రాజక- అ 3)

‘పరబ్రహ్మస్వరూపోహం పరమానందమస్మ్యహం’ 22

(కృ- య; 32 తేజోబిందు)

టీ. అహం = నేను, ఏకాక్షరం = ఓంకారస్వరూపమైన, బ్రహ్మ = బ్రహ్మ
మును, అద్వయం = అద్వితీయమైన, వాసుదేవాఖ్యం = వాసుదేవనామమైన, పర
బ్రహ్మస్వరూపః = పరబ్రహ్మస్వరూపుడను, అహం = నేను, పరమానందం = పర
మానందస్వరూపుడను, అస్మి = అగుచున్నాను.

తా॥ స్పష్టము.

‘కేవలంజ్ఞానరూపోహం కేవలం పరమోస్మ్యహం’ 22

‘కేవలంశాంతరూపోహం కేవలంచిన్మయోస్మ్యహం’ 23

(కృ- య; 32)ందు; అ 3)

టీ. అహం = నేను, కేవలం = ముగ, జ్ఞానరూపః = చిద్రూపుడను.
అహం = నేను, కేవలం = ముఖ్యముగ, పరమోస్మి = ఉత్కృష్టుడనగుచున్నాను,
అహం = నేను, కేవలం = ముఖ్యముగ, శాంతరూపః = శాంతాకారుడను, అహం =
నేను, కేవలం = ముఖ్యముగ, చిన్మయోస్మి = చిన్మయుడనగుచున్నాను.

తా॥ నేను కేవల ప్రత్యగాత్మను గావున, చిద్రూపుడను, శాంతు
డను, పరముడను, చిన్మయుడను.

‘కేవలంనిత్యరూపోహం కేవలంశాశ్వతోస్మ్యహం’ 24

‘కేవలంసత్త్విరూపోహమహం త్యక్తాహమస్మ్యహం’ 25

కృ- య; 32 తేజోబిందు; అ 3)

టీ. అహం = నేను, కేవలం = ముఖ్యముగ, నిత్యరూపః = నాశములేని
రూపముగలవాడను, అహం = నేను, కేవలం = ముఖ్యముగ, శాశ్వతోస్మి =
ఎప్పుడు నుండువాడనగుచున్నాను, కేవలం = ముఖ్యముగ, అహం = నేను, సత్త్వ

భూపః = కాలత్రయాభాగ్యమైన రూపముగలవాడను, ఆహం = నేను, త్యక్త = విడువబడిన, అహమస్మి = అహమస్మిగలవాడను.

తా॥ ప్రత్యగాత్మస్వరూపుడనగు నేను నిత్యుడను. శాశ్వతుడను. సత్యుడను. అహంభావములేనివాడను. (ఇచ్చట నిఁకొక 'అహం' ఎక్కువపడ్డది)

‘కేవలంతుర్వరూపోస్మి తుర్వాతీతోస్మి కేవలం’ ౧౧

‘కేవలాకారరూపోస్మి శుద్ధరూపోస్మ్యహమహం’ ౧౨

(కృ- య; 32 తేజోబిందు; అ 3)

టీ. ఆహం = నేను, సహ = ఎల్లప్పుడు, కేవలం = ముఖ్యముగ తుర్వరూపోస్మి = తురీయస్వరూపుడనగుచున్నాను. కేవలం = ముఖ్యముగ, తుర్వాతీతః = తుర్వాతీతుడను. అస్మి = అగుచున్నాను, కేవలాకారరూపోస్మి = అద్వితీయాకారమే రూపముగా గలవాడనగుచున్నాను. శుద్ధరూపోస్మి = శుద్ధరూపుడనగుచున్నాను

తా॥ జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులకు సాక్షి నగుటచే దురీయుడను. కేవల పరబ్రహ్మనగుటచే దురీయాతీతుడను. అద్వితీయుడనగుట చేతను నిస్సంగుడను. అందుచే బరిశుద్ధుడను.

‘నిర్వికల్పస్వరూపోస్మి నిరీహాస్మి నిరామయః’ ౧౩

అపరిచ్ఛిన్నరూపోస్మి హ్యనంతానందరూపవాన్’ ౧౪

(కృ- య; 32 తేజోబిందు అ 3)

టీ. నిర్వికల్పస్వరూపః = నిర్వికల్పస్వరూపుడను, అస్మి = అగుచున్నాను. నిరీహాస్మి = ఇచ్చలేనివాడనగుచున్నాను, అపరిచ్ఛిన్నరూపః = అక్రమింపబడని రూపముగలవాడను, అస్మి = అగుచున్నాను. అనంతానందరూపవాన్ = అనంతానంద రూపవంతుడను.

తా॥ స్పష్టము.

‘ఆత్మారామస్వరూపోస్మి హ్యహమాత్మానదాశీవః’ ౧౫

‘ఆదిమధ్యాంతేశూన్యోస్మి హ్యకాశసదృశోస్మ్యహం’ ౧౬

(కృ- య; 32 తేజోబిందు అ 3)

టీ. ఆహం = నేను, ఆత్మారామస్వరూపః = ఆత్మయందేరమింపు రూపము

గలవాడను, అస్మి = అగుచున్నాను. అత్మా = ప్రత్యగాత్మను, సదాశివః = సదాశివుడను. ఆదిమధ్యాంతరూప్యః- ఆదిమధ్యాంతములు లేనివాడను, అస్మి = అగుచున్నాను, అహం = నేను, అకాశసదృశః = అకాశతుల్యుడను, అస్మి = అగుచున్నాను.

తా|| స్పష్టము.

‘నిత్యశుద్ధచిదానంద స్వత్తామాతోహమవ్యయః’ ౮-2

‘నిత్యశుద్ధచిదానంద స్వత్తామాతోహమవ్యయః’ ౮-౩

(కృ- య; 32 తేజోబిందు; అ 3)

టీ. అహం = నేను, నిత్యశుద్ధచిదానందః, నిత్య = నాశములేని, శుద్ధ = స్వచ్ఛమైన, చిదానందః = జ్ఞానానంద స్వరూపుడను, స్వత్తామాత్రః = సదాశివుడను; అవ్యయః = నాశములేనివాడను, అహం = నేను, నిత్యశుద్ధ = మాయా యోగములేనందున నెప్పుడు బరిశుద్ధమైన, విశుద్ధ = అవిద్యనశించినందున స్వచ్ఛమైన, ఏక = ముఖ్యమైన, సచ్చిదానందం = సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపుడను, అస్మి = అగుచున్నాను.

తా|| అవిద్యనశించినందున సచ్చిదానంద స్వరూపమైన ప్రత్యగాత్మ నగుచున్నాను. అని తాత్పర్యము.

‘భూమానందస్వరూపోహం భాషాహీనోస్మ్యహంసదా’ ౮-౪

‘సర్వాధిష్ఠానరూపోస్మి సర్వదాచిద్భనోస్మ్యహం’ ౯-౦

(కృ- య; 32 తేజోబిందు; అ 3)

టీ. అహం = నేను, భూమానంద స్వరూపః = సాంద్రానంద స్వరూపుడను, అహం = నేను, సదా = ఎల్లప్పుడును, భాషాహీనోస్మి = వాగాడింద్రియములు లేనివాడనగుచున్నాను, సర్వాధిష్ఠానరూపః = సకలజగత్తున కధిష్ఠానమైనవాడను, అస్మి = అగుచున్నాను. అహం = నేను, సర్వదా = ఎల్లప్పుడును, చిద్భనః = జ్ఞానఘనుడను, అస్మి = అగుచున్నాను.

తా|| స్పష్టము.

‘చిత్తవృత్తివిహీనోహం చిదాత్మైకరసోస్మ్యహం’ ౯-౧

.అహంబ్రహ్మైవసర్వం స్యాదహంచైతన్యమేవహి' ౯౨

(కృ- య; 32 తేజోబిందు; అ 3)

టి. అహం = నేను; చిత్తవృత్తివిహీనః = చిత్తవృత్తులు లేనివాడను;
అహం = నేను; చిదాత్మ = జ్ఞానస్వరూపముగు నాత్మయొక్క; ఏక = ముఖ్యమైన;
రసః = అనుభవముగలవాడను; అస్మి = అగుచున్నాను; అహం = నేను; సర్వం =
సమస్తమును; బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమే; స్యాత్ = అగునును; అహం = నేను; చైతన్యమేన = చైతన్యమే.

తా|| ప్రమాణము, విపర్యయము, వికల్పము, నిద్ర, స్మృతియని
చిత్తవృత్తులు విధములు. ప్రత్యక్షము, అనుమానము, శబ్దము,
అని ప్రమాణము మూడువిధములు. ఒకరు చెప్పినను చెప్పకయున్నను,
దనంతట దనకు వస్తుస్వరూపముతోచుట ప్రత్యక్షము. (ఇంద్రియార్థ
సన్నికర్షణస్వజ్ఞానము ప్రత్యక్షము. ఇంద్రియార్థ సంయోగమువలన
పుట్టిన జ్ఞానము ప్రత్యక్షము) పొగనుచూచి యగ్నిజూడకయున్నను
నగ్నిగలదని నిశ్చయించినట్లు కార్యమునుబట్టి కారణమున్నది అని
యోఁగుట యనుమానము (వ్యాప్తివిశిష్టవత్కర్మతాజ్ఞానము పరా
మర్శము) పరామర్శజన్యజ్ఞానమనుమితిః పరామర్శవలన గలిగిన
జ్ఞాన మనుమితి. అనుమితికరణమనుమానం తత్కరణ మనుమా
నము. పర్వతమందలి పొగనుచూచి పర్వతమగ్ని గలదనుట యను
మానము. వేదవాక్యము గురువాక్యము మొదలైనవానిని నమ్ముట
శబ్దము. (ఆప్తవాక్యంశబ్దం' ఆప్తస్తుయధార్థవత్తా' ఆప్తవాక్యము
శబ్దము. ఆప్తప్రాయధార్థవాది) ఇది యంతయు బ్రహ్మాణవృత్తి విప
ర్యయోమిధ్యాజ్ఞాన మతద్రూప్రప్రతిష్ఠితం' అను పతంజలిసూత్రమున
ద్రూపదా జూచి పామనుకొను నట్లొక దానిజూచి మఱియొకటియని తల
చుట విపర్యయము. శబ్దజ్ఞానానుపాతీవస్తుశూన్యోవికల్పః' అను సూత్ర
మున శబ్దజ్ఞానానుపాతమైనను వస్తుశూన్యమగుట వికల్పము. రాయి
నవ్వెనను నప్పుడు శబ్దార్థమువలన బోధపడినను నిజముగ నట్లులేదు.
ఇట్టిబోధయే (వృత్తియే) వికల్పము. అభావప్రత్యయాలంబనావృత్తి

ర్నిదా), అనునట్లు విషయజ్ఞానములులేక సర్వేంద్రియములు ముకుళించుట నిద్ర. అనుభూతవిషయానం ప్రమోషస్మృతిః, అనుభవించిన విషయములను స్మరణమునకుదెచ్చి కొనుట స్మృతి. ఈవృత్తులువైరాగ్యమునను బ్రహ్మజ్ఞానమునను సశించును. నేనీవృత్తులు లేనివాడనని యభిప్రాయము.

‘అహమేవాహమేవాస్మి భూమాకారస్వరూపవాన్, ౯౩

‘అహమేవమహానాత్మాహ్య హమేవపగాత్పరః’ ౯౪

(కృ- య; 32 తేజోబిందు’ అ 3)

టీ. అహం = ‘అహం’ శబ్దవాచ్యమైన జీవునిగాఁబోయ నేను, అహమేవ = ‘అహం’ శబ్దలక్ష్యమైన పరమాత్మనే (ప్రత్యగాత్మనే) అస్మి = అగుచున్నాను, భూమాకారస్వరూపవాన్ = పరమాకార స్వరూపవంతుడను, అహమేవ = నేనే, మహా = ఘనమైన, ఆత్మా = అత్మను, అహమేవ = నేనే, పరాత్పరః = పరమాత్మను.

తా|| స్వప్తము.

‘అహమన్యవదా భామి హ్యహమేవశరీరవాన్, ౯౫

అహంశిష్యవదా భామి హ్యహం లోకత్రయాశ్రయః’ ౯౬

(కృ- య; 32 తేజోబిందు; అ 3)

టీ. అహం = ప్రత్యగాత్మస్వరూపుడనగు నేను, అన్యవత్ = చిదాభాసుడైన జీవునివలె, అభామిహి = లోచించుచున్నాను, అహమేవ = ప్రత్యగాత్మనగు నేనే, శరీరవాన్ = ఘటమువంటి శరీరముగల వాడను, అహం = గురుస్వరూపుడనగు నేనే, శిష్యవత్ = ముముక్షువగు శిష్యునివలె, అభామి = లోచించుచున్నాను, అహం = నేను, లోకత్రయాశ్రయః, లోకత్రయ = మూడులోకములకు, ఆశ్రయః = ఆధారమైన స్థానమును.

తా|| ఒక్క యాకాశమే మహాకాశమనియు, మేఘకాశమనియు, ఘటకాశమనియు, జలకాశమనియు, నాలుగువిధములుగ నుపాధులబట్టి చెప్పబడునట్లు, బ్రహ్మమే బ్రహ్మమనియు, నీశ్వరుడనియు, గూటస్థుడనియును, జీవుడనియు, నుపాధులబట్టి నాలుగు విధములుగఁ జెప్పబడును. అంతటను వ్యాపించి యనంతమైయున్నది యాకా

శము, అట్టిదే బ్రహ్మమును, మేఘమండలమందు ఘనీభవించిన నీట బ్రతిఫలించిన యాకాశము మేఘాకాశము, అట్టివాఁడీశ్వరుఁడు, మాయయందు ప్రతిబింబించిన బ్రహ్మము, ఘటమందున్న మహాకాశము ఘటాకాశమనఁబడును. అట్టివాఁడు కూటస్థుఁడు (ఘటమువంటి స్థూలనూత్నోత్కమైన శరీరమున కాధారుఁడు) అతఁడే ప్రత్యగాత్మ యనియఁ జెప్పబడును, ఘటమందలి నీట బ్రతిబింబించు నాకాశము జలాకాశ మనఁబడును. అట్టివాఁడే బీవుఁడు (కూటస్థునియందునవిద్యచే గల్పింపఁబడిన యంతఃకరణమున బ్రతిబింబించిన కూటస్థుడై తన్మయు) నీటివలన ఘటాకాశమును మఱుగుపఱచి జలాకాశముతానే పైకి కనుపడునట్లు తన కాధారుఁడైన కూటస్థుని విడిచి యంతఃకరణ వృత్తులతో జీవుఁడే నేను నేనని పైకిగనపడుచున్నాఁడు. కూటస్థుఁడు మఱుగుపడుటయు బీవుఁడు పైకి గనపడుటయు సన్యోన్యాభ్యాసమనఁబడును. వాస్తవమున జలాకాశ మసత్యమై ఘటాకాశము సత్యమైనను జలాకాశమే కనుపడునట్లు సత్యమైన 'యహం' శబ్దలక్ష్యమైన కూటస్థుఁడు మఱుగుపడి యసత్యమైన 'యహం' శబ్దవాచ్యుడైన బీవుఁడు పైకిగనఁబడుటచే, అహమన్యసదాభామి, యని చెప్పఁబడెను. అజ్ఞానికి కూటస్థుఁడు తోచకయుండుట యవిద్య. కూటస్థుఁడు కలఁడని విద్వాంసులు చెప్పినను, తోచకయుండుట 'యావృత్తి' తాను బీవుడని తోచుట, విశేషశక్తి ఈయవిద్య తత్వజ్ఞానికుండును కావున, నతనికి జీవత్వము మిథ్యగను దాను కూటస్థుఁడనియఁ దోచును. అట్లుతోచుటయే, విద్యయనియు జ్ఞానమనియు చెప్పఁబడును. అట్టి జ్ఞానమున నవిద్యనశించునుగాని, క్షరములైన కర్మానులు నశింపవు. ఈజ్ఞానము పరోక్షమనియు నపరోక్షమనియు రెండునిధములు. గురుబోధమునను యుక్తిని కూటస్థుఁడుగలఁడని యెఱుంగుట పరోక్షజ్ఞానము, తానే కూటస్థుఁడని యెఱుగుట యపరోక్షజ్ఞానము, అపరోక్షజ్ఞానికి తెలియఁదగినది యిఁక యుండదు. పొందఁదగిన లాభము మఱియుండదు. అపరోక్షజ్ఞానమున నవిద్య నశింపగ మోక్షము గలుగుచున్నది.

అహంకాలత్రయాతీతో హ్యహంవేదైరుపాసితః.

.అహంశాస్త్రేణనిర్ణీతో హ్యహంచిత్రేవ్యవస్థితః' ౯౮
(కృ- య; 32 తేజోబిందు- అ 3)

టీ. అహం = కూటస్థ బ్రహ్మమును నేను; కాలత్రయాతీతోహి = మూడు కాలముల కతీతుడను; అహం = నేను, వేదైః = వేదములచేత; ఉపానితః = ఉపాసింపబడువాడను; అహం = నేను, శాస్త్రేణ = శాస్త్రముచేత, నిర్ణీతోహి = నిర్ణయింపబడువాడను; అహం = నేను, చిత్రే = చిత్రమును; వ్యవస్థితః = ఉండువాడను.

తా॥ కూటస్థుడై బ్రహ్మమును నేను, మూడుకాలముల కతీతుడను. వేదములచే నుచుండువాడను, చిత్రవృత్తిసాక్షిగనున్నవాడను.

.అనందఘనవహం అహంబ్రహ్మస్మి కేవలం' ౯౯
'అత్యనాత్మసిత్యస్తోస్మి శ్యామాపోహ్యహమవ్యయః' ౧౦౦
(కృ- య; 32 తేజోబిందు; అ 3)

టీ. అహం = నేను; అనందఘనవహం = అనందఘనుడనే; అహం = నేను; బ్రహ్మస్మి = బ్రహ్మనగుచున్నాను; కేవలం = ముఖ్యముగ; అత్యనా = అత్యంత; అత్యని = అత్యయము; త్యస్తోస్మివా = తృప్తిబొందిన వాడనగుచున్నాను; అయాపహి = రూపములేనివాడను; అహం = నేను; అవ్యయః = నాశములేనివాడను.

తా॥ సుషుప్తియందలి యానందమితర విషయములతో మిశ్రమముగాక యున్నందున నానందఘనమనబడును. (ఘనీభవించిన యానందము) అయూనంద ఘనమే నేను. నిత్యతృప్తుడను. కేవల బ్రహ్మమును.

.అకాశాదపినూత్మోహ మాద్యంతాభావవాసహం' ౧౦౧
'సత్తామాత్రస్వరూపోహం శుద్ధమోక్షస్వరూపవాన్' ౧౦౨
(కృ- య; 32 తేజోబిందు; అ 3)

టీ. అహం = నేను, అకాశాదపి = అకాశముకన్నను; నూత్మః = నూత్ముమైనవాడను; అహం = నేను; అద్యంతాభావవాన్ = అద్యంతములులేనివాడను; అహం = నేను; సత్తామాత్ర స్వరూపః = సమస్తవస్తువులకు సత్తను; శుద్ధమోక్ష స్వరూపవాన్ = కేవలమోక్ష స్వరూపుడను.

తా॥ స్పష్టము.

సత్యానందస్వరూపోహం జ్ఞానానందఘరోస్మ్యహం, ౧౦౩

నామరూపవిముక్తోహ మహామానందోగ్రహః' ౧౦౪

(కృ- య; 32 తేజోబిందు; అ 3)

టీ. అహం = నేను; సత్యానందస్వరూపః = సత్యానంద స్వరూపుడను;
అహం = నేను; జ్ఞానానందఘనః = చిదానందఘనఁడను; అస్మి = అగుచున్నాను;
అహం = నేను; నామరూపవిముక్తః = నామరూపములనుండి విడువబడినవాడను;
అహం = నేను; ఆనందవిగ్రహః = ఆనందస్వరూపుడను.

తా॥ స్పష్టము.

అదిచైతన్యమాత్తోహ మఖండైకరసోస్మ్యహం, ౧౦౫

సర్వత్రిపుల్లరరూపోహం పరామృతరసోస్మ్యహం, ౧౦౬

(కృ- య; 32 తేజోబిందు; అ 3)

టీ. అహం = నేను, అదిచైతన్యమాత్రిః = మాయాబృంధమునకు ముందు
న్న బ్రహ్మమును; అహం = నేను, అఖండైకరసః = అఖండబ్రహ్మనుభవము గల
వాడను, అస్మి = అగుచున్నాను; అహం = నేను, సర్వత్రిపుల్లరరూపః = అంత
టను నిండియున్న స్వరూపముగలవాడను; అహం = నేను, పరామృతరసః = ఉత్కృ
ష్టమైన కైవల్యస్వరూపుడను, అస్మి = అగుచున్నాను.

తా॥ నేను శుద్ధబ్రహ్మమును, సర్వవ్యాపకుడను, అమృత స్వరూ
పుడను, అఖండ బ్రహ్మనుభవము గలవాడను.

ఏకమేవాద్వితీయం సద్బ్రహ్మైవాహంససంశయః' ౧౦౭

అహమేవపరంబ్రహ్మ హ్యహమేవగురోద్ధరుః' ౧౦౮

(కృ- య; 32 తేజోబిందు; అ 3)

టీ. అహం = నేను; ఏకమేవ = ఒక్కటియేయైనదియును; అద్వితీయం =
రెండవదిలేనిదియునగు; సత్ = సద్వస్తువైన; బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమునే; ససంశ
యః = సంశయములేదు; అహమేవ = నేనే; పరం = ఉత్కృష్టమైన; బ్రహ్మహి =
బ్రహ్మమును; అహమేవ = నేనే, గురోః = గురువునకు, గురుః = గురువును.

తా॥ సృష్టికిముందు సజాతీయ విజాతీయ స్వగతభేదములేని సద్వ
స్తువైన బ్రహ్మముగలదో, యాబ్రహ్మమే నేను; ఎల్లవారికిని

గురువు బ్రహ్మముగావున సర్వేపామపి గురుఃకాలేనానవచ్ఛేదాత్, అను మాత్రమువలన నేనే గురువులకు గురువును.

.సర్వజ్ఞానప్రకాశోస్మి ముఖ్యవిజ్ఞానవిగ్రహః' ౧౦౯

.తుర్యాతుర్యప్రకాశోశ్చ తుర్యాతుర్యవివర్జితః' ౧౧౦

(కృ- య; 32 తేజోబిందు; అ ౫)

టీ. సర్వజ్ఞానప్రకాశః, సర్వజ్ఞాన = సర్వజ్ఞత్వముచేత, ప్రకాశః = ప్రకాశించువాడను, అస్మి = అనుచున్నాను, ముఖ్యవిజ్ఞానవిగ్రహః, ముఖ్య = ముఖ్యమైన, విజ్ఞాన = ఆత్మానుభవజ్ఞానమే, విగ్రహః = రూపముగలవాడను, తుర్య = జాగ్రత్స్వప్నకుషుప్తలంఘన విలక్షణమైన స్థితియందు, ఆతుర్య = జాగ్రత్స్వప్నకుషుప్తలంఘన, ప్రకాశః = ప్రకాశించువాడను, అస్మి = అనుచున్నాను, తుర్యాతుర్యవివర్జితః = తుర్యాతుర్యములు లేనివాడను.

తా॥ తుర్యమందు సతుర్యమందు బ్రకాశించువాడను. తుర్యాతుర్యములు లేనివాడను; దేశేంద్రియములులేమిచే తుర్యములేనివాడను' తుర్యములేమిచే సతుర్యములేనివాడను.

.దృశిస్వరూపం గగనోపమం పరంసకృద్విభాతంత్వజమేకమక్షరం

.అలేపకంసర్వగతం యదద్యయం తదేవచాహం సకలంవిముక్తం,

(శు- య; ౧౦౮ ముక్తిక; అ ౨)

టీ. దృశిస్వరూపం = దృశ్యరూపమైనదియు, గగనోపమం = ఆకాశమువంటిదియు, పరం = ప్రకృతికిపరమైనదియు, సకృద్విభాతంతు = సదాదిత్యివృత్తులులేక ప్రకాశించునదియు, అజం = పుట్టుకలేనిదియు, ఏకం = ఒక్కటియైనదియు, అక్షరం = నాశములేనిదియు, అలేపకం = నిరంజనమైనదియు, సర్వగతం = సమస్తమున సున్నదియును, అద్యయం = అద్యతీయమైనదియు, యత్ = ఏద్రహ్మమో, సకలం = సమస్తరూపమైనదియు, విముక్తం = మాయాముక్తమునగు, తదేవచ = అబ్రహ్మమే, అహం = నేను.

తా॥ సర్వసాక్షియు సక్షరము నిరంజనమునగు బ్రహ్మమే నేను.

.అహంబ్రహ్మస్మిమంత్రోయం జన్మపాపవివాశయేత్' ౧౧3

.అహంబ్రహ్మస్మిమంత్రోయం భేదబుద్ధివివాశయేత్' ౧౧౪

(శు- య; 32 తేజోబిందు; అ 3)

టీ. అహంబ్రహ్మస్మి = 'అహంబ్రహ్మస్మి'యను, అమృతమునందు. ఈమంత్రము, జన్మపాపం = జన్మమునకు పోతు వైన కర్మస్వరూపమును పాపమును, వినాశయేత్ = నశింపజేయును, అహంబ్రహ్మస్మి = 'అహంబ్రహ్మస్మి' యను, అయంమంత్రః = ఈమంత్రము, భేదబుద్ధిం = జగజ్జీవేశ్వరాది భేదబుద్ధిని, వినాశయేత్ = నశింపజేయును.

తా|| 'అహంబ్రహ్మస్మి' యను మంత్రము సమస్త కర్మములను నశింపజేయును గాన నామంత్రోపాసనమున జన్మరాహిత్యముగను. జగజ్జీవేశ్వరాది భేదము నశించునుగాన. నామంత్రోపాసనమున సమస్తమును బ్రహ్మమని తోచును. సమత్వము గలుగును.

అహంబ్రహ్మస్మిమంత్రోయం కొటిదోషంవి నాశయేత్' ౧౧౧౬

అహంబ్రహ్మస్మిమంత్రోయం జ్ఞానానందంప్రయచ్ఛతి' ౧౧౧౭

(కృ- య; 32 తేజోబిందు; అ 3)

టీ. అహంబ్రహ్మస్మి మంత్రోయం = 'అహంబ్రహ్మస్మి' యను నీమంత్రము, కొటిదోషం = కొటిదోషములను, వినాశయేత్ = నశింపజేయును, జ్ఞానానందం = జ్ఞానానందస్వరూప కైరల్యమును, ప్రయచ్ఛతి = కూర్చును.

తా|| స్మృప్తము.

సర్వమంత్రాన్ సముత్సృజ్య ఏతన్మంత్రంసమభ్యసేత్' ౧౧౧౮

సద్యోమోక్షమవాప్నోతి నాస్తిసందేహమణ్ఘపి' ౧౧౧౯

(కృ- య; 32 తేజోబిందు; అ 3)

టీ. సర్వమంత్రాన్ = సమస్తమంత్రములను, సముత్సృజ్య = విడిచి, ఏతన్మంత్రం = ఈమంత్రమును, సమభ్యసేత్ = అభ్యసింపవలెను. సద్యః = వెంటనే, మోక్షం = మోక్షమును, అవాప్నోతి = పొందుచున్నాడు, సందేహం = సంశయము, అణ్ఘపి = అణచివేసెను, నాస్తి = లేదు.

తా|| చిత్తభ్రమకారకములైన యితరమంత్రము లన్నిటిని విడిచి ఈయహం బ్రహ్మస్మియను మంత్రము నుపాశించినవెంటనే మోక్షము గలుగును. సందేహము కొంచెమునులేదు. తానే బ్రహ్మమను నవరోక్షజ్ఞానము గలుగుటయే యీమంత్రజపము. తాను బ్రహ్మముగావున బ్రహ్మలక్షణము లన్నియు దనకే గలిగెనని స్వానుభూతి వాక్య

ముల జెప్పబడినను, చెప్పినదానినే మఱచి జెప్పటచే బునశ్చక్తితోప
మనరాదు. ఈవాక్యము లొక్కొక్క యపనిపత్తునుండి యేర్పడచి
వ్రాయబడినవి. కావున సర్వోపనిపత్తులిట్లెకీ ధవించినవని తెలియవలెను.

ఇతి సార్థాంతిక స్వానుభూతి వాక్యాన్యస్తా దశో త్తరశతం.

ఇట్లు సార్థాంతిక స్వానుభూతి వాక్యములు నూటపను నెనిమిది.

ఇతి నవమం ప్రకరణము సమాప్తము.

ఓ.వ.

పర బ్రహ్మ జేసమః.

౧౦. సమాధివాక్య ప్రకరణము.

జీవాత్మపరమాత్మైక్యా వస్థాత్రిపుటిరహితా

పరమానందస్వరూపా శుద్ధచైతన్యాత్మికాసమాధిః ౧

(అధర్వ- గీ. ౮ శాండిల్య; అ ౧)

టీ. జీవాత్మపరమాత్మైక్యవస్థా = జీవాత్మపరమాత్మ లివ్యుత్తమ నైక్య
మగువస్థయు, త్రిపుటిరహితా = ధ్యానము, భ్యేయము, ధ్యాత, యను త్రిపుటి
లేనిదియు, పరమానందస్వరూపా = ఉత్కృష్టానందమే స్వరూపముగాగలిగియు,
శుద్ధచైతన్యాత్మికా = మాయావిద్యుల సంబంధములేని శుద్ధచైతన్య స్వరూపమైన
దియు, సమాధిః = సమాధియనబడును.

తా|| ధ్యానసమయమున నిది ధ్యానము. నేను ధ్యానించుచున్నా
ను. ఇది ధ్యానింపబడునది, యను భేదజ్ఞానములేని స్థితిసమాధి. అట్టి
సమాధియందు జగజ్జీవేశ్వరాది భేదబుద్ధియుండదు. ఇంద్రియ సంబం
ధముగాని యుత్కృష్టానందము గలుగును. సుషుప్తియందే జీవేశ్వర
భేదబుద్ధిలేకయుండుట, దుఃఖములేని కేవలసుఖమే స్ఫురించుట, మొట్ట

వారికి దెలిసియున్నది. ఇంక తురీయమైన సమాధిదశయందు జెప్ప నేల అనుభవజ్ఞులకే దెలియవలయునని తాత్పర్యము.

‘ధ్యాత్వధ్యానేవిహాయ నివాతస్థితిదీపవద్ధ్యే యైకగోచరంచిత్రం సమాధిః’

(శు- య; గో. పైంగల; అ 3)

టీ. ధ్యాత్వధ్యానే = ధ్యానించువానిని ధ్యానమును, విహాయ = విడిచి, నివాతస్థితిదీపవత్, నివాతస్థితి = వాయుప్రచారము లేనిస్థితియునగును, దీపవత్ = దీపమువలె, ధ్యేయైకగోచరం = ధ్యానింపబడుచున్న బ్రహ్మమే ముఖ్యముగ గోచరముగనున్న, చిత్రం = చిత్రము, సమాధిః = సమాధియనబడును.

తా|| ధ్యానము ధ్యాత యను వృత్తిలేక ధ్యేయమైన బ్రహ్మ స్వరూపమొందిన చిత్రమే సమాధి. భృమరకీటవ్యాయమున ధ్యానింపగ జిత్రమే బ్రహ్మకారమొందును. అదియే సమాధియనబడును.

‘మనఃప్రచారశూన్యం పరమాత్మనిలీనంభవతి’ 3

(శు- య; రు. మండలబ్రాహ్మణ; బా 3)

టీ. ప్రచారశూన్యం = కామాదివికారములేని, మనః = మనస్సు, పరమాత్మని = పరమాత్మయందు, లీనం = ఐక్యము, భవతి = అగుచున్నది

తా|| మూలీన్యములేని యుష్పగడ్డనీట నైక్యమానట్లు కామాది వికారములేని స్వచ్ఛమైనమనస్సు, పరమాత్మయందైక్యమగుచున్నది. ఆయైక్యమే సమాధియనబడును.

‘ప్రాప్తేజ్ఞానేనవిజ్ఞానే జ్ఞేయేచపరమాత్మని

హృదిసమ్యక్స్థితే దేహేలబ్ధశాంతిపదంగతే

తదాప్రభామనోబుద్ధి శూన్యంభవతి’

(శు- య; గో. పైంగల; అ ౪)

టీ. జ్ఞానేన = కాస్త్రజ్ఞానముచేత, విజ్ఞానే = అనుభవజ్ఞానము, ప్రాప్తే = ప్రాప్తించుచుండగా, జ్ఞేయేచ = తెలియదగిన పరమాత్మ హృది = హృదయమందు, సమ్యక్స్థితే = సుస్థితిముగనుండగ, దేహే = దేహము, లబ్ధశాంతిపదంగతే = అభిమానము విడువగా గలిగినశాంతిస్థితిని బొందియుండగా, తదా = అప్పుడు, ప్రభామనోబుద్ధి శూన్యం = బాగ్రత్సర్వమునుఘట్టలు లేకపోవుట, భవతి = అగుచున్నది.

తా॥ శాస్త్రగురూపదేశముల వలన సనుభవజ్ఞానము గలుగఁగా
బరమాత్మ స్వరూపము ప్రత్యక్షమగుచుండ దేహభిమానము నశింప
శాంతిగలుగఁగా జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తిరూపమైన యహంకారము నశిం
చును. అదియే సమాధిశోభితాదీంద్రియములచే శబ్దాదిబాహ్యవిష
యములను గ్రహించుచున్న పూర్ణాహంకారము ప్రభయనియు, జాగ్ర
దవస్థయనియు జెప్పఁబడును. సంకల్పముతోగూడిన యహంకారము
యొక్క యర్థప్రభవనస్సనియు, స్వస్థమనియు జెప్పఁబడును. విషయ
ములను గ్రహింపక సంకల్పములులేక ముకుళించియున్న యహంకారము
బుద్ధియనియు సుషుప్తియనియు జెప్పఁబడును. ఇట్టి జాగ్రత్స్వప్నసుషు
ప్తిరూపమయిన ప్రభావనోబుద్ధివికారములు లేకయుండుట సమాధి
యనఁబడును.

పాణిజాపానయోరై క్యం కృత్వాధృతకుంభకోనా సాగ్నిదర్శన
దృఢభావనయాద్వికరాంగులీఖిష్ణణ్మఖికరణేనప్రణవ
ధ్వనినిశమ్య మనస్తత్త్రీనంభవతి ॥
(శు- య; ర౮ మండలబ్రాహ్మణ; బ్రా ౨)

టీ. పాణిజాపానయోః = పాణిజాపానములకు, ఐక్యంకృత్వా = ఐక్యము
జేసి, ధృతకుంభకః = కుంభకమును ధరించినవాడై, నాసాగ్నిదర్శనః = ముక్కు
కొనజూచుటందలి, దృఢభావనయా = దృఢాభ్యాసముచేతను, ద్వికరాంగులీఖిః =
రెండుచేతుల వ్రేళ్ల చేతను, ఖణ్మఖికరణేన = ఖణ్మఖిగా జేయుటచేతను (రెండు
బొటనప్రోళ్ళచేతను శ్రవణరంధ్రములను, రెండుచూపుడుప్రోళ్ళచేతను నేత్రములను,
రెండునడిమిప్రోళ్ళచేతను నాసావివరములను, మూయుట ఖణ్మఖికరణము. ఇదియే
ఖణ్మఖిముద్ర. నాసాగ్రముజూచుట భూచరీముద్ర ఈరెండుముద్రలచేతను) గలిగిన,
ప్రణవధ్వనిం = ప్రణవనాదమును, నిశమ్య = విని, మనః = మనస్సు, తత్త్రీ = అనాద
మందు, లీనంభవతి = లయమగుచున్నది.

తా॥ ఊపిరితీయుగాలి పాణివాయువు, ఊపిరివిడుచుగాలి యపాన
వాయువు. ఈరెండు గలియుట కుంభకము. ఊపిరిదీయుట పూరకము;
విడుచుట రేచకము, రేచకపూరకములేనిస్థితియే కుంభకము. మూల

జాలంధరధ్యాన బంధములచే నపానమును గుడమునుండి యాకర్షించి పాణిమున గలిపి అభ్యాసమున శేచకపూరకములను నిలుపవలెను. అప్పుడు కుంభకమున వాయువు సుషుమ్నాడిని జరించును. అట్టికుంభకమున భూచరీముద్రనైన మృగభీముద్రనైన గణించియుండ ననాహత చక్రమునుండి ప్రణవనాదము బయలుపడెడును. ఆధ్వనిని వినుచు మనస్సు లయమునొందును. ఇదియే లయయోగము. దీనిచే సమాధి గలుగును. ఈయభ్యాసము గురుకృపచే జేయవలయునుగాని కేవల శాస్త్రమున జేయగూడదు.

పయస్రవానంతరం ధేనుస్త నక్షీరమివసర్వేంద్రియవర్గే పరి
నష్టే మనోనాశోభవతి' ౨

(సామ- ౪౮ మండల బ్రాహ్మణ; బ్రా 3)

టీ. పయస్రవానంతరం = పాలుకాకిన తరువాత (పొదుగునుండి పితుక బడిన పిదప) ధేనుస్తనక్షీరమివ = ఆవుపొదుగులోనిపాలవలె, సర్వేంద్రియవర్గే = దశేంద్రియములును, పరినష్టే = తమవృత్తులువిడిచి నశించుచుండగా, మనోనాశః = మనస్సుయొక్కనాశము, భవతి = అగుచున్నది.

తా|| పాలు పితికిన దరువాత శూన్యమై పొదుగుండునట్లు సకలేంద్రియములు వృత్తివిముఖములై నష్టమగుచుండగా మనస్సు నశించును. సంకల్పాత్మకమగు మనస్సునశించుటయే యమనస్కము. అదియే సమాధియనబడును.

యదాపంచావత్థిష్ఠస్తే జ్ఞానానిమనసాసహా ౨
'బుద్ధిశ్చనవిచేష్ఠంతి తామాహుఃపరమాంగతిం' ౩

(కృ- య; 3 కథ; అ ౨; వల్లి ౬)

టీ. యదా = ఎప్పుడు, మనసాసహా = మనస్సుతోగూడ, పంచజ్ఞానాని = జ్ఞానేంద్రియములై దును, బుద్ధిశ్చ = బుద్ధియును, నవిచేష్ఠంతి = తమపనులుచేయనివై, అవత్థిష్ఠంతి = స్వస్వరూపముగ నున్నవియునునో, తాం = అట్టిస్థితిని, పరమాం = ఉత్కృష్టమైన, గతిం = గతినిగా (సమాధియని) అహుః = చెప్పుదురు.

తా|| బుద్ధి యహంకారమును విడచి మనస్సుసంకల్పములను విడచి

ఇంద్రియములు విషయములకు బోవుట విడిచి ఎప్పుడు పరమాత్మ
యందు లీనమగునో యాస్థితియే సమాధి యనఁబడును. అభేదజ్ఞాన
మున దే హేంద్రియములు తానను నభిమానమునువిడుచుట సమాధి.

సకాంతస్వసంకల్పా యాశిలాపదపస్థితిః
జాగ్రత్స్వప్నావినిర్ముక్తా సాస్వరూపస్థితిః పరా ౧౦
(సామ- ౬౧ మహా- ౨౫- ౨౯ మైత్రేయ- ౨౨)

టీ. జాగ్రత్స్వప్నావినిర్ముక్తా = జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులు లేనిదియును,
సకాంత = కాంతముతోగూడిన, స్వసంకల్పా = సమస్తసంకల్పములుగలది (సంక
ల్ప హాన్యమైనది) శిలాపత్ = రాయివలె, అపస్థితిః = ఉండుట, యా = ఏదియో,
సా = అదియే, పరా = ఉత్కృష్టమైన, సాస్వరూపస్థితిః = పరమాత్మ స్వరూపము.

తా॥ జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులు లేనిస్థితియే, పరమాత్మస్వరూపము
అదియే సమాధి. జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులు కానిదనఁగా మరణ
మూర్ఛాదులని యర్థము జేయరాదు. కేవల తురీయస్థితియని తెలియ
వలయును.

మారుతేమధ్యసంచారే మనఃస్థైర్యంప్రజాయతే ౧౧

యోమనస్సుస్థిరీభావః సై వావస్థామతోన్మనీ ౧౨

టీ. మారుతే = వాయువు, మధ్యసంచారే = పార్శ్వసంచారమును విడచి
మధ్యసంచారము గలదియగుచుండఁగా, మనఃస్థైర్యం = మనస్సునకు స్థిరత్వము,
ప్రజాయతే = కలుగుచున్నది, మనస్సుస్థిరీభావః = మనస్సుయొక్క స్థిరీభావము,
యః = ఏదియో, సై వావస్థా = ఆస్థితియే, ఉన్మనీ = ఉన్మనీనమాధి, మతా = అగును.

తా॥ పార్శ్వములనంగ నిడఁపింగళులు, మధ్యయనఁగా సుషుమ్న,
ముక్కుయొక్క కుడిరంధ్రము, పింగళ, యనియు, సూర్యనాడియని
యుఁ చెప్పఁబడును. ఎడమరంధ్రము, ఇడ, యనియు, చంద్రనాడి
యనియుఁ చెప్పఁబడును. ఈరెండు మార్గములను విడిచి (రేచకపూర
కములను విడిచి) బ్రహ్మనాడియైన సుషుమ్న మార్గమున వాయువు
చరించుచుండగా, (కుంభకస్థితి) మనస్సు చాంచల్యమును విడిచి స్థిర
త్వము నొందును. ఆస్థిరత్వమే- ఉన్మనీ.

సరూపోసామనోనాశో జీవన్ముక్తస్యవిద్యతే' ౧౩
 నిదాఘరూపనాశస్తు వర్తతే దేహముక్తికే' ౧౪

(అధర్వ- ౭౦ అన్నపూర్ణ; అ ౪)

టీ. నిదాఘ = ఓనిదాఘఁడా, అసౌ = ఈ, మనోనాశః = మనోనాశము, సరూపః = రూపముతోగూడినదై, జీవన్ముక్తస్య = జీవన్ముక్తునకు, విద్యతే = ఉండును, అరూపనాశః = రూపములేని నాశముతోగూడినదై, అదేహముక్తికే = విదేహముక్తియందు, వర్తతే = వర్తించుచున్నది

తా|| సరూపనాశమనియు, సరూపనాశమనియు, మనోనాశము రెండు విధములు. మొదటిది జీవన్ముక్తున కుండును. రెండవది విదేహముక్తియందుండును. వేచబడిన విత్తనము రూపముతోనున్నను, వృక్షమునకు కారణముగాని యట్లు మనస్సున్నను వృత్తిలేనందున సంసారమునకు హేతువుగాక యుండుటచే, సరూపనాశమనబడును. కర్పూరదీపనాశమువలె వృత్తియును రూపమును నశించుట యరూపనాశము. ఈరెండునాశములును సమాధియే. సరూపనాశమున పార్థక్యపర్యంతమును స్థూలశరీరముండును. అరూపనాశమున మూడు దేహములును నశించును. ఇదియే విదేహముక్తి యనబడును.

చి త్తేచై త్యదశాహీనే యాస్థితీఃక్షీణచేతసాం' ౧౫
 సోచ్యతే శాంతకలనా జాగ్రత్స్వేపసుషుప్తితా' ౧౬

(అధర్వ- ౨౦ అన్నపూర్ణ; అ ౨)

టీ. క్షీణచేతసాం = క్షీణించిన చిత్తముగల యోగులయొక్క, చిత్తే = చిత్తము, చైత్యదశాహీనే = చిత్తవృత్తులులేనిదౌచుండఁగా, యాస్థితీః = స్థితి కలదో, సా = అస్థితి, జాగ్రత్స్వేప = జాగ్రదవస్థయందే, సుషుప్తితా = సుషుప్తిత్వమనియు, శాంతకలనా = శాంతస్వరూపసమాధియనియు, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నది.

తా|| యోగుల చిత్తము వృత్తులులేకయుండును. జాగ్రదవస్థయైనను, చిత్తవృత్తిలేనిస్థితి సుషుప్తిత్వమనియు సమాధియనియు చెప్పబడును.

‘నై తజ్జాగ్రనై వస్వన్నం సంకల్పానామభావనాత్, ౧౭
 ‘నుషు ప్రిభావోనాప్యే తదభావాజ్జడతాస్థితేః’ ౧౮
 (అధర్వ; ౭౦ అన్నపూర్ణ; అ ౪)

టీ. సంకల్పానం = సంకల్పములయొక్క, అభావనాత్ = అభావనము
 వలన, ఏతత్ = ఈ సమాధిస్థితి, నజాగ్రత్ = జాగ్రదవస్థ గాదు, నై వస్వన్నం =
 స్వప్నావస్థ కాదు, ఏతత్ = ఈసమాధి, జడతాస్థితేః = జడత్వస్థితియొక్క, అభా
 వాత్ = లేమివలన, నుషు ప్రిభావోపి = నిద్రావస్థ యను, న = కాదు.

తా॥ బ్రహ్మకారముగ మనస్సు పరిణమించుటచే, నితరసంకల్ప
 ములు లేకయుండుటచే, నీసమాధి స్వప్నావస్థకాదు, జాగ్రదవస్థకాదు.
 జడత్వములేకయుండుటచే నిద్రావస్థకాదు. కేవలతురీయమై జాగ్ర
 త్స్వప్న నుషు ప్రి మూర్ఛాద్యవస్థలకు విలక్షణమైయున్నది.

‘సత్వావబోధవవాసో వాసనాత్మణపావకః’ ౧౯
 ‘పోక్తస్సమాధిశబ్దేన నతుతూష్ణీమవస్థితః’ ౨౦
 (సామ- ౬౧ మహా; అ ౪)

టీ. వాసనాత్మణపావకః = వాసనలను గరికపోచ కగ్నిహోత్రమైన,
 అసో = ఈ, సత్వావబోధః = బ్రహ్మజ్ఞానము, సమాధిశబ్దేన = సమాధిశబ్దముచే,
 పోక్తః = చెప్పబడుచున్నది, తూష్ణీమవస్థితః = ఊరకయుండుట, న = కాదు.

తా॥ అసత్వములైన జగజ్జీవేశ్వరాది భేదమును నిరసించి, సత్వ
 మైన బ్రహ్మజ్ఞానము నెఱుంగుట సత్వావబోధము. సత్వమనగా సద్ధ
 ర్మము తానే బ్రహ్మమని యితరమెద్దియునులేదని యెఱుంగుటయనెడు
 నీసత్వావబోధము ‘సమాధి’ యగును. ఇది సమస్తవాసనలను నశిం
 పజేయును. జాగ్రత్స్వప్న నుషుల పును, అలస్యము మొదలయిన వాని
 వలన నూఱకయుండుటయును సమాధికాదు. శరీరమును మఱచుట
 సమాధికాదు. కర్తృత్వాద్యభిమానములేక తానే బ్రహ్మమని నిశ్చ
 యించుట సమాధి.

‘నిర్వికారతయావృత్త్యా బ్రహ్మకారతయాపునః’ ౨౧
 ‘వృత్తివిస్మరణంసమ్యక్ సమాధిరభిధీయతే’ ౨౨
 (కృ- య; 32 తేజోబిందు).

టి. నిర్వీకారతయా = వికారత్వములేని, వృత్త్యా = వృత్తిచేతన, పునః = ఇంకను, బ్రహ్మకారతయా = బ్రహ్మకారత్వముచేతన, వృత్తివిస్మరణం = చిత్తవృత్తులను మఱచుట, సమ్యక్ = లెస్సగు, సమాధిః = సమాధియని, అభిధీయతే = చెప్పబడుచున్నది.

తా॥ చిత్తము బ్రహ్మకారమున, బ్రహ్మకారముగ, నిర్వీకారముగజేయుచు జిత్తవృత్తులను గలుగనీయకయుండుట 'సమాధి' యని చెప్పబడును.

దృశ్యాసంభవబోధేన రాగద్వేషాదితానవే, ౨౩

రతిర్బలాదితాయా సాసమాధిరభిధీయతే ౨౪

(సామ- ౬౦ మహా; అ ౪)

టి. దృశ్యాసంభవబోధేన = దృశ్యమువలన సంభవించని బోధచే (దృశ్యమునైన బ్రహ్మబోధచే) రాగద్వేషాది = రాగద్వేషాదులయొక్క, తానవే = క్షీణించుటయందు, యరతిః = ఏబ్రహ్మసక్తి, బలాదితా = లెస్సగునదయించునది యగునో, సా = ఆబ్రహ్మసక్తి, సమాధిః = సమాధియని, అభిధీయతే = చెప్పబడుచున్నది.

తా॥ నాశరహితమైన బ్రహ్మబోధమున రాగద్వేషాదులు నశించుగా బ్రహ్మమందే యాసక్తి కలుగునో యదియే సమాధి యనబడును. రాగద్వేషాదులున్నప్పుడు బ్రహ్మమందాసక్తియుండదు. అప్పుడు దృశ్యములయిన విషయములందే బోధముండును. విషయానురాగమున సమాధి సిద్ధింపదు.

అహమేవపరంబ్రహ్మ బ్రహ్మహమితిసంస్థితః, ౨౫

సమాధిస్సతువిజ్ఞేయ స్వర్వవృత్తినిరోధకః, ౨౬

(శు- య; ౪౪ త్రిశిఖబ్రాహ్మణ)

టి. అహమేవ = నేనే, పరంబ్రహ్మ = పరబ్రహ్మమును, బ్రహ్మ = బ్రహ్మమే, అహమితి = నేనను, సంస్థితః = జ్ఞానము, స్వర్వవృత్తినిరోధకః = చిత్తముయొక్క సమస్తవృత్తులను నిరోధించునదియగును, సతు = అబ్జానమే, సమాధిః = సమాధియని, విజ్ఞేయః = తెలియఁదగినది.

తా॥ నేనేబ్రహ్మము. బ్రహ్మమేనేనని, అన్యమింక లేదను నీదృఢా

పరోక్ష జ్ఞానము, చిత్తవృత్తుల నన్నిటిని నశింపజేయును. చిత్తవృత్తులను నశింపజేయు దృఢాపరోక్షజ్ఞానమే సమాధియగును.

సమాధిస్సంవిమత్సత్తిః పరజీవైకతాంప్రతి' ౨౭
(సామ- ౯౦ దర్శన; ౪౦ ౧౦) (అధర్వ- ౭౦ అన్నపూర్ణ; అగ్ని)
ధ్యానస్యవిస్మృతిస్సమ్యక్ సమాధిరభిధీయతే ౨౮
(శు- య; ౪౪ త్రిశిఖిబ్రాహ్మణ)

టీ. పరజీవైకతాంప్రతి = జీవబ్రహ్మముల నైక్యమునుగూర్చి, సంవిమత్సత్తిః = జ్ఞానోదయమే సమాధిః = సమాధియగును. ధ్యానస్య = ధ్యానముయొక్క, విస్మృతిః = మఱపు, సమ్యక్ = శ్రేష్ఠమైన, సమాధిః = సమాధియని, అభిధీయతే = చెప్పబడుచున్నది.

తా॥ బ్రహ్మధ్యానము జేయునప్పు డితరసంకల్పములేక నేను ధ్యానము జేయుచున్నానను వృత్తిలేకయుండుట సమాధి. మఱియును జీవబ్రహ్మముల నైక్యముగూర్చి జ్ఞానమే (జీవుఁడు బ్రహ్మము నొకటియని తెలియుట) సమాధి యనబడును.

సమాహితానిత్యత్వస్తా యథాభూతార్థదర్శిః ౨౯
బ్రహ్మసమాధిశ్చైవ పరాప్రజ్ఞోచ్యతేబుధై ౩౦
(అధర్వ- ౭౦ అన్నపూర్ణ; అ ౧)

టీ. సమాహితా = బ్రహ్మముకన్న నన్యమెదియును లేదని స్వస్థచిత్తమున నుండుట, నిత్యత్వస్తా = నిత్యత్వస్థి స్వరూపమైనదియును, యథాభూతార్థదర్శిః = యథార్థజ్ఞాన స్వరూపమైనదియును, పరా = ఉత్కృష్టమైనదియునగు, ప్రజ్ఞా = ప్రజ్ఞయే, బ్రహ్మక్ = ఓనిదాఘృణా, బుధైః = పండితులచేత, సమాధిశ్చైవ = సమాధియను పదముచేత, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నది.

తా॥ సమాహితత్వము, నిత్యత్వస్థి, యథార్థజ్ఞానము, నివి ప్రజ్ఞా లక్షణములు. ఇట్టిప్రజ్ఞ గలవాఁడు స్థితప్రజ్ఞఁడు. అప్రజ్ఞయే సమాధి యని చెప్పబడుచున్నది.

అక్షుబ్ధానిరహంకారా దగ్రంధేఽవ్యననుచాత్మినీ ౩౧
బ్రహ్మన్ సమాధిశ్చైవ మేరోస్థిరతరాస్థితిః ౩౨
(అధర్వ- ౭౦ అన్నపూర్ణ; అ ౧)

టీ. బ్రహ్మన్ = ఓనిదాఘుఁడా, అక్షుభా = త్తోభింపబడనిదియు, నిరహం
కారా = అహంకారములేనిదియు, ద్వంద్వేషు = సుఖదుఃఖాది ద్వంద్వములందు.
అననుపాతీన = పడనిదియును, మేహః = మేరుపర్వతముకన్నను, స్థిరతరా =
మిక్కిలిస్థిరమైన, స్థితిః = స్థితియే, సమాధిశబ్దేన = సమాధిశబ్దముచే జెప్పబడెను.

తా|| అహంకారశూన్యమై సుఖాదిద్వంద్వములచే బాధింపబడ
నిదై విషయముల వలన త్తోభింపబడనిదైయుండు మనస్థితి మేరువు
పర్వతముకన్నను మిక్కిలి స్థిరముగానుండును. అట్టిస్థిరమైన స్థితియే
సమాధియనబడును.

నిశ్చితావిగతాభీష్టా హేయోపాదేయవర్జితా' 33

‘బ్రహ్మన్ తస్మాద్విశేషేన పరిపూర్ణామనోగతిః’ 34

(అధర్వ-20 అన్నపూర్ణ; అ ౧)

టీ. నిశ్చితా = సర్వవేదాంతశ్రవణ మునములచే నిశ్చయింపబడినదియును,
విగతాభీష్టా = కోరికలులేనిదియును, హేయ = విడువఁదగినదియును ఉపాదేయ =
గ్రహింపదగినదియును, (ఈరెంటితో) వర్జితా = లేనిదియునైన, పరిపూర్ణా = పరిపూ
ర్ణమైన, (సమమైన) మనోగతిః = మనోవృత్తి, బ్రహ్మన్ = ఓనిదాఘుఁడా,
సమాధిశబ్దేన = సమాధిశబ్దముచే జెప్పబడుచున్నది.

తా|| ‘అహం బ్రహ్మాస్మి’ యను జ్ఞానమున నిశ్చయమైనదియు,
గోరిక లేనిదియు, నిదివిడువఁదగినది యిది గ్రహింపఁదగినది, యను
వృత్తిలేనిదియునగు మనోవృత్తియే సమాధియనబడును.

‘సలిలేనైంధవంయద్వత్సామ్యంభజతియోగతః’ 35

‘తథాత్మమనసోరైక్యం సమాధిరభిధీయతే’ 36

(ఋ-౧౦గీ సౌభాగ్యలక్ష్మీ;) (కృ-య; ౯౮ వరాహ; అ ౨)

టీ. సలిలే = నీటియందు, నైంధవం = ఉప్పుగడ్డ, యద్వత్ = ఏప్రకారము,
సామ్యం = నీటిసామ్యమును, భజతి = పొందుచున్నదో, తథా = అట్లే, యోగతః =
ధ్యానయోగమువలన, అత్మమనసోరైక్యం = అత్మమనస్సులయొక్క, ఏకత్వము
(కలుగుట) సమాధిః = ‘సమాధి’ యని, అభిధీయతే = చెప్పబడుచున్నది.

తా|| ఉప్పుగడ్డ నీటబడి యెట్లు నీరుగునో యట్లే ధ్యానయోగ

మున మనస్సు పరమాత్మయందు గలిసి యేకత్వమొందుట 'సమాధి' యనబడుచున్నది.

‘యత్సమత్వంతయోర్యత్ర జీవాత్మపరమాత్మనోః’ 32

‘సమస్తనష్టసంకల్పః సమాధిరభిధీయతే’ 3౩

(ఋ- ౧౦గీ సౌభాగ్యలక్ష్మీ)

టీ. యత్ర = ఎక్కడ, తయోః = ఆ, జీవాత్మపరమాత్మనోః = జీవాత్మపరమాత్మలకు, యత్సమత్వం = ఏ సమత్వము కలుగుచున్నదో, సమస్తనష్ట సంకల్పః = సమస్త సంకల్పములు నశించిన యాసమత్వము, సమాధిః = ‘సమాధి’ యని, అభిధీయతే = చెప్పబడుచున్నది.

తా॥ సమస్త సంకల్పములు నశించగా జీవాత్మ పరమాత్మలకు గలుగు సమత్వమే ‘సమాధి’ లక్షణావృత్తిచే మహులను విడువగా శేషించు సామ్యమే బ్రహ్మము. దానినట్లెఱుంగుట సమాధియనబడును.

‘ప్రభాశూన్యం మనశ్శూన్యం బుద్ధిశూన్యం నిరామయం’ 3౪

‘సర్వశూన్యం నిరాభాసం సమాధిరభిధీయతే’ ౪౦

(ఋ- ౧౦గీ సౌభాగ్యలక్ష్మీ)

టీ. ప్రభాశూన్యం = జాగ్రదవస్థ లేనిదియును, మనశ్శూన్యం = స్వప్నావస్థ లేనిదియును, బుద్ధిశూన్యం = సుషుప్త్యవస్థ లేనిదియును, నిరామయం = రోగహీనమైనదియును, సర్వశూన్యం = సమస్తవృత్తులును లేనిదియును, నిరాభాసం = మిథ్యాత్వము కానిదియునగు స్థితి, సమాధిః = ‘సమాధి’ యని, అభిధీయతే = చెప్పబడుచున్నది.

తా॥ సమస్త సంకల్పములు నశించగా జీవాత్మ పరమాత్మలకు గలుగు సమత్వమే, ‘సమాధి’ యనబడును. మిథ్యాత్వముగాక యథార్థ (సత్య) మైనదియును. జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులు కానిదియును, రోగహీనమైనదియు నగు స్థితి సమాధి యనబడును.

‘బ్రహ్మకారమనోవృత్తి ప్రవాహోయంకృతింవినా’ ౪౧

‘సంపృజ్ఞాతసమాధిస్సాన్ధ్యాధ్యానాభ్యాసప్రకర్షతః’ ౪౨

(శు- య; ౧౦౮ ముక్తిక; ౨౨)

టీ. ధ్యానాభ్యాసప్రకర్షతః = ధ్యానాభ్యాసాతీతయమన; అహంకృతిం

వినా = అహంకారములేని; బ్రహ్మకార మనోవృత్తిప్రవాహః = బ్రహ్మకారముగ
బరిణమించిన మనోవృత్తిప్రవాహమే; సంప్రజ్ఞాతసమాధిస్థానీయత్ = సంప్రజ్ఞాత
సమాధియుగము.

తా|| అహంకారమును విడిచి ధ్యానాభ్యాసమున బ్రహ్మకారము
నొందిన మనోవృత్తి, సంప్రజ్ఞాతసమాధి' యనబడును. అగ్నిసగత వృ
త్తమైన యినుపగుండగ్ని రూపమున నున్నటుల అహంకారమును విడిచి,
ధ్యానయోగమున మనస్సు బ్రహ్మకారమును బూనియుండుట, సంప్ర
జ్ఞాతసమాధి' యనబడును. ఇందు ధ్యానస్వరూపమగు వృత్తియుండు
ను. అది తనకు దెలియును. ఇతరవృత్తులుండవు. ఆసేతువుచే, సం
ప్రజ్ఞాత' మనబడును.

‘ప్రశాంతవృత్తికంచిత్రం పరమానందదీపకం’ ౪౩

‘అసంప్రజ్ఞాతనామాయం సమాధిర్వ్యోగివాంఛియః’ ౪౪

(శు- య; ౧౦౮ ముక్తిక; అ ౨)

టీ. ప్రశాంతవృత్తికం = వృత్తిశూన్యమైనదియు; పరమానందదీపకం =
బ్రహ్మానందము నుద్దీపింపజేయునదియునగు; చిత్రం = చిత్రము; అసంప్రజ్ఞాతనామ =
అసంప్రజ్ఞాతమను పేరుగలది; అయంసమాధిః = ఈయసంప్రజ్ఞాతసమాధి; యోగి
నాం = యోగులకు; ప్రియః = ప్రియమైనది.

తా|| బ్రహ్మానంద దీపకమై వృత్తిశూన్యమైన యీయసంప్రజ్ఞాత
సమాధియోగుల కత్యంతప్రియమైనది. ఈసమాధియందు వృత్తియుం
డదు. ధ్యానము, ధ్యాత, ధ్యేయమునను త్రిపుటియుండదు గావున
నసంప్రజ్ఞాత మనబడును.

‘స్వానుభూతిరసావేశా ద్దృశ్యశబ్దాపుపేక్ష్యతే’ ౪౫

‘నిర్వికల్పసమాధిస్థాన్ నివాతస్థితదీపవత్’ ౪౬

(కృ- య; ౧౦౬ సరస్వతీరహస్య)

టీ. స్వానుభూతిరసావేశాత్ = బ్రహ్మసుఖవారికయనువలన; దృశ్యశబ్దా
ఉపేక్ష్య = దృశ్యానువిధ శబ్దానువిధ స్వరూపమైన సవికల్పసమాధిసపేక్షింపక;
నివాతస్థితదీపవత్ = వాయుప్రచారములేని స్థితిమందున్న (చాంచల్యములేక తిన్నగ
నైలుగు) దీపమువలె; నిర్వికల్పసమాధిః = నిర్వికల్పసమాధి; స్థానీయత్ = అగును.

తా|| సమాధి రెండు విధములు. సంప్రజ్ఞాత సమాధియనియు, సంప్రజ్ఞాత సమాధియనియును యోగులు వ్యవహరించెదరు. నిర్వికల్ప సమాధియనియు, సవికల్పసమాధియనియును వేదాంతము వ్యవహరించెదరు. 'వితర్కవిచారానందాస్మితా రూపానుగమాత్సంప్రజ్ఞాతః' అని, సంప్రజ్ఞాత సమాధిలక్షణము పతంజలిచే నిర్ణయింపబడెను. వితర్కము, విచారము, ఆనందము, అస్మిత, యీనాల్గింటితోగూడినది సంప్రజ్ఞాతసమాధి. యోగమతమున, ప్రకృతి, జీవుడు, ఈశ్వరుడును, శాశ్వతములు, పంచభూతములు, జ్ఞానేంద్రియములు, కర్మేంద్రియములు, పంచతన్మాత్రలు, అంతఃకరణచతుష్టయమునను నిలువదినాలుగు తత్వములు జడతత్వములు ప్రకృతీయనబడును. ఇటువది యైదవవాడైన చిన్మాత్రుడగు పురుషుడు జీవుడనియు, నజడతత్వమనియు, జెప్పబడును. ఈయిటువది నాలుగు తత్వములందును, బంచమహాభూతములు, దశేంద్రియములును, స్థూలవిషయములుపంచతన్మాత్రాలు (శబ్దస్పర్శరూపరసగంధములు) అంతఃకరణచతుష్టయమును, సూక్ష్మవిషయములు. తత్త్వోపాసనయనియు, నీశ్వరోపాసనయనియును భావన రెండువిధములు. జడతత్వములను భావించుచుండుట 'సంప్రజ్ఞాతసమాధి' స్థూలభూతములను భావించుచుండుట 'వితర్కము' సూక్ష్మవిషయములను భావించుచుండుట 'విచారము' స్థూల సూక్ష్మవిషయజ్ఞానము గలిగిన వానిని విడిచి చిత్తమందలి సత్త్వగుణమును విచారించుట యానందము. ఈసత్త్వగుణమున కొంచెము రజస్తమోగుణములుండు గావున నిది మలిన సత్త్వమనబడును. చిత్తము యొక్క కేవలశుద్ధ సత్త్వమును భావింపుచు సంతర్కముమైన సుఖమొందుట 'యస్మిత' విరామప్రత్యయాభ్యాస పూర్వసంస్కారశేషోన్యః' అని యసంప్రజ్ఞాత సమాధి లక్షణము పతంజలిచే జెప్పబడెను. వితర్కవిచారాస్మితా నందములులేక నిర్వితర్కనిర్విచార నిరానింద నిరస్మితా స్వరూపముగా నుండునది యసంప్రజ్ఞాతము సంప్రజ్ఞాతసమాధి గల వానికి తానుచిన్మాత్రుడైన పురుషుడనియు, బ్రధానమిదియనియు, నీశ్వరుడు పరమాత్మయనియు దెలియదు. అసంప్రజ్ఞాతసమాధి

గలవానికి తత్వభావనయిండదు. ఈశ్వరతత్వము తెన్నగ దెలియబడును. తెలియదగిన తత్వమికనుండమిచే నసంప్రజ్ఞాత సమాధియనబడును. చిత్తమం దితరవృత్తులను రాసీయక తాను చిన్మాత్రుడైన పురుషుడుగానుండుట యసంప్రజ్ఞాతము. సంప్రజ్ఞాతమున దెలియదగిన తత్వములుండుట వలన జీతవృత్తులుండును. అసంప్రజ్ఞాతమున నుండవు. శమదమాదిపట్క-సంపన్నుడైన యధికారి గురుముఖః బుస వేదాంతవాక్య శ్రవణమననంబులజేయుచు దాన్మబహ్మమని బోధింపబడుట సవికల్పసమాధి బోధస్వరూపముగాన సీసవికల్పసమాధి దృశ్యానువిధశబ్దాను విధమైయుండును. తానే బ్రహ్మమని యనుభవమునను స్వవిచారమున గలిగినయుక్తులవలనను నెఱిగి యఖండాకారవృత్తిగ నుండుట 'నిర్వికల్పసమాధి' బ్రాహ్మణునకు తానేమిచేయుచున్నను, తాను బ్రాహ్మణుడని యెడతెగక యెట్లుతోచునో శూద్రుడని యెట్లుతోచునో యట్లేతాను దేహేంద్రియాదికము గాదనియు గేవల బ్రహ్మమేయనియు జగన్నిరసన పూర్వకముగ గలుగు నపరోక్షజ్ఞానమే నిర్వికల్పసమాధి ఈజ్ఞానమెడతెగకయుండుగావున నిర్వికల్పమనబడెను.

ప్రభాశూన్యం మనఃశూన్యం బుద్ధిశూన్యం చిదాత్మకం, రఽ

అతద్వాన్యవృత్తిరూపోసా సమాధిర్గునిభావితః' ర౮

(శు- య; ౧౦౮ ముక్తిక; అ ౨)

టి. మునిభావితః = మునిభావితమైన, అసౌగమాధిః = ఈనిర్వికల్పసమాధి, ప్రభాశూన్యం = చక్షురాది బాహ్యేంద్రియములచే బూర్ణ ప్రభతోన్యవహరించుచున్న యహంకారములేనిది; మనశూన్యం = సంకల్పములుచేయు మనస్సులేనిది; బుద్ధిశూన్యం = వృత్తికిబీజమై బుద్ధిరూపమున ముకుళించియున్న యహంకారములేనిది, చిదాత్మకం = కేవలజ్ఞానస్వరూపమైనది; అతద్వాన్యవృత్తిరూపో = బ్రహ్మముకన్న నన్యమగు జగజ్జీవేశ్వరాదికమును నిరసించుటయే రూపముగాగలది.

తా॥ ఈనిర్వికల్ప సమాధి మూడువిధములైన యహంకారము లేనిది, జ్ఞానస్వరూపమైనది. బ్రహ్మవ్యతిరిక్త జగజ్జీవేశ్వరాదులను మిథ్యయని నిరసించుటే రూపముగాగలది. పూర్ణ ప్రభతోబాగ్రదవస్థయందును అర్థప్రభతో స్వప్నమనోరాజ్యాదులందును ముకుళీభూతమై

సుషుప్తిమూర్ఛాదులందును అహంకారముండును. కావున ప్రభయనియును, మనస్స్ నియును, బుద్ధియనియు సహంకారము మూడువిధములుగా నున్నది. తత్ బ్రహ్మము అతత్ బ్రహ్మముకాని జగజ్జీవేశ్వరాదికమైన మాయాకార్యము, వ్యావృత్తినిరసనము అతద్వ్యావృత్తియనగా బ్రహ్మతిరిక్త మాయాతత్కార్యనిరసనము.

ఊర్ధ్వపూర్ణమధః పూర్ణం మధ్యపూర్ణం శివాత్మకం' ర౯
'సాక్షాద్విధిముఖోహ్యేష సమాధిః పారమార్థికః' ౧౦

(శు-య; ౧౦౮ ముక్తిక; అ ౨)

టీ. పరమార్థికః = పరమార్థస్వరూపమైన (సత్యమైన) ఏకసమాధిః = బ్రహ్మస్వరూపమైన యీనిర్వికల్ప సమాధి, ఊర్ధ్వపూర్ణం = అవిద్యాపాదమైన ప్రపంచమయొక్క మీదిభాగమున నిండియున్నది, అధఃపూర్ణం = క్రిందిభాగమున నిండియున్నది, మధ్యపూర్ణం = మధ్యభాగమున నిండియున్నది, శివాత్మకం = మంగళస్వరూపమైనది, సాక్షాత్ = ప్రత్యక్షముగ, విధిముఖః = బ్రహ్మముఖమున బ్రకటింపబడినది. (వేదమువలన జెప్పబడినది.

తా॥ సమాధియనగా బ్రహ్మస్వరూపము గావున ననంతమైన బ్రహ్మమందొక పాదమున మాయాకార్యమైన జగత్తుతోఁచఁగా నాజగత్తున కూర్చున్నవిధానం భాగములందు నీసమాధి యున్నదని భావము. 'పాదోన్యవిశ్వభూతాని త్రిపాద స్తిస్వయం ప్రభః ఇత్యేక దేశవృత్తిత్వం మాయాయావదతిశు' అనంతమైన బ్రహ్మమునందొక దేశమున మాత్రముననే మాయాకార్యమైన జగత్తుతోఁచుచున్నదనియును దక్కినది 'శుద్ధబ్రహ్మ' మనియు, మాయ కేక దేశవృత్తిత్వమే శ్రుతి చెప్పుచున్నదని విద్యారణ్యులు చెప్పుచున్నారు.

ఇది సార్థాంతిక సమాధివాక్యాని పంచాశత్

ఇట్లు సార్థాంతిక సమాధి వాక్యములు యేబది

ఇతి దశమం ప్రకరణము సమాప్తము.

ఓవ.

పరబ్రహ్మజ్ఞానము.

అష్టవిధ స్వరూపవాక్యములు.

౧౧. నానాలింగస్వరూప వాక్యప్రకరణము.

శ్రోత్రస్యశ్రోతం మనసోమనోయద్వాన్మోహవాచంస
ఉప్రాణస్యప్రాణః'

౧

(సామ- కేస; ఖం ౧-౨)

టీ. యత్ = ఏది, శ్రోత్రస్య = శ్రోత్రేంద్రియమునకు (చెవికి) శ్రోతం = చెవియో, మనసః = మనస్సునకు, మనః = మనస్సో, వాచః = వాగింద్రియమునకు, కాచం = వాక్కి, ప్రాణస్య = ప్రాణమునకు, ప్రాణః = ప్రాణయో, సః = అది, (యాత్మ) ఉ = అవునుగాదా.

తా॥ జడమైన శ్రోత్రేంద్రియమునకు జైతన్యము గలుగజేసి గ్రహించుటకు సామర్థ్యమేది యిచ్చుచున్నదో యది యాత్మకావున, యది చెవికి చెవియై, మనస్సునకు మనస్సై, ప్రాణమునకు ప్రాణమై యున్నది. అత్మచైతన్యతేజమున నింద్రియములు పనులుచేయుచున్నవి. అచైతన్యములేక యుండిన నవి జడములైయుండును. కావుననాత్మచెవికి జెవియని యీక్రమమున జెప్పబడెను.

యోవై భూమాతత్సుఖం'

౨

(సామ- ౯ ఛాందోగ్య; ప్ర- 2; ఖం ౨3)

టీ. యోవై = ఏయాత్మ, భూమా = విస్తారమైన, తత్సుఖం = బ్రహ్మ నంద స్వరూపమైనదో.

తా॥ అత్మబ్రహ్మనంద స్వరూపమైనది.

యోవైభూమాతదమృతం'

౩

(సామ- ఛాందోగ్య; ప్ర 2; ఖం ౨౪)

టీ. యోవై = ఏయత్మ, భూమా = అనంతమైన, తదగృతం = విదేహకైవ
ల్య స్వరూపమైదో.

తా॥ ఆత్మ యమృత స్వరూపమెనది.

నేతి నేతిన హ్యే తస్మాన్నితి నేత్యన్యత్పర మస్త్యథనామధేయం
సత్యస్యసత్యమితి పాణివై సత్యం తేహ మేవసత్యం

(శు-య; ౧౦ బృహదారణ్యక; అ ౪; బా 3)

రాతేహ్యత్మ పః యణః

(శు-య; ౧౦ బృహదారణ్యక; అ ౫; బా ౯)

టీ. (ఆయాత్మ) నేతి = విశ్వవిరాట్స్వరూపమును స్థూలప్రపంచముగాదు,
నేతి = తైజసహారణ్యగర్భస్వరూపమును సూక్ష్మప్రపంచముగాదు, నేతిహి = పా
జ్ఞాంతరామి స్వరూపమును కారణప్రపంచముగాదు, అన్యత్పరం = కారణముకన్న
నన్యమైన తురీయాంశమును, నేతి = కాదు, అథ = ఇక నేమిదిగ, ఏతస్మాత్ =
ఇందువలన, (నిషేధాధికరణత్వమువలన) నామధేయమస్తి = శేరుమాత్రముగలదు,
సత్యమేవ = సద్వస్తువైన బ్రహ్మమే, సత్యస్య = జాగ్రత్ప్రపంచమునకు, సత్యం =
సత్యమైనది (ఆధారమైనది), పాణిహి = పాణిములై యున్నది, తేహి = ఆపా
ణిములను, సత్యం = సత్యమైయున్నది, (ఆధారమైనది) ఇతి = ఈప్రకారమున్నది,
రాతేః = బ్రహ్మవ్యతిరిక్తమైన ప్రపంచమును) ధనమయైక్య, దాతుః = దానము
జేయువానికి (ప్రపంచమును విడుచువానికి) పరాయణం = ఉత్తమగతియైయున్నది.

తా॥ ఆత్మస్వరూపమును నిశ్చయించుటకు శక్యముగాదు. ఇది
కాదిది కాదని సమస్తదృశ్య సముదాయమును నిషేధింపఁగా, నెక్కడ
మనోవాక్కులు దెలియఁజాలక యతోవాచోనివర్తంతే అపాప్రవృ
త్తసాసహ) అనుతైత్తిరీయ వాక్యములచే మఱలుచున్నవో యాపైది
యాత్మయని నిశ్చయింపవలయును. అట్టి పరతత్త్వమునకు నాత్మమొద
లైన నామములు వ్యవహారార్థము కల్పింపఁబడినవి. కాని పారమార్థి
కమున నామరూపము లాత్మకులేవని యెఱుంగవలయును. బ్రహ్మము
జాగ్రత్ప్రపంచమున కాధారమైయున్నది. అధిష్ఠానమైనదని యెఱుంగ
వలెను. పాణిములై యున్నది. ఆపాణిముల కాధారమైనది. పాణి

మూలవగా, స్వప్నసుషుప్తిప్రపంచము సూచింపబడినది అని తెలియ
వలయును, ద్వైతస్వరూపమైన 'జగద్వృద్ధి' యను ధనమును త్యాగము
గావించిన దాతకు తత్తమగతియైయున్నది, జగజ్జీవేశ్వరాది భేదబుద్ధిలేని
జీవన్ముక్తునకు వాని స్వరూపము సాక్షాత్కారమగుచున్నదని తా॥

‘చపర్యగాచ్ఛక్రమ కాయమవ్రణ మస్నావిరంశుద్ధమపాపవిధం’

(శు-య; ౧ ఈశావాస్య)

టీ. సః = ఆపరమాత్మ, పర్యగాత్ = సర్వవ్యాపకమైనది, శుక్రం = స్వచ్ఛ
మైనది, అకాయం = దేహములేనిది, అవ్రణం = వ్రణములులేనిది, అస్నావిరం =
ప్రేగులు సరములులేనిది, శుద్ధం = పరిశుద్ధమైనది (మాయాసంబంధము లేనిది) అపాప
విధం = పుణ్యస్వరూపమైనది.

తా॥ ఆపరమాత్మ సర్వవ్యాపకమైనది. స్వతస్సిద్ధముగ స్వచ్ఛ
మైనది. షడ్భావవికారములు లేనిది. నూనూయోగము లేక శుద్ధ
మైనది. పుణ్యపుంజ స్వరూపమయినది.

‘ప్రణవోహిపరంబ్రహ్మ ప్రణవశ్చపరస్మృతః’

౭

(అధర్వ; ౬ మాండూక్య. శ్రీగౌడపాదీయకారికా)

టీ. ప్రణవః = ఓంకారము, పరంబ్రహ్మహి = నిశ్చయముగ పరబ్రహ్మము,
ప్రణవశ్చ = ప్రణవమే, పరః = పరమాత్మయని, స్మృతః = చెప్పబడుచున్నది.

తా॥ ప్రణవమేబ్రహ్మము. ప్రణవమే పరమేశ్వరుడు. ఈశ్వరు
నకు ప్రణవమే వాచకమని, తస్యవాచకః ప్రణవః అని పతంజలిచే
జెప్పబడెను. ప్రణవోపాసనము నిర్ణవోపాసన గావున నయ్యుపాసన
ము సేయవలయును.

‘ననిరోధోనచోత్పత్తి ర్నబద్ధోనచసాధకః’

౮

‘నముముక్షుర్నవైముక్త ఇత్యేషాపరమార్థతః’

౯

(అధర్వ- ౮౦ త్రిపురాతాపనీ; అధర్వ; ౭౬ ఆత్మ)

(కృ- య; ౭౯ అవధూత; కృ- య; ౨౦ అమృతవిందు)

టీ. నిరోధః = నాశము, న = లేదు, ఉత్పత్తిః = పుట్టువు, న = లేదు, బద్ధః =
కుళిదుఃఖాది భర్మవంతుడు, న = కాదు, సాధకః = శ్రవణ, మనన, నిది ధ్యానలూ

నేయువాడును, న = కాడు, ముముక్షుః = శమదమాది పట్కు సంపన్నుడైన
మోక్షేచ్ఛగలవాడును, స = కాడు, ముక్తః = అవిద్యానాశమున ముక్తిసొందిన
వాడును, స = కాడు, ఇతి = ఇట్లు, ఏషా = ఈ, పరమాత్మ = పారమార్థిక
ముందును.

తా|| జననము, మరణము, బద్ధుడు సాధకుడు, ముముక్షువు,
ముక్తుడు, ననుభేదము వ్యాపహారికముగాని పారమార్థికముగాదు.
సత్యముగాదు. బ్రహ్మమునః బ్రహ్మవిద్య.

అఖండైకరసోశాస్త్ర మఖండైకరసాశ్రయః ౧౦
(కృ-య; 32 తేజోబిందు; అ ౨)

టీ. శాస్త్రం = శాస్త్రము, అఖండైకరసం = అఖండబ్రహ్మస్వరూపము,
శ్రయః = వేదములు, అఖండైకరసా = అఖండబ్రహ్మము.

తా|| బ్రహ్మమును బోధించుశాస్త్రములు వేదములు బ్రహ్మ
స్వరూపమని తెలియవలెను.

అఖండైకరసోదేహ అఖండైకరసంమనః, ౧౧
అఖండైకరసంసూత్ర మఖండైకరసంవిరాట్ ౧౨
(కృ-య; 32 తేజోబిందు; అ ౨)

టీ. దేహః = దేహము, అఖండైకరసః = అఖండబ్రహ్మము, మనః = మన
స్సు, అఖండైకరసం = అఖండబ్రహ్మము, సూత్రం = సూత్రాత్మ (హిరణ్యగర్భుడు)
అఖండైకరసం = అఖండబ్రహ్మము, విరాట్ = విరాడాత్మ, అఖండైకరసం =
అఖండబ్రహ్మము.

తా|| వస్తువిచారమున రజ్జువునందారోపింపబడిన పామెట్లు రజ్జు
వగునో యట్లే మాయాకల్పితమైన దేహమనస్సూత్రాత్మ విరాడా
త్మలు తత్త్వజ్ఞానమున నధిష్టానమైన బ్రహ్మమేయగును గాని యాధా
ర్థములుగావు ఇట్లే వక్ష్యమాణవాక్యములకు నెఱుంగవలయును.

అఖండైకరసావిద్యా అఖండైకరసోవ్యయః ౧౩
అఖండైకరసంగోవ్యం అఖండైకరసశ్శశీ ౧౪
(కృ-య; 32 తేజోబిందు; అ ౨)

టీ. విద్యా = అవిద్యనుదోలఁగించువిద్య; అఖండైకరసా = అఖండబ్రహ్మము, అవ్యయః = అక్షరఁడైన మాటనుఁడు, అఖండైకరసః = అఖండబ్రహ్మము, గోప్యం = రహస్యమైన బ్రహ్మోపదేశము, అఖండైకరసం = అఖండబ్రహ్మము; శశి = చంద్రుఁడు, అఖండైకరసః = అఖండబ్రహ్మము.

తా|| స్పష్టము.

,అఖండైకరసాస్తారా అఖండైకరసోరవిః' ౧౫

,అఖండైకరసోజ్ఞాతా అఖండైకరసాస్థితః' ౧౬

(కృ-య; 32 తేజోబిందు; అ ౨)

టీ. తారా = నక్షత్రములు, అఖండైకరసః = అఖండబ్రహ్మ స్వరూపములు, రవిః = సూర్యుఁడు, అఖండైకరసః = అఖండబ్రహ్మము, జ్ఞాతా = జేయుఁడు, అఖండైకరసః = అఖండబ్రహ్మము, స్థితః = స్వస్థమైన చిత్తవృత్తి, అఖండైకరసా = అఖండబ్రహ్మము.

తా|| స్పష్టము.

,అఖండైకరసామాతా అఖండైకరసఃపితా' ౧౭

,అఖండైకరసోరాజా అఖండైకరసంపురం' ౧౮

(కృ-య; 32 తేజోబిందు; అ ౨)

టీ. మాతా = తల్లి, అఖండైకరసా = అఖండబ్రహ్మము, పితా = తండ్రి, అఖండైకరసః = అఖండబ్రహ్మము, రాజా = రాజు, అఖండైకరసః = అఖండబ్రహ్మము.

తా|| స్పష్టము.

,అఖండైకరసంక్షేత్రం అఖండైకరసాక్షమా' ౧౯

,అఖండైకరసంతారం అఖండైకరసోజహః' ౨౦

(కృ-య; 32 తేజోబిందు; అ ౨)

టీ. క్షేత్రం = భూభాగమైన క్షేత్రము (శరీరము) అఖండైకరసం = అఖండబ్రహ్మము, క్షమా = భూమి (క్షిప్తు) అఖండైకరసా = అఖండబ్రహ్మము, తారం = ఓంకారము, అఖండైకరసం = అఖండబ్రహ్మము, జహః = జపము, అఖండైకరసః = అఖండబ్రహ్మము.

తా||

‘సర్వవర్జితచిన్మాత్రం త్వత్తామత్తాచచిన్మయం’ ౨౧

‘ఆదిరంతంచచిన్మాత్రం గురుశిష్యాదిచిన్మయం’ ౨౨

(కృ- య; 32 తేజోబిందు; అ ౨)

టీ. సర్వవర్జిత చిన్మాత్రం = సమస్తదృశ్యములుకాని చిన్మాత్రమైనది
త్వత్తా = నీవనుధర్మము, మత్తాచ = నేననుధర్మమును, చిన్మయం = బ్రహ్మము,
ఆదిః = మొదలును, అంతంచ = తుదయును, చిన్మాత్రం = జ్ఞానమాత్రము, గురు
శిష్యాది = గురుశిష్యాది వ్యవహారము, చిన్మయం బ్రహ్మమయము.

తా॥ సమస్తమును బ్రహ్మమని యెఱుంగవలయును.

‘దృద్ధౌశ్యంయది చిన్మాత్రంలస్తిచే చ్చిన్మయంగదా’ ౨3

‘సర్వాశ్చర్యంచచిన్మాత్రం దేహశ్చిన్మాత్రేనవహి’ ౨౪

(కృ- య; 32 తేజోబిందు; అ ౨)

టీ. దృక్ = దుఃఖాపము, చిన్మాత్రం = చిద్రూపమే, దృశ్యం = దృశ్య
ము, యద్యస్తిచేత్ = ఉండె నేని, సహ = ఎప్పుడును, చిన్మయం = బ్రహ్మమయమే,
సర్వాశ్చర్యంచ = సమస్తాశ్చర్యమును, (చోద్యస్వరూపమగుమాయ) చిన్మాత్రం =
బ్రహ్మమే, దేహః = దేహమును, చిన్మాత్రేనవహి = బ్రహ్మరూపమే.

తా॥ బ్రహ్మము దృఘరూపమైనది. దృశ్యములేదు. ఉన్నట్లు గన
బడు నేని నదియును బ్రహ్మమే. దానిని బ్రహ్మమని తలఁపవలయును.

‘అహంత్యంచైవచిన్మాత్రం మూర్తామూర్తాదిచిన్మయం’ ౨5

‘పుణ్యంపాపంచచిన్మాత్రం జీవశ్చిన్మాత్రవిగ్రహః’ ౨౬

(కృ- య; 32 తేజోబిందు; అ ౨)

టీ. అహం = నేను, త్వంచ = నీవును; చిన్మాత్రమేన = చిద్రూపమైన
బ్రహ్మమే; మూర్తామూర్తాదిః మూర్తామూర్త = మూర్తామూర్తములు; ఆది = మొద
లైనది; చిన్మయం = బ్రహ్మమయము; పుణ్యం = పుణ్యమును; పాపంచ = పాప
మును; చిన్మాత్రం = చిద్రూపము; జీవః = జీవుడు; చిన్మాత్రవిగ్రహః = చిన్మా
త్రస్వరూపుడు.

తా॥ కనఁబడుచున్న వృద్ధిచ్యప్తేజస్సులు, మూర్తములనఁబడును,
కనఁబడని వాయుకాశకాలమన ఆదులు, అమూర్తములు సమస్త
మును బ్రహ్మమే.

దేహత్రయవిహీనత్వా త్కాలత్రయవివర్జనాత్,	౨౬
జీవత్రయగుణాభావా త్తాపత్రయవివర్జనాత్,	౨౭
లోకత్రయవిహీనత్వా త్పరమాత్మేతిశాసనాత్,	౨౮
చిత్తాభావాచ్చింతనీయం దేహభావాజ్జరానచ,	౩౦

(కృ- య; 32 తేజోబిందు)

టీ. దేహత్రయ విహీనత్వాత్ = స్థూలసూక్ష్మకారణశరీరముల లేమివలనను,
 కాలత్రయ వివర్జనాత్ = భూతభవిష్యద్వర్తమానములను త్కాలములు లేమివలనను,
 జీవత్రయగుణాభావాత్ = విశ్వతైజసప్రాజ్ఞ సత్త్వరజస్తమోగుణములు లేమివలనను;
 తాపత్రయవివర్జనాత్ = ఆధ్యాత్మికాధి భౌతికాధి వైవత్తములను తాపములు లేమి
 వలనను; లోకత్రయవిహీనత్వాత్ = స్వర్గమర్త్యపాతాళశులు లేమివలనను, పర
 మాత్మేతి = పరమాత్మయని, శాసనాత్ = (పరమాత్మకన్న నన్యములేదని) శ్రితి
 శాసనమువలనను, చిత్తాభావాత్ = చిత్తములేమివలనను, నచింతనీయం = పరమా
 త్మయిట్టిదని చింతించుటకు శక్యముకాదు, దేహభావాత్ = దేహము లేమివలన
 జరా = మదిమి, న = లేదు.

తా॥ చిత్తము లేమివలనను, సర్వదృశ్యములు లేమివలనను, పర
 మాత్మ చింతించఁబడుటకు శక్యముకానిది. నేతి నేతివాక్యములఁ దెలిసి
 నంతదానిని నిషేధింపఁగా, నవాఙ్మానసగోచరమై యేదిశేషించునో
 యది బ్రహ్మము.

పాదాభావాద్గతిర్నాస్తి హస్తాభావత్క్రియానచ,	౩౧
మృత్యుర్నాస్తిజన్యభావాత్ బుద్ధ్యభావాత్సుఖాదికం,	౩౨

(కృ- య; 32 తేజోబిందు)

టీ. పాదాభావాత్ = పాదములులేమి, గతిర్నాస్తి = గమనములేదు; హస్తా
 భావాత్ = చేయలేమి, క్రియా = కర్మ, నచ = లేదు. జన్యభావాత్ = పుట్టువు
 లేమి, మృత్యుః = మరణము, నాస్తి = లేదు, బుద్ధ్యభావాత్ = బుద్ధి లేమి, సుఖా
 దికం = సుఖము మొదలైనది, నాస్తి = లేదు.

తా॥ నిరవయవుఁడు నసంగుఁడు నగు ప్రత్యగాత్మకు, గమనము
 లేదు, కర్మములేదు, మరణములేదు, బంధమోక్షములకు హేతువు.

అన బుద్ధ్యాదులు లేమిచే బంధమోక్షములు లేక నిరతిశయసుఖస్వరూప
పుండ్ర యున్నాడు.

ఇతి సార్థాంతిక నానాలింగస్వరూపవాక్యాని ద్వాత్రింశత్
ఇట్లు సార్థాంతిక నానాలింగస్వరూపవాక్యములు ముప్పదిరెండు
ఇత్యేకాదశప్రకరణము సమాప్తము.

ఓమ్.

పరబ్రహ్మణేనమః.

౧౨. పుంలింగస్వరూప వాక్యనిష్కరణము.

‘ననీషోకభోమృతః’

౧

(అధర్వ-౪ ప్రశ్న; ప్ర ౬

టీ. ననీషః = అయీఅత్మ, అకళః = పోడకకళలులేనివాడు, అమృతః =
నాశములేనివాడు.

తా|| స్వప్నము.

‘నాంతఃప్రజ్ఞం నబహిఃప్రజ్ఞం నోభయతఃప్రజ్ఞం నప్రజ్ఞానఘనం
నప్రజ్ఞం నాప్రజ్ఞం అదృశ్యమవ్యవహార్య మగ్రాహ్యమటక్షణ
మచింత్యమవ్యపదేశ్య మైకాత్మ్యప్రత్యయసారం ప్రపంచోప
శమంశాంతం శివమద్వైత్యచతుర్థం మన్యస్తేన ఆత్మసవిజ్ఞేయః’
అధర్వ- ౬ మాండుక్య; ౭- అధర్వ ౧౫ రామోత్తరతాపనీ;
(అధర్వ ౨౭ నృసింహతాపనీ; ఖం ౪)

టీ. నాంతఃప్రజ్ఞం = అంతఃప్రజ్ఞాకానివానిని, నబహిఃప్రజ్ఞం = బహిఃప్రజ్ఞా
కానివానిని, నోభయతఃప్రజ్ఞం = అంతగ్రాహ్యము లందుండును భయప్రజ్ఞాకాని
వానిని, నప్రజ్ఞానఘనం = ప్రజ్ఞానఘనముకానివానిని, నప్రజ్ఞం = ప్రజ్ఞాకానివానిని.

శాస్త్రజ్ఞం = అప్రజ్ఞాకానివానిని, అదృశ్యం = దృశ్యముగానివానిని, అక్షణవహార్యం = వ్యవహరించదగనివానిని, అగ్రాహ్యం = గ్రహించదగనివానిని, అలక్షణం = అక్షణముకానివానిని, అచింత్యం = చింత్యముగానివానిని, అవ్యవధేశ్యం = నిర్దేశించశక్యముగానివానిని, వికాత్వప్రత్యక్షసారం = ఏకాత్మజ్ఞానసారని, ప్రపంచోపశమం = ద్వైతప్రపంచమును తమింపజేయువానిని, శాంతం = శాంతస్వరూపుని, శివం = మంగళస్వరూపుని, అద్వైతం = ద్వైతముగానివానిని, చతుర్థం = జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తులకు విలక్షణమైనవానిని, మన్యంతే = తలచుచున్నారో, సః = ఆత్మరీయుడు (చతుర్థుడు ఆత్మ = ఆత్మ, సః = ఆయాత్మ్య విజ్ఞేయః = తెలిసికొనదగినవాడు.

తా॥ అంతఃప్రజ్ఞయనగ దైజనుడనుజీవుడు, బహిఃప్రజ్ఞయనగ విశ్వదులను జీవుడు, ఉభయతఃప్రజ్ఞయనగా జాగ్రత్స్వప్నములయొక్క సంధికాలమందుండు జీవుడు (జ్ఞాతయగుజీవుడు) ప్రజ్ఞానమనగా సుషుప్తియందుండు ప్రాజ్ఞుడనుజీవుడు, ప్రజ్ఞయనగా సమస్తము నొక్కమారుగ దెలిసికొనుజ్ఞాతి (జీవుడు) అప్రజ్ఞయనగా కేవలజడమైన పదార్థము, గ్రాహ్యమనగ విషయము. ఇట్టిదేదియనాత్మగాదు. పరమాత్మస్వరూపము శాంతము, శివము అద్వైతము. ద్వైతప్రపంచోపశమము తురీయమునైనది ఇట్లాటిగి పండితులార్యధ్యానము జేయుదురు. ఆయాత్మస్వరూపమే దెలిసికొనదగినది. అన్యము విడువదగినది.

అమాత్రశ్చతుర్థో వ్యవహార్యశ్చివోద్వైతః'

3

(అధర్వ-౬ మాండుక్య ౧౨)

టీ. అమాత్రః = ఆకాశకార మకారములను మాత్రత్రయము లేనివాడు (కానివాడు) చతుర్థః = నాల్గవదియైన కేవలనాదబ్రహ్మమే స్వరూపముగా గలవాడు, అవ్యవహార్యః = వ్యవహరింప శక్యముకానివాడు, శివః = శుభస్వరూపుడు, అద్వైతః = అద్వితీయుడు.

తా॥ ఆత్మప్రణవముయొక్క మూడు మాత్రలుగాక నాదాత్మకమైనవాడు ఇంద్రియములచే వ్యవహరింపదగినవాడు కాదు అద్వితీయ శుభస్వరూపుడు.

యత్రనాన్యత్పశ్యతీనాన్యచ్ఛృణోతి నాన్వద్విజానాతినభూమా'ర
(సామ- ౯ ఛాం.సోగ్య; ప్ర ౭; ఖం ౨౪)

టీ. యత్ర = ఏన్నరూపమందు, అన్యత్ = దానికంటె నితరమును, నప
శ్యతి = చూడఁజో, అన్యత్ = ఇతరము, నశృణోతి = వినిఁజో, అన్యత్ = ఇతర
మును, నవిజానాతి = ఎఱుఁగఁజో, సః = ఆయాత్మయే, భూమా = గొప్పవాఁడు.

తా॥ పరమాత్మకన్న నన్యములేదు కావున పరమాత్మ స్వరూప
మెఱిగినవానికి తదితరము కనఁబడదు. ఇతరము వివరబడదు. తెలిసి
కొనుట కితరములేదు. అట్టి ఆత్మయే భూమాకాఁడు.

సఏష నేతి నేత్యాత్మా గ్రాహ్యోనగృహ్యతే శీరోహిశీర్యతే
సంగోనహిసంజ్ఞతే శీతోనవృధతేన హృవ్యతి' గ
(శు- య; బృహదారణ్యక; అ ౫; బా ౯)

టీ. సఏష నేతి నేత్యాత్మా = నేటి, నేటి. వాక్యములచే నర్థమును నిశ్చయం
చుగఁ జేపించిన యీ యాత్మ, అగ్రాహ్యః = విషయములవలె గ్రహింపఁబడున
వాఁడు కాఁడు, నగృహ్యతే = గ్రహింపఁబడఁడు, అశీర్యః = శరీరమువలె నశింపఁ
దగినవాఁడు కాఁడు, సహిశీర్యతే = నిశింపఁబడఁడు, అసంగః = సంగములేనివాఁడు
(హుండుకొనువాఁడుకాఁడు) అశీతః = శీతాదులులేనివాఁడు, నవృధతే = వృధ
నొందుడు, నహృవ్యతి = సంతోషించుడు.

తా॥ ఆత్మగ్రహింపఁదగిన రూపముగలవాఁడుకాఁడు, గ్రహింపఁ
బడఁడు. నిస్సంగుఁడు, సంగమునకు గూర్చుఁదగినవాఁడుకాఁడు. సుఖ
దుఃఖములు లేనివాఁడు శరీరరహితుఁడు.

రసఘనవీనై వం వారేయమాత్మానం తరోబాహ్యఃకృత్స్నః
ప్రజ్ఞానఘనవీన' ౬

(శు- య; ౧౦ బృహదారణ్యక; అ ౬ బా ౫)

టీ. ఆరే = ఓ మైత్రేయ! ఆయమాత్మా = యీయాత్మ, ఏవం = యీప్రకా
రము, రసఘనవీన = ఆనందరసఘనమే, అనంతరః = అంతరములేనివాఁడు, అబా
హ్యః = బాహ్యములేనివాఁడు, కృత్స్నః = పరిపూర్ణుఁడు, ప్రజ్ఞానఘనః = బ్రహ్మజ్ఞాన
ఘనఁడు.

తా॥ పరిపూర్ణుడగుటచే నాత్మవాహ్యంతరములు లేనివాఁడు,
ప్రజ్ఞాసముద్రుడై స్వరూపముగా గలవాఁడు, అనంతరసముండు.

‘తస్మాత్సోవిలీనే మనసిగతే సంకల్పేవికల్పేర్థే పుణ్యాసాపే
సదాశివః’ 2

‘ఓం శక్త్యాస్త్రికస్సర్వతాగ్రిన స్థితస్స్వయం జ్యోతిశ్శుద్ధో నిత్యో
నిరంజనశ్శాంతతమః ప్రకాశయతి’ ౩

(శు-య; ౧౫ హంస)

టీ. తస్మాత్ = ఆయాత్మజ్ఞానమున; మనః = మనస్సు; విలీనే = లీనమగు
చుండగా; మనసి = మనసునందు; గతే = కొందియున్న; సంకల్పే = సంకల్పమును;
వికల్పే = వికల్పమును; పుణ్యాసాపే = పుణ్యసాపేదములకు; దర్థే = దగ్ధమగుచుండ
గా; సదాశివః = సదాశివస్వరూపుఁడును; శక్త్యాస్త్రికః = శక్తిస్వరూపుఁడును;
స్సర్వత్ర = అంతటను; అవస్థితః = ఉన్నవాఁడును; స్వయంజ్యోతిః = తనంత్రబ్రహ్మ
శింసువాఁడును; శుద్ధః = స్వచ్ఛుఁడును; నిత్యం = నానామలేనివాఁడును; నిరంజనః =
జేనినంటనివాఁడును, (దోషగహితఁడును) శాంతతమః = ఆత్మైంతశాంతిస్వరూపుఁ
డునై; ప్రకాశయతి = ప్రకాశించుచున్నాఁడు; సమస్తమును బ్రహ్మకౌశింపజేయు
చున్నాఁడు.)

తా॥ ఆత్మజ్ఞానమున మనస్సు నశింపఁగ దాని భాగములైన సంక
ల్ప వికల్పములు నశించును. పిదప శక్తి-రహితైవ పుణ్యాసాపస్వరూప
మగు కర్మము దగ్ధమగును. పిదప మేఘావరణ విసర్జ్యుక్తంబగు భాను
బింబము చందమున నిర్మలుఁడును, నిత్యుఁడును, సర్వపరిపూర్ణుఁడును,
స్వయంప్రకాశమైనాఁడు సగు నాత్మప్రకాశించుచుండును.

‘ఏష శుద్ధః పూతః శూన్యశ్శాంతో ప్రాప్నోసి శాస్త్రాచార్యో ౨

క్షయ్యోస్థితశ్శాశ్వతోజస్వతి త్ర సేన్యమహిమ్ని తిష్ఠతి’ ౩

(సామ- ౨౪ మైత్రాయణీ; ప్ర- ౨)

టీ. ఏషః = ఈయాత్మ; శుద్ధః = మా మాసంబంధములేమి శుద్ధుఁడు; పూతః =
శరీరములేమి పవిత్రుఁడు; శూన్యః = ఇందియములులేమి శూన్యుఁడు; శాంతః =
అంతరింద్రియములులేమి శాంతుఁడు; అప్రాణః = ప్రాణములేనివాఁడు; అసీకా
త్మా = స్వతంత్రుఁడు; అనంతః = అపరిచ్ఛిన్నుడగుటచే ననంతుఁడు; అక్షయ్యః =

సశింపజేయ శక్త్యముగానివాడు; శ్చిరః = శ్చిరమైనవాడు (నిశ్చలవాడు); కాశ్య
తః = నిత్యుడు; అజః = జన్మములేనివాడు; స్వతంత్రః = సర్వేశ్వరుడు; స్వే = తన; మహిమి = మహిమనుండే; త్విష్టతి = ఉండుచున్నాడు.

తా॥ ఆత్మసంపూర్ణుడై, పవిత్రుడై, శాంతుడై, యశాశ్రయుడై,
నిర్వికారుడై, సర్వశాంతిస్వరూపుడై, యనందుడై తన మహిమ
యందే యుండుచున్నాడు.

చక్షుశాస్త్రస్థా శ్రోత్రాస్త్రస్థా మనోప్రస్థా వాగోప్రస్థా
బుద్ధీప్రస్థా ప్రాణస్థా తమసోప్రస్థా సర్వస్థాస్త్రా
తతస్సర్వస్థానోలిలశణః సర్వరోయచిక్షుర ఆనందఘన
ఏవైకరసోఽన్యనశోర్యః' ౧౦

(అధర్వ ౨౭ వృసింహా త్తర తాపిని; ఖం ౨)

టీ. చక్షుః = శేత్రేంద్రియమునకు; ద్రష్టా = సాక్షి; శ్రోత్రస్థః = శ్రవ
ణేంద్రియమునకు; ద్రష్టా = సాక్షి; మనసః = మనస్సునకు; ద్రష్టా = సాక్షి; వాగః =
వాగింద్రియమునకు; ద్రష్టా = సాక్షి; బుద్ధేః = బుద్ధికి; ద్రష్టా = సాక్షి; ప్రాణస్థః =
ప్రాణమునకు; ద్రష్టా = సాక్షి; తమసః = అజ్ఞానమునకు; ద్రష్టా = సాక్షి; సర్వ
స్థః = సర్వమునకు; ద్రష్టా = సాక్షి; తతః = అంగులనకు; సర్వస్థాత్ = అన్నిటి
కంటెను; అశ్వః = పరుడు; విలక్షణః = వానిలక్షణములు లేనివాడు; అయం =
ఈయాత్మ; స్వసః = సత్తామాత్రుడు; చిక్షునః = చిక్షువుడు; ఆనందఘనఏవ =
ఆనందఘనాడే; ఏకరసః = కేవలసుఖవస్థయాపుండు, అశ్వరసహర్యః = వ్యవహరింప
నశక్యుడు.

తా॥ ఆత్మ నేత్రవృత్తికి శ్రోత్రవృత్తికి మనోవాగ్బుద్ధి ప్రాణాజ్ఞాన
వృత్తులకు సాక్షి. సమస్తమునకు సాక్షి. ఇంద్రియప్రాణాజ్ఞానముల
కంటె నన్యమైనవాడు, వాని వ్యాపారములేనివాడు. ఆత్మనిస్సంగు
డనియును నిర్వికారుడనియును నిరయచ్ఛేదనియు నభిప్రాయము.

‘సన్మాత్రోనిత్యశ్శుద్ధో బుద్ధోనిరంజనో విభురద్వితీయానందః
పరఃప్రత్యగేకరసః’ ౧౧

(అధర్వణ- ౨౭ వృసింహా త్తర తాపిని; ఖం ౯)

టీ. సన్మాత్రః = సన్మాతుఁడు, నిత్యః = నాశములేనివాఁడు శుద్ధః = నిష్కలుఁడు, బుద్ధః = బోధస్వరూపుఁడు ముక్తః = అవిద్యాముక్తుఁడు, నిరంజనః = ఆలేపులు, విభుః = సర్వవ్యాపకుఁడు, అద్వితీయానందః = ద్వైతదుఃఖములేమిగేవల నంద స్వరూపుఁడు, పరః = పరమాత్ముఁడు, పృత్యకేకరసః = ప్రత్యగభిన్న బ్రహ్మస్వరూపుఁడు.

తా॥ ఆత్మశాశ్వతుఁడు, సద్మాపుఁడు, నిర్మలుఁడు, బోధస్వరూపుఁడు, నిరంజనుఁడు, ప్రత్యగాత్మస్వరూపుఁడు, అద్వితీయుఁడు. (తన కన్న నితరము లేనివాఁడు)

అదృష్టోఽవ్యవహార్యోవ్య ల్పేనాల్పఃసాక్ష్యవిశేషః సర్వజ్ఞో సంతోభిన్నోఽద్వయోవిదితా విదితాత్పరః అద్వైతపరమా నందోవిభు ర్నిత్యోనిష్కలంకో నిర్వికల్పోనిరంజనో నిరాఖ్యా తస్మిన్ దేవహోనారాయణో నద్వితీయో స్తికశ్చిత్ ౧౨
(అధర్వ- ౨౭ నృసింహోత్తరతాపిని; ఖం ౯; అధర్వ- ౫౨

మహానారాయణ- అ ౧)

టీ. అదృష్టః = కనబడనివాఁడు, అవ్యవహర్యః = వ్యవహరింపకల్యముకాని వాఁడు, అల్పేన = అణువునలె నల్పుడైనను, నాల్పః = అల్పుఁడుగాడు (గ్రాహ్య వాఁడు) సాక్షీ = సమస్తమునకు గ్రుంగుపుఁడు, సాక్ష్యవిశేషః = సాక్షిత్వధర్మముగలవాఁడు, అవిశేషః = గుణములేనివాఁడు, సర్వజ్ఞః = అన్నిటి నెఱుఁగు వాఁడు, అనంతః = అపరిచ్ఛిన్నుఁడు, అభిన్నః = స్వగతసజాతీయ విజాతీయభేదము లేనివాఁడు, విదితావిదితాత్ = విదితమైన దృశ్యముకన్నను, విదితమైన యదృశ్యముకన్నను, పరః = అన్యుఁడు, (జ్ఞానముచే నెఱుఁగబడినవానికన్న నెఱుఁగబడని వానికన్న నాత్మ అన్యుఁడు) అద్వైత = అద్వితీయమైన, పరమానందః = ఉత్కృష్టానందమే స్వరూపముగాగలవాఁడు, విభుః = వ్యాపకుఁడు, నిత్యః = శాశ్వతుఁడు, నిష్కలంకః = నిర్మలుఁడు, నిర్వికల్పః = వికల్పములేనివాఁడు, (ఎడతెగకయుండు వాఁడు) నిరంజనః = దేవినంటనివాఁడు (నిర్దోషుఁడు), నిరాఖ్యాతః = ఇట్టివాఁడని జెప్పకల్యము కానివాఁడు, శుద్ధః = పరిశుద్ధుఁడు, దేవః = దేవుఁడు, ఏకః = ఒక్కఁడు, నారాయణః = నారాయణుఁడు, ద్వితీయః = రెండవవాఁడు, కశ్చిత్ = ఒకడును, నాస్తి = లేడు.

తా॥ అద్వితీయ పరమానంద స్వరూపుడు సర్వేశ్వరుడు. శాశ్వతుడు నిర్వికల్పుడునగు నారాయణస్వరూపుడైన యాత్మయొక్కడే యున్నాడు. ఆత్మకన్న నన్యుడులేడు. ఆత్మకన్న నన్యముగవోచు జగజ్జీవేశ్వరాదులు మిథ్యయని తెలియవలెను.

అచక్షుర్విశ్వతచ్ఛతుర కణ్ఠోవిశ్వతఃకణ్ఠ అపాదోవిశ్వతఃపాద
అపాణిర్విశ్వతః పాణిరశిరావిశ్వతశ్శిరా విద్యామాత్రైకసంశ్ర
యో విద్యారూపః' ౧౩

(అధర్వ; ౮౭ భస్మజాబాల)

టీ. అచక్షుః = నేత్రములులేనివాడు, విశ్వతచ్ఛతుః = అంతటగన్నులు
గలవాడు, అకణ్ఠః = చెవులులేనివాడు, విశ్వతఃకణ్ఠః = అంతటచెవులుగలవాడు,
అపాదః = పాదములులేనివాడు, విశ్వతఃపాదః = అంతటపాదములుగలవాడు,
అపాణిః = చేతులులేనివాడు, విశ్వతఃపాణిః = అంతటచేతులుగలవాడు, అశి
రాః = నరములులేనివాడు, విశ్వతశ్శిరాః = అంతటను నరములుగలవాడు, (అశి
రః = శిరస్సులేనివాడు, విశ్వతశ్శిరాః = అంతటను శిరస్సులుగలవాడు) విద్యా
మాత్రైకసంశ్రయః. విద్యామాత్ర = విద్యకే, ఏక = ముఖ్యమైన, సంశ్రయః =
ఆశ్రయమైనవాడు, విద్యారూపః = జ్ఞానస్వరూపుడు.

తా॥ ఆత్మనిరవయవప్రదయ్య నుపాధిచే విరామాపుడగు సంతట
నవయవములు గలవాడయ్యెను, విద్యచే నాశ్రయింపఁదగినవాడు
(జ్ఞానస్వరూపుడు)

దివోహ్యమూర్తఃపురుషోహ్యబాహ్యంతరోహ్యజః' ౧౪
(అధర్వ- ౫ ముండక; ముం ౨)

టీ. దివ్యః = బ్రహ్మశింశువాడు, అమూర్తః = ఆకారములేనివాడు, పురు
షః = పురుషుడు, అబాహ్యభ్యంతరః = బాహ్యంతరములు లేనివాడు,
అజః = పుట్టువులేనివాడు.

తా॥ ఆయాత్మ పరిపూర్ణుడగుటచే బాహ్యంతరములు లేనివాడు
ఉపాధియందుండుటచే బుగుషుడయ్యెను. పుట్టువులేనివాడు.

అపాహ్యోహ్యమనాశ్శుభో హ్యక్షరాత్పరతఃపరః' ౧౫
(అధర్వ; ౫ ముండక; ముం ౨)

టి. అపాగ్నిహి = పాగ్నిములేనివాడు, అమనా = మనస్సులేనివాడు, శక్త్రహి = స్వచ్ఛుడు, అక్షరాత్ = అవిద్యా ప్రతిబింబిత కూటస్థునికన్నను, పరతః = మామాన్రతింత ఈశ్వరునికన్నను, పరిః = అన్యఃదు.

తా॥ అపాగ్నిపాగ్నిములేనివాడు అమనస్కుడు మాయాసంబంధములేమిచే బలిహ్వరము ప్రశ్నగాత్మ ఈశ్వరులకన్న సన్మయైన శుద్ధబ్రహ్మము.

అద్వైతస్వరస్వభావానాం దేవస్తుర్వోవిభుస్త్వృతః ౧౬

అపూర్వోనంతరోబాహ్యా సపరఃప్రణివోన్యయః ౧౭

(అధర్వ; ౬ మాండుక్య; గౌడపాదకారి కాంతర్గతం)

టి. సర్వభావానాం = సమస్తజ్ఞానములలో, అద్వైతః = అద్వైతజ్ఞానమైన వాడు, దేవః = దేవుడు, తుర్యః = అపస్థాత్రయసాక్షి, విభుః = ఈశ్వరుడు, అపూర్వః = తనకుపూర్వము (కారణము) లేనివాడు, అనంతరః = అంతరములేని వాడు, అబాహ్యః = బాహ్యములేనివాడు, సపరః = తనకన్న సన్యములేనివాడు, ప్రణవః = ఓంకారస్వరూపుడు, అన్యయః = నాశములేనివాడని, స్త్వృతః = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా॥ సమస్తజ్ఞానములలో నుత్కృష్టమైన అద్వైతజ్ఞానమైన వాడు తనకు గారణములేనివాడు, తనవలనైన కార్యములేనివాడు (జగత్తులేనివాడు) ప్రణవస్వరూపుడు, పూర్ణుడని చెప్పబడును.

అమాతోనంతమాత్రశ్చ ద్వైతస్యోపశమశ్శినః ౧౮

(అధర్వ- ౬ మాండుక్య; గౌడపాదీయకారి కాంతర్గతం)

టి. అమాత్రః = మాత్రకానివాడు, అనంతమాత్రః = అనంతమాత్రా స్వరూపుడు, ద్వైతస్య = ద్వైతప్రపంచమును, ఉపశమః = శాంతినిజేయువాడు, శినః = మంగళస్వరూపుడు (పరమాత్మ).

తా॥ స్వప్రము.

కర్మాధ్యక్షస్వరస్వభూతాధి వాసస్సాక్షిచేతా కేవలోనిర్గుణశ్చ ౧౯

(కృ- య; ౧౧ బ్రహ్మ; ౧౮ క్షేత్రాశ్వతర)

టి. కర్మాధ్యక్షః = సర్వకర్మఫలప్రదుడగుటచే గర్మకథిపతి, సర్వభూతాధి

వాసః = అంతర్యామియై సర్వభూతములందు వసించియున్నవాఁడు, సాక్షి = సర్వేంద్రియ వృత్తులకు నజ్ఞానమునకును సాక్షియైనవాడు (అనంగుడు) చేతా = చైతన్య స్వరూపుఁడు, కేశలః = అద్వితీయుఁడు, నిర్గుణః = త్రిగుణములు లేనివాఁడు.

తా॥ ఆనూత్మ మాయోపాధినిబూని సర్వేశ్వరుండౌటచే సర్వ కర్మఫలముల కధిపతి అంతర్యామియై సమస్త భూతములయందున్నవాడు సర్వసాక్షి అద్వితీయుడు సత్త్వరజస్తమోగుణములులేనివాఁడు శుద్ధచైతన్య స్వరూపుఁడు.

సర్వసంకల్పరహిత స్వర్వనాదమయశ్శివః ౨౦

సర్వసర్వజ్ఞాచిహ్నాత్మః సర్వానందమయః ౨౧

సర్వానుభవవిర్మక్తః సర్వధ్యానవివర్జితః ౨౨

(కృ- య; ౩౨ తేజోబిందు; అ గ)

టీ. సర్వసంకల్పరహితః = అనునన్కుండగుట చే సమస్త సంకల్పములులేనివాఁడు. సర్వనాద = శబ్దః = ప్రణవస్వరూపుడగుటచే దశవిధనాదస్వరూపుఁడు, శివః = మంగళస్వరూపుఁడు. సర్వసర్వజ్ఞాచిహ్నాత్మః = జపస్వరూపమైన దృశ్యముకాని చిహ్నాపుఁడు, సర్వానందమయః = సర్వానందస్వరూపుఁడు, పరః = ప్రకృతి, పరుఁడు, సర్వానుభవవిర్మక్తః = విషయములులేమిని సర్వానుభవములేనివాఁడు. సర్వధ్యానవివర్జితః = భక్తియస్వరూపుఁడుగాన ధ్యాతకామిచే ధ్యానములేనివాఁడు.

తా॥ ఆత్మ చిహ్నాపుఁడు, సర్వనాదమయఁడు అమనన్కుఁడు భేద్యస్వరూపుఁడు.

ఆత్మానూత్మవివేకాది భేదాభేదవివర్జితః ౨౩

మహావాక్యార్థోదూరో బ్రహ్మస్మృత్యతిదూరతః ౨౪

(కృ- య; ౩౭ తేజోబిందు; అ గ)

టీ. ఆత్మానూత్మవివేకాది = ఇదియాత్మ ఇదియనాత్మమును వివేకముమొదలైన, భేదాభేదః = భేదాభేదములచే, వివర్జితః = విడువబడినవాఁడు, మహావాక్యార్థతః = మహావాక్యార్థములకు, దూరః = దూరమైనవాఁడు, బ్రహ్మస్మృతి = బ్రహ్మమునైతి నను జ్ఞానమునకు, అతిదూరతః = అతిదూరముగనున్నవాఁడు.

తా॥ ఆత్మమహావాక్యార్థమునకు దూరమైనవాఁడు నేనుబ్రహ్మ

నైతి ననుజ్ఞానమునకును దూరమైనవాడు అవాక్యై నననోచుడుగట
టచే మహావాక్యార్థవిచారమునను దెలియబడుడు. నేతి నేతివాక్యము
లచే నమస్తద్వృత్త్యములను నిషేధించగా మనోవాక్కుల కతీతమై
యేదిశేషించునో అదియే ఆత్మ, పరమార్థమున దెలిసికొనువాడు
దెలియబడునది లేనందున దెలియియే స్వరూపముగాగల యాత్మ
తెలియబడు.

‘తచ్ఛబ్దవర్జ్య స్వంశబ్దహీనో వాక్యార్థవర్జితః’ ౨౧

‘క్షరాక్షరవిహీనో యా నాదాంత్యోత్థితేవసః’ ౨౨

(కృ-య; 32 తేజోవిందు; అ ౧)

టీ. యః = ఎవడు, తచ్ఛబ్దవర్జ్యః = తత్పదముచే వ్యవహరింపబడదో,
త్వంశబ్దహీనః = త్వంపదముచే వ్యవహరింపబడదో, వాక్యార్థవర్జితః = వాక్యార్థ
జ్ఞానమున వ్యవహరింపబడదో, క్షరాక్షరవిహీనః = క్షరములైన శరీరములు నక్షర
మైన కూటస్థ స్వభావము లేనివాడో, నాదాంత్యోత్థితేవ = నాదముందు ప్రకాశ
మానుడై యుండువాడో, సః = వాడేయాత్మ.

తా॥ ఆత్మతత్పదముచే వ్యవహరింపబడువాడు కాదు త్వంపదముచే
వ్యవహరింపబడువాడుకాదు బోధార్థమిట్లు తత్పదలక్ష్యుడనియు త్వం
పదలక్ష్యుడనియు జెప్పబడునుకాని సారమార్గి కమునగాదు.

‘అఖండైకరసోవాహ మానందోస్మీతివర్జితః’ ౨౩

(కృ-య; 32 తేజోవిందు; అ ౧)

‘దృశ్యదర్శననిర్ముక్తః కేవలమలరూపవాన్’ ౨౪

(సామ- ౬౦ మహా; అ ౬)

టీ. అహం = నేను, అఖండైకరసః = అఖండానుభవ స్వరూపుడను, ఆనం
దోస్మి = ఆనందరూపుడనగుచున్నాను, ఇతి = అనునట్టి జ్ఞానముచేత, వర్జితః =
విడువబడినవాడు, దృశ్యదర్శననిర్ముక్తః = చూడబడునది చూపు వినినుండివిడువ
బడినవాడు, కేవల = అద్వితీయమైన, అమల = స్వచ్ఛమైన, రూపవాన్ = రూప
ముగలవాడు.

తా॥ తానే బ్రహ్మముగావున నేను బ్రహ్మము నైతి ననువాడు.

బ్రహ్మము మెఱిగినవాడుకాదు అట్టిజ్ఞానముండు సంతోషరకును బ్రహ్మైక్యములేదని చెలియవలయును; పరమార్థమున చాచే బ్రహ్మమై యున్నాడు ఈ హేతువుచే మహావాక్యార్థానులకు బ్రహ్మరూరము.

‘నిత్యోదితోనిరాభాసో ద్రష్టాసాక్షీచిదాత్మకః’

౨౯

‘స ఏవ విదితాదన్యస్థ శ్చైవావిదితాదపి’

30

(సామ- ౬౦ మహా; అ ౬)

టీ. నిత్యోదితః = సమస్తపుడౌటచే నెల్లప్పుడు స్ఫురించువాడును, నిరాభాసః = అంతఃకరములేమిచే నాభ సస్వరూపమైన జీవత్వములేనివాడు, ద్రష్టా = జీవస్వరూపమున వ్యప్తి ప్రపంచము జూచువాడు, సాక్షీ = అంతర్యామి యై సమస్తప్రపంచమును జూచువాడు, చిదాత్మకః = చిత్తపున, స ఏవ = అయాత్మే, విదితాత్ = జ్ఞానముచే చెలియబడుచానికన్న, అన్యః = ఇతరమైనవాడు, తదైవ = అట్లే, అవిదితాదపి = జ్ఞానముచే నెఱుంగబడనిచానికన్నను, అన్యః = ఇతరమైనవాడు.

తా॥ సత్తానూత్రుడౌటచే నెల్లప్పుడు స్ఫురించువాడు బ్రహ్మ మెఱిగిననువానికిని బ్రహ్మ మెఱుగననువానికిని దెలియబడనివాడు (కేవల సంవిదూ)పుడౌటవలన.

ఇతి సార్థాంతిక పుంలింగస్వరూప వాక్యాన్విత్రింశత్.

ఇల్లు సార్థాంతిక పుంలింగవాక్యములు ముప్పది

ఇతి ద్వంద్వప్రకరణము సమాప్తము.

పరబ్రహ్మణేనమః.

౧౩. స్త్రీలింగస్వరూప వాక్యప్రకరణము.

‘అలౌకికపరమానంద లక్షణాఖండమిత తేజోరాశిః’ ౧

(అధర్వ- ౫౨ మహానారాయణ; అ ౧)

టీ. అలౌకిక = లోకసంబంధముగాని, పరమ = ఉత్కృష్టమైన, ఆనంద = ఆనందమే, లక్షణా = లక్షణముగాగలది, అఖండ = పరిపూర్ణమైనదియును, అమిత = మితముకానిదియునగు, తేజోరాశి = తేజఃపుంజమనది,

తా॥ పరబ్రహ్మమును సుఖిత్తునియునుబంధముకాని నిరతిశయ ప్రేమస్వరూపమైనది. అఖండ తేజోరూపమునది.

‘భావాభావకలావినిర్ముక్తా చిద్విద్యాబ్రహ్మసంవిత్తిస్సచ్చి’ ౨

‘దానందలహరిమహాత్రిపుర సుందరీబహిరంతరనుప్రవిశ్యస్వయం

మేకై విభాతి’

3

(ఋ- ౧౦౭ బహ్వచ)

టీ. బ్రహ్మసంవిత్తి = బ్రహ్మస్వరూపిణియైన సంవిత్తు, భావాభావకలా వినిర్ముక్తా = భావాభావసంబంధములైన షోడశకలలులేనిది, చిద్విద్యా = జ్ఞాన స్వరూపిణి, సచ్చినానందలహరీ = సత్యజ్ఞానానంద ప్రవాహస్వరూపిణి, మహాత్రిపుర సుందరీ = జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తలను మూడుపురములందు సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమున నున్నదియునై, బహిరంతరనుప్రవిశ్య = బాహ్యంతరముల బ్రవేశించి, స్వయం = తనంతదాన, ఏకైవ = అద్వితీయయై, విభాతి = ప్రకాశించుచున్నది.

తా॥ శ్రోత్రాగ్రదీంద్రియ గ్రాహ్యములైన శబ్దాదులు భావములు మన ఆదిగ్రాహ్యములైన సంకల్పాదు లభావములు. సంవిత్తు షోడశ కలావికారములు లేక జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తలను మూడు పురముల సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమున బాహ్యంతరములందు దనంతదాన ద్వితీ యయై ప్రకాశించుచున్నది అసంవిత్తు బ్రహ్మము.

‘సర్వసంకల్పరహితా సర్వసంజ్ఞావివర్జితా’ ౪
(సామ; ౬౧ మహా; ౮ గీ)

టీ. సర్వసంకల్పరహితా = సమస్తసంకల్పములులేనిది, సర్వసంజ్ఞావివర్జితా = సమస్తసంజ్ఞలులేనిది.

తా॥ అంతఃకరణముగాక దానికి సాక్షీరూపమున నున్నందున సంవిత్తు సంకల్పములులేనిది. నామరూపములు లేమిని సంవిత్తునకు సంజ్ఞలులేవు. సంవిత్తునిబోధకై దృఢమరింపబడెనని తెలియవలెను.
‘నైషాచిదవినాశాత్మా సాత్మేత్యాదికృతాభిదా,’ ౫
(సామ- ౬౧ మహా; ౮ గీ)

టీ. నైషా = అయినవిత్తు; చిత్ = జ్ఞానస్వరూపమైనది; అవినాశాత్మా = నాశములేనిది (సదృశమైనది) సా = ఆసంవిత్తే; ఆత్మేత్యాది = ఆత్మయనుమొదలైన పదములచే; కృతా = చేయబడిన; అభిదా = పేరుగలది.

తా॥ ఆసంవిత్తు జ్ఞానస్వరూపమైనది నాశములేనిది ఆసంవిత్తే ఆత్మ, బ్రహ్మము ఈమొనలైన పేరులుగలది.

‘ఆకాశశతభాగాచ్ఛాక్షేషునిష్ఫలరూపిణీ,’ ౬

‘నాస్తమేతినచోదేతి నోత్తిష్ఠతినత్తిష్ఠతి’ ౭
(సామ- ౬౧ మహా; ౮ గీ)

టీ. ఆకాశశతభాగా = ఆకాశమున నూరవంతుది మిక్కిలి సూక్ష్మమైనది) అచ్ఛా = స్వచ్ఛమైనది, ఆక్షేషు = జ్ఞానులుకొనివారినుండు (మూఢులందు), నిష్ఫలరూపిణీ = ఫలమునిచ్చునదికొనిది, నాస్తమేతి = నాశముబొందదు, నచోదేతి = ఉదయముబొందదు, నోత్తిష్ఠతి = లేవదు, నత్తిష్ఠతి = నిలువబడదు.

తా॥ ఆకాశముకన్నను యీసంవిత్తు మిక్కిలి సూక్ష్మమైనది. మూఢులకు నిష్ప్రయోజనమైనది. స్వచ్ఛమైనది. కాలత్రయమందు నుత్పత్తివినాశములులేక పరిపూర్ణమై నిశ్చలమైయున్నది.

‘నచయాతినచాయాతి నచసేహనచేహచిత్’ ౮

‘నైషాచిదమలాకారా నిర్వికల్పానిరాస్పదా’ ౯
(సామ- ౬౧ మహా; ౮ గీ)

టీ. పైపా = ఈసంవిత్తు; నచయాతి = పోదు; నచాయాతి = రాదు; నచ
నేహ = ఇక్కడలేనిదికాదు; నచేహ = ఇక్కడలేనిది; చిత్ = స్వప్రకాశస్వరూప
మైనది; చిదమలాకారా = జ్ఞానముననిర్మలాకారమైనది; నిర్వికల్పా = వికల్పము
లేనిది; నిరాస్పదా = ఆధారములేనిది.

తా॥ సంవిత్తు నిరవయమైనదిగావున నొకచోటికిపోదు, ఒకచోట
నుండిరాదు, సర్వపరిపూర్ణమైనదికావున ఇక్కడనున్నది నిక్కడలేనిది
యను వ్యవహారములేనిది. నిర్మలజ్ఞానరూపమైనది. నిర్వికల్పమైనది.
సర్వాధారమైనది. తనకాధారములేనిది.

‘మహాచిదేతే కేహస్తి మహానత్యేతియోచ్యతే’ ౧౦

‘నిష్కలంకానమాశుద్ధా నిరహంకారరూపిణీ’ ౧౧

(అధర్వ- 2౦ అన్నపూర్ణ; అ ౫)

టీ. య = ఏసంవిత్తు, మహానత్యేతి = మహాసత్తయని, ఉచ్యతే = చెప్పఁ
బడుచున్నదో, ఇహ = ఈజగముందు, ఏకైకా = ఒక్కటియొక్కటియై, (ప్రతి
దేహమందుండుటచే నొక్కటియొక్కటియై కనబడుచు), మహాచిత్ = చిద్రూప
మున (జ్ఞానరూపమున) అస్తి = ఉన్నదో, సా = ఆసంవిత్తు, నిష్కలంకా =
కలంకములేనిది, సమా = సర్వసమత్వముగలది, శుద్ధా = స్వచ్ఛమైనది, నిరహంకార
రూపిణీ = అహంకారములేని స్వరూపముగలది.

తా॥ ‘సదేవసామ్యే దమగ్రహీతీ’ అను శ్రుతిప్రకారము సృష్టికి
ముందు సద్రూపముననే తత్త్వముగలదో ఆసత్తే యీజగమున నుపా
ధులందు చిద్రూపమున (జ్ఞానరూపమున) ప్రత్యేకమున్నట్లు కనబడు
చున్నది. అదియు సంవిత్తు (తెలివి) అది యొక్కటియేగాని భిన్నము
గాదు. నిష్కలంకమైనది. శుద్ధమైనది. నిరాహంకార స్వరూపమైనది.

‘సకృద్విభాతావిమలా నిత్యోనయనతీనమా’ ౧౨

‘సాబ్రహ్మపరమాత్మేతి నామభివేదిగీయతే’ ౧౩

(అధర్వ- 2౦ అన్నపూర్ణ; అ ౫)

టీ. సకృద్విభాతా = సదాది త్రివృత్తులులేక ప్రకాశించునది, విమలా =
నిర్మలమైనది, నిత్యోనయనతీ = ఎల్లప్పుడు జిద్రూపమున ముగించునది, సమా =
సమత్వమే స్వరూపముగాగలది, సా = ఆసంవిత్తే, బ్రహ్మ = బ్రహ్మమును, పరమా

తృతి = పరమాత్మయునను, నామభిః = నామములచేత, పరిగీయతే = వర్జించబడుచున్నది.

తా॥ సంవి తే ఆత్మ బ్రహ్మము యీమొదలైన పేర్లచే వ్యవహరింపబడుచున్నది, స్త్రీలింగములైన సంవిదాది శబ్దములచే బ్రహ్మము బోధింపబడుచున్నది కావున వాక్యములు స్త్రీలింగ స్వరూపములనబడును.

ఇతి సార్థాంతిక స్త్రీలింగస్వరూప వాక్యాని త్రయోదశ.

ఇట్లు సార్థాంతిక స్త్రీలింగ స్వరూప వాక్యములు పదమూడు.

ఇతి త్రయోదశ ప్రకరణము సమాప్తము.

ఓమ్.

ప ర బ్ర హ్మ జే న మః

౧౪ నపుంసకలింగ స్వరూపవాక్య ప్రకరణము.

అన్యదేవతద్విదితాదథో అవిదితాదథో

౧

(సామ- ౨ కేన)

టి. తత్ = ఆబ్రహ్మము, విదితాత్ = తెలియబడినదానికన్నను, అవిదితాత్ = తెలియబడనిదానికన్నను, అన్యదేవ = ఇతరమైనదే.

తా॥ బ్రహ్మము తెలియబడుచున్న జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తిస్థితకన్నను దెలియబడని తురీయస్థితకన్నను నన్యమైనదే. ఇట్లునుటవలన దెలియబడినది తెలియబడనిదిబ్రహ్మముకాదు. తెలిసికొను తెలివియేబ్రహ్మము.

య త్తదద్రేశ్య మగ్రాహ్యమగోత్ర మనర్ణ మచక్షుశ్శ్రోత్రం తనపాణిపాదం

౨

(అధర్వ- ౫ ముండక; ముం ౧ ఖ ౧)

టీ. యత్ = ఏది, అద్రేశ్యం = అదృశ్యమైనదియో, అగ్రాహ్యం = విషయమునలె గ్రహింపరానిదో; అగ్రత్రం = దేహములేమి గోత్రము లేనిదియో, అవస్థం = వస్థములేనిదియో, అచక్షుశ్శ్రోత్రం = కన్నులుచెవులు మొదలైన యింద్రియములు లేనిదియో, అపాణిపాదం = చేతులుకాళ్లునులేనిదియో, తత్ = అది, తత్ = తత్త్వదలక్ష్యమైన బ్రహ్మము.

తా॥ బ్రహ్మమింద్రియముల కగోచరమైనది. వర్ణములేనిది గోత్రములేనిది జ్ఞానేంద్రియములు కర్మేంద్రియములు సంతఃకరణమును లేనిది, గ్రహింపశక్యముగానిది.

సదేవసామ్యేదమగ్ర ఆసీదేకమేవాద్వితీయం'

3

(సామ- ౯ ఛాందోగ్య; ప్ర ౬.; ఖం ౨)

టీ. సామ్య = సామ్యుడనయో శ్వేతకేతూ, అగ్రే = సృష్టికిముందు, ఇదం = ఈజగత్తు, ఏకమేవ = ఒక్కచేయైన, అద్వితీయం = రెండవదిలేనిదియైన, సదేవ = సత్యేయే, (సద్వస్తువైన బ్రహ్మమై) ఆసీత్ = ఉండెను.

తా॥ త్రాడునందు భ్రాంతిదోచిన సాముతోచకముందే త్రాడై యున్నట్లు సృష్టికి ముందీ జగత్తు సద్వస్తువైన బ్రహ్మముగనున్నది. సద్వస్తువున నామరూపాత్మకమగు జగత్తు కల్పింపబడినదిగాని వాస్తవముగాదనియు నామరూపములు తోచుటయే సృష్టియనియు నామరూపములు మిథ్యాభూతములనియు, నామరూపములు పొందుటకాభారమైన (అధిష్టానమయిన) సత్యే కాలత్రయాబాధ్యమై యున్నదనియు దెలియవలెను. 'ఏకమేవాద్వితీయమనువాక్యమున' 'ఏక' మని నందున సత్తుకు స్వగతభేదము లేదనియును, 'ఏవ' అనినందున సజాతీయభేదము లేదనియును, 'అద్వితీయ' మనినందున విజాతీయభేదము లేదనియును తెలియవలయును. స్వగతభేదమనగా:— తనయందుగల భేదము. సత్తున కవయవసఖకేరూపాదులు లేనందున స్వగతభేదములేదు. సజాతీయభేదమనగా:— తనజాతియందున్న భేదము. ఈసత్తువంటి మఱియొకసత్తులేదు. కావున సజాతీయభేదమునులేదు. విజాతీయభేదమనగా:— తనకు వ్యతిరేకమైన జాతియందుండుభేదము. సత్తునకు వ్యతిరేకమైనది లేదుకావున విజాతీయభేదమునులేదు. సత్తనగా

మున్నది. అసత్తునగా లేనిది సత్తునకు విజాతీయమనత్తుగును. అసత్తున
డుడెట్లు? కావున సత్తునకు వ్యతిరేకమైనదిలేదు. 'ఘట' మున్నది,
'పట' మున్నది యను వ్యవహారమున ననేక సత్తులున్నవని శంకతోచ
వచ్చును. ఉపాధిభేదమున నొకసత్తే భిన్నములుగానున్నట్లు గనబడు
చున్నది. ఘటపటాద్యుపాధులదోయగా నుండుచదొక్కటియేగాని
భిన్నములుగావు. కావున సత్తువంటిది సత్తేగాని మఱియొకసత్తులేదు.
అందుచే నజాతీయభేదములేదు. వృక్షమునకు పత్రపుష్పఫలములవలన
స్వగతభేదమును, మఱియొకవృక్షమువలన సజాతీయభేదమును శిల
మొనలైనదానివలన విజాతీయభేదమును గలుగుచున్నవి భేదత్రయ
మిట్లే సర్వత్ర తెలియవలయును. భేదత్రయముననే భేదమున్నను
మిథ్యయని తెలియవలెను. దానిని హేతువున బ్రహ్మవిష్ణాది దేవతా
స్వరూపమును, మనుష్యాదికమును జగత్తును గాలత్రయమందును
బాధ్యమై మిథ్యయగుచున్నది కొండటిమతిపరీకారము సర్వేశ్వగుడు
కరచరణాద్యవయనములు గలవాడని వాచుకొనబడుచున్నాడు. అవా
దము యుక్తివిఘ్నము. అనుభవవిఘ్నము. అట్లయిన యీజగత్తునకు
గతియేమనిన నది యచింత్యమైన మాయారచనాత్మకము. ఇంద్ర
జాలమువంటిది. మిథ్య యంతియేకాని యథార్థముకాదు. సద్వస్తు
వైన బ్రహ్మముకన్న నన్యమెద్దియును లేనిదే.

అహూలమచణ్యహ్రస్వ మదీర్ఘమబోహతమస్నేహ
మచ్ఛాయమతమో వాయ్వనాకాశమనంగమరసమ
గంధమచక్షుష్కమశ్రోత్రీ మవాబ్జనోతేజస్కమ
పాణిమముఖ మమాత్రమనంతరమబాహ్యం

(శు- య; ౧౦ బృహదారణ్యక; అ ౫)

నిత్యంశుద్ధంబునముక్తం సత్యం జ్ఞంపరపూర్ణం అద్వై
యానందచిన్మాత్రిం పురతస్సువిభాతం.

(అధర్వ- ౨౭ నృసింహోత్తరతాపిని; ఖం ౯)

టి. అహూలం = హూలము కానిదియును, అనణు = అణువు కానిదియును,

అహ్రస్వం = హ్రస్విది కానిదియును, అదీర్ఘం = దీర్ఘము కానిదియును, అబోహి,

శం = ఎటువైపు మొదలైన రంగులులేనిదియును, అన్నేహం = రాగము మొదలైనది లేనిదియును, అచ్చాయం = ఛాయకానిదియు (ఛాయయనఁగాఁ బ్రతిబింబితమైన తీపుఁడు మొదలైనది). ఆతమః = చీకటి (అజ్ఞానము) కానిదియు, అనాకాశం = ఆకాశముకానిదియు, అవాయుం = వాయువు కానిదియు, అసంగం = సంగములేనిదియు, అరసం = రసముకానిదియు (జీవేష్వరియముచే గ్రహించబడనిదియు), అగంధం = గంధము కానిదియు (ఘ్రాణేంద్రియముచే గ్రహించబడనిదియు), అచక్షుష్కం = నేత్రముగానిదియు, అశ్రోత్రం = శ్రవణేంద్రియముగానిదియు, అవాఙ్మనః = వాఙ్మనస్సులు లేనిదియు, అతేజస్కం = తేజస్సుకానిదియు, అప్రాణం = ప్రాణము కానిదియు, అముఖం = ముఖాద్యవయవములు కానిదియు, అమాత్రం = మాత్రకానిదియు, అంతరం = అంతరము లేనిదియు, అబాహ్యం = బాహ్యములేనిదియు (పరిపూర్ణమైనది), నిత్యం = నాశములేనిదియు, ఘర్థం = మాయాసంబంధములేమిని ఘర్థమైనదియు, బుద్ధం = బోధస్వరూపమైనదియు, ముక్తం = స్వతస్సిద్ధముగ ముక్తమైనదియు, సత్యం = కాలత్రయాబాధ్యమైనదియు, నూత్నం = నిరయవ మగుటచే నూత్నముని వ్యవహరింపబడునదియు, పరిపూర్ణం = అంతటను నిండియున్నదియు, అద్వయానంద చిన్మాత్రం = అద్వితీయమైన జ్ఞానానందమే స్వరూపముగా గలదియునై, పురతః = సృష్టికిముందు, నువిభాతం = లెస్సగుబ్రహ్మకాశంమనదియునై యుండెను.

తా|| నామరూపాత్మకమైన సృష్టికిముందు సజాతీయవిజాతీయ స్వగతభేదములులేనిదియై దేహేంద్రియములుగానిదియై, దేహేంద్రియములు లేనిదియై, దేహేంద్రియగ్రాన్థిమైనవిషయముగానిదియై సత్యజ్ఞానానందస్వరూపమై పరిపూర్ణమై బ్రహ్మము ప్రకాశించుచుండెను, అవిభాతమద్వైతమ చింత్యమలింగం స్వప్రకాశ మానందఘనం, ౬
(అధర్వ- ౨౭ నృసింహాత్మర తాపిని; ఖం ౬)

టీ. అవిభాతం = సూర్యాదులచే బ్రహ్మకాశంపబడినది, అద్వైతం = అద్వితీయమైనది, అచింత్యం = చింతింపశక్యముగానిది, అలింగం = చిహ్నములేనిది, స్వప్రకాశం = ఇతరప్రకాశముపేక్షింపక (దీపమువలె) తనప్రకాశముగలది, ఆనందఘనం = ఆనందఘనమైనది.

తా|| బ్రహ్మము సూర్యాదులను ప్రకాశింపజేయునుగాని యా

సూర్యులచే ప్రకాశింపబడను, ద్వైతిమైన జగత్తు లేనిది చింతించుటకు శక్యముగానిది, నిలక్షణములేనిది, స్వప్రకాశమయినది, ఆనందమునమైనది.

నిర్వికల్పమస్వస్వమహాపమరసమగంధమవ్యక్తవ్యమదాతవ్యమగంతవ్యమవిసర్జయితవ్యమనానందయితవ్యమంతవ్యమబోధవ్యమనాం కర్తయితవ్యమప్రాణయితవ్యమింద్రియవపమయమకలిణమచతుణమసంగమగుణమవిశ్రయమమాయమధియమాపనిషదం సువిభాతంసకృద్విభాతం పురతోస్సాత్సర్వస్సాత్సవిభాతమద్వయం.

(అధర్వ-౨౭ నృసింహా తరతాపిని ఖం ౯)

టీ. ఏతత్ = ఈనన్నువైన బ్రాహ్మణ, హి = నిత్యమునుగ, అశబ్దం = శబ్దముకొనిదియు, అస్పర్శం = స్పర్శముకొనిదియు, ఆయాశం = మాపముగానిదియు, అరసం = రసముగానిదియు, అగంధం = గంధముగానిదియు, (జ్ఞానేంద్రియపంచకమున వ్యవహరించరానిది), అవక్తవ్యం = చెప్పరానిదియు, అదాతవ్యం = ఇవ్వరానిదియు, అగస్తవ్యం = పోరానిదియు, అవిసర్జయితవ్యం = విడువరానిదియు, అనానందయితవ్యం = ఆనందింపరానిదియు. (కర్మేంద్రియపంచకమున వ్యవహరింపరానిది), అమంతవ్యం = మననముచేయరానిదియు, అబోధవ్యం = తెలియరానిదియు, అనహంకర్తయితవ్యం = అహంకరింపరానిదియు, (మనోబుద్ధహంకారములచే వ్యవహరింపరానిది; అప్రాణయితవ్యం = ప్రాణముచే వ్యవహరింపరానిదియు, అనింద్రియం = ఇంద్రియములు కొనిదియు, అవిషయం = విషయములు కొనిదియు, అకరణం = అంతఃకరణము కొనిదియు, అలక్షణం = లక్షణముగానిదియు, అసంగం = సంగములేనిదియు, అగుణం = సత్త్వరజస్తమోగుణములు లేనిదియు, అవిక్రియం = మద్యావవికారములు లేనిదియు, అమాయం = మాయలేనిదియు, ఆభయం = భయములేనిదియు, ఔపనిషదం = ఉపనిషత్ప్రతిపాదితమైనదియు, సువిభాతం = లెస్సగ తనంతట ప్రకాశించునదియు, సకృద్విభాతం = సదాద్రివృత్తులులేక ఏకాకృతిగ ప్రకాశించునదియునై, పురతః = సృష్టికిముందున్నది, అస్మాత్ = ఈహేతుపువలన, సర్వస్మాత్ = సమస్తముకన్నను, సువిభాతం = లెస్సగ ప్రకాశించునది, అద్వయం = అద్వితీయమైనది.

తా॥ ఇంద్రియములు గలదిగాక, ఇంద్రియములుగాక, విషయములుగాక గుణములుగాక గుణిగాక షడ్భావవికారములులేక, భేదత్రయములేక నామరూపాత్మకమైన సృష్టికిముందు సద్వస్తువైన బ్రహ్మము పరీకాశించుచుండెను.

అనిర్వచనీయ జ్యోతిస్సర్వవ్యాపకం నిరతిశయానంద
లక్షణం పరమాకాశం'

౮

(శు- య; ౮౮ మండలబ్రాహ్మణ)

టీ. అనిర్వచనీయజ్యోతిః = నిర్వచించుటకు శక్యముకాని జ్యోతిస్వరూపమైనది, సర్వవ్యాపకం = అంతట వ్యాపించియున్నది, నిరతిశయానందలక్షణం = నిరతిశయానందమే చిహ్నముగాగలది (అంతకన్న నెక్కువానందములేమి నిరతిశయానందము) పరమాకాశం = చిదాకాశస్వరూపమైనది.

తా॥ వస్తుస్వరూపము ఏవిధముననైన మిగులకుండ తెలియునట్లు స్పష్టముగ చెప్పట నిర్వచనము. ఒకవస్తువు స్వరూపము నిర్వచించినదానికి నింక సవరణయుండరాదు. అట్లు చెప్పటయే నిర్వచించుట అనగా సతివ్యాప్తి అవ్యాప్తి అసంభవము అను దోషములు లేకుండ చెప్పవలయునని తాత్పర్యము. గోవెట్టిదనిన కొమ్ములు గలదియని చెప్పిన నీలక్షణము లక్ష్యమైన గోవునందేగాక తక్కినజంతువులందును వర్తించును. ఇది యతివ్యాప్తియను దోషము. నల్లనిది గోవనిన తెల్లని యెర్రని గోవులున్నందున లక్ష్యమందు లక్షణము సరిగావర్తింపదు. ఇది యవ్యాప్తియను దోషము. కోరలుగలది గోవనిన నీలక్షణము గోవను లక్ష్యమందు వర్తింపదు. ఇది యసంభవమునుదోషము. ఈదోషములు లేకుండ చెప్పట నిర్వచించుటయగును గళకంబళము గలది గోవనిన సతివ్యాప్తి అవ్యాప్తి అసంభవమునను దోషత్రయము గలుగదు. గళకంబళమునగా మెడక్రిందుగ వ్రేలాడుచర్మవిశేషము. ఇట్లు దోషత్రయము లేకుండ బ్రహ్మమును చెప్పలేము గావున సనిర్వచనీయమనబడును. వేదాంతశాస్త్రమున నూయ యనిర్వచనీయయని చెప్పబడెను. బ్రహ్మము నట్టిదేయనిన బ్రహ్మముకు మాయకుభేద మేమిది

యనిన బ్రహ్మము దృశ్యముకానిది (తెలియబడునదికాదు) ఆ సేతువుచే ననిర్వచనీయమనబడెను. వాస్తవముగ మాయయే యనిర్వచనీయమైనది బ్రహ్మము సత్యజ్ఞానానందస్వరూపమైనది.

తద్రూపతాపత్రయాతీతం పటోశవినిర్మూలం పదూర్మి
వర్జితం పంచకోశాతీతం పద్భావవికారభూస్యం ఏవమాదిసర్వ
విలక్షణం నిర్గుణం నిరుపప్లవం జ్యోతిరాభ్యంతరం సర్వమా
యాతీతం ప్రత్యగేకరసమద్వితీయం'

(ము- ౫౭ ముగ్ధల)

టీ. తద్రూపతాపత్రయాతీతం = తాపత్రయమతిక్రమించినది (లేనిది), పటోశవినిర్మూలం = స్థూలదేహోశములయిన యారుకోశములులేనిది, పదూర్మివర్జితం = ఉర్మిలారుమలేనిది, పంచకోశాతీతం = పంచకోశముల నతిక్రమించినది (కానిది), పద్భావవికారభూస్యం = ఆరుభావ వికారములులేనిది, ఏవమాది సర్వవిలక్షణం = ఈమొదలయిన సమస్తమైనవానికి వేరైనది, వానివిలక్షణములు కలదిగాదు, నిర్గుణం = త్రిగుణములులేనిది, నిరుపప్లవం = ఉపద్రవములేనిది, అభ్యంతరం = అంతర్భావ్యములందుండు, జ్యోతిః = ప్రకాశస్వరూపము, సర్వమాయాతీతం = శుద్ధ సత్యమైన సత్యములను భేదములనుండు మాయ నతిక్రమించినది. ప్రత్యగేకరసం = పర్యవశ్యంభిన్న స్వరూపమైనది, అద్వితీయం = తనకంటె రెండవదిలేనిది.

తా॥ ఆధ్యాత్మికము, ఆధిభౌతికము. ఆధిదైవికము, తాపత్రయము. తనశరీర రోగాదులవలన గలిగిన తాపము ఆధ్యాత్మికమనబడును. తనభార్యాపుత్రాదికముకు గలిగిన తాపముకు తాను తపించుట ఆధిభౌతికము. పిడుగు మొదలైనవానివలన దైవికముగాగలిగినది ఆధిదైవికము. ఆధ్యాత్మికము బాహ్యమనియు అంతరమనియు రెండువిధములు. త్వష్టాంసరుధిరమజ్జాస్థి స్నాయువులు పటోశములు జనన మరణములు, యుష్టిపాసలు, శోకమోహములు, పదూర్ములు, అన్నమయ ప్రాణమయ మనోమయ విజ్ఞానమయానందమయములు పంచకోశములు. అస్తి (దృశ్యపదార్థమున్నది) జాయతే (పుట్టుచున్నది) నర్థతే (అరూపమున నెరుగుచున్నది) పరిణమతే (మఱియొక రూపమును బొందుచున్నది) అపక్షీయతే (క్షీణించుచున్నది) వినశ్యతి (నశించుచున్నది)

చుచున్నది) ఇది షడ్భావవికారములు, వీనికి విలక్షణము బ్రహ్మము, బ్రహ్మమే నిర్గుణమైనది. నిస్సంకల్పమైన దగుటచే నిరుపద్రవమైనది. అంతర్బాహ్యముల చిద్రూపమున నున్నది. సమస్తసూర్యభేదముల కతీతమైనది. ప్రత్యేగాత్మస్వరూపమైనది అద్వితీయమైనది

తజ్జ్యోతిరేకమద్వితీయం సర్వకల్పనాతీతం ధృవమక్షరమేకం
సదాచకాస్తి సచ్చిదానందం

౧౦

టీ. తత్ = ఆబ్రహ్మము, జ్యోతిః = ప్రకాశస్వరూపమైనదియు, ఏకం = స్వగతసజాతీయాది భేదములులేనిదియు, అద్వితీయం = విజాతీయభేదములేనిదియు, సర్వకల్పనాతీతం = సమస్తకల్పనలకు నతీతమైనదియు, ధ్రువం = నిశ్చయమైనదియు, అక్షరం = నాశములేనిదియు, ఏకం = ముఖ్యమైనదియు, సచ్చిదానందం = సచ్చిదానంద స్వరూపమునై, సదా = నిల్ల ప్పడు, చకాస్తి = ప్రకాశించుచున్నది.

తా|| బ్రహ్మము స్వప్రకాశమైనది. సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమైనది, ప్రత్యేగాత్మరూపమున భేదత్రయములేనిది, శాశ్వతమైనది.

యత్తత్సత్యంవిజ్ఞానమానందం నిష్క్రియం నిరంజనం సర్వ
గతంసుసూక్ష్మం సర్వతోముఖమనిర్దేశ్యం అమృతంనిష్కలం.

(అధర్వ- ౫౮ శాండిల్య)

టీ. సత్యం = సమ్రూపమును, విజ్ఞానం = చిద్రూపమును, ఆనందం = ఆనందరూపమును, నిష్క్రియం = క్రియలేనిదియు, నిరంజనం = నిర్దోషమైనదియు, సర్వగతం = సమస్తముననున్నదియు, సుసూక్ష్మం = శరీరములేమి సూక్ష్మమని వ్యవహరింపబడుచున్నదియు, సర్వతోముఖం = అంతట ముఖములు గలదియు, అనిర్దేశ్యం = చెప్పట కశక్యమైనదియు, అమృతం = నాశరహితమైనదియు, నిష్కలం = షోడశకళలులేనిదియు, యత్ = ఏదియో, తత్ = అది, బ్రహ్మము.

తా|| సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమైన ప్రత్యేగాత్మరూపమున బ్రహ్మమున్నదని తాత్పర్యము.

ఏకమద్వైతం నిష్కలం నిష్క్రియం శాంతనిరతిశయ

మనామయం చతుర్థం బ్రహ్మవిష్ణుమహేశిత మాశాస్యం

(అధర్వ- ౫౭ భస్మజాబాల)

టీ. ఏకం = స్వగతసజాతీయ భేదములేనిది, అజ్వైతం = జ్వైతముగానిది, నిష్కర్శం = పోషకకళలులేనిది, నిష్క్రియం = నైష్కర్మ్యముచే పొందఁగలనది, శాంతం = శాంతమైనది. నిరతిశయం = తనకన్ననతిశయమైనదిలేనిది, అనాయం = కోగములేనిది, చతుర్థం = జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులకు విలక్షణమైనది. బ్రహ్మ విష్ణురుద్రాతీతం = త్రిమూర్త్యతీతమైనది, ఆశాస్యం = సర్వమును శాసించునది (కోరదగినది.)

తా॥ సర్వశాసకము బ్రహ్మము. ఆశాస్యమనగా కోరదగినది, ధర్మార్థకాముములు నాశాస్యములు (కోరదగినవికానివి) మోక్షము - కోరదగినది, మోక్షమనగా బ్రహ్మముగావున బ్రహ్మము ఆశాస్యమని వ్యవహరింపబడుటకు సందేహములేకమైన సుండననిభావము. అద్వయమనాద్యంతమశేష వేదవేదాంతవేద్య మనిర్దేశ్యమని గుక్తమ హ్యచ్యవమాశాస్యమవ్యయం సర్వాధార మనాధార మనిరీక్ష్యం' ౧౩

(అధర్వ- ౮౭ భస్మజాబాల; అ ౨)

టీ. అద్వయం = అద్వితీయము, అనాద్యంతం = ఆద్యంతములులేనిది, అశేష వేద వేదాంతవేద్యం = సమస్తవేద వేదాంతములచే తెలియబడునది, అనిర్దేశ్యం = నిర్దేశించకకర్మముకానిది, అనిగుక్తం = నిశ్చయింపకకర్మముగానిది, అప్రచ్యవం = చ్యుతములేనిది, ఆశాస్యం = సర్వమును శాసించునది, అవ్యయం = నాశములేనిది, సర్వాధారం = సమస్తమున కాధారమైనది. అనాధారం = తనకాధారములేనిది, అనిరీక్ష్యం = చూడకకర్మముగానిది.

తా॥ బ్రహ్మము సర్వమున కాధారమగుటచే ననాధారమైనది.

అశబ్దమస్పర్శమరూపమవ్యయం తథారసం నిత్యమగంధ

వచ్చయత్,

౧౪

(శు- య; ౧౦౮ ముక్తిక; అ ౨) (కృ- య; ౮౬ యోగ కుండలీ) (కృ- య; ౩ కఠ- అ ౧౪) (౩ శు-య; ౧౯ పైంగల అ ౩)

టీ. ఆకబ్ధం = శబ్దముగానిది, అస్పర్శం = స్పర్శముగానిది, అరూపం = రూపముగానిది, అవ్యయం = నాశముగానిది, తథా = అట్లు, అరసం = రశముగానిది, నిత్యం = నిత్యమైనది, అగంధవత్ = గంధవంతముగానిది, యత్ = ఏదియో, (అదిబ్రహ్మము.)

తా॥ జ్ఞానేంద్రియములచే నెరుగదగిన విషయమేదియు బ్రహ్మము కాదు.

పరంవిజ్ఞానాద్యన్వరిష్ఠం ప్రజానాయదర్శిమద
బుభ్యోఽణుయచ్చ'

౧౫

(అధర్వ- ౫ ముండక; ముం ౨)

టీ. విజ్ఞానాత్ = విజ్ఞానకోశముకన్న, యత్ = ఏది, పరం = పరమైనదో, శరిష్ఠం = శ్రేష్ఠమైనదో, యత్ = ఏది, ప్రజానాం = ప్రజలకు, అర్శిమత్ = పూజ్యమైనదో, యత్ = ఏది, ఆణుభ్యః = ఆణువులకన్న, అణు = అణువైనదో, (అది బ్రహ్మము.)

తా॥ విజ్ఞానమయ కోశముకన్న పరమైనదియును శ్రేష్ఠమైనదియునై ముముక్షువులకు పూజ్యమై బ్రహ్మమున్నది.

బృహచ్చయద్వివ్యమచింత్య హపంనూత్మోచ్చ తత్సా
త్మతరంవిభాతి'

౧౬

(అధర్వ- ౫ ముండక; ముం 3; ఖం ౧)

టీ. యత్ = ఏది, బృహచ్చ = మిక్కిలి గొప్పదియో, దివ్యం = బ్రహ్మకూపమైనదియో, అచింత్యరూపం = చింతింపకల్యముగానిదో, నూత్మోచ్చ = నూత్నమైన. పరమాణువుకన్న, నూత్మతరం = మిక్కిలి నూత్నమై, విభాతి = ప్రకాశించుచున్నదో, తత్ = అది బ్రహ్మము.

తా॥ బ్రహ్మమనంతమైనది యచింత్యమైన స్వరూపముగలది.

ఏతద్దేయం నిత్యమేవాత్మసంస్థం నాతఃపరం వేదితవ్యంహి
కించిత్'

౧౭

(అధర్వ- ౪౩ నారదపరివ్రాజక) (శు-య; ౧౮ శ్వేతశ్వతర)

టీ. ఏతత్ = ఈ బ్రహ్మము, త్థేయం = తెలిసికొనదగినది, నిత్యమేవ = నాశములేనిదియే, ఆత్మసంస్థం = తనయందేయున్నది, అతఃపరం = దీనికన్ననన్యము, వేదితవ్యం = తెలిసికొనదగినది, కించిత్ = మఱియొకటి కొంచుమును, సహి = లేదు.

తా॥ బ్రహ్మమే తెలిసికొనదగినది. దీనికన్న మరియొకటి తెలిసికొనదగినదిలేదు. తనయందే తానై బ్రహ్మమున్నది. బ్రహ్మమెరుగుటకు తీర్థాదులకుభావ బనిలేదు.

అఘోషమవ్యంజనమస్వరంచ అతాలుకంఠోష్ఠమనాసి
కంచయత్,

౧౮

అ రేఫజాతముథ యోష్మవర్జితంయదక్షరంనక్షర తేకథంచితో
(కృ-య; ౨౧ అమృతనాద్య)

టీ. అఘోషం = ఖఘమైదలై న ఘోషాక్షరములుకానిది, అవ్యంజనం =
కకారాదివ్యంజనములుగానిది, అస్వరం = అకారాదిస్వరములుకానిది, అతాలు
కంఠోష్ఠం = ఇచవర్ణయశలు (తాలువులు) కానిది- ఆకవర్ణహ (కంఠ్యములు)
కానిది, ఉఊపఘభను (ఓష్ఠ్యములు) కానిది, అనాసికం = వర్ణపంచమాక్షరములు
కానిది, అరేఫజాతం = రేఫజాతీకానిది, ఉథయోష్మవర్జితం = సంయుక్తాక్షరములు
శబ్దములుగానిది, కథంచితో = ఏవిధముననైనను, యదక్షరం = ఏయక్షరము, నక్ష
రతే = నశింపవో, (అయక్షరము బ్రహ్మము.)

తా॥ ఓంకారమే యక్షరమైన పరబ్రహ్మము ఆయోంకారము
సర్వాక్షర విలక్షణమైనది.

అగోచరంమనోవాచా మవధూతాదిసంప్లవం ౨౦
(సామ- ౨౯ మైత్రేయ; ౮౧)

టీ. మనోవాచాం = మనోవాక్కులకు, అగోచరం = తెలియబడనిది, అవ
ధూతాదిసంప్లవం, అవధూతాది = అవధూతాదులకు, సంప్లవం = సంసారసాగర
మును తరింపజేయుటకు సాధనమైన యోడమైనది.

తా॥ స్పృష్టము.

సత్తామాత్రప్రకాశైక ప్రకాశంభావనాతిగం ౨౧
అసేయమనుపాదేయమ సామాన్యవిశేషణం ౨౨
(సామ- ౨౯ మైత్రేయ; ౮౧)

టీ. సత్తామాత్రప్రకాశైక ప్రకాశం, సత్తామాత్రప్రకాశం = సదూప్రసమైన
ప్రకాశమే, ఏకం = ముఖ్యమైన, ప్రకాశం = ప్రకాశముగాగలిది, భావనాతిగం =
భావనకతీతమైనది, అసేయం = విడువదగినదికాదు. అనుపాదేయం = గ్రహింప
దగనిది, అసామాన్యవిశేషణం = సామాన్యమైన విశేషణములు గలిదికాదు.

తా॥ ఎవ్విధమైన విశేషములను చెప్పట కశక్యమైనది బ్రహ్మము
బ్రహ్మమిట్టినది చెప్పటకు విశేషణములులేవు కేవల నిర్విశేషణముయి
నది (విశేష్యస్వరూపమైనది)

‘ధృ)వం స్తిమితగంభీరం న తేజోనతమ స్తతం’ ౨౩

(సామ- ౨౯ మైత్రేయ; అ ౧)

‘నిష్కలం నిర్మలం శాంతం సర్వాతీతం నిరామయం’ ౨౪

(కృ- య; ౪౧ యోగతత్త్వ)

టీ. ధృ)వం = నిశ్చయమైనది, స్తిమితగంభీరం = శాంతముతోగూడిన గాంభీర్యముగలది, నతేజః = తేజస్సుకానిది, నతమః = చీకటికానిది, తతం = పరితృప్తమైనది, నిష్కలం = షోడశకళలులేనిది, నిర్మలం = స్వచ్ఛమైనది, శాంతం = శాంతమైనది, సర్వాతీతం = సమస్తదృశ్యములకు సతీతమైనది, నిరామయం = రోగహీనమయినది.

తా|| బ్రహ్మము ఉష్ణస్పర్శగల తేజస్సుకానిది అలోకాభావమగు చీకటికాదు. నిష్కలమైనది. శాంతమైన గంభీరస్వరూపమైనది. (తరంగహీన సముద్రము చందమున నిశ్చలమై గంభీరమైయున్నది.)

‘నశూన్యం నాపిచాకారి నదృశ్యం నాపిదర్శనం’ ౨౫

‘చిన్మాత్రం చైత్యరహితం అనంతమజరంశివం,’ ౨౬

(సామ- ౬౧ మహా; అ ౨)

టీ. నశూన్యం = శూన్యముకానిది, ఆకారి = ఆకారముగలది, న = కాదు, నదృశ్యం = దృశ్యముకాదు, దర్శనం = చూచుటయును, న = కాదు, చిన్మాత్రం = జ్ఞానమాత్రమైనది, చైత్యరహితం = చిత్తవృత్తులులేనిది, అనంతం = అంతములేనిది, అజరం = ముడిమిలేనిది, శివం = మంగళస్వరూపమయినది.

తా|| బ్రహ్మము దర్శనముకానిది. దృశ్యముకానిది. చిన్మాత్రమయినది. ఆకారము గలదికాదు. శూన్యమైనదికాదు.

‘చైతన్యానుపాతరహితం సామాన్యేనచసర్వగం’ ౨౭

‘అనామయమనాభావం అనామకమకారణం’ ౨౮

(సామ- ౬౧ మహా; అ ౫)

టీ. చైతన్యానుపాతరహితం = చిత్తవృత్తులతో సంబంధములేనిది, సామాన్యేనచ = సామాన్యముగ, సర్వగం = అంతటనున్నది, అనామయం = రోగములేనిది, అనాభావం = ఆభాసములేనిది, అనామకం = పేరులేనిది, అకారణం = తనకు హేతువులేనిది.

తా॥ లేనిది యున్నట్లు కనబడుట యాభాసము శ్రోత్రము నామ రూపము లేనిది. సర్వవ్యాపకమయినది, చిహ్న నితర మైర్దియు కారణము లేనిది స్వయముగానున్నది సర్వకారణమైనది.

‘మనోవచోభిరగ్రాహ్యం పూర్ణాత్పూర్ణం సుఖాత్సుఖం’ ౨౯

‘ద్రష్టృదర్శనదృశ్యాది వర్జితంతేదంపదం’ ౩౦

(సామ-౬౧ మహా; అ ౧)

టీ. మనోవచోభి = మనోవాక్కులచే, అగ్రాహ్యం = గ్రహింపబడనిది, పూర్ణాత్ = పూర్ణముకన్నను, పూర్ణం = పూర్ణమయినది, సుఖాత్ = సుఖముకన్నను, సుఖం = సుఖమైనది, ద్రష్టృదర్శనదృశ్యాదివర్జితం = చూచువాడు చూపు చూడబడునదియును త్రిపుటిలేనిదియునైన, తేదంపదం = ఉపాసము, (అనగా యిట్టిసిరి) తత్ = అబ్రహ్మము.

తా॥ బ్రహ్మము పూర్ణమైన యాకాశముకన్న పూర్ణమయినది. సుఖమనియెంచబడు విషయానుభవముకన్నసుఖమైనది. ద్రష్టృదర్శనదృశ్యములను త్రిపుటిలేనిది అగ్రాహ్యమైనది.

‘శుద్ధంసూక్ష్మం నిరాకారం నిర్వికారం నిరంజనం’ ౩౧

‘అప్రమాణమనిర్దేశ్యం అప్రమేయమతీంద్రియం’ ౩౨

(కృ-య; ౬౩ యోగశిఖి; అ ౨-౩)

టీ. శుద్ధం = శుద్ధమైనది, సూక్ష్మం = సూక్ష్మమని శ్రవణంపబడుచున్నది. నిరాకారం = ఆకారములేనిది, నిర్వికారం = వికారము, నిరంజనం = నిర్దోషమయినది, అప్రమాణం = ప్రమాత్వగోచరమగు ప్రమాణముగానిది, అనిర్దేశ్యం = నిర్దేశింపబడనిది, అప్రమేయం = ప్రమాణగోచరమగు ప్రమేయముకానిది, అతీంద్రియం = ఇంద్రియాతీతమయినది.

తా॥ సాధిస్తానబుద్ధిసచిదాభాసుడు ప్రమాతయనబడుచు, కూటస్థసహితమైన బుద్ధితోగూడిన జీవుడు ప్రమాతయనియర్థము, ప్రమాతవలన ప్రమాణము పుట్టుచున్నది. సాభాసంతఃకరణవృత్తి ప్రమాణము. జీవునితోగూడిన మనోవృత్తి ప్రమాణమని యర్థము, ఈప్రమాణమువలన ప్రమేయము తెలియబడుచున్నది. ప్రమేయమనగా ఘటా

దివిషయము. ప్రమేయముతో గూడుటవలన ప్రమాణమందు విషయాకృతికలుగుచున్నది. ఆవిషయాకృతిని ప్రమాతగ్రహించుచున్నాడు, కావున సమస్త విషయములు ప్రమాణముననున్నవి. మనస్సే సమస్త విషయ స్వరూపముని ఈ హేతువుచే చెప్పబడెను. బ్రహ్మము ప్రమాణప్రమాణప్రమేయములు కాదని తెలియవలయును.

నిర్లేపకం నిరపాయం కూటస్థమచలంధ్రువం' 33

(కృ- య; ౬౩ అధ్యాయం)

సద్వనంచిద్వననిత్యమానంద ఘనమద్వయం' 34

(శు- య; 23 అధ్యాయం)

టీ. నిర్లేపకం = నిరంజనమైనది, నిరపాయం = అపాయములేనిది, కూటస్థం = ప్రత్యగాత్మ స్వరూపమయినది. అచలం = నిశ్చలమైనది, ధ్రువం = నిశ్చయమయినది. సద్వనం = సద్వనమయినది. చిద్వనం = జ్ఞానఘనమైనది. నిత్యం = నాశములేనిది. ఆనందఘనం = ఆనందఘనమయినది. అద్వయం = అద్వితీయమయినది.

తా॥ బ్రహ్మము నిస్సంగమైనది. ప్రత్యగాత్మ స్వరూపమయినది. సత్యజ్ఞానానంద ఘనమైనది అద్వితీయమైనది.

ప్రత్యగేకరసంపూర్ణ మనంతం విశ్వతోముఖం, 35

అహేయమనుపాదేయమ నాధేయమరాశ్రయం, 3౬

(శు- య; 23 అధ్యాయం)

టీ. ప్రత్యగేకరసం = ప్రత్యగభిన్న బ్రహ్మస్వరూపమయినది. పూర్ణం = అంతటనిండియున్నది. అనంతం = దేశకాలవస్తుపరిచ్ఛేదములేనిది. విశ్వతోముఖం = విరాడ్రూపమున సంతటముఖములు గలది. అహేయం = విడువదగనిది. అనుపాదేయం = గ్రహింపరానిది. అనాధేయం = ఆధేయముకానిది, ఆధారముకలది కాదు) అరాశ్రయం = ఆశ్రయములేనిది, (ఒకదానిని ఆశ్రయించియుండనిది.)

తా॥ పరిచ్ఛేదప్రయములేని చాటుచే బ్రహ్మమనంతమైనది. ఆశ్రయములేనిది ఆధారములేనిది. సర్వపరిపూర్ణమయినది. అద్వితీయమయినది.

శుద్ధంబుద్ధంసదాముక్తం అనామకమరూపకం' 37

(కృ- య; 32 తేజోబిందు; అ ౭)

టీ. శుద్ధం = శుద్ధమయినది. బుద్ధం = బోధస్వరూపమయినది. సదామక్తం = ఎల్లప్పుడును ముక్తమయినది. అనామకం = నామములేనిది. ఆరూపకం = రూపములేనిది.

తా|| స్పష్టము.

సంకల్పసంక్షయవశాగ్గలితేతు చిత్తేసంసారమోహ
మిహికాగలితాభవంతి'

3౮

స్వచ్ఛందవిధాతిరచీవ ఖచూగతాయాంచిత్రాత్ర
మేకమజమాద్యమంతమంతం'

3౯

(సామ-౬౧ మహా; అ గీ)

టీ. సంకల్పసంక్షయశాత్ = సంకల్పములు నశించుటవః చిత్తే = చిత్తము; గలితేతు = జారినదగుచుండగా; సంసారమోహమిహికా = సంసారమోహమును మంచుపెల్లలు; గలితాః = జారినవగుచున్నవి. శరది = శరత్కాలము; అగతాయం = వచ్చినదొచుండగా; స్వచ్ఛం = నిర్మలమయిన; ఖమివ = అకాశమువలె; చిన్మాత్రం = జ్ఞానమాత్రమును; ఏకం = వక్కటియును; అజం = పుట్టువులేనిదియును; ఆద్యం = నమస్తమనకు మొదటిదియు. అనంతం = అంతములేనిదియును; అంతం = సర్వము నంతము చేయునదియును (అన్నిటిని అతిక్రమించియుండునదియును) అగు బ్రహ్మము; విభాతి = ప్రకాశించుచున్నది.

తా|| మంచు నశింపగా నాకాశము స్వచ్ఛమయినట్లు సంకల్పములతోగూడిన మనస్సు నశించుచుండగా నిర్మలమయిన సత్యజ్ఞానానందస్వరూపమగు బ్రహ్మము బ్రకాశించుచుండును.

ఇతి సార్థాంతిక నవంసకలింగ స్వరూపవాక్యాన్వేషణోపచత్వారించత్.
ఇట్లు సార్థాంతిక నవంసకలింగ స్వరూపవాక్యములు ముగియితిమిద్ది.

ఇతి చతుర్దశ ప్రకరణము సమాప్తము.

ఓమ్.

పరబ్రహ్మణేనమః.

౧౫. ఆత్మస్వరూప వాక్యప్రకరణము.

ఆకాశోహవై నామ నామరూపయోర్నిర్వహితాతే

యదంతరాత్ప్రకృతదమృతంసతత్త్వా

(సామ- ఛాందోగ్య; ప్ర- ౮- ఖం ౧౮)

టీ. ఆకాశోహవై నామ = ఆకాశమెట్టిదనిన, నామరూపయోర్నిర్వహితా = నామరూపములను నిర్వహించునదియగును, తే = ఆ నామరూపములను, యత్ = ఏది, అంతరా = అంతరమునుచేయునో, తత్ = అది, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, అమృతం = నాశములేనిది, సతత్త్వా = అదియాత్మ.

తా|| శబ్దగుణమును గలిగియున్నందున ఆకాశమును రూపముగల భూతమువలె వ్యవహరింపబడుచున్నది. ఆకారణమున నామరూపములు ఆకారముగల ఆకాశము మామాకార్యమే బ్రహ్మము నిర్గుణము కావున నామరూపములులేనిది.

ఇదంసర్వం యదయమాత్మా

(అధర్వ- ౨౭ నృసింహాత్తరతాపిన్; శు- య- ౧౦ బృహ

దారణ్యక; అ ర బా- ౪ అ ౬ బా- ౫) శు- య; రహ

మండలబ్రాహ్మణ.

టీ. యత్ = ఏది, ఇదంసర్వం = ఈసర్వమే, (అది) అయమాత్మా = ఈ ఆత్మయే.

తా|| విపర్తరూపముగా నేది యీజగత్తుగాగనబడుచున్నదో యదియే యీప్రత్యగాత్మ స్వరూపముననున్నది.

చిదేకరసోహ్యయమాత్మా

3

ఓతోహ్యయమాత్మా

౪

(అధర్వ- ౨౭ నృసింహాత్తరతాపిన్)

టీ. ఆయమాత్మా = ఈయాత్మ, చిదేకరసఃపి = చిదేకరసమైనవాడు,
అయమాత్మా = ఈయాత్మ, ఓతః = పొడువుమొదలైనవాని స్వరూపమైనవాడు,
పి = నిశ్చయము.

తా॥ స్పష్టము.

,అనుజ్ఞాతాహ్యాయమాత్మా'

౫

,హ్యనుజ్ఞైకరసోహ్యాయమాత్మా'

౬

(అధర్వ- ౨౭ నృసింహోత్తరతాపినీ)

టీ. ఆయమాత్మా = ఈయాత్మ, అనుజ్ఞాతాపి = అనుజ్ఞ నిచ్చువాడు, ఆయ
మాత్మా = ఈయాత్మ, అనుజ్ఞైకరసఃపి = అనుజ్ఞాస్వరూపుడు.

తా॥ ఆజ్ఞ యిచ్చువాడు ఆజ్ఞయు నాత్మయేయని తాత్పర్యము.

,అవికల్పోహ్యాయమాత్మా'

౭

(అధర్వ- ౨౭ నృసింహోత్తరతాపినీ)

,దేహదేహరతత్యా ద్భ్రహ్మైవపరమాత్మా'

౮

(శు- య; ౩౪ నిరాలంబ)

టీ. ఆయమాత్మా = ఈయాత్మ, అవికల్పఃపి = నిర్వికల్పుడు, దేహదేహః =
దేహేంద్రియాదికమునకు, పరతత్వాత్ = పరముడగుటవలన, పరమాత్మా = పర
మాత్మయనబడును, బ్రహ్మైవ = ఆపరమాత్మ బ్రహ్మే.

తా॥ ఆత్మ నిర్వికల్పుడు. దేహేంద్రియాదులకు పరుడౌటచే పర
మాత్మయనబడును. ఆపరమాత్మయే బ్రహ్మము.

,అఖండైకరసోహ్యాయమాత్మా'

౯

,నిర్గుణస్సాక్షీభూతో నిష్క్రియోనిరవయవోయమాత్మా'౧౦

(అధర్వ- ౭౬ ఆత్మ)

టీ. ఆయమాత్మా = ఈయాత్మ, అఖండైకరసఃపి = అఖండానంద స్వరూ
పుడు, నిర్గుణః = గుణరహితుడు, సాక్షీభూతః = బుద్ధివృత్తులకు సాక్షియైనవాడు,
అయమాత్మా = ఈయాత్మ, నిష్క్రియః = క్రియలేనివాడు (నైష్కర్మ్యమున
బొందదగినవాడు), నిరవయవః = స్వగతభేదము లేనివాడు.

తా॥ ఆత్మస్వగతభేదములేక ఏకాకృతిగలవాడు. పశుపక్షి మను
ష్య దేవతాదుల కున్నట్లు శరీరములేనివాడు. నర్వేంద్రియసాక్షి.
అఖండానంద రూపుడు.

విరజఃపర ఆకాశాదజ ఆత్మామహాద్భువః, ౧౧

(శు- య; ౧౦ బృహదారణ్యక; అ ౬ బా) ౪)

టీ. ఆత్మ = ఆత్మా, విరజః = రజోగుణములేనివాడు, ఆకాశాత్ = ఆకాశముకన్నను, పరః = పరుడు, మహా = గొప్పవాడు, భువః = నిశ్చయమైనవాడు, అజః = పుట్టువులేనివాడు.

తా॥ ఆత్మపరిశుద్ధుడు పుట్టువులేనివాడు, ఆకాశతత్త్వముకన్న పరమైనవాడు.

ఏకో దేవస్సర్వభూతేషు గూఢస్సర్వవ్యాపీ సర్వభూతాంతరాత్మా, ౧౨
(కృ- య; ౧౪ శ్వేతాశ్వతర; కృ- య; ౧౧ బ్రహ్మ)

టీ. ఏకః = ఒక్కడును, దేవః = దేవుడును, సర్వభూతేషు = సమస్తభూతములందు, గూఢః = పైకి స్ఫురింపక కూటస్థ స్వరూపముగ నున్నవాడు, సర్వవ్యాపీ = సర్వవ్యాపకుడు, సర్వభూతాంతరాత్మా = సమస్తభూతములకు అంతర్యామియైన భావ్యుడు.

తా॥ ఆత్మయే దేవుడు, సమస్తభూతములందు ప్రత్యగాత్మస్వరూపమున గూఢముగ నున్నవాడు. కూటస్థజీవుల కన్యోన్య్యాధ్యాసముగలిగినందున కూటస్థుడు గూఢముగ నున్నవాడు. జీవుడు పైకి గనబడుచున్నాడు ఆత్మయే అంతర్యామిగ నున్నవాడు.

నిశ్శబ్దంపరమంబ్రహ్మ పరమాత్మానమీయతే, ౧౩
(ఋ- ౩౦ నాదబిందు)

సకలేనిష్కలేభావే సర్వత్వాత్మావ్యవస్థితః, ౧౪
(కృ- య; ౩౯ ధ్యానబిందు)

టీ. ఆత్మ = ఆత్మా, నిశ్శబ్దం = శబ్దములేనిదియు, పరమం = ఉత్కృష్టమయినదియు, బ్రహ్మ = పరబ్రహ్మమనియు, పరమాత్మా = పరమాత్మయనియు, సమీయతే = చెప్పబడుచున్నది. సకలేభావే = షోడశకలాయతమైన, ఇందియతునః = ప్రచారసమయమందు, నిష్కలే = కలారహితమైన తురీయమందు, సర్వత్వ = అంతట, వ్యవస్థితః = ఆత్మయున్నది.

తా॥ ఆత్మనిర్మయముగావున నిశ్శబ్దమనబడును. శబ్దములేకున్న చిత్తిన స్వరూపరస గంధములును నుండవు. భూమియందు శబ్దస్పర్శ

రూపరస గంధములును, జలమునందు గంధేతరములయిన నాలుగువిషయములును, అగ్నియందు రసగంధేతరములయిన మూడు విషయములును, వాయునందు రూపరసగంధేతరములైన రెండు విషయములును, ఆకాశమున నొక్క-శబ్దమును నున్నవి. ఆత్మయందు శబ్దమురూలేదు గావున ఆత్మనిర్విషయమనబడును. అదియే బ్రహ్మమనియు పరమాత్మయనియు చెప్పబడును. ఆమాత్మజాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తితురీయములయందునున్నది.

సర్వదాసర్వకృత్స్వః పరమాత్మేత్యుదాహృతః' ౧౫
(నామ- ౬౧ మహా- అ ౪)

అనాద్యంతోవభాసాత్మా పరమాత్మేఽవిన్యతే' ౧౬
(అధర్వ- 2౦ అన్నపూర్ణ; అ ౨)

టీ. సర్వదా = ఎల్లప్పుడును, సర్వకృత్ = సర్వమునుచేయువాడు, సర్వః = సర్వస్వరూపుడు, పరమాత్మేతి = పరమాత్మయని, ఉదాహృతః = చెప్పబడెను, అనాద్యంతః = ఆద్యంతములులేని, పరమాత్మా = పరమాత్మయే, ఇహ = ఈలోకమందు, (ఈజీహమునందు) అవభాసాత్మా = జీవాత్మయై, విన్యతే = కనబడుచున్నాడు.

తా॥ పరమాత్మయైన కూటసుడే యంతఃకరణోపాధిని ప్రతిబింబించి జీవుడుగానున్నాడు.

నిత్యసర్వగతోహ్యత్మా కూటస్థోషవర్జితః' ౧౭
(నామ- ౯౦ దర్శన; ఖం ౧౦ అధర్వ- 2౦ అన్నపూర్ణ; అ ౫)

తత్త్వరఃపరమాత్మాచ శ్రీరామఃపురుషోత్తమః' ౧౮
(శు- య; ౯౧ తారసార)

టీ. ఆత్మా = ఆత్మ, నిత్యః = నాకములేనివాడు, సర్వగతఃసః = అంతటనున్నవాడు, షోషవర్జితః = షోషమేమియులేనివాడు, కూటస్థః = ప్రత్యగాత్మ, తత్త్వరః = తత్త్వదవాన్వయమైన ఈశ్వరునికిపరుఁడు. కావున, పరమాత్మా = పరమాత్మ, శ్రీరామః = బ్రహ్మవిద్యుండు శ్రీడించువాడు (శ్రీ)రాముడు, పురుషోత్తమః = పురుషుడైన హిరణ్యగర్భునికన్న సుత్తముడు.

తా॥ ఆత్మయే పరమాత్మయనియు కూటస్థుడనియు పురుషోత్తముడనియు చెప్పబడును. ఇగవద్గీతలు ౧౫ వ అధ్యాయములోద్వావిహా

పురుషోక్తే అను గుఱి శ్లోకము మొదలుగ ర శ్లోకములవలన పురుషోత్తముడు సర్వభూతములు కూటస్థుడు అను నిద్దమ పురుషులకంటె అన్యుడయిన పరమాత్మయని కనబడుచున్నది. హిరణ్యగర్భునికంటె నన్యుడను యర్థముకనబడదు.

సర్వకారణకార్యాత్మా కార్యకారణవర్జితః' ౧౯

సర్వాతీతస్వభావాత్మా నాదాంతర్జ్యోతి రేవసః' ౨౦

(కృ- య; 32 తేజోబిందు; అ ౫)

టీ. సః = ఆయాత్మ, సర్వకారణకార్యాత్మా = సమస్తకారణ కార్యస్వరూపుడు, కార్యకారణవర్జితః = కార్యకారణధర్మములు లేనివాడు, సర్వాతీతస్వభావాత్మా = సమస్తము నతీక్రమించు స్వభావముగలవాడు, నాదాంతర్జ్యోతి రేవ = నాదాంతమందు పరికాశించువాడు.

తా॥ ఆత్మయైన బ్రహ్మమే మాయాభేదములయిన యుపాధులనుబూని కారణస్వరూపుడైన ఈశ్వరుడుగను కార్యస్వరూపమైన జగత్తుగను దోచుచున్నది. ఉపాధి నాశమున కార్యకారణధర్మములు లేనిది సమ సమునకు నతీతమైనది.

నిర్వికల్పస్వరూపాత్మా సవికల్పవివర్జితః' ౨౧

సదాసమాధిశూన్యాత్మా ఆదిమధ్యాంతవర్జితః' ౨౨

(కృ- య; 32 తేజోబిందు; అ ౪)

టీ. నిర్వికల్ప స్వరూపాత్మా = నిర్వికల్ప స్వరూపుడైనయాత్మ, సవికల్పవివర్జితః = వికల్పములేనివాడు. సదా = ఎల్లప్పుడును, సమాధి శూన్యాత్మా = సమాధిలేనివాడు, ఆదిమధ్యాంత వర్జితః = ఆదిమధ్యాంతములు లేనివాడు.

తా॥ ఆత్మ నిర్వికల్పుడుగాని సవికల్పుడుగాడు. అవస్థాత్రయము లేనివాడు గావున సమాధిలేనివాడు. అవస్థాత్రయమున్నందున సమాధి వ్యవహరింపబడుచున్నది. అవస్థాత్రయములేకుండిన నిత్యము ఎప్పుడు సమాధియే ఆయినను నట్టిపేరుచే వ్యవహరింపబడదు. సమాధికన్న నితరములేదు గావున నిట్టిదట్టిదని చెప్పశక్యముగాని కేవలసచ్చిదానంద పరబ్రహ్మము ప్రకాశించుచున్నది.

‘ప్రజ్ఞానవాచ్యహీనాత్మా అహంబ్రహ్మస్మిన్విత్తిః’ ౨౩

‘తత్త్వమన్యోవిహీనాత్మా అయమహంబ్రహ్మస్మిన్విత్తిః’ ౨౪

(కృ- య; 32 తేజోబిందు; అ ర)

టీ. ప్రజ్ఞానవాచ్యహీనాత్మా = అత్మప్రజ్ఞానమును శబ్దముచే చెప్పబడువాడు కాదు (అంతఃకరణపుట్టులతోగూడి ఇంద్రియముల ద్వారమున విషయముల నెరుంగ నిది ప్రజ్ఞానము పరమాత్మమున సంరంకరణములు ఇంద్రియములు మిథ్యలగుటచే తెలిసికొనుట యుండదు) కావున ప్రజ్ఞానము మమున కవికాదు లేదు. బోధకొరకు ప్రజ్ఞానము బ్రహ్మయని చెప్పబడెను. వాస్తవముననే జేయనులేదు. ఉపాధులను బట్టి యాత్మకు బోధార్థము అయి పోయెను గలిగెను. అట్లే అక్షిప్తవాక్యములను నూహింపవలెను.) అహంబ్రహ్మస్మిన్విత్తిః = అహం బ్రహ్మస్మిన్విత్తిః వాక్యమునకు వాచ్యుడుగాడు, తత్త్వమన్యోవిహీనాత్మా = తత్త్వమన్యోవిహీన వాక్యమునకు వాచ్యుడుగాడు, అయమాత్మా వివక్షితః = అయమాత్మా వివక్షిత వాచ్యుడుగాడు.

తా|| స్పష్టము.

‘ఓంకారవాచ్యహీనాత్మా సర్వవాచ్యవివర్జితః’ ౨గి

‘సర్వత్రపూర్ణరూపాత్మా విశ్వాత్మావిశ్వహీనకః’ ౨౬

(కృ- య; 32 తేజోబిందు; అ ర)

టీ. ఓంకారవాచ్యహీనాత్మా = ఓంకారవాచ్యుడుగాడు, సర్వవాచ్యవివర్జితః = ఏకబ్దమునకును వాచ్యుడుగాడు, సర్వత్రపూర్ణరూపాత్మా = తనయందు కల్పింపబడిన మాయాకార్యమైన జగత్తున నిండియున్నవాడు, విశ్వాత్మా = సమస్తమునకును ఆత్మయైనవాడు, విశ్వహీనకః = మాయాతిరోభావమున తత్కార్యమైన జగత్తులేనివాడు.

తా|| ఆత్మస్వరూపమును తెలియజేయు శబ్దములు లేవనియు నా శబ్దములకు ఆత్మవాచ్యము గాదనియు కేవలానుభవ వేద్యమైన స్వరూపము గలదనియు తాత్పర్యము.

‘శుద్ధచైతన్యరూపాత్మా సర్వసిద్ధివివర్జితః’ ౨౭

‘నూన్యాత్మానూన్మరూపాత్మా సర్వతాత్మావశేషకః’ ౨౮

(కృ- య; 32 తేజోబిందు)

టీ. అత్మా = ఆత్మ, శుద్ధచైతన్యరూపాత్మా = శుద్ధచైతన్యస్వరూపమైనది.
(సామాధికరణమైన చైతన్యము, సర్వసిద్ధివిపర్జితః = అణిమాద్యప్తసిద్ధల వికా
రరూపేంద్రి, మాత్మాత్మా = మ. మాత్మకారము లేమియులేనిది, నూత్నరూపాత్మా =
జగదీశమతేషా నూత్నరూపగ నుత్పత్తి వ్యవహరింపబడునది, సర్వత్రి = అంతటను,
అనశేషకః = మిగిలియుండునది.

తా॥ సర్వోపాధివి రహితమైన చైతన్యము శుద్ధచైతన్య మన
బడును. అదియే శుద్ధమనియు వ్యవహరింపబడును. నేతి నేతివాక్యముల
సమస్తము నిషేధింపగ నాత్మయే శేషించును.

‘అనందాత్మాప్రియోహ్యత్మా మోక్షాత్మాబంధవర్జితః’ ౨౯
‘సత్తామాత్రస్వరూపాత్మా నాన్యత్కించిత్తగద్భయం, 30
(కృ- య; 32 తేజోబిందు)

టీ. అనందాత్మా = ఆనందస్వరూపమైనది. ప్రియఃహి = ప్రేమస్వరూప
మయినది, మోక్షాత్మా = మోక్షస్వరూపమైనది. బంధవర్జితః = అవిద్యాబంధము
లేనిది, సత్తామాత్రస్వరూపాత్మా = సత్తయే స్వరూపముగాగలది. అన్యత్ =
ఆత్మకన్న నితరమైనదగు, జగద్భయం = మిథ్యయగు జగద్భయము, కించిత్ =
కొంచెమున, న = లేదు.

తా॥ ఆత్మ నిత్యము క్త స్వరూపమైనది. అపద్యాబంధములేనిది.
సత్తామాత్రమైనది. నిరతిశయప్రేమస్వరూపమైనది.

‘సాక్ష్యసాక్షివిహీనాత్మా కించిత్కించిన్నకించన, 3౧
‘ముక్తాముక్తస్వరూపాత్మా ముక్తాముక్తవివర్జితః’ 3౨
(కృ- య; 32 తేజోబిందు; అ ర)

టీ. సాక్ష్యసాక్షి విహీనాత్మా = సాక్ష్యత్వమును సాక్షియులేనిది, కించన =
కొంచెమును, కించిత్కించిత్ = కొంచెము కొంచెమును (ఈదేహమందు కొంచెము
నాదేహమందు కొంచెముగ నుండునది.) న = కాదు, ముక్తాముక్తస్వరూపాత్మా =
ముక్తస్వరూపమైనది. అముక్తస్వరూపమైనది. (విద్యచే ముక్తస్వరూపమైనది.
యవిద్యచే నముక్త స్వరూపమైనది) ముక్తాముక్తవివర్జితః = నిరుపాధికమగుటచే
ముక్తాముక్తధర్మములు లేనిది.

తా॥ దృశ్యములేదు గావున సాక్ష్యసాక్షి ధర్మములులేనిది. నిరు

పాధికము గావున బంధమోక్షములులేనిది. అవిద్యచే బంధమును పొందినట్లును నవిద్యానాశమున ముక్తమయినట్లును చూపబడిన గనబడుచున్నది.

‘అపరిచ్ఛిన్నరూపాత్మా అణునూలాదువర్జితః’ 33

‘నామరూపవిహీనాత్మా పరసంవిత్సుఖాత్మకః’ 34

(కృ- య; 32 తేజోబిందు)

టీ. అపరిచ్ఛిన్నరూపాత్మా = దేశకాలవస్తు పరిచ్ఛేదములేనిది, అణునూలాదివర్జితః = శరీరములేమి అణునూలాదులులేనిది, నామరూపవిహీనాత్మా = నామరూపములులేనిది, పరసంవిత్ = బుద్ధివృత్తులకు పరమైనజ్ఞానస్వరూపమును, సుఖాత్మకః = నిరతిశయసుఖస్వరూపము.

తా|| దేశకాలవస్తు పరిచ్ఛేదములేమిచే నాత్మ యనందమైనది. శరీరత్రియములేమిచే నణునూలాదులులేనిది. నామరూపములులేనిది. చిద్రూపమయినది. సుఖస్వరూపమయినది.

‘ద్వైతాద్వైతస్వరూపాత్మా ద్వైతాద్వైతవివర్జితః’ 3౫

‘నిష్ఫలాత్మానిర్మలాత్మా బుద్ధాత్మాపురుషాత్మకః’ 3౬

(కృ- య; 32 తేజోబిందు; అ ౪)

టీ. ద్వైతాద్వైతస్వరూపాత్మా = ద్వైతాద్వైతస్వరూపముగనున్నది. ద్వైతాద్వైతవివర్జితః = ద్వైతాద్వైతధర్మములులేనిది, నిష్ఫలాత్మా = నిష్ఫలమయినది. నిర్మలాత్మా = మాలిన్యములేనిది, బుద్ధాత్మా = బోధవ్యరూపమైనది, పురుషాత్మకః = పురుషస్వరూపకమైనది, ఈపురుషశబ్దమునకుస్త్రీభిన్నత్వమర్థముకాదు.

తా|| అజ్ఞానికి నానాత్వమైన ద్వైతముగను తత్త్వజ్ఞానికి నభిన్నమయిన ద్వైతముగను గనబడును. ఈయవిద్యాజ్ఞానములు పరమార్థమునలేవుగాన నాత్మద్వైతాద్వైతములులేనిది. ఆత్మనెఱిగిన పిదప వేరుఫలములేదు గావున నిష్ఫలమైనది. నిర్మలమైనది. శరీరములను పురుషములందుండుటచే పురుషుడనబడును.

‘ఆత్మేతిశబ్దహీనోయం ఆత్మశబ్దార్థవిర్జితః’ 32

‘సచ్చిదానందహీనోయ ఏషైవాత్మాననాతినః’ 3౪

(కృ- య; 32 తేజోబిందు)

టీ. ఆయం = ఈయాత్మ, ఆత్మేతిశబ్దహీనః = ఆత్మయనుశబ్దములేనివాడు, ఆత్మశబ్దార్థవర్జితః = ఆత్మయనుశబ్దముయొక్క అర్థములేనివాడు, యః = ఏఆత్మ, సచ్చిదానందహీనః = సత్యజ్ఞానానందస్వరూపుడను వ్యవహారములేనివాడో, ఏషైవాత్మా = ఈఆత్మయే, సనాతనః = అనాదిస్థిరమైనవాడు.

తా|| మాయాకార్యమైన జగత్తు అనృతదుఃఖస్వరూపమైయున్నది గావున జగద్వ్యతిరేకమయిన యాత్మసత్యజ్ఞానానందస్వరూపమని చెప్పబడెనుగాని మాయాతత్కార్యములులేని పరమార్థదశయందు ఆత్మసత్యజ్ఞానానందస్వరూపమని చెప్పట కవకాశములేదు. అనృతజడదుఃఖమైన జగత్తైవరికి నోచునో, వారికి జగత్తు మిశ్రయనియు నాత్మ సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమనియు చెప్పబడెను

‘యస్యకించిచ్ఛహిర్నాస్తి కించిదంతఃకియచ్చన’ 3F

‘యస్యలింగప్రపంచంవా బ్రహ్మైవాత్మానసంశయః’ ౪౦

(కృ- య; 32 తేజోబిందు)

టీ. యస్య = పరిపూర్ణమైన యే యాత్మకు, కించిత్ = కొంచెమైనను, బహిః = బాహ్యము, నాస్తి = లేదో, కించిత్ = కొంచెమైనను, అంతః = లోపలి భాగమును, (నాస్తి = లేదో), యస్య = ఏయాత్మకు, కియచ్చ = ఏమాత్రమును, లింగం = చిహ్నమును, ప్రపంచంవా = ప్రపంచమును, న = లేవో, ఆత్మా = ఆయాత్మ, బ్రహ్మైవ = పరబ్రహ్మమే, నసంశయః = సందేహములేదు.

తా|| ఆత్మ పరిపూర్ణముగావున అంతర్భాగములులేనిది. ఏచిహ్నమును లేని ప్రత్యేకాత్మయైన నదియే పరబ్రహ్మము, సందేహములేదు.

ఇతి సాధాంతికాత్మస్వరూపవాక్యాని చత్వారింశత్.

ఇట్లు సాధాంతిక ఆత్మస్వరూపవాక్యములు నలుబది.

ఇతి పంచదశ ప్రకరణము సమాప్తము.

ఓమ్.

పర బ్రహ్మ జ్ఞేనమః.

౧౬. సర్వస్వరూప వాక్యప్రకరణము.

ఓంకారవేదంసర్వం

౧

(సామ- ఛాందోగ్య; ప్ర ౨ ఖం ౨౩)

టీ. ఇదంసర్వం = ఈజగత్తుంతయు, ఓంకారవేదం = ఓంకారమే.

తా॥ ఈశ్వరత్రియము జీవత్రియము ప్రత్యుగాత్మ, పరమాత్మ
యనుభేదము మాయచేగలిగెను. ఈయెనిమిది యంగములు, అకా
రోకారమకారార్థ మాత్రలు చతుస్పదములు. జాగ్రత్స్వప్నసుషు
ప్తులు త్రిస్థానములు, బ్రహ్మ- విష్ణు- మహేశ్వర- రుద్ర- శివాశివు
లను పంచదేవతలతోగూడినది జగత్తు. ఇదియే యోంకారము. దీని
నెరుగువాడు బ్రాహ్మణుడు.

సవీవాధస్తాత్ ఉపరిష్టాత్ పశ్చాత్ పురస్తాత్ దక్షిణతస్య

ఉత్తరతస్య వేదంసర్వం

౨

(సామ- ఛాందోగ్య; ప్ర ౨ ఖం ౨౪) (అధర్వ-గౌశాండిల్య అ ౩)

టీ. సః = ఆయోంకారమే, అధస్తాత్ = క్రిందుభాగముననున్నది, సః =
ఆయోంకారమే, ఉపరిష్టాత్ = మీదుభాగముననున్నది, సః = ఆయోంకారమే,
పశ్చాత్ = వెనుకభాగముననున్నది, సః = ఆయోంకారమే, పురస్తాత్ = ముందు
గానున్నది, సః = ఆయోంకారమే, దక్షిణతః = పడివై పుననున్నది, సః = ఆయోం
కారమే, ఉత్తరతః = ఎడమభాగముననున్నది, సవీవ = ఆయోంకారమే, ఇదం
సర్వం = ఈజగత్తుంతయును.

తా॥ ఈజగమంతయునోంకారమే. ఓంకారమేసర్వభాగములనున్నది.

అహమేవాధస్తాత్ అహముపరిష్టాత్ అహంపశ్చాదహం పుర

స్తాదహం దక్షిణతోహముత్తరత అహమేవేదం సర్వం

౩

(సామ- ఛాందోగ్య; ప్ర ౨ ఖం ౨౫)

టి. అహమేవ = నేనే, అధస్తాత్ = క్రిందుగా నున్నవాడను, అహం = నేను, ఉపరిష్టాత్ = మీదుగా నున్నవాడను, అహం = నేను, పశ్చాత్ = వెనుక నున్నవాడను, అహం = నేను, పురస్తాత్ = ముందుగా నున్నవాడను, అహం = నేను, దక్షిణతః = దక్షిణముగ నున్నవాడను, అహం = నేను, ఉత్తరతః = ఉత్తరముగ నున్నవాడను, అహమేవ = నేనే, ఇదంసర్వం = ఈజగమంతయు.

తా॥ పరిపూర్ణమగు నేనే ఈసమస్తమును.

అత్యైవాధస్తాత్ అత్యోపరిష్టాత్ అత్యాపశ్చాత్ అత్యా
పురస్తాత్ అత్యాగతీణతః అత్యోత్తరతః అత్యైవేదంసర్వం
(సామ- ౯ ఛాందోగ్య; ప్ర ౭ ఖం ౨౫)

టి. అత్యైవాధస్తాత్ = అత్యయే క్రిందుగా నున్నది, అత్యోపరిష్టాత్ = అత్యయే మీదుగా నున్నది, అత్యాపశ్చాత్ = అత్యయే వెనుకగా నున్నది, అత్యాపురస్తాత్ = అత్యముందుగా నున్నది, అత్యాదక్షిణతః = అత్యయే అపసవ్యముగా నున్నది, అత్యాఉత్తరతః = అత్యయే సవ్యముగా నున్నది, ఇదంసర్వం = ఈజగమంతయు, అత్యైవ = అత్యయే.

తా॥ ఈజగమంతయు అత్య, అత్యకన్ననితరములేదనితాత్పర్యము.

అత్యైవేదమమృతమిదం బ్రహ్మైదంసర్వం
(శు- య; ౧౦ బృహదారణ్యక; అ ౪ బా॥ ౫)

టి. ఇదం = ఈజగమంతయు, అత్యైవ = అత్యయే, ఇదం = ఈజగమంతయు, అమృతం = నాశనరహితమైన పరమాత్మయే, ఇదంసర్వం = ఈజగమంతయు, బ్రహ్మైవ = పరబ్రహ్మయే.

తా॥ తాద్రునం దారోపింపబడిన పాము తాద్రునకు విరుద్ధమైనది యెట్లుకాదో, అట్లే సద్వస్తువున కల్పింపబడిన జగత్తు సద్వస్తువుకన్న వ్యతిరేకమయినది కాదు. మిథ్యయే.

ఏతద్బ్రహ్మైతత్సర్వం

(అధర్వ- ౨౭ నృసింహాత్తరతాపిని)

నారాయణ ఏవేదం సర్వం

(శు- య; ౧౦ నారాయణ ౭)

టీ. ఏతస్సర్వం = మిథ్యా రూపమైన ఈజగమంతయు, ఏతత్ బ్రహ్మ = పరమార్థమున నద్వైతమైన ఈబ్రహ్మమే, ఇదంసర్వం = ఈసర్వము, నారాయణవివ = నారాయణస్వరూపమే (సరసంబంధమైన బుద్ధి యందు నేమించుటచే నారాయణుడనబడును.) నరస్యఇదం = నారం, నరునిసంబంధమైన యంతఃకరణము, నారం = నారము, ఈయంతఃకరణ, అయనం = స్థానము, ఎవనిగోవాడు (నారాయణుడు) సరస్యఇదం నారం, నారంతయనం యస్యః నారాయణః ఇతివృత్తం వాదక్మాయతే.

సచ్చిదానందరూపమిదంసర్వం

(అధర్వ- ౨౭ నృసింహోత్తరతాపిని; ఖం ౭)

సత్తామాత్రంహీదంసర్వం

(అధర్వ- ౨౭ నృసింహోత్తరతాపిని; ఖం ౯)

టీ. ఇదంసర్వం = యీజగమంతయు, సచ్చిదానందరూపం = జ్ఞానదృష్టిచే సత్యజ్ఞానానందస్వరూపమైనది, ఇదంసర్వం = యీజగమంతయు, సత్తామాత్రంహీ = సద్రూపమైనది.

తా|| ఆగోపితమైన దగత్తు వస్తువిచారమున మిథ్యయై యధిష్ఠాన బ్రహ్మమే యగుచున్నది. కావున సత్యమై సచ్చిదానంద రూపమని చెప్పబడుచున్నది.

సత్స్వరూపమేవేదంసర్వం

౧౦

సఏవసర్వం యద్భూతం యచ్ఛభవ్యంసనాతనం

౧౧

(కృ- య; ౧౨ కైవల్య)

టీ. ఇదంసర్వం = ఈయావత్తును, సత్స్వరూపమేవ = సద్రూపమే యద్భూతం = ఏదిఅయినదో, యచ్ఛభవ్యం = ఏదికాతగినదో, సఏవ = అదియే, సనాతనం = పాక్షికమయినది.

తా|| సత్తునకభావములేదు. అసత్తునకుభావములేదు. ఉన్నది త్రికాలములుండున్నదే. లేనిది కాలత్రయమందు లేనిదే. మిథ్యయనగా సంతకుముందు లేక తర్వాత లేక స్వకాలముననున్నట్లు గనబడునది.

స్వయంబ్రహ్మస్వయంవిష్ణు స్వయమింద్రస్వయంశివః

౧౨

స్వయంవిశ్వమిదంసర్వం స్వస్మాదన్యంనకించన

౧౩

(శు- య; ౭౩ అధ్యాత్మ)

టీ. స్వయం = తరమాత్మ స్వయాపుడగుతానే, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, (చతుర్ముఖుడు) స్వయం = తానే, విష్ణుః = విష్ణువు, స్వయం = తానే, ఇంద్రః = ఇంద్రుడు, స్వయం = తానే, శివః = శివుడు, స్వయం = తానే, ఇదంసర్వంవిశ్వం = ఈసమస్తమయిన జగత్తున, స్వస్మాత్ = సర్వపరిపూర్ణుడగు తనకంటె, అన్యం = ఇతరము, కించన = కొంచమును, న = లేదు.

తా॥ స్వప్రము.

మరుభూమా జలంసర్వం మరుభూమాత్రస్థేవతత్ 1 08

జగత్త్రయమిదంసర్వం చిన్మాత్రంస్వవిచారతః 1 09

(కృ- య; ౯౦ వరాహ) (సామ- ౬౦ మహా; ౮౪)

టీ. మరుభూమా = నీరులేనిస్థలమందు, (ఎండమావులందు), సర్వం = సమస్తమైన, తజ్జలం = (అరోపింపబడిన) అనీరు, మరుభూమాత్రేవే = ఎండమావిమాత్రమే, (కొని, నీరుకాదు) ఇదంసర్వం = యీసమస్తమయిన, జగత్త్రయం = ముజ్జగమును, స్వవిచారతః = ఆత్మవిచారమున, చిన్మాత్రం = ఆధిష్టానమయిన చిద్వస్తువే యగును.

తా॥ మృగత్పప్లయం దారోపింపబడినది నీరుగాక మృగత్పప్లయే యెట్లగునో చిద్వస్తువైన బ్రహ్మమున నధ్యస్తమయినజగత్తు జగత్తుగాక బ్రహ్మమేయగును.

భావవర్జితచిన్మాత్రం సర్వంచిన్మాత్రమేవహి 1 10

యత్కించిద్యస్తకించిచ్ఛ సర్వంచిన్మాత్రమేవహి 1 11

(కృ- య; 32 తేజోబిందు)

టీ. భావవర్జితచిన్మాత్రం = నిర్విషయచిన్మాత్రమయినది, సర్వం = సమస్తమును, చిన్మాత్రమేవహి = చిన్మాత్రమైన బ్రహ్మమే, యత్ = ఏది, కించిత్ = కొంచెమో, యత్ = ఏది, నకించిత్ = కొంచెముగాదో, సర్వం = ఆసమస్తము, చిన్మాత్రమేవహి = చిన్మాత్రమైన బ్రహ్మమే.

తా॥ సమస్తము బ్రహ్మమే. ఆబ్రహ్మము చిన్మాత్రమైనది. నిర్విషయమైనది. బ్రహ్మముకన్న నన్యమెదియునులేదు.

అఖండైకరసంసర్వం యద్యచ్ఛిన్మాత్రమేవహి 1 12

‘భూతభవ్యంభవిష్యచ్చ సర్వంచిన్మాత్రీమేవహి’ ౧౯
(కృ- య; 32 తేజోబిందు)

టీ. సర్వం = సమస్తమును, అఖండైకరసం = అఖండబ్రహ్మ స్వరూపము, యద్యత్ = ఏదేదిగలదో, చిన్మాత్రమేవహి = అదియంతయు చిన్మాత్రమే, భూతం = జరిగినది, భవ్యం = కాదగినది, భవిష్యచ్చ = కాబోవునది, సర్వం = సమస్తమును చిన్మాత్రమేవహి = చిద్రూపమైన బ్రహ్మమే.

తా॥ భూతభవిష్యద్వర్తమానములు బ్రహ్మమే. ఏదేదిగలదో దాని నధిష్ఠానమైన బ్రహ్మముగ నెంచవలెను.

‘జ్ఞాతాచిన్మాత్రీరూపశ్చ సర్వంచిన్మాత్రీమేవహి’ ౨౦
‘యచ్చయావచ్చదూరస్థం సర్వంచిన్మాత్రీమేవహి’ ౨౧
(కృ- య; 32 తేజోబిందు)

టీ. జ్ఞాతా = జీవుడు, చిన్మాత్రీరూపః = చిద్రూపుడే, సర్వం = సమస్తమును, చిన్మాత్రమేవహి = చిన్మాత్రస్వరూపమే, యచ్చ = ఏదియో, యావచ్చ దూరస్థం = ఎంతదూరముననున్నదియు, సర్వం = సమస్తమును, చిన్మాత్రమేవహి = చిద్రూపమే.

తా॥ మనోవాక్కుల కగోచరమైనదంతయు నధిష్ఠానమున బ్రహ్మమే. జీవుడు బ్రహ్మమే.

‘చిన్మాత్రాన్నాస్తిలక్ష్మ్యంచ సర్వంచిన్మాత్రమేవహి’ ౨౨
‘ఆత్మనోఽన్యగతిర్నాస్తి సర్వమాత్మమయంజగత్’ ౨౩
(కృ- య; 32 తేజోబిందు)

టీ. చిన్మాత్రాత్ = చిన్మాత్రమయిన బ్రహ్మముకన్న, లక్ష్మ్యంచ = ఇతరమైన లక్ష్మ్యము, నాస్తి = లేదు. సర్వం = సమస్తమును, చిన్మాత్రమేవహి = చిన్మాత్రమే, ఆత్మనః = తనకన్న, ఆన్యగతిః = ఇతరమైనగతి, నాస్తి = లేదు, సర్వం జగత్ = సమస్తజగత్తును, ఆత్మమయం = ఆత్మమయము.

తా॥ బ్రహ్మముకన్న ఇతరమైన లక్ష్మ్యములేదు. బ్రహ్మముకన్న నన్యమైనగతిలేదు. జగమంతయు బ్రహ్మమయము.

‘ఆత్మనోన్యత్తుయన్నాస్తి సర్వమాత్మమయంజగత్’ ౨౪

‘సర్వమాత్మైవశుద్ధాత్మా సర్వచిన్మాత్రమద్వయం’ ౨౫
(కృ- య; 32 తేజోబిందు అ ౫)

టీ. యత్ = ఏది, ఆత్మనః = ఆత్మకన్న, అన్యత్తు = ఇతరమైనదో యది, నాస్తి = లేదు, సర్వంజగత్ = సమస్తజగత్తును, ఆత్మమయం = ఆత్మమయము, సర్వం = సమస్తమును, ఆత్మైవ = ఆత్మయే, శుద్ధాత్మా = కేవలాత్మయే, సర్వం = సమస్తమును, అద్వయం = అద్వితీయమైన, చిన్మాత్రం = చిద్రూపబ్రహ్మము.

తా|| ఆత్మకన్న నితరమైనది లేనిదే ఈజగముతయు తత్త్వదృష్టిని కేవలాత్మయే యగును. గాని యన్యముగాదు. సమస్తమును నద్వితీయమైన చిద్రూపబ్రహ్మమే.

‘సర్వంచఖల్విదం బ్రహ్మనిత్యం చిద్భవమక్షతం’ ౨౬
(సామ- ౬౧- మహా; అ ౪)

‘సమస్తంఖల్విదం బ్రహ్మసర్వమాత్మేదమాతతం’ ౨౭
(సామ- ౬౧- మహా; అ ౬)

టీ. ఇదంసర్వంచ = ఈసమస్తమును, నిత్యం = నాశనరహితమయినదియు చిద్భవం = చిద్భవమైనదియు, అక్షతం = వికారములేనిదియు, (దెబ్బలేనిదియు) నగు, బ్రహ్మఖలు = బ్రహ్మమే, ఇదంసమస్తం = ఈసమస్తజగమును, బ్రహ్మఖలు = బ్రహ్మమే, ఇదంసర్వం = ఇదంతయు, అతతం = సర్వవ్యాపకమైన, ఆత్మా = ఆత్మయే.

తా|| సమస్తము బ్రహ్మమున నారోపింపబడెను. గావున వాస్తవమున సంతయు బ్రహ్మమే.

‘సత్త్వంనాహంచనా న్యద్వాసర్వం బ్రహ్మైవకేవలం’ ౨౮

‘సతదస్తి నయత్రాహం సతదస్తి నతిన్మయం’ ౨౯
(కృ- య; 32 తేజోబిందు; అ ౫)

‘కిమన్యమభివాంఛామి సర్వంసచ్చిన్మయంతతం’ 3౦
(సామ- ౬౧- మహా; అ ౬)

టీ. సత్త్వం = నీవులేవు, నాహంచ = నేనునులేను, నాన్యద్వా = అన్యమైనదియులేదు, సర్వం = సమస్తమును, కేవలంబ్రహ్మైవ = ఒక్కటియైన బ్రహ్మమే, సతదస్తి = అదిలేదు, యత్ర = ఎక్కడను, నాహం = నేనులేనో అక్కడను.

నతదప్రి = అదియునులేదు, నతన్మయం = దాని సంబంధమునులేదు, కిమన్యం = ఇతర మైనదేనిని, అభివాంఛామి = కోరుచున్నాను, సర్వం = సమస్తమును, తతం = పరి పూర్ణమైన, సచ్చిన్మయం = సత్యజ్ఞానమయమైన బ్రహ్మమే.

తా॥ నేనులేను, నీవులేవు, ఇతరమైనదిలేదు, ఇతరవస్తు సంబంధ మైనదిలేదు. సమస్తము సత్యజ్ఞానానందమయిన బ్రహ్మమే. ద్వైత మయిన జగత్తు మిథ్య. తత్త్వ మిట్లుండగా దేనిని జ్ఞాని కోరును? సర్వము బ్రహ్మమని నిశ్చయము గావున దేనిని గోరడు.

‘భాగ్రింతిభగ్రింతిర్నాస్త్యేవ సర్వంబ్రహ్మైవకేవలం, 3౧

‘నదేహానానచకర్మాణి సర్వంబ్రహ్మైవకేవలం’ 3౨

(కృ- య; 32 తేజోబిందు)

టీ. భాగ్రింతిః = భ్రమయును, అభాగ్రింతిః = అభ్రమయును, నాస్త్యేవ = లేనేలేదు. సర్వం = సమస్తమును, కేవలం = అద్వితీయమైన, బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మ మే, నదేహాః = దేహములేదు, నచకర్మాణి = కర్మములేవు, సర్వం = సమస్తమును, కేవలం = అద్వితీయమైన, బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమే.

తా॥ వాస్తవమున అద్వితీయమయిన బ్రహ్మమేయున్నది. గాని భాగ్రింతియు నభాగ్రింతియునులేవు. దేహమునులేదు. కర్మములేదు. అద్వితీయమైన బ్రహ్మమే సమస్తము. దానికన్న నితరమగునది ఎద్ది యునులేదు. ములుగుచ్చుటకు నందులేక నిండియున్నది.

‘లక్షణాత్రయవిజ్ఞానం సర్వంబ్రహ్మైవకేవలం’ 33

(కృ- య; 32 తేజోబిందు)

‘జగన్నామ్నాచిదాభాతి సర్వంబ్రహ్మైవకేవలం’ 3౪

(శు- య; ౬3 యోగశిఖా అర)

టీ. లక్షణాత్రయ విజ్ఞానం జహదజహద్భవలక్షణాత్రయమున గలుగు జ్ఞానము, సర్వం = సమస్తమును, కేవలం = ఒక్కటియగు, బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమే, జగన్నామ్నా = జగత్తనపేరుచే, చిదాభాతి = చిత్రప్రకాశించుచున్నది. సర్వం = సమస్తమును, కేవలం = అద్వితీయమైన, బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమే.

తా॥ లక్షణాత్రయ విజ్ఞానము బ్రహ్మమే, మన్నేకుండరూపమున

ప్రకాశించునట్లు చిత్తేజగద్రూపమున ప్రకాశించుచున్నది, బ్రహ్మము
కన్న నన్యమైనదిలేదు.

‘బ్రహ్మమాత్రమిదంసర్వం బ్రహ్మమాత్రమసన్నహి’ 31
(కృ- య; 32 తేజోబిందు)

‘బ్రహ్మమాత్రంప్రతంసర్వం బ్రహ్మమాత్రంరసంసుఖం’ 32

టీ. ఇదంసర్వం = ఈజగమంతయు, బ్రహ్మమాత్రం = బ్రహ్మమాత్రము,
బ్రహ్మమాత్రం = బ్రహ్మమాత్రము, అసత్ = శూన్యము, నహి = కాదు, అసత్ =
బ్రహ్మేతరమైన యనెత్తు, నహి = లేదు. ప్రతంసర్వం = సమస్తవ్రతములు, బ్రహ్మ
మాత్రం = బ్రహ్మమే, రసం = అనుభవమును, సుఖం = సుఖమును, బ్రహ్మమాత్రం =
బ్రహ్మమాత్రమే.

తా॥ సమస్త వ్రతములు సమస్తానుభవములు సమస్త సుఖములు
కేవల పరబ్రహ్మమేగాని యితరముగాదని తెలియుచు.

‘బ్రహ్మమాత్రంశృతంసర్వం స్వయంబ్రహ్మైవకేవలం’ 32

‘బ్రహ్మైవసర్వచిన్మాత్రం బ్రహ్మమాత్రంజగత్త్రియం’ 33

టీ. శృతం = సమస్తవేదవేదాంత శ్రవణమును, బ్రహ్మమాత్రం = బ్రహ్మ
మాత్రము, స్వయం = తాను, కేవలం = అద్వితీయమైన, బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమే,
సర్వం = సమస్తమును, చిన్మాత్రం = చిన్మాత్రమైన, బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమే,
జగత్త్రియం = ముజ్జగమును, బ్రహ్మమాత్రం = బ్రహ్మస్వరూపము.

తా॥ సమస్తము బ్రహ్మము.

‘సర్వంప్రశాంతమజమేక మనాదిమధ్యమాభాస్వరం

స్వదనమాత్రమచైత్యచిహ్నం’ 34

‘సర్వంప్రశాంతమితీశబ్రహ్మయీచ దృష్టిర్బోధార్థమేవహి

ముద్ధైవతదోమితీదం’ 35

(సామ- ౬౦ మహా; అ ౪)

టీ. సర్వం = సమస్తమును, ప్రశాంతం = అత్యంతశాంతమును, అజం = పుట్టు
వులేనిదియును, ఏకం = అద్వితీయమైనదియును, అనాదిమధ్యం = ఆదిమధ్యములు
లేనిదియును, ఆభాస్వరం = అంతటపరీకాశించునదియు, స్వదనమాత్రం = అనుభవ

మాత్రమైనదియు, అచైతన్యబుద్ధి = చిత్తవృత్తిలేకుండుటయే చిహ్నమైనదియు,
(బ్రహ్మమే) సర్వం ప్రకాంతమితి శబ్దముచదప్పి = సమస్తము కాంతము అజ
మునను శబ్దజ్ఞానము, బోధార్థ మేవ = బోధకొరకే, ముదైవ = బ్రహ్మస్వరూపమును
శబ్దములచెప్పట వృధయే, (చెప్పశక్యముగాదు) ఇదం = ఈజగమంతయు, తపో
మితి = బ్రహ్మస్వరూపమైన ఓంకారమని తెలియవలెను.

తా|| బ్రహ్మమిట్టిదని శబ్దములచే చెప్పట శిష్యునకు బోధకొరకే
గాని పరమార్థమున బ్రహ్మమే శబ్దవాచ్యమునుగానిది అనుభవైక
వేద్యమని తెలియవలెను.

ఇతి సాంఘాతిక సర్వస్వరూపవాక్యాని చత్వారింశత్.

ఇట్లు సాంఘాతిక సర్వస్వరూప వాక్యములు నలుబది.

ఇతి షోడశం ప్రకరణము సమాప్తము.

ఓమ్.

పర బ్రహ్మ జేనమః.

౧౭. బ్రహ్మస్వరూప వాక్యప్రకరణము.

‘సర్వం హ్యేతద్బ్రహ్మ’

౧

(అధర్వ-౯ మాండుక్య; ౨౭ నృసింహపూర్వతాపిని-ఖం ౪)

టీ. ఏతత్సర్వం = ఈజగమంతయు, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, హి = నిచ్చయను.

తా|| జగత్తు బ్రహ్మముయొక్క వివర్తముగాన వాస్తవముగ
బ్రహ్మమే. ఆరంభవాదమనియు, పరిణామవాదమనియు, వివర్తవాద
మనియు, సృష్టివిషయమై మూడువాదములు గలవు. కుమ్మరి కుండ
లనుచేయునట్లు పరమేశ్వరుడు జగత్తు సృష్టించెననుట యారంభవాద
ము. మన్నుకుండయొనట్లు పరమేశ్వరుడే జగత్తుగానయ్యెననుట పరి

జామవాదము, భ్రాంతిచేతాదు పాముగా తోచినట్లు మాయచే బ్రహ్మమే జగత్తుగాతోచుననుట వివర్తవాదము. ఈమూడువాదములందు సృష్టికి హేతువైన యొకవస్తువున్నది గావున నివి యాస్తికవాదములయ్యెను. ఇట్లు జగత్కారణమునకు వస్తువునుజెప్పమి నాస్తికవాదమనబడును. నిస్సంగుడు సద్వీతీయుడునగు సీశ్వరునకు జగదారంభమును జగత్తుండుటయుగూడదు. నిరవయపునకు నిర్వికారునకు పరిణామముకూడదు. ఆ హేతువుచే వివర్తవాదమునుసరించి తాదు భ్రాంతిచే సర్పముగ వివర్తమగునటుల మాయచే బ్రహ్మము జగద్రూపముగ వివర్తమాయెను. కావున భ్రాంతికల్పితమైన సర్పము యథార్థరజ్జుజ్ఞానమున నశించి సంపూర్ణముగ తాదేస్ఫురించుచున్నట్లు యథార్థమగు బ్రహ్మజ్ఞానమున మాయాకల్పితమైన జగన్నిరసన పూర్వకముగ కేవలబ్రహ్మమే యవశేషించునుగాన సర్వము బ్రహ్మమని యీవాక్యమున చెప్పబడెను.

‘అయమాత్మాబ్రహ్మ’

(అధర్వ- ౬ మాండుక్య; ౨౭ నృసింహపూర్వతాపిసీ- ఖం ౪)

టీ. అయమాత్మా = ఈశ్రత్యగాత్మ, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము.

తా॥ ప్రత్యగాత్మ బ్రహ్మమే యని తాత్పర్యము.

‘సత్యంజ్ఞానమనంతంబ్రహ్మ’

(కృ- య; ౭ తైత్తిరీయ; ఆనందవల్లి.)

టీ. బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, సత్యం = సత్యమైనది, జ్ఞానం = జ్ఞానమయినది, అనంతం = అనంతమయినది.

తా॥ బ్రహ్మము సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమైనది. కాలత్రయ బాధ్యమై యుండుట సత్యము. (సత్తు) ఒకదానిచే తెలియబడక ఇతర సాహాయ్యములేక సర్వమును దెలిసికొనుచు దీపమువలె స్వయముగ ప్రకాశించుట జ్ఞానము (చిత్తు) దేశకాలవస్తు పరిచ్ఛేదములేకుండుట అనంతము ఇటువంటిది బ్రహ్మము తనయందు మాయచే గల్పింపబడిన యుపాధులలోనుండుటచే బ్రహ్మమునకే కూడస్థుడని (ప్రత్య

గాత్మయని) పేరు వ్యవహార కాలమున గలిగెను. కూటమనగా వాస్తవముగాని కృత్రిమము కూటమైన స్థూలసూక్ష్మశరీరములకు అధిష్ఠానమైయుండుటచే బ్రహ్మము కూటస్థుడనబడెను వాస్తవమున కూటస్థుడు బ్రహ్మమేగావున బ్రహ్మలక్షణములైన సత్యజ్ఞానానంతత్వములు గలిగియున్నాడు. ఇట్లు కలిగియుండుట జాగ్రత్త్వము సుషుప్తులయందు అనుభవమున తెలియనగును, ఆయనస్థలందు దృశ్యములు సత్యములై తెలియబడునవియై జడములయియున్నవి. వాని నెరుంగునవిత్తు (తెలివి) సత్యజ్ఞానానంత స్వరూపమైయున్నది. ఆ తెలివియే కూటస్థుడై తన్యము. ఉపాధులనుండగా వస్తుపరిచ్ఛేదము గలుగుచుండగా ననంతస్వభావ మెట్లుగలుగునని శంకగలుగును. సూర్యకాంతి అద్దములయందును అద్దములమధ్య భాగములందును నేకతీతుగ నేయున్నది. అద్దమునందున్నది. సూర్యప్రతిబింబమునకు హేతువగుచున్నది. అద్దములనడుమ నున్నది ప్రతిబింబములకు హేతువుగానున్నది. సూర్యకాంతి యనంతముగ నద్దములవలన బాధింపబడకయే యున్నది. అట్లేపరిపూర్ణబ్రహ్మమును, బుద్ధులందును (లింగదేహము స్థూలదేహము) బుద్ధులనడుమను అనంతమైయున్నది. బుద్ధియందున్నది. కూటస్థుడు, (చిదాభాసుడైన జీవుడు) గలుగుటకు హేతువగుచున్నది ఇతరత్రనున్నది జీవులు గలుగుటకు హేతువుగానున్నది, కావున దేశకాలవస్తుపరిచ్ఛేదములేక యనంతమైయున్నదని తెలియవలయును. ఉపాధినాశమున కూటస్థుడై తన్యము, ఆ పేరుపోయి. శుద్ధుడై తన్యమేయగును. బ్రహ్మము సత్యజ్ఞానానంత స్వరూపమయినది. దానికి వ్యతిరేకమైనది అన్యతజడమైనది. అన్యతమెట్లు సత్యమగును. కావున జగత్తు మిథ్యయని నిశ్చయముగా తెలియవలెను.

‘ప్రజ్ఞాపితిష్ఠా ప్రజ్ఞానంబ్రహ్మ’

౪

(ము- ౮ ఐతరేయ; అ ౩. ము- ౪-౨ ఆత్మబోధ)

‘తదేతద్బ్రహ్మ అపూర్వమన పరమనంతరమ బాహ్యమయ

మాత్మా బ్రహ్మసర్వానుభూః’

౫

(శు- య; ౧౦ బృహదారణ్యక అ ౪ బా) ౫)

టీ. పృజ్ఞా = ప్రజ్ఞ (నిర్వికల్పమైన చిన్మాత్రమగు వృత్తిప్రజ్ఞయనియు, ప్రజ్ఞానమనియు చెప్పబడును) పృతిష్ఠా = సర్వమునకు స్థానమైనది. (ఆధారమైనది) ప్రజ్ఞానం = జ్ఞానమయినది. బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, ఏతత్ = ఇది, తద్బ్రహ్మ = ఆబ్రహ్మమే, అపూర్వం = పూర్వములేనిదియు, (పూర్వమునగా కారణము. తనకు కారణములేనిది) అనపరం = పరములేనిది. (పరమునగా తన తరువాత గలిగినది. తనవలననైన కార్యరూపమయిన జగత్తులేనిది, అనంతరం = అంతరములేనిది, అబాహ్యం = బాహ్యప్రదేశములేనిది.) (పరిపూర్ణముగావున బాహ్యంతరములు లేనిదియు) సర్వానుభూః = సమస్త బ్రహ్మవిదులకు అనుభవస్వరూపమైన, ఆయమాత్మా = ఈప్రత్యేగాత్మ, బ్రహ్మ = పరబ్రహ్మమే.

తా॥ ప్రజ్ఞాస్వరూపమున పృజ్ఞానమే సమస్తమునకు నాధారమైనది. అదియే బ్రహ్మము. కార్యకారణములు లేనిదియు. పరిపూర్ణమైనదియు, జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులయందేకాకృతిగ సమస్త బ్రహ్మవిదులకు ననుభవైకవేద్యమై యున్నదియనగు నీప్రత్యేగాత్మ కేవలపరబ్రహ్మమే. కార్యకారణములు లేనిదగుటచే నిస్సంగమయినదని యభిప్రాయము.

‘విజ్ఞానమానందంబ్రహ్మ’

౬

(శు-య- ౧౦ బృహదారణ్యక; అ ౧౧ బౌ ౯)

టీ. బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, విజ్ఞానం = అనుభవస్వరూపమయినది, ఆనందం = ఆనందస్వరూపమయినది.

తా॥ అనుభవజ్ఞాన మమనస్కముగావున బ్రహ్మమమనస్కమైనది యనంతస్వరూపమయినది.

‘అజరోమరోభయోమృతోబ్రహ్మ అభయంవై బ్రహ్మ’

౭

(శు-య- ౧౦ బృహదారణ్యక; అ ౬ బౌ ౪)

‘సర్వభూతస్థమేకం నారాయణం కారణపురుషం అకారణం పరంబ్రహ్మాం’

౮

(కృ-య; ౧౮ నారాయణ)

‘స్వయంప్రకాశం స్వయంబ్రహ్మ’

౯

టీ. ఆజరః = ముదిమిలేనియు, ఆమరః = మరణములేనియు, ఆభయః = భయములేనియు, అమృతః = కైవల్యస్వరూపమైనట్టి ప్రత్యగాత్మయే, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, ఆభయం = భయములేనిది, సర్వభూతార్థం = సమస్తభూతములందున్నది, ఏకం = ఏకాకృతియయినది, నారాయణం = నారాయణస్వరూపమయిన, కారణపురుషం = కారణపురుషాత్మకమయినది, ఆకారణం = తనకుకారణములేనిది, పరం = ప్రకృతికి పరమైనది, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, ఓం = ఓంకారమయినది, స్వయంప్రకాశం = ఇతర ప్రకాశ మపేక్షింపక తనంతప్రకాశించునది, స్వయం = తానై యున్నదియై, బ్రహ్మ = బ్రహ్మమయినది.

తా॥ శరీరములేదుగావున నజరమనియు, అమృతమనియు నిట్లు చెప్పబడెను. బ్రహ్మము భయముకలుగ జేయునదికాదు. బ్రహ్మము భయముకలిగినదికాదు. జ్ఞానులభయమును పోగొట్టునుగావున నభయమనబడును. నేను స్వయముగ చూచుచున్నాను, నీవు స్వయముగ చూచితివి, వాడు స్వయముగ బోయెననుచో స్వయంశబ్దము మామ పురుషులయందు వర్తించుచున్నది. ఆవిధమున అహంశబ్దము సశబ్దమునను, సశబ్దము త్వంశబ్దమునను వర్తించుటలేదు, కావున స్వయం శబ్దము సాధారణమైనది. బ్రహ్మము స్వయంశబ్ద వాచ్యమయినది. ఇతర సాహాయ్యమపేక్షింపక తనంతినున్నది కావున స్వయంశబ్దవాచ్యమయ్యెను.

‘తదేతదద్వయంస్వయం ప్రకాశమహంనందాత్మైవ

తదమృతమభయమేతద్బ్రహ్మ’

౧౦

(అధర్వ- ౨౭ నృసింహోత్తరతాపిసి; ఖం ౮)

టీ. ఏతత్ = ఈకూటస్థుడైనతనము, తత్ = తత్పదలక్ష్యమయిన బ్రహ్మము; అద్వయం = అద్వితీయమయినది, స్వయంప్రకాశ మహంనందాత్మైవ = తనంతప్రకాశించు మహానందరూపమైన యాత్మయే, ఏతద్బ్రహ్మ = ఈబ్రహ్మము, తత్ = అకూటస్థుడైనతనమే, అమృతం = నాశములేనిది, ఆభయం = భయములేనిది.

తా॥ బ్రహ్మమే ప్రత్యగాత్మ. ప్రత్యగాత్మ బ్రహ్మము.

‘నదేవపురస్తాత్స్నిగ్ధంబ్రహ్మ’

౧౧

(అధర్వ- ౨౭ నృసింహోత్తరతాపిసి; ఖం ౯)

టీ. బ్రహ్మ = బ్రహ్మమయిన; సజేవ = సద్వస్తువే; పురస్తాత్ = సృష్టికిముందు
ధా = ఉన్నది.

తా॥ సృష్టికి ముందున్న వస్తువే బ్రహ్మము. అదియే సమస్తము
నకు అధిపానమయ్యెను.

ఆకాశవత్సత్త్వం కేవలసత్తామాత్రస్వభావం పరంబ్రహ్మ' ౧౨

టీ. పరం = సమస్తమునకు పరమైన, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, ఆకాశవత్ =
ఆకాశమువలె, మాత్త్వం = నిరవయనమగుటచే మాత్త్వమని వ్యవహరింపబడుచున్నది.
కేవలసత్తామాత్రస్వభావం, కేవల = అన్యధర్మము లేకుండుటయు, సత్తామాత్ర =
సత్తుగా నుండుటయు, స్వభావం = స్వభావముగా గలది.

తా॥ స్పష్టము.

అద్వితీయమఖిలోపాధి వినిర్ముక్తం తత్సకలశక్త్యప

బృంహితమనాద్యసంతం శివం శాంతం నిర్గుణం ఇత్యాదివాచ్య

మనిర్వాచ్యం చైతన్యంబ్రహ్మ' ౧౩

(శు- య- ౩౪ నిరాలంబ)

టీ. బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, అద్వితీయం = విజాతిభేదములేనిది, అఖిలోపాధి
వినిర్ముక్తం = మాయావిద్యాది సకలలోపాధులులేనిది, తత్సకలశక్త్యప
బృంహితం = ఆమాయావిద్యాద్యుపాధిశక్తులచే వ్యాప్తమయినది, అనాద్యంతం = ఆద్యంత
ములులేనిది, శివం = మంగరస్వరూపమైనది, శాంతం = శాంతమైనది, నిర్గుణం = గుణ
ములేనిది, ఇత్యాదివాచ్యం = శాంతము నిర్గుణమును సీమెదలయిన శబ్దములకు వాచ్య
మైనది (బోధార్థము వాచ్యమైనది; అనిర్వాచ్యం = అనుభవైకగమ్యమగుటచే నిట్టి
దని మాటలచే చెప్పరానిది, చైతన్యం = శుద్ధచైతన్యస్వరూపమైనది.

ఏకమేవాద్వితీయంబ్రహ్మ' ౧౪

(అధర్వ- ౫౨ మహా; అ ౩)

టీ. బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, ఏకం = ఏకాకృతియైనది, (నిరవయనమైనది,
ఏవ = (ఒక్కటియే) తనవంటిది మరియొకటిలేనిది, అద్వితీయం = రెండవదిలేనిది)
(తనకంటె వ్యతిరేకమైనది మరియొకటిలేనిది)

తా॥ ఏకమనుశబ్దము స్వగతభేదమును లేమిని తెలియచేయు

చున్నది. ఏవయనునది సజాతీయభేదములేమిని తెలియచేయుచున్నది. అద్వితీయమను శబ్దము విజాతీయభేదములేమిని తెలియచేయుచున్నది బ్రహ్మము సజాతీయ విజాతీయ స్వగతిభేదములు లేనిదని యీవాక్యము తెలియజేయుచున్నది.

‘సర్వదానవచ్ఛినం బ్రహ్మ’ ౧౫
(సామ- ౪౬ యోగచూడామణి)

టీ. బ్రహ్మ బ్రహ్మము, సర్వదా = ఎప్పుడును, అనవచ్ఛిన్నం = ఆపరిపబడనిది.

తా॥ దేశకాలవస్తువులచే నావరింపబడనిది గావున ననంతమని బ్రహ్మము చెప్పబడును.

‘సచ్ఛిదానందతేజః కూటస్థరూపం తారకం బ్రహ్మ’ ౧౬
(శు- య; ౪౮ మండలభాగ్యం; బా॥ ౧)

టీ. బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, సచ్ఛిదానందతేజః = సత్యజ్ఞానానంద ప్రకాశమైన, కూటస్థరూపం = ప్రత్యగాత్మస్వరూపము, తారకం = సూర్యచంద్రాగ్నిమండల మధ్యమున హిరణ్యమయి నీవారకూకము వంటి సూక్ష్మరూపముగ నున్న తేజస్సు.

తా॥ షణ్ముఖీ, భూచరీ, శాంభవీ మొదలయిన ముద్రలచే స్థిరదృష్టిని జూడ నానావిధములయిన చిత్తశలు మొదట గనబడును. పిదప సగ్నిమండలము, దాని యంతరమున సూర్యమండలము, దాని నడుమ చంద్రమండలమును గనబడును. ఆచంద్రమండల మధ్యమందు నీలమేఘమందలి విద్యుల్లేఖవలె నీవారకూకమువోలె సూక్ష్మమయిన తేజస్సు హిరణ్యమైగనబడును. అదియే త్రిమూర్తులు. (తారకము)

‘తన్నిత్యము క్తమవిక్రియం సత్యజ్ఞానానంతానంద
పరిపూర్ణం సనాతనమేకమేవా ద్వితీయం బ్రహ్మ’ ౧౭
(శు- య; ౫౯ పైంగల)

టీ. తద్బ్రహ్మ = ఆబ్రహ్మము, నిత్యము క్తం = ఎప్పుడును ముక్తమయి యున్నది, అవిక్రియం = వికారములులేనిది సత్యజ్ఞానానంతానంద పరిపూర్ణం = సత్య

మైనది, జ్ఞానమయినది. అనంతమైనది, ఆనందమయినది, పరిపూర్ణమయినది, సనాతనం=అనాదిసిద్ధమయినది, ఏకమేవ=ఒక్కటియేయైనది, అద్వితీయం=రెండవదిలేనిది.

తా|| సూర్యుడు మేఘావరణతో గూడినవాడై నను నెట్లు బాధింపబడలేదో యట్లే మా.యూవిద్యాద్యుపాధులచే గూడినను బ్రహ్మము నిత్యము క్రమే- మరియు బ్రహ్మము నిర్వికారమయినది. సత్యజ్ఞానానంతానంత పరిపూర్ణమయినది - సనాతనమైనది - యేభేదములేనిది (భేదత్రయములేనిది)

‘చిత్స్వరూపనిరంజనం పరంబ్రహ్మ’ ౧౮
(అధర్వ- ౧.౨ మహానారాయణ- అ 2)

టీ. బ్రహ్మ= బ్రహ్మము; చిత్స్వరూపనిరంజనం = జ్ఞానస్వరూపమయినది దేనినంటుంది (నిర్ద్విషమయినది), పరం= సమస్తమునకు పరమయినది.

తా|| సూర్యుడు సమస్తమును వెలిగించుచు వాని వ్యాపారము తాను బొందక నిరంజనుడగునట్లు ప్రత్యేగాత్మస్వరూపబ్రహ్మము సమస్తసృశ్యములకు సాక్షియై వానివృత్తులను బొందకయుండుటచే నిరంజనుడయ్యెను

‘తత్త్వంపదలక్ష్యం ప్రత్యేగాత్మభిన్నంబ్రహ్మ’ ౧౯
(శు- య; ౧.౯ పైంగల అ 3)

టీ. బ్రహ్మ= బ్రహ్మము; తత్త్వంపదలక్ష్యం = తత్త్వదమునకును త్వంపదమునకును లక్ష్యమయిన పరమాత్మయును ప్రత్యేగాత్మయును స్వరూపముగాగలది, ప్రత్యేగాత్మభిన్నం= ప్రత్యేగాత్మకంపై భిన్నముగానిది.

తా|| తత్త్వంపదలక్ష్యమైన పరమాత్మయు, త్వంపదలక్ష్యమైన ప్రత్యేగాత్మయు, బ్రహ్మమే మాయూవిద్యోపాధులనుబట్టి మూపేరులుగలిగెను.

‘అఖండార్థం పరంబ్రహ్మ’ ౨౦
(ఋ- ౧౦౮ బహ్యుచ)

టీ. బ్రహ్మ= బ్రహ్మము; అఖండార్థం= అంతరములులేక పరిపూర్ణమయినందున నఖండమయినది, పరం= శ్రేష్ఠమయినది; ప్రకృతికి నతీతమయినందున పరమని శ్రేష్ఠమని చెప్పబడుచున్నది.

తా॥ అఖండార్థమునగా భేదములేక యఖండార్థముగలది. తత్త్వ మస్యాదివాక్యములయొక్క సంస్కారార్థముగాని విశిష్టార్థముగాని లేక యఖండార్థముగలది సంస్కరోవా విశిష్టోవా వాక్యార్థోనాత్రి సమ్మతః అఖండార్థైకబోధస్తు వాక్యార్థో విదుషాంమతః అని శంకరాచార్యులవారు.

‘సర్వకాలాబాధితం బ్రహ్మ’ ౨౧
(అధర్వ-గీ.౨ మహానారాయణ; అ ౧)

టీ. బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, సర్వకాలాబాధితం = కాలత్రయాబాధ్యమయినది.

తా॥ సత్త్వమైనదని తాత్పర్యము.

‘సగుణనిర్గుణస్వరూపకం బ్రహ్మ’ ౨౨
(అధర్వ-గీ.౨ మహానారాయణ; అ ౧)

టీ. బ్రహ్మ = బ్రహ్మము; సగుణనిర్గుణస్వరూపకం = సగుణ నిర్గుణ స్వరూపక మయినది

తా॥ వ్యవహారదశయందు బ్రహ్మమే మాయోపాధికమై ఈశ్వరుడనఁబడి జగత్సృష్టిస్థితిలయములు చేయుచుండుటచే సగుణమనబడును. మాయ లేని పరమార్థదశయందు నిర్గుణమనఁబడును.

‘ఆదిమధ్యాంతశూన్యం బ్రహ్మ’ ౨౩
(అధర్వ-గీ.౨ మహానారాయణ; అ ౧)

టీ. బ్రహ్మ = బ్రహ్మము; ఆదిమధ్యాంతశూన్యం = ఆదిమధ్యాంతములేనిది సత్త్వమయినది.

తా॥ స్పష్టము.

‘మాయాతీతం గుణాతీతం బ్రహ్మ’ ౨౪
(అధర్వ-గీ.౨ మహానారాయణ; అ ౧)

టీ. బ్రహ్మ = బ్రహ్మము; మాయాతీతం = మాయాకతీతమయినది, గుణాతీతం = గుణములకతీతమయినది.

తా॥ నిస్సంగమైనది. నిర్గుణమైనది. బ్రహ్మము శుద్ధచైతన్యస్వరూపమైనది.

దానినిగూర్చి భయామలనుబొందుట ఐతిహ్యము. ఉదాహరణము—
ఒక చెట్టుమీద దయ్యమున్నదని విని యాచెట్టుదగ్గరకుబోయి యా
మాట జ్ఞాపకముంచుకొని భయముకొందుట. దీనికి శబ్దప్రమాణము
నకు భేదమాయనిన ప్రత్యక్షముగ జూడక విశ్వసించుటయే శబ్దప్రమా
ణముగావున దీనికిని శబ్దమునకును భేదమున్నదని తెలియవలయును.

‘దేశతఃకాలతోవస్తుతః పరిచ్ఛేదరహితంబ్రహ్మ’ 30

(అధర్వ- గీ॥ మహానారాయణ; అ ౧)

టీ. బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, దేశతః = దేశమునను, కాలతః = కాలమునను,
వస్తుతః = వస్తువునను, పరిచ్ఛేదరహితం = పరిచ్ఛేదము (ఆవరణము) లేనిది అనంత
మైనదని యర్థము.

తా॥ స్వప్రము.

‘తురీయం నిరాకారమేకం బ్రహ్మ’ 3౧

(అధర్వ- గీ॥ మహానారాయణ; అ ౧)

టీ. తురీయం = ఆపస్తాత్రయాతీతమైనది, నిరాకారం = ఆకారములేనిది.
ఏకం = అదిత్రీయమునది.

తా॥ స్వప్రము.

‘అద్వైతమనిర్వాచ్యం బ్రహ్మ’ 3౨

(అధర్వ- గీ॥ మహానారాయణ; అ ౧)

టీ. బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, అద్వైతం = ద్వైతముకానిది, అనిర్వాచ్యం =
ఇట్టిదని చెప్పరానిది.

తా॥ స్వప్రము.

‘శివంప్రశాంతమమృతం పరంబ్రహ్మ’ 33

(అధర్వ- గీ॥ శాండిల్య; అ ౨)

‘యదేకమక్షరంనిష్క్రియంశివం సన్మాతృపరంబ్రహ్మ’ 3౪

(అధర్వ- గీ॥ శాండిల్య; అ 3)

టీ. యత్ = ఏది, శివం = మంగళస్వరూపమైనదో, ప్రశాంతం = శాంత
మైనదో, అమృతం = నాశరహితమైనదో, పరం = ప్రకృతికిపరమైనదో, ఏకం =

అద్వితీయమైనదో, అక్షరం = నశించనిదో, నిష్క్రియం = నిష్క్రియమైనదో, శివం = శుభమైనదో, సన్మాత్రపరం = సద్మాత్రమున నుత్కృష్టమయినదో, అది బ్రహ్మము.

తా॥ స్పష్టము

అసావాదితోబ్రహ్మ

31

(అధర్వ- ౭౦ సూక్త)

టీ. అసా = ఈ, అదిత్యః = సూర్యుడు, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము.

తా॥ బ్రహ్మము ఈ సూర్యుడు. జ్యోతిషాంరవిరంశుచూన్ అను గీతావాక్యము చొప్పున ప్రకాశించునస్తువులందు సూర్యుడే చివర వాడుగావున ప్రకాశస్వరూపమైనదని చెప్పట కవచూషము సామాన్యమిమించిన పదార్థములేమి సూర్యుడే బ్రహ్మమని చెప్పబడెను బ్రహ్మచిహ్న స్వప్రకాశ స్వరూపమైన యుత్కృష్టవస్తువని యెఱుంగవలయును.

‘ఓమిత్యేతదక్షరం బ్రహ్మ’

32

(అధర్వ- ౨౩ అధర్వశిఖ) (శు-య; ౯౦ తారసార)

టీ. ఓమితి = ఓంకారమును, ఏతదక్షరం = ఈదక్షరము, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము.

తా॥ ఓమిత్యేతాక్షరం బ్రహ్మయను గీతావాక్యము (౮-౧౩) చొప్పున ఓంకారమే బ్రహ్మమని తెలియవలయును.

‘బ్రహ్మైవేదమమృతం పురస్తాద్బ్రహ్మ పశ్చాద్బ్రహ్మ దక్షిణ తశ్చోత్తరేణ’

32

(అధర్వ- ౫ ముండక- ముం; ౨ ఖం ౨)

టీ. ఇదం = ఈజగత్తు, అమృతం = నాశనరహితమయిన, బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమే, పురస్తాత్ = ముందును, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, పశ్చాత్ = వెనుకను, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, దక్షిణతః = దక్షిణమునను, ఉత్తరేణచ = ఉత్తరమునను, బ్రహ్మమే. సర్వపరిపూర్ణము బ్రహ్మమని తాత్పర్యము.

తా॥ స్పష్టము.

‘అధశ్చోర్ధ్వంచ ప్రసృతం బ్రహ్మైవేదంవిశ్వమిదంవరిష్టం’ 3౮

(అధర్వ- ౫ ముండక- ముం; ౨ ఖం ౨)

టీ. ఇదం = ఈ, అధశ్చ = క్రిందుభాగము, ఉర్ధ్వంచ = మీదుభాగమును
 పరిస్పృతం = వ్యాప్తమయిన, ఇదంవిశ్వం = ఈవిశ్వము, పరిష్ఠం = శ్రేష్ఠమయిన,
 బ్రహ్మ = బ్రహ్మము.

తా॥ సమస్తము బ్రహ్మమని తాత్పర్యము.

తదేవనిష్కళం బ్రహ్మానిర్వికల్పం నిరంజనం 3౯

చైతన్యమేకం బ్రహ్మతేషాం బ్రహ్మమయ్యపి రం
 (శు-య; ౨౦ అమృతబిందు) (అధర్వ- ౧౦ త్రిపురతాపిన; ఉ ౫)

టీ. తద్బ్రహ్మైవ = అబ్రహ్మమే, నిష్కళం = షోడశకళలులేనిది, నిర్వి
 కల్పం = వికల్పములేనిది, నిరంజనం = దేనినంటనిది, ఏకం = సమస్తభూతములందు
 నేకాకృతిగనున్న, చైతన్యం = చైతన్యము, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, అతః = ఆకార
 ణమువలన, మయ్యపి = నాయందునున్న. ప్రజ్ఞానం = ప్రజ్ఞానముకూడా, బ్రహ్మ =
 బ్రహ్మము.

తా॥ సమస్త భూతములందున్న చైతన్యమే (బ్రహ్మమే) మాయా
 భేదములయిన యుపాధులనుబట్టి, సర్వజ్ఞత్వ కించిత్త్వాదిగుణ విశిష్ట
 ములైన ఈశ్వరత్వ జీవత్వముల నొప్పుచుండు గావున నాయందుకించి
 త్త్వ విశిష్టమైయున్న చైతన్యము బ్రహ్మమే, అవిద్యోపాధిచే కించిత్త్వ
 త్వము కలిగెను.

బ్రహ్మశబ్దేన తద్బ్రహ్మ స్వప్రకాశాత్మరూపకం ౪౦

ఏతద్భావ వినిర్మూలం తద్బ్రహ్మ బ్రహ్మతత్పరం ౪ ౧
 (కృ-య; 32 తేజోబిందు)

టీ. బ్రహ్మశబ్దేన = జగత్తున కధిష్ఠానమైన వస్తువు బ్రహ్మశబ్దమున చెప్ప
 బడును, గాన తద్బ్రహ్మ = అబ్రహ్మము, స్వప్రకాశాత్మరూపకం = స్వప్రకాశ
 స్వరూపమైన ప్రత్యేకాత్మయేయగును, ఏతద్భావ = స్వాతిరిక్తమయిన యీజగద్భావ
 మునుండి, వినిర్మూలం = విడువబడినది, (జగద్భావములేనిది) బ్రహ్మ = బ్రహ్మము,
 తత్ బ్రహ్మ = తత్పదలక్ష్యమైన బ్రహ్మ, తత్పరం = తత్పదవ్యాచ్యమైన* ఈశ్వరు
 నకు పరమైనది.

తా॥ సృష్టికి ముందున్న బ్రహ్మమే సృష్టియైన తరువాత శిష్యు

నకు తెలియుటకు సృష్టికంటె విలక్షణమైనదని తత్తత్సంపదమున చెప్పబడెను. తత్తని చెప్పట వలన నింక ప్రశ్నితముగాలేదని తెలియవలయును.

‘చిన్మాత్రాత్పరమం బ్రహ్మ చిన్మాత్రాన్నాస్తికోపివా’ ౪౩
 .అఖండైకరసంబ్రహ్మ చిన్మాత్రాన్నహివిద్యతే’ ౪౪
 (కృ- య; 32 తేజోబిందు)

టీ. చిన్మాత్రాత్ = చిన్మాత్రముగా నుండుటవలన, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, పరమం = ఉత్కృష్టమైనది, చిన్మాత్రాత్ = చిన్మాత్రముకన్న, తోపివా = ఎవడును, నాస్తి = లేదు, అఖండైకరసం = అఖండాననభవమైనది, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, చిన్మాత్రాత్ = చిద్రస్తువుకన్న, నహివిద్యతే = ఏదియునులేదు.

తా॥ చిత్వాన్నిధ్యముననే బడముచైతన్యమును పోచి పనిచేయుచున్నది. చిద్రస్తువులేని యడను సర్వము మృతమైపోయియుండును. బ్రహ్మము చిద్రస్తువుగటచే సర్వోత్కృష్టమైనది. కావున చిత్తుకంటె నితరమైనదిలేదు.

‘సదోదితంపరంబ్రహ్మ జ్యోతిషాముదయోయతః’ ౪౫
 (ఋ- 3౮ నాదబిందు)

‘యస్మిన్సంవీయతే శబ్దస్తత్పరబ్రహ్మగీయతే’ ౪౬
 (కృ- య; ౪౦ బ్రహ్మవిద్యా; అ ౨)

టీ. జ్యోతిషా = స్వప్రకాశ స్వరూపులైన సూర్యాదులకు, యతః = దేనివలన, ఉదయః = ఉత్పత్తియగుచున్నదో, యస్మిన్ = దేనియందు, శబ్దః = శబ్దము, సంవీయతే = లయించుచున్నదో, తత్ = అది, సదోదితం = ఎల్లప్పుడు ప్రకాశించునదియు, పరంబ్రహ్మ = ఉత్కృష్టమైన బ్రహ్మయై, పరబ్రహ్మ = పరబ్రహ్మమని, గీయతే = చెప్పబడుచున్నది.

తా॥ ప్రకాశస్వరూపులగు సూర్యాదులకు కారణమైనందున బ్రహ్మము సదోదితమనబడును. నిర్విషయమైనందున పరమనబడును. శబ్దము లయించిన తక్కిన నాలుగువిషయములు లయించును గాన బ్రహ్మము నిర్విషయమైనది. అఖండప్రకాశస్వరూపమైనది.

సర్వశక్తిపరంబ్రహ్మ నిత్యమాపూర్ణమద్వయం ౪౭

సత్తాసర్వపదార్థానాం గమ్యంబ్రహ్మభేదంపరం ౪౮

టీ. బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, సర్వశక్తిపరం = సర్వశక్తియుక్తమయిన ప్రకృతికి పరమైనది, నిత్యం = నాశనరహితమయినది, ఆపూర్ణం = పరిపూర్ణమైనది, అద్వయం = అద్వితీయమైనది, సర్వపదార్థానాం = సమస్తపదార్థములను, సత్తా = సత్తమైనది, (సద్భర్తమైనది) బ్రహ్మభేదం = బ్రహ్మమును పేరనొప్పు, పదం = స్థానము, గమ్యం = పొందదగినది.

తా|| ఘటమున్నది పటమున్నది యనుచో నాయుండుటయే సత్తయనబడును. అదియే బ్రహ్మాంశము. ఈబ్రహ్మాంశము సర్వపదార్థములనున్నది. బ్రహ్మమున తోచిన మాయయందు మాయాంశమైన మిథ్యాత్వమును, బ్రహ్మాంశమయిన సత్తయును గలవు. మాయయన్నదనుచోట బ్రహ్మాంశము యథార్థముగా లేకపోవుట (మిథ్యాత్వము) నూయవలన గలిగిన యాకాశమున బ్రహ్మాంశమును, మాయాంశమును నాకాశాంశమును గలవు. ఆకాశమున్నదనుట బ్రహ్మాంశమయిన సత్త శబ్దము ఆకాశగుణము వాస్తవమున నుండదు గావున మిథ్యాత్వమయిన మాయాంశము నున్నది. ఇట్లే యాకాశమునుండి గలిగిన వాయువునందు వాయుగుణమయిన స్పర్శమును నాకాశాంశమయిన శబ్దమును మాయాంశమయిన మిథ్యాత్వమును బ్రహ్మాంశమయిన సత్తయును గలవు. ఇట్లే సమస్తపదార్థములు సూహింపవలయును. బ్రహ్మాంశమైన సత్తను విమలగా సమస్త పదార్థములును మిథ్యాత్వమును మిథ్యాభూతములైన గుణములును మిగిలియుండు గావున మిథ్యలగుచున్నవి. గావున బ్రహ్మవ్యతిరీక్తమగు సర్వమును మిథ్యయనబడును. మిథ్యయనగా సత్యముననుండక యున్నట్లు కనబడుటగాని శూన్యముగాదు మిథ్యాభూతమున కధిష్ఠానమై సత్త్వండును శూన్యమున కధిష్ఠానముగాని మిథ్యాభూతమునకు శూన్యమధిష్ఠానముగాగాని యుండదు. ఈహేతువుచే మిథ్యయైన సృష్టికి ముందు సత్తైన బ్రహ్మమున్నదని యెరుగవలెను.

‘పరంబ్రహ్మపరంత త్వం సచ్చిదానందలక్షణం’ ౪౯

(శు-య; ౬౩ యోగశిఖ; ౨ ౨)

‘అక్షరంపరమంబ్రహ్మ నిర్విశేషంనిరంజనం’ ౫౦

(కృ-య; ౬౩ యోగశిఖ; ౩)

టీ. పరంబ్రహ్మ = పరబ్రహ్మము, పరంతత్వం = పరతత్వమైనది, సచ్చిదానందలక్షణం = సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమయినది. అక్షరం = నశింపనిది, పరమం = ఉత్కృష్టమైనది, బ్రహ్మ = బ్రహ్మమైనది. నిర్విశేషం = గుణములులేనిది. (తనకన్న మిగిలినది మరియొకటిలేనది) నిరంజనం = దేనినంటక పరిశుద్ధమైనది.

తా|| బ్రహ్మమనంగము. సచ్చిదానందస్వరూపము.

‘బ్రహ్మైవైకమనాద్యంత మభివత్ప్రవిజృంభతే’ ౫౧

‘నశించిద్యావనాకారం య తద్రూపంపరంవిదుః’ ౫౨

(అధర్వ- ౭౦ అన్నపూర్ణ; ౨ ౫)

టీ. ఏకం = ఆద్యితీయమైన, అనాద్యంతం = ఆద్యంతములులేని, బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమే, ఆభివత్ = సముద్రమువలె, ప్రవిజృంభతే = మాయవలన విజృంభించుచున్నది. యత్ = ఏది, భావనాకారం = భావించుటకు తగిన యాకారము, నశించిత్ = కొంచెముగావో, తత్ = అది, పరంబ్రహ్మ = పరబ్రహ్మము అని, విదుః = పెద్దలు తెలియుదురు.

తా|| మాయాశక్తివలన సముద్రమువలె బ్రహ్మమే విజృంభించి సర్వప్రపంచరూపమయ్యెను. అవాఙ్మానస గోచరమైనదానిని బ్రహ్మమని పెద్దలు తెలియుదురు.

‘ఏకమేవాద్యయం బ్రహ్మనేహనానాస్తికించన,’ ౫౩

(అధర్వ- ౫౨ మహానారాయణ; ౨ ౩)

‘బ్రహ్మైవవిద్యతేసాక్షాత్ వస్తుతోవస్తుతోపిచ’ ౫౪

(అధర్వ- ౭౭ పాశుపతబ్రాహ్మణ)

టీ. బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, ఏకమేవ = ఒక్కటియేయైనది, అద్యయం = ఆద్యితీయమైనది, ఇహ = ఈ బ్రహ్మమునందు, నానా = భేదప్రకారము, స్తికించన = కొంచెమును, నాస్తి = లేదు, సాక్షాత్ = ప్రత్యక్షముగ, వస్తుతోవస్తుతోపిచ = సుధనత్తులచేతను, బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమే, విద్యతే = ఉన్నది.

తా॥ సజాతీయ విజాతీయ స్వగతభేదములేని బ్రహ్మమున నానాత్వము కొంచెమునులేదు. సత్తని వ్యవహరించినను అసత్తని వ్యవహరించినను బ్రహ్మమేకాని యన్యములేదు.

‘తద్విద్యావిషయంబ్రహ్మ సత్యజ్ఞానసుఖాద్వయం, ౫౧

(అధర్వ- ౭౦ అన్నపూర్ణ; అ ౩)

‘శాంతంచతదతీతంచ పరబ్రహ్మతదుచ్యతే’ ౫౨

(కృ- య; ౬౩ యోగశిఖ; అ ౬)

టీ. తద్బ్రహ్మ = తత్పదలక్ష్యమయిన బ్రహ్మము, విద్యావిషయం = జ్ఞానవిషయమయినది, సత్యజ్ఞానసుఖాద్వయం = సత్యజ్ఞానానంద ద్విత్వికస్వరూపమయినది, శాంతంచ = శాంతమున, తదతీతంచ = శాంతమున కతీతమయినదియు, తత్పరబ్రహ్మ = ఆపరబ్రహ్మము, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నది.

తా॥ ఏకాదశేంద్రియములకు గోచరమగు విషయముగాక బ్రహ్మము శుద్ధబోధవిషయమయినది. బోధారము శాంతస్వరూపమని చెప్పబడునుగాని శాంతమున కతీతమయినది. అద్వితీయమయినది. సత్యజ్ఞానసుఖస్వరూపమయినది.

‘అనుభూతిపరంతస్మాత్సారంబ్రహ్మేతికథ్యతే, ౫౩

(అధర్వ- ౭౦ అన్నపూర్ణ; అ ౨)

‘యదిదంబ్రహ్మపుచ్చాఖ్యం సత్యజ్ఞానాద్వితీయాత్మకం, ౫౪

(కృ- య; ౮౩ కథ)

టీ. బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, అనుభూతిపరం = అనుభవమునకు పరమయినది. తస్మాత్ = ఆహేతువువలన, సారమితి = సర్వవిలక్షణమై శేషించినదని, కథ్యతే = చెప్పబడుచున్నది, బ్రహ్మపుచ్చాఖ్యం = బ్రహ్మపుచ్చమని చెప్పబడిన, ఇదం = ఇది యత్ = ఏదియోఆది, సత్యజ్ఞానాద్వితీయాత్మకం = సత్యజ్ఞానాద్వితీయస్వరూపమయినది.

తా॥ ఆనందమయకొశము బ్రహ్మపుచ్చమనబడును. బ్రహ్మమనంద స్వరూపము.

‘సద్రూపంపరమంబ్రహ్మ తిపరిచ్ఛేదవర్జితం’ ౫౫

‘తద్బ్రహ్మనంద మద్వంద్వం నిర్గుణం సత్యచిద్భవం’ ౬౦

(కృ- య; ౮౩

టీ. బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, సద్రూపం = సత్యస్వరూపమయినది, పరమం = ఉత్కృష్ట మయినది. త్రిపరిచ్ఛేదవర్జితం = దేశకాలవస్తుపరిచ్ఛేదములేనిది, తద్బ్రహ్మ = ఆ బ్రహ్మము, ఆనందం = ఆనందస్వరూపమయినది, అద్వంద్వం = సుఖదుఃఖాది ద్వంద్వములులేనిది, నిర్గుణం = గుణరహితమయినది, సత్యచిద్భ సం = సత్యజ్ఞానఘనమయినది.

తా॥ చెడరని సత్యజ్ఞానములు స్వరూపముగావున సత్యచిద్భన మన బడెను. వడగల్గు జలఘనముగు విధముననే పరబ్రహ్మము సచ్చిదానందఘనమని చెప్పబడుచున్నది. కేవలజ్ఞప్తిరూత్రమే బ్రహ్మము.

సర్వాధిష్ఠానమద్వంద్వం పరబ్రహ్మసనాతనం' ౬౧
(అధర్వ- ౭౦ అన్నపూర్ణ; అ- ౩, కృ- య; ౮-గీ రుద్రహృదయ)

ప్రజ్ఞానమేనాత్మబ్రహ్మ సత్యప్రజ్ఞానలక్షణం, ౬౨
(అధర్వ- ౬౧ మహా; అ- ౪, కృ- య; ౮-గీ రుద్రహృదయ)

టీ. సర్వాధిష్ఠానం = సర్వమునకు నధిష్ఠానమైన, పరబ్రహ్మ = పరబ్రహ్మము, అద్వంద్వం = సుఖదుఃఖాది ద్వంద్వములులేనిది సనాతనం = అనాదినిర్ధమైనది, తద్బ్రహ్మ = ఆ బ్రహ్మము, ప్రజ్ఞానమేవ = ప్రజ్ఞానమే, సత్యప్రజ్ఞానలక్షణం = సత్యప్రజ్ఞాన స్వరూపమైనది.

తా॥ బ్రహ్మము సద్రూపమైనది. చిద్రూపమైనది.

అస్తీత్యుక్తేజగత్సర్వం సద్రూపంబ్రహ్మతద్భవేత్' ౬౩

భాతీత్యుక్తేజగత్సర్వం భావంబ్రహ్మైవకేవలం' ౬౪

(కృ- య; ౯-౮ వరాహ)

టీ. జగత్సర్వం = సమస్తజగత్తును, అస్తీత్యుక్తే = ఉన్నదనిచెప్పబడుచుండగా, తత్ సద్రూపం = ఆ సద్రూపము, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము. భవేత్ = అగును, జగత్సర్వం = సర్వజగత్తు, భాతీత్యుక్తే = ప్రకాశించుచున్నదని చెప్పబడుచుండగా, భానం = అప్రకాశము, కేవలం = ఉద్వితీయమయిన, బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమేయగును.

తా॥ అస్తియను నంశమును భాతీయను నంశమును బ్రాహ్మమగును. తక్కిన నామరూపములు జగత్తగును బ్రహ్మాంశములను విడువగ జగత్తునకు మిథ్యాత్వమే శేషించును. ప్రియము మొదటి రెండు అంశములందే యుండునుగాన నస్తిభాతిప్రియములు బ్రాహ్మాంశ

ములు, నామరూపములు జగత్తు - అస్తిభాతి ప్రియములనగా సత్యజ్ఞానానందములే.

‘బ్రహ్మమాత్రచిదాకాశం సచ్చిదానందమద్వయం’ ౬౧

‘బ్రహ్మణోన్యత్పరంనాస్తి బ్రహ్మణోన్యజ్జగన్నచ’ ౬౨

టీ. బ్రహ్మమాత్రచిదాకాశం = బ్రహ్మస్వరూపమైన చిదాకాశము, సచ్చిదానందం = సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమయినది, అద్వయం = అద్వితీయమైనది, బ్రహ్మణః = బ్రహ్మముకన్న, అన్యత్పరం = ఇతరమైనదొకటి, నాస్తి = లేదు, బ్రహ్మణః = బ్రహ్మముకన్న, అన్యత్ = ఇతరమైన, జగత్ = జగత్తును, న = లేదు.

తా|| సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమయిన బ్రహ్మమున కితరమయినది యన్యతమఃఖస్వరూపమయినది గావున లేనిదగును.

‘బ్రహ్మణోన్యదహంనాస్తి బ్రహ్మణోన్యత్ఫలంనహి’ ౬౩

‘బ్రహ్మణోన్యత్ప్రణంనాస్తి బ్రహ్మణోన్యత్పదంనహి’ ౬౪
(కృ- య; 32 తేజోబిందు)

టీ. బ్రహ్మణః = బ్రహ్మముకన్న, అన్యత్ = ఇతరమయిన, అహం = అహంవృత్తియయిన బుద్ధి, నాస్తి = లేదు, బ్రహ్మణః = బ్రహ్మముకన్న, అన్యత్ = ఇతరమయిన, ఫలం = ఫలము, నహి = లేదు, బ్రహ్మమును తెలిసికొనుటతప్ప ఇతరకార్యములజేసిన ఫలములేదు. బ్రహ్మణః = బ్రహ్మముకన్న, అన్యత్ = ఇతరము, త్ప్రణం = త్ప్రణమయినను, నాస్తి = లేదు, బ్రహ్మణః = బ్రహ్మముకన్న, అన్యత్ = ఇతరమయిన, పదం = స్థానము, (గతి) నహి = లేదు.

తా|| బ్రహ్మముకన్న నితరమయినగతిలేదు. బ్రహ్మేతరమయినది త్ప్రణమయినను లేదని భావము.

‘బ్రహ్మణోన్యోగురుర్నాస్తి బ్రహ్మణోన్యదసద్వపుః’ ౬౯

‘నిత్యానందిమయం బ్రహ్మకేవలం సర్వదాస్వయం’ ౭౦
(కృ- య; 32 తేజోబిందు)

టీ. బ్రహ్మణః = బ్రహ్మముకన్న, అన్యః = ఇతరుడైన, గురుః = గురువు, నాస్తి = లేదు, బ్రహ్మణః = బ్రహ్మముకన్న, అన్యత్ = ఇతరమయిన, వపుః = శరీరము, అసత్ = లేనిదీ, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, నిత్యానందిమయం = నిత్యానంద

స్వరూపమయినది, కేవలం = అద్వితీయమయినది. సర్వదా = ఎప్పుడును, స్వయం = తానుదక్క నితరములేనిది, స్వతంత్రమయినది.

తా॥ ఇతరార్థారములేక బ్రహ్మము స్వయముగా నుండును.

‘బీజమాయావినిర్ముక్తం పరంబ్రహ్మైతికథ్యతే’ 2౧

‘సదూపమద్వయంబ్రహ్మ ఆదిమధ్యాంతవర్జితం’ 2౨

(సామ- ౫౬ వాసుదేవ)

టీ. బీజమాయా = మూలప్రకృతినుండి, వినిర్ముక్తం = విడువబడినది, ఇతి = ఇట్లు ని, పరబ్రహ్మ = పరబ్రహ్మము, కథ్యతే = చెప్పబడుచున్నది, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, సదూపం = సదూపము, అద్వయం = అద్వితీయమయినది, ఆదిమధ్యాంతవర్జితం = ఆదిమధ్యాంతములులేనిది.

తా॥ మూలప్రకృతి లేని శుద్ధచైతన్యము పరబ్రహ్మమనబడును. బ్రహ్మమున కుత్పత్తివినిశేషములులేవు.

‘సర్వతావస్థితంశాంతం చిద్బ్రహ్మైత్యభిధీయతే,’ 23

(అధర్వ- 2౦ అన్నపూర్ణ; అ ౫)

‘సిద్ధాంతోధ్యాత్మశాస్త్రాణాం సర్వాపన్నవషవహి’ 2౪

(అధర్వ- 2౦ అన్నపూర్ణ; అ ౫)

టీ. సర్వత్ర = అంతట, అవస్థితం = ఉన్నది, శాంతం = శాంతమైనది, చిద్బ్రహ్మ = చిదూపమైన బ్రహ్మము, ఇతి = అని, అభిధీయతే = చెప్పబడుచున్నది. అధ్యాత్మశాస్త్రాణాం = వేదాంతశాస్త్రములయొక్క, సిద్ధాంతం = సిద్ధాంతము, సర్వాపన్నవషవహి = సమస్తమును మిథ్యయని నిషేధించుటయే.

తా॥ బ్రహ్మసూత్రములు మొదలైన వేదాంతశాస్త్రములయొక్క సిద్ధాంతము, బ్రహ్మముగక్క నితరమైనది మిథ్యయని నిషేధించుట యేయగును. జగజ్జీవేశ్వరాదికముమిథ్యయనుటయే వేదాంతసిద్ధాంతము

‘నావిద్యాస్తీహనోమాయా శాంతంబ్రహ్మైదమక్లమః’ 2౫

(అధర్వ- 2౦ అన్నపూర్ణ అ ౫)

‘స్వాత్మన్యారోపితాశేషా భానవస్తునిరాసతః’ 2౬

(అధర్వ- 23 అధ్యాత్మ)

టీ. స్వాత్మని = పరమాత్మయందు, ఆరోపితః = కల్పింపబడిన, అశేష = సమస్తమయిన, ఆభాసవత్తు = మిథ్యామాపమలయిన వస్తువులయొక్క, నిరాసతః = నిరాకరణమువలన, ఇహ = ఈబ్రహ్మమునందు, నోమాయా = మాయలేదు, అవిద్యా = అవిద్యయును, నాస్తి = లేదు, ఇదంబ్రహ్మ = ఈబ్రహ్మము, శాంతం = శాంతస్వరూపమైనది, అక్లమం = శ్రమములేనిది.

తా॥ బ్రహ్మమునందు మాయచే గల్పింపబడి కార్యరూపములైన సమస్తపదార్థములను నిరాకరించుటవలన వానికి గారణమైన మాయయును నశించును. అహేతువుచే నవిద్యలేదు. మాయలేదు. తా॥ ఇందు భ్రాంతిచే గల్పింపబడిన పాము మిథ్యయని తోచగానే దానికి కారణమైన భ్రాంతియును మరికొంతనేవుసకు నశించునట్లు కార్యమైన జగద్భావము జీవభావము నశింపగ కారణమైన నూనూనిద్యాస్వరూపమును నశించును.

‘స్వయమేవపరంబ్రహ్మ పూర్ణమద్వయమక్రియం’ 22
(అధర్వ- 23 అధ్యాయ)

టీ. పరంబ్రహ్మ = పరబ్రహ్మము, స్వయమేవ = తామగ నేయున్నది, పూర్ణం = పరిపూర్ణమయినది, అద్వయం = అద్వితీయమయినది, అక్రియం = క్రియలేనిది.

తా॥ స్వప్రము.

‘రామఏవపరంబ్రహ్మ రామఏవపరంతపః’ 2౫

‘రామఏవపరంతత్త్వం శ్రీరామోబ్రహ్మతారకం’ 2౬

(అధర్వ- ౫౪ రామరహస్య)

తా॥ రామఏవ = రాముడే, పరంబ్రహ్మ = పరబ్రహ్మము, రామఏవ = రాముడే, పరంతపః = పరంతపుడు, రామఏవ = రాముడే, పరంతత్త్వం = పరతత్త్వము, శ్రీరామః = శ్రీరాముడే, బ్రహ్మతారకం = తారకబ్రహ్మము.

తా॥ శ్రీరామ బ్రహ్మలకభేదా ధ్యవసాయముచేసి బ్రహ్మ స్వరూపునిగ రాముని నీవాక్యమున వర్ణించిరి. వృష్టివాంవాసుడేవోస్త్రి, పాండవానాం ధనంజయః, అనిగీతలందు (౧౦-32) చెప్పబడియున్నది. రామోస్త్రిధనుర్భృతామని గీతలందు శ్రీకృష్ణభగవానులు చెప్పినందున రాజులతో ధనుర్ధరులతో శ్రీరాములు పరబ్రహ్మ స్వరూపులని

యాశయము. యద్యద్విభూతి మత్తత్సత్వమని (౧౦-౪౧) చెప్పట వలన శ్రీరాములు పరబ్రహ్మమే.

చిద్రూపమాత్రంబ్రహ్మైవ సచ్చిదానందమన్వయం ౮౦
(కృ- య; 32 తేజోబిందు అ 3)

ఋతంసత్యంపరంబ్రహ్మ సర్వసంసారభేషజం ౮౧
(అధర్వ- 2౦ అన్నపూర్ణ; అ ౫- సామ- ౯౦ దర్శక).

టీ. బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమే, చిద్రూపమాత్రం = చిద్రూపమైనది, సచ్చిదానందం = సత్త్వజ్ఞానానంద స్వరూపమైనది, అన్వయం = అద్వితీయమైనది, ఋతం = వ్యావహారికమును, సత్యం = పారమార్థికమును, సర్వసంసారభేషజం = సంసారమును రోగమును కాషాయమునైనది, పరంబ్రహ్మ = బ్రహ్మమే.

తా|| న్యవహరదశయందు యథార్థమగునదిఋతమనబడును. పారమార్థికము సత్యమనబడును. ఈయుభయమును బ్రహ్మస్వరూపమే, బ్రహ్మమేసత్త్వజ్ఞానానంద రూపమయినది.

బ్రహ్మచిద్రూపభువనం బ్రహ్మభూతపరంపరా ౮౨
(బ్రహ్మసంబ్రహ్మచిచ్ఛత్తు) ర్బ్రహ్మచిన్మాత్రీబాంధవాః ౮3
(అధర్వ- 2౦ అన్నపూర్ణ; అ ౫)

టీ. బ్రహ్మ = బ్రహ్మమే, చిత్ = జ్ఞానము, బ్రహ్మ = బ్రహ్మమే, భువనం = లోకము, బ్రహ్మ = బ్రహ్మమే, భూతపరంపరా = భూతసముదాయము, బ్రహ్మ = బ్రహ్మమే, అహం = నేను, బ్రహ్మ = బ్రహ్మమే, చిత్ = చిత్తు, శత్తుః = శత్రువు, బ్రహ్మ = బ్రహ్మమే, చిన్మాత్రీబాంధవాః = చిద్రూపబంధువులు.

తా|| స్వప్నము.

బ్రహ్మరూపతయాబ్రహ్మ కేవలంప్రతిభాసతే ౮౪
జగద్రూపం తథాప్యేత ద్రవ్యహైవప్రతిభాసతే ౮౫
(అధర్వ- 2౬ ఆత్మ)

టీ. బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, బ్రహ్మరూపతయా = బ్రహ్మరూపముచేతనే, కేవలం = అద్వితీయమయి, ప్రతిభాసతే = ప్రకాశించుచున్నది, తథాపి = అట్లే, ఏతజ్జగద్రూపం = ఈజగద్రూపమును, బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమే, (ప్రతిభాసతే = ప్రకాశించుచున్నది)

తా! బ్రహ్మము బ్రహ్మరూపముగనే ప్రకాశించును. దాని కది యే యుపమానముగాని యన్యములేదు. వివర్తమై జగద్రూపముగ బ్రహ్మమే ప్రకాశించుచున్నది. అన్యమేమియును లేదు.

విద్యావిద్యాదిభేదేన భావాభావాదిభేదతః. *

గురుశిష్యాదిభేదేన బ్రహ్మైవప్రతిభాసతే.

౮౬

(అధర్వ- ౭౬ ఆత్మ)

* ఈవాక్యమందు బ్రహ్మశబ్దములేదు. కాబట్టి బ్రహ్మస్వరూప వాక్యముగ గ్రహించుటకు వీలులేదని తోస్తుంది. పైగా నొకటివిడిస్తేనేతప్ప ఈప్రకరణమందు ౯౩ వాక్యములు కావు. దీనిని కూడ లెక్కించిన ౯౪ వాక్యములు అవుతవి. మెట్టుమొత్తమున ౧౦౦౯ వాక్యములు అవుతవి. అట్లవుట మహావాక్యసంఖ్యానియమవిరుద్ధము. మహావాక్యసంఖ్య (౧౦౦౯) అష్టోత్తరసహస్రముఅని సుప్రసిద్ధమే. పై చెప్పినప్రకారములేప్ప మరియొకపద్ధతిగా సంఖ్యను తగ్గించుటకు వీలు కనపడలేదు. కాబట్టి ఈవిధముగ లెక్కించి లెక్కించడమైనది. పెద్దలు మరివకవిధమున తగ్గించిన సమ్మతమే. ఏవిధమునైన తగ్గించక మాత్రము లేవ్వదు.

టీ. విద్యావిద్యాదిభేదేన = విద్యావిద్యాది భేదమునను, భావాభావాదిభేదతః = విషయనిర్విషయ భేదముచేతను, గురుశిష్యాదిభేదేన = గురుశిష్యాదిభేదమునను, బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమే, ప్రభాసతే = ప్రకాశించుచున్నది.

తా! విద్యాయోగమున గురురూపమునను అవిద్యాయోగమున శిష్యరూపమునను విషయయోగమున రాగిగను నిర్విషయయోగమున విరాగిగను నిట్లే సజ్జన దుర్జన రూపముగ సుపాధులనుబట్టి చిద్రూపమైన బ్రహ్మమే ప్రకాశించును. చిన్మోగమున త్రిగుణాత్మకమయిన ప్రకృతియే గుణభేదమున చైతన్యము వహించి యాయూరూపములుగ పరిణమించుచున్నది. మంచిచెడ్డలకు ప్రకృతిహేతువు. చైతన్యమున వ్యవహరించుటకు చిత్తుహేతువు.

‘ఇదంబ్రహ్మపరంబ్రహ్మ సత్యంబ్రహ్మప్రభుర్నిః’

౮౭

.కాలోబ్రహ్మకళాబ్రహ్మ మఖంబ్రహ్మస్వయంప్రభం ౮౮
(కృ- య; 32 తేజోబిందు; అ ౬)

టీ. ఇదం = ఈలోకము, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, పరం = పరలోకము, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, సత్యం = సత్యము, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, సః = ఆబ్రహ్మరూప మగునాత్మయే, ప్రభుః = ఈశ్వరుడు, కాలః = కాలము, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, కళా = పోషకకళాస్వరూపము, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, మఖం = మఖము, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, స్వయంప్రభం = స్వప్రకాశస్వరూపమైనది.

తా|| సమస్తముబ్రహ్మమని యభిప్రాయము.

.ఏకంబ్రహ్మద్వయం బ్రహ్మమహోబ్రహ్మశమాదికం ౮౯

.దోషోబ్రహ్మగుణోబ్రహ్మ దమశ్శాంతంవిభుఃప్రభుః ౯౦
(కృ- య; 32 తేజోబిందు; అ ౬)

టీ. బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, ఏకం = సజాతీయ విజాతీయ స్వగతభేదములేనిది, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, అద్వయం = అద్వితీయమయినది, శమాదికం = శమాదిపట్కు సంపత్తియు, దోషః = దోషమును, గుణః = గుణమును, దమః = బాహ్యేంద్రియ నిగ్రహమును, శాంతః = అంతరింద్రియనిగ్రహమును, విభుః = తత్త్వాధారరణసమర్థుడును, ప్రభుః = ప్రభువును, బ్రహ్మ = బ్రహ్మమే.

తా|| శమము, దమము, తితిక్ష, ఉపరతి, శ్రద్ధ, సమాధానము, ఇది శమాది పట్కుసంపత్తి గుణదోషస్వరూపమైన సమస్తమునకు బ్రహ్మమే యధిష్ఠానమని తాత్పర్యము.

.లోకోబ్రహ్మగురుర్బ్రహ్మ శిష్యోబ్రహ్మసదాశివః ౯౧

.పూర్వంబ్రహ్మపరంబ్రహ్మ శుద్ధంబ్రహ్మశుభాశుభం ౯౨
(కృ- య; 32 తేజోబిందు; అ ౬)

టీ. లోకః = మనుష్యుడు, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, గురుః = గురువు, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, శిష్యః = శిష్యుడును, సదాశివః = సదాశివుడును, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, పూర్వం = పూర్వము, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, పరం = పరమును, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, శుద్ధం = శుద్ధచైతన్యమును, శుభాశుభం = శుభాశుభస్వరూపమును, బ్రహ్మ = బ్రహ్మమే.

తా|| సర్వము బ్రహ్మమే, చైతన్యము శుద్ధ చైతన్య మనియు,

సీశ్వరచైతన్యమనియు, జీవచైతన్యమనియు, ప్రమాత్మచైతన్యమనియు ప్రమాణచైతన్యమనియు, ప్రమేయచైతన్యమనియు, ఫలచైతన్యమనియు నేడు విధములుగనుండును. శుద్ధముగాక తక్కిన యారును బ్రహ్మమునకు, నుపాధిభేదమువలన గలిగినవి, మాయోపాధిగల చైతన్యము ఈశ్వరచైతన్యము, అవివ్యోపాధిగల చైతన్యము జీవచైతన్యము, బుద్ధితోగూడిన కూటస్థచైతన్యము ప్రమాత్మచైతన్యము, మనోవృత్తితోగూడిన కూటస్థచైతన్యము ప్రమాణచైతన్యము, విషయములందు తెలియబడని చైతన్యము ప్రమేయచైతన్యము, వానియందు తెలియబడు చైతన్యము ఫలచైతన్యము. సకలోపాధి వినిర్ముక్తమగు చైతన్యము శుద్ధచైతన్యము (శుద్ధబ్రహ్మము)

‘జీవవసదా బ్రహ్మ స్వయంబ్రహ్మసనాతనః’

౯౩

(శు-య; 32 తేజోబిందు అ ౬)

టీ. జీవవ = జీవుడే, సదా = ఎల్లప్పుడు, బ్రహ్మ = బ్రహ్మమయియున్నాడు, స్వయం = తాను, సనాతనః = అనాదిసిద్ధమైనవాడు. (ఉత్పత్తిలేనివాడు.)

బ్రహ్మ = బ్రహ్మము.

తా|| తాడునందు భ్రాంతిచే దోచినపాము భ్రాంతికి పూర్వము నను భ్రాంతికాలమందును భ్రాంతికి తరువాతను వాస్తవముగ పాము గాక యెట్లుతాడైయున్నదో యట్లే మిశ్రయై మాయచే గల్పింపబడిన జీవుడు త్రికాలములందును బ్రహ్మముగ వాస్తవమున నున్నవాడు. ఇక్కడ మాయయనగా మాయాభేదమైన యవిద్యయని తెలియవలయును. తానే బ్రహ్మమని ముఖ్యాశయము.

ఇతి సార్థాంతిక బ్రహ్మస్వరూపవాక్యాని త్రినవతిః

ఇట్లు సార్థాంతిక బ్రహ్మస్వరూపవాక్యములు తొంబదిమూడు.

ఇతి సప్తదశ ప్రకరణము సమాప్తము.

ఓమ్.

పర బ్రహ్మ జేన మః.

౧౮. అవశిష్టస్వరూప వాక్యప్రకరణము.

సర్వవిశేషం నేతి నేతీతి విహాయ యదవశిష్టతే తదద్వయం
 బ్రహ్మ^౧
 (శు- య; ౫౩ అద్వయతారక)

టీ. సర్వవిశేషం = సమస్తదృశ్యపదార్థమును, నేతి నేతీతి = నేతి నేతియని
 (ఇదికాదిదికాదని నేతి నేతివాక్యములచే, విహాయ = విడిచి విడువగా) యత్ = ఏది,
 అవశిష్టతే = శేషించుచున్నవో, తత్ = అది, అద్వయం = అద్వితీయమైన,
 బ్రహ్మ = బ్రహ్మము.

తా॥ ఏకాదశేంద్రియములచేతను యుక్తులచేతను శాస్త్రము
 చేతను తెలియబడు సమస్తదృశ్యములను, ఇది బ్రహ్మముకాదిది
 బ్రహ్మకాదని నిషేధింపగా మనోవాక్కులకందక యేది శేషించునో
 యేది శేషించినదానినుండి మనోవాక్కులు మరలుచున్నవో యదియే
 యద్వితీయమైన బ్రహ్మము. బ్రహ్మమును దెలియుట కిచ్చగింపసందాక
 మదించిన ఏనుగువలె మనస్సు తనపూర్ణప్రభతో సర్వజ్ఞత్వ మభి
 నయించి చరించుచు సర్వమును నిషేధించును. బ్రహ్మము నెరుంగుట
 కిచ్చగించునపుడు సింహమును చూచిన ఏనుగువలెను పట్టపగటి యెండ
 లో దీపమువలెను తనవికారమడగగ బ్రహ్మతేజస్సు కనుగొనలేక నిశ్చ
 లమైయుండును ఎక్కడనున్న తనచాంచల్యముమాని నిశ్చలమగు
 చున్నవో అక్కడనే బ్రహ్మమున్నది. అప్పుడు తాను బ్రహ్మమగుచున్నాడు.
 జీవభావజగద్భావభాధేప్రత్యగభిన్నం బ్రహ్మైవావశిష్టతే. ౨
 (శు- య; ౫౪ పైంగల)

టీ. జీవభావ = జీవత్వమునకును, జగద్భావ = జగద్భావమునకును, భాధే =
 బాధలుగుచుండగా, ప్రత్యగభిన్నం = ప్రత్యగాత్మకస్థ వేరుగాని, బ్రహ్మైవ =
 బ్రహ్మమే, అవశిష్టతే = శేషించుచున్నది.

తా॥ మేఘావరణ నశింపగ నదివరకున్న సూర్యబింబము స్పష్టముగ ప్రకాశించువిధమున బ్రహ్మమున కల్పింపబడిన మాయాకార్యమైన జగజ్జీవేశ్వరాదిభేదము నశించుచుండగా బ్రహ్మము శేషించి ప్రకాశించుచుండును.

‘పూర్ణమదఃపూర్ణ మిదం పూర్ణాత్ పూర్ణముదచ్యతే’ 3

‘పూర్ణస్యపూర్ణమదాయ పూర్ణమేవావశిష్యతే’ ౪

(శు- య; ౧౦ శ్చూహదారణ్యక; అ 2)

టీ. అదః = పరోక్షముగనున్నదియు, పూర్ణం = బ్రహ్మముచే పూర్ణమయినది, ఇదం = ప్రత్యక్షముగనున్నదియు, పూర్ణం = బ్రహ్మముచే పూర్ణమయినదియు, పూర్ణాత్ = పూర్ణముకన్న, (పూర్ణముగా నున్నదని యూహించబడిన జగత్తుకన్న) పూర్ణం = పరిపూర్ణమయిన బ్రహ్మము, ఉదచ్యతే = అతిక్రిమించుచున్నది, పూర్ణస్య = పూర్ణమైన బ్రహ్మముయొక్క, పూర్ణం = పూర్ణమును, అహంబ్రహ్మస్మియను భావమును, ఆదాయ = గ్రహించి, (ప్రాంది) పూర్ణమేవ = అసంగమైన కూటస్థస్వరూపబ్రహ్మమే, అవశిష్యతే = శేషించుచున్నది.

తా॥ సమస్తము పరిపూర్ణమైన బ్రహ్మమే ఒకపాదముననుండి పూర్ణముగనున్నట్లు గనబడు మాయాకార్యమైన జగత్తు నతిక్రమించుచు బ్రహ్మము పరిపూర్ణముగనున్నది. ఉపాధులు నశింపగ కూటస్థచైతన్యమే పరిపూర్ణబ్రహ్మమై శేషించుచున్నది.

‘కార్యోపాధిరయంజీవః కారణోపాధిశ్వరః’ ౫

‘కార్యకారణతాంహిత్యా పూర్ణబోధోవశిష్యతే’ ౬

(కృ- య; 3౫ శుకరహస్య)

టీ. అయంజీవః = ఈజీవుడు, కార్యోపాధిః = అవిద్యాకార్యమైన శరీరము నుపాధిగాగలవాడు, ఈశ్వరః = ఈశ్వరుడు, కారణోపాధిః = మాయాకారణమైన శరీరముపాధిగాగలవాడు. కార్యకారణతాం = కార్యకారణత్వమయిన యుపాధిద్వయమును, హిత్యా = విడిచి (విడువగ) పూర్ణబోధః = పూర్ణజ్ఞానస్వరూపమగు బ్రహ్మము, అవశిష్యతే = శేషించుచున్నది.

తా॥ కారణరూపముగనుండు మాయ నుపాధిగా గలిగియుండు

బ్రహ్మమే ఈశ్వరుడనబడును. కార్యమైన శరీరము నుపాధిగల్గియుండు బ్రహ్మమే జీవుడనబడును. కార్యకారణములైన యుపాధిద్వయమును విడువగ శుద్ధచైతన్యము శేషించును.

తత స్త్రిమితగంభీరం న తేజోనతమ స్తతం' 2

అనాఖ్యమనభివ్యక్తం సత్కించితవశిష్యతే, ౮

(సామ- ౬౧ మహా; అ ౨, కృ- య; ౮౬ యోగకుండలీ; అ ౨)

టీ. తత స్త్రిమితగంభీరం-తతః = మాయాకార్యమైన సమస్త ద్వైతమును నిషేధింపగా, స్త్రిమితగంభీరం = కాంతమును దురపగాహమైనదియు, నతేజః = తేజః గుణానిదియు, నతమః = చీకటిగానిదియు, తతం = పరిపూర్ణమయినదియు, అనాఖ్యం = పేరులేనిదియు. అనభివ్యక్తం = స్పష్టమయినదికానిదియు, కించితో = ఏకాదశేంద్రియములకు విషయాకరించుటకు శక్త్యముగానిదియునగు, సతే = శూన్యముగాని యొకవస్తువు, అవశిష్యతే = శేషించుచున్నది.

తా॥ కారణరూపమగు మాయను తత్కార్యమగు నీశ్వరుని యవిద్యను తత్కార్యమైన జీవుని నేతి నేతివాక్యములచే నిషేధించగా నవాఙ్మనసగుచరమయిన శూన్యముకాని యొకవస్తువు శేషించుచున్నది. అదియే బ్రహ్మము. సమస్తప్రపంచరూపమగు మనస్సు వృత్తిహీనమయి నశించగ శేషించినది బ్రహ్మమేయని భావము.

సంకల్పమనసీభిన్నేన కదాచన కేనచిత్' ౯

సంకల్పజాతేగలితే స్వరూపమవశిష్యతే, ౧౦

(సామ- ౬౧ మహా; అ ౪)

టీ. కేనచిత్ = దేనిచేతనయినను, కదాచన = ఎప్పుడయినను, సంకల్పమనసీ = సంకల్పమనస్సులు. నభిన్నే = భిన్నములుగావు, సంకల్పజాతే = సంకల్పసమాహుము, గలితే = జారుచుండగా. స్వరూపం = తనరూపము (పరమాత్మరూపము) అవశిష్యతే = శేషించుచున్నది.

తా॥ ఎప్పుడును సంకల్పము మనస్సు భిన్నములుగావు. సంకల్పములు నశింపగ స్వరూపమైన పరమాత్మయే శేషించును. సంకల్పము నశింప మనస్సు వృత్తి శూన్యమగును. అమనస్కస్థితిని బ్రహ్మము శేషమయి ప్రకాశించును.

మహాప్రలయసంపత్తౌ హ్యసత్తాంసముపాసతే' ౧౧

అశేషద్యశ్యేస్సర్గాదౌ శాంతమేవావశిష్యతే' ౧౨

(సామ- ౬౧ మహా; అ ౪)

టీ. మహాప్రలయసంపత్తౌ = మహాప్రలయమందును. సర్గాదౌ = సృష్టికి మొదటను, అశేషద్యశ్యే = మాయావికారమైన సమస్తదృశ్యసమూహమును ఆసత్తాంహి = అపహ్నవత్వమును (మిశ్రము). సముపాసతే = పొందుచున్నది, అప్పుడు, శాంతం = నిశ్చలమైనబ్రహ్మము, అవశిష్యతే = శేషించుచున్నది.

తా॥ సుఖదుఃఖాదిభేదములచే నానావిధములయైన సంకల్పములను నభ్యాసరూపముగు తనప్రయత్నముచే నశింపజేయగా సమత్వమైన బ్రహ్మమే శేషించును. నడుమపుట్టి నడుమనేనశించు స్వభావముగల మాయాకార్యమైన దృశ్యసమూహము సృష్టికి మొదటను, కల్పాంతమునందును, లేనిదగుచుండగా శాంతస్వరూపమైన పరిపూర్ణబ్రహ్మము నిస్తరంగసముద్రమువలె శేషించియుండును.

‘భేదోల్లాసవిలాసేషు స్వాత్మకర్తృతయానయా’ ౧౩

స్వసంకల్పేక్షయంయూతే సమతైవావశిష్యతే’ ౧౪

(సామ- ౬౧ మహా; అ ౬)

టీ. భేదోల్లాసవిలాసేషు = దుఃఖసంతోషవిలాసములందు, అనయా = ఈ, స్వాత్మకర్తృతయా = ప్రయత్నరూపమైన తనకర్తృత్వముచేతను, స్వసంకల్పే = తనసంకల్పము. క్షయంయూతే = నాశనమునొందుచుండగా, సమతైవ = సమత్వమైన బ్రహ్మమే, అవశిష్యతే = శేషించుచున్నది.

తా॥ సుఖదుఃఖాదిభేదములచే నానావిధములైన సంకల్పములను నభ్యాసరూపముగు తనప్రయత్నముచే నశింపజేయగా సమత్వమైన బ్రహ్మమే శేషించును. (అభ్యాసవైరాగ్యభ్యాంతన్నిరోధః) అను యోగసూత్రము చొప్పున నభ్యాసవైరాగ్యములసంకల్పమునశించును.

‘సమతానర్వభావేషు యాసౌనత్యవరాస్థితిః’ ౧౫

(సామ- ౬౧ మహా; అ ౬)

‘పరమామృతనామ్నీ సాసమతైవావశిష్యతే’ ౧౬

(సామ- ౬౧ మహా; అ ౪ ౬)

టీ. సర్వభావేషు = సమస్తవిషయములందును. యాగమతా = ఏసమత్వము గలదో, అసౌ = ఈసమత్వము, సత్యవరాస్థితిః = శ్రేష్ఠమైన సత్యస్థితి. సా = ఆసమత్వమయిన- యాసత్యస్థితి, పరమామృతసామీయా = పరమామృతయని పేరుగలది, సమతైవ = ఆసమత్వరూపమైన బ్రహ్మమే. అవశిష్యతే = శేషించుచున్నది.

తా|| సమస్త విషయములందు సమభావము గలిగియుండవలెను. ఆసమభావమే సత్యమైన స్థితి. ఆసమభావము సత్యమైనది సమభావమనగా రాగద్వేషములు లేకుండుట. అట్టిసమత్వమే శేషించును. అదియే బ్రహ్మము. శేషించుట యనగా సమస్తము నశించుచుండగా నిత్యమై ఈనస్తువుండుట.

‘కాలత్రయముపేక్షిత్ర్యా హీనాయాశ్చైవైవబంధనైః’ ౧౭

‘చిత్తశ్చైవైవముపేక్షిత్ర్యా స్సమతైవాదౌ’ ౧౮

(సామ- ౬గి నన్యాస)

టీ. కాలత్రయముపేక్షిత్ర్యా = మూడుకాలముల నపేక్షించునట్టియు, చైత్యబంధనైః = చిత్తవృత్తులను బంధములచే, హీనాయాః = హీనమైనట్టియు (చిత్తవృత్తులలేనట్టియు, చైత్యముపేక్షిత్ర్యా = చిత్తవృత్తి నుపేక్షించునట్టియు, చిత్తః = చిత్తుయొక్క, సమతైవ = సమత్వమే, అవశిష్యతే = శేషించుచున్నది.

తా|| దేహేంద్రియ వృత్తులు మంచివైనను చెడ్డవైనను వానినే వికారములు బొందక చిద్వస్తువు సమముగా శేలిసికొనుచున్నది. మంచివృత్తుల నెరుగునపుడు వికసింపలేదు. దుర్వృత్తుల నెరుగునపుడు క్షీణించలేదు. కావున సమముగా నెరుగుచున్నదని తెలియవలయును. ఆచిద్వస్తువు మూడుకాలముల నపేక్షింపక చిత్తవృత్తులులేక చిత్తవృత్తుల నపేక్షింపక స్వయముగ సత్యమై ప్రకాశించుచున్నది. సమత్వము గలిగిన అచిత్తే శేషించుచున్నది.

‘సాహివాచామగమ్యత్వా దసత్తామివశాశ్వతీం’ ౧౯

‘నైరాత్మ్యసిద్ధాంత దశాముపయోతేవశిష్యతే’ ౨౦

(సామ- ౬గి నన్యాస)

టీ. సా = ఆసమత్వము, వాచాం = వాక్కులకు, అగమ్యత్వాత్ = అగ

మృగుగుటవలన; కాశ్వతీం = కాశ్వతమైన; నైరాత్యసిద్ధాంతదశాం = ఆత్మయున్న
దని చెప్పట కవకాశములేనిస్థితిని; అసత్తాం = అసత్తునుపొందినట్లు; ఉపయాతే =
పొందుచున్నది; అవశిష్యతే = శేషించుచున్నది.

తా॥ అసత్తమైన యాస్థితి వాగాదీంద్రియముల కగోచరమైనందున నితరదృశ్యములుగాని యితరజ్ఞానములుగాని లేనందున శూన్యమువలె నాత్మలేనిస్థితి యట్లుండునుగాని వాస్తవముగ నాస్థితి శేషించుచున్నది.

‘యావద్యావన్మునిశ్రేష్ఠ స్వయంసంత్యజ్యతేఽఖిలం’ ౨౦

‘తావత్తావత్పురోలోకః పరమాత్మైవశిష్యతే’ ౨౧

(అధర్వ- ౭౦ అన్నపూర్ణ)

టీ. మునిశ్రేష్ఠ ఓనిదాఘడ; యావద్యావత్ = ఎంతయెంతవరకు; స్వయం = తాను; అఖిలం = సమస్తమును; సంత్యజ్యతే = విడుచుచున్నాడో; తావత్తావత్ = అంతయంతవరకు; పరమాత్మైవ = పరమాత్మయే; శిష్యతే = శేషించుచున్నది; లోకః = అట్లెరిగిన మనుష్యుడు; పరః = శ్రేష్ఠుడు.

తా॥ దృశ్యరూపమే యాత్మయను నితరసిద్ధాంతముల నొకదాని తరువాత నొకదానిని విడువవచ్చును. అట్లు వానిని విడుచుచుండగ నద్వైత సిద్ధాంతోక్తమయిన నిర్గుణబ్రహ్మము విడుచుట కశక్యమై శేషించియుండును. ఇట్లు ఉభయసిద్ధాంతముల నెరిగినవాడే శ్రేష్ఠుడు. అన్నమయకోశమగు స్థూలదేహమే యాత్మయను చార్వాకసిద్ధాంతము. స్థూలదేహము దృశ్యమగుటను స్వప్నావస్థలలో లేకుండుట తెలియుటవలనను విడువవచ్చును. అట్లు వానిని విడుచుచుండగ నద్వైత సిద్ధాంతోక్తమయిన నిర్గుణబ్రహ్మము విడుచుట కశక్యమై శేషించియుండును. ఇట్లే ప్రాణమనో విజ్ఞానానందాదులు ఆత్మయను సిద్ధాంతము విడుచుచుండగా నిర్విశేష బ్రహ్మముమాత్రము శేషించియుండును. అన్వయ వ్యతిరేకములచే దెలియవచ్చును. అన్వయమనగా సర్వావస్థలందును విడుచుటకు శక్యముగాక ప్రకాశించుచుండుట. వ్యతిరేకమనగా నొక యవస్థయందుండి మఱియొక యవస్థయందు లేకుం

డుట, నూలదేహము జాగ్రదవస్థయందుండుట యన్వయము. స్వప్న వస్థయందు లేకుండుట వ్యతిరేకము. లింగదేహము (మనస్సు) స్వప్నములోనుండుట యన్వయము. సుషుప్తిలో లేకుండుట వ్యతిరేకము, కారణశరీరము, (అవిద్య) సుషుప్తియందున్నది. సమాధియందులేదు. ఇట్లు నిర్విశేషబ్రహ్మవరణములైన చార్వాకజ్ఞాన్ధప్రాభాకరాది సిద్ధాంతములను విడుచుచుండగా నవస్థాత్రయసాక్షియైన తత్వజ్ఞానానంతస్వరూపమై భేదత్రయరహితమైన యద్వైతసిద్ధాంతోక్త బ్రహ్మము విడువబడక శేషించియుండును. అట్లెరిగినవాడే బ్రహ్మవిందుడు.

.అభ్యాసేనపరిస్పందే ప్రాణానాంతయమాగతే' ౨౩

.మనఃప్రళమమాయాతి నిర్వాణమవశిష్యతే' ౨౪

(అధర్వ-౭౦ అన్నపూర్ణ; అ ౨)

టీ. అభ్యాసేన = ధ్యానయోగాభ్యాసముచే, ప్రాణానాం = ప్రాణముల యొక్క, పరిస్పందే = చలనము, తయమాగతే = తయమగుచుండగా, మనః = మనస్సు, ప్రళమం = ప్రళాంతమును, ఆయాతి = పొందుచున్నది, నిర్వాణం = మోక్ష రూపమైన సుఖము, అవశిష్యతే = శేషించుచున్నది.

తా॥ దృఢధ్యానమునగాని ప్రాణాయామమునగాని వాయువుచలింపక కుంభకస్థితినుండగ మనస్సు శాంతమునొందును. నిర్వాణము శేషించియుండును. ప్రాణాయామమున నుచ్చాస్వసనిశ్వాసములు లేక వాయువు నిలుచును. ధ్యానమున ధ్యేయముదక్క నితరము గోచరముకాదు. కనుక శ్వాసములు వచ్చుచున్నవానియెడ స్ఫురణయుండదు. సుషుప్తిస్థితివలెనే యుండును. సుషుప్తియందు శ్వాసములు వచ్చుచున్నవి వచ్చుచున్నట్లు తెలియుటలేదు. ధ్యానమునను నట్లేయుండగా మనస్సు శాంతించును. నిర్వాణమైన బ్రహ్మము శేషించును. సుషుప్తియందు ధ్యేయముగాక యజ్ఞానము శేషించుటచే ధ్యానమునకును సుషుప్తికిని భేదముగలదని తెలియవలయును.

.జ్ఞేయవస్తుపరిత్యాగే నిలయంయూతిమానసం' ౨౫

.మానసేనీలయంయాతే కైవల్యమవశిష్యతే' ౨౬

(అధర్వ-౫౮ శాండిల్య)

టీ. జ్ఞేయవస్తుపరిత్యాగే = దృశ్యతాగమన, (విషయము నవలంబింపనపుడు) మానసం = మనస్సు, విలయం = నాశమును, యాతి = పొందుచున్నది, మానసే = మానసము, విలయంయతే = లయమునొందుచుండగ, కైవల్యం = కేవలత్వమే, అవశిష్యతే = శేషించుచున్నది.

తా॥ విషయము నవలంబింపనపుడు సంకల్పరహితమయిన మనస్సు నశించును. మనోజృంభణములేనపుడు కేవలప్రయోగాత్మయే శేషించును.

యతోవాచోనినర్తం తే వికల్పకలనాన్వితాః, ౨౭

వికల్పసంక్షయజ్ఞాంతోః పదంతదనశిష్యతే, ౨౮

(అధర్వ- ౭౦ అన్నపూర్ణ; అ ౨)

టీ. యతః = ఏబ్రహ్మమునుండి, వికల్పకలనాన్వితాః = కంతరత్వముగలిగిన, వాచః = వాగాదీంద్రియములు, నివర్తంతే (బ్రహ్మము నెరుంగలేక మరలుచున్నవో (అకారణమువలన) జంతోః = జంతువునవ, వికల్పసంక్షయజ్ఞాంతోః = వాగ్వికల్పనాశమున, తత్పదం = బ్రహ్మపదము, అవశిష్యతే = శేషించుచున్నది.

తా॥ నిర్వికల్పములుకాని మనోవాక్కులు బ్రహ్మము నెరుంగలేక తీనించి యెరుగలేక నిర్వికల్పబ్రహ్మమునుండి మరలుచున్నవి. వికల్పములైన మనోవాక్కులు నశింప బ్రహ్మము నిర్వికల్పముగాన శేషించును. ఒకప్పుడుండి యొకప్పుడు లేకుండుట వికల్పము.

చిద్యోమైవకిలాస్తీహ పరాపరవివర్జితః, ౨౯

సర్వత్రాసంభవాచైచ్చత్యం యత్కల్పాంతేనశిష్యతే, ౩౦

(అధర్వ- ౭౦ అన్నపూర్ణ; అ ౩)

టీ. ఇహ = ఈజగమునందు, కల్పాంతే = కల్పాంతమునందు, యచ్చైచ్చత్యం = ఏచిత్తవ్యాపారము, సర్వత్ర = అంతట, సంభవాత్ = సంభవించుమివలన, పరాపరవివర్జితః = జీవేశ్వరవ్యవహారములేని చిద్యోమైవ = చిదాకాశమే, అస్తితి = ఉన్నదిగదా, అవశిష్యతే = చిదాకాశమే శేషించుచున్నది.

తా॥ వికల్పమైన చిత్తవృత్తి కల్పాంతమందు (సుషుప్తియందు) నశించుచుండగా జగజ్జీవేశ్వరాది భేదములేని చిదాకాశమే నిర్వికల్పమై శేషించుచున్నది.

పంచరూపపరిత్యాగా దర్వరూపప్రహణతః,

౩౧

‘అధిష్ఠానంపరంతత్వ మేకంసచ్చివ్యతేమహత్’

3౨

(ఋ- ౧౦౭ బహ్వృచ)

టీ. పంచరూప పరిత్యాగాత్ = బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వర రుద్రసదాశివరూప మలను పరిత్యజించుటవలనను, ఆర్వరూపప్రహేణతః = ఆర్వరూపనాశమువలనను, అధిష్ఠానం = జగత్తున కాధారమను, పరంతత్వం = పరతత్వమైన, ఏకం = అద్వితీయమయిన, మహత్ = గొప్పదియగు, సత్ = సద్వస్తువు, శివ్యతే = శేషించున్నది.

తా|| అర్వమనఁగ పంచభూతములును వానికార్యమైన జగత్తును, నామరూపాత్మకమైనదీ, (సృష్టి) యెట్లు గల్గినో యట్లే నశింప సద్వస్తులైన బ్రహ్మమే, శేషించుచున్నది. మనోబృంభణము నశింపగ సాక్షియైన ప్రత్యేగాత్మ కేవలుడై యున్నట్లు మాయాబృంభణము నశింపజగదధిష్ఠానమైన సద్వస్తువు కేవలమై ప్రకాశించును. మనోబృంభణ రాహిత్యే యథాసాక్షినిరాకులః మాయాబృంభణరాహిత్యే సత్తద్దైవ నిరాకులం అని విద్యారణ్యవచనముగలదు. బ్రహ్మమే యేకవ్యప్తి స్థూల లింగాత్మకమయిన శరీరముననుండుటచే ప్రత్యేగాత్మయనియు కూటస్థుడనియు చెప్పబడినట్లు మాయయు నావ్యప్తిస్థూల లింగాత్మకమైన శరీరముననుండి మనస్సుని వ్యవహరించ బడుచున్నది. కూటస్థ బ్రహ్మములకెట్లు భేదములేదో యట్లే మనస్సునకు మాయకు భేదము లేదు. మాయయు తత్కార్యమైనసమ స్తమునునశింపస త్తే శేషించును.

‘సర్వవేదాంతసిద్ధాంతసారం వచ్చియధార్థతః’ 33

‘స్వయంమృత్యాస్వయంభూత్వా స్వయమేవావశిష్యతే’ 3౪

(కృ- య; 3 కఠ)

టీ. సర్వవేదాంతసిద్ధాంతసారం = సమస్తోపనిషత్సిద్ధాంతసారమును, యథార్థతః = ఉన్నదియున్నట్లుగ, వచ్చి = చెప్పచున్నాను, (అద్వైతనిన) స్వయం = బ్రహ్మమగుతాను, మృత్వా = చచ్చినను, (తనయందు కల్పింపబడిన శరీరములందు ప్రవేశింపగ నాశరీరములు నశించునపుడు తాను నశించునట్లు మూఢులకు గనబడుచున్నను) స్వయం = బ్రహ్మమగుతాను, భూత్వా = పుట్టి నను (తనయందు గల్పింపబడిన శరీరములు పుట్టుచుండగా తాను పుట్టుచున్నట్లు గనబడుచున్నను) స్వయమేవ = బ్రహ్మమగుతానే, అవశిష్యతే = శేషించుచున్నాడు.

తా॥ ఘటము పుట్టునపుడును నశించునపుడును ఘటాకాశము పుట్టుచున్నట్లు నశించుచున్నట్లు గనబడుచున్నను వాస్తవమున నెట్లు శేషించియున్నదో యట్లే శరీరములు పుట్టుచుండ నశించుచుండ మూర్ఖులకు తాను పుట్టుచు నశించుచున్నట్లు గనబడునుగాని దేహాత్మబుద్ధి లేని జ్ఞానికి తాను శేషించుటయే తెలియును. నానతోవిద్యతేభావో నాభావోవిద్యదేసతః అను గీతావాక్యము (౨-౧౬) చొప్పున సద్వస్తువున కెప్పుడును లేకుండుట యుండదు, అస్పృశుకుండుట యుండదు, ఇదియే సర్వవేదాంత సిద్ధాంతము.

అశబ్దమస్పర్శమరూపమవ్యయం తథారసం నిత్యమగంధ
వచ్ఛయత్'

3౫

అనాద్యనంతంమహతః పరంధృవం తదేవశిష్యత్వమలం

నిరామయం'

3౬

(శు- య; ౫౯ పైంగల, కృ- య; ౮౬ యోగకుండలీ)

టీ. యత్ = ఏది, అశబ్దం = శబ్దముగానిదో, అస్పర్శం = స్పర్శముగానిదో, అరూపం = రూపముగానిదో, అవ్యయం = నాశముగానిదో, తథా = అట్లే, అరసం = రసముగానిదో, నిత్యం = నిత్యమయినదో, అగంధవత్ = గంధవంతముగానిదో, అనాది = అదిలేనిదో, అనంతం = అంతములేనిదో, మహతఃపరం = మహత్తత్వమునకు పరమైనదో, ధృవం = నిశ్చయమైనదో, అమలం = శుద్ధచైతన్యస్వరూపమైనదో, నిరామయం = రోగహీనమైనదో, తదేవ = అదియే శిష్యత్వి = శేషించుచున్నది.

తా॥ ఏకాదశేంద్రియము వాని విషయములును నశించుచుండగా వాని కన్నిటికిని విలక్షణమైన బ్రహ్మము నిత్యమై శేషించుచున్నది.

ఇతి సార్థాంతికావశిష్ట స్వరూపవాక్యాని షట్త్రింశత్.

ఇట్లు సార్థాంతికావశిష్ట స్వరూపవాక్యములు ముప్పదియాలు.

ఇతి సార్థాంతికావృత్తి విధస్వరూపవాక్య న్యాహత్యతు

ద్వా - చ - స - వి - ద - మ -

ఇట్లు సార్థాంతికావృత్తి విధ స్వరూపవాక్యములు మొత్తం మూడువందల యిరువదిరెండు.

ఇట్లు పదునెనిమిదవ ప్రకరణము సమాప్తము.

ఓమ్.

పర బ్రహ్మ జే నమః.

౧౯ ఫలవాక్యములు.

‘సర్వోహవై తత్పరమంబ్రహ్మ వేదబ్రహ్మైవభవతి’ ౧
(అధర్వ- ౫ ముండక- ముం; ౩)

టీ. సర్వోహవై = సమస్తమును, తత్ = తత్పదలక్ష్యమైనట్టియు, పరమం = ఉత్కృష్టమైనట్టియు, బ్రహ్మ = బ్రహ్మముగా, వేద = తెలిసికొన్నట్టివాడు, బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమే, భవతి = అగుచున్నాడు.

తా॥ సమస్తమును బ్రహ్మమని తెలిసికొనువాడు బ్రహ్మమేయగుచున్నాడు.

‘బ్రహ్మవిదాప్నోతిపరం, ౨
(కృ- య; ౭ తైత్తిరీయ; ఆనందవల్లి)

టీ. బ్రహ్మవిత్ = బ్రహ్మవిదుడు, పరం = పరమపదమును, ఆప్నోతి = పొందుచున్నాడు.

తా॥ బ్రహ్మజ్ఞుని ప్రకృతికతీతమైన పరమపదమును బొందును.

‘బ్రహ్మసంస్థోఽమృతత్వమేతి, ౩
(సామ- ౯ ఛాందోగ్య- ప్ర- ౨ ఖం ౨౩)

టీ. బ్రహ్మసంస్థః = బ్రహ్మమునన్నవాడు, అమృతత్వం = నాశనరహితమైన కైరల్యమును, ఏతి = పొందుచున్నాడు.

తా॥ బ్రహ్మమును తెలిసికొనువాడు బ్రహ్మసంస్థుడు.

‘తరతిశోకమాత్మవిత్, ౪
(సామ- ౯ ఛాందోగ్య; ప్ర ౭ ఖం ౧)

టీ. ఆత్మవిత్ = ఆత్మజ్ఞుని, శోకం = శోకమును, తరతి = దాటుచున్నాడు.

తా॥ సచ్చిదానంద స్వరూపమగు నాత్మయే తానని తెలిసికొనువాడు అన్యతజడ దుఃఖమైన జగత్తును దాటుచున్నాడు.

యవం వేదాహం బ్రహ్మస్తీతి సద్ధదం సర్వం భవతి ౧౬

(శు- య- ౧౦ బృహదారణ్యక; బా ౪)

టీ. యః = ఎవడు, ఏవం = ఈరీతుగ, అహం = నేను, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, అస్మి = ఆగుచున్నాను అని, వేద = తెలిసికొనుచున్నాడో, సః = వాడు, ఇదం సర్వం = ఈసమస్తమును, భవతి = ఆగుచున్నాడు.

తా॥ ఎవడు బ్రహ్మమే నేనని తెలిసికొనుచున్నాడో వాడే సర్వాత్మయగుచున్నాడు.

సపషవిసుకృతో విదుష్కృతో బ్రహ్మవిద్వాన్ బ్రహ్మైవాభిప్రేతి. ౧౭

(ఋ- ౨౫ కాపీతక బ్రాహ్మణ)

టీ. సపషబ్రహ్మవిద్వాన్ = ఆకుబ్రహ్మజ్ఞుని, విసుకృతః = పుణ్యములేని వాడై, విదుష్కృతః = పాపములేనివాడై, బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమునే, అభిప్రేతి = పొందుచున్నాడు.

తా॥ బ్రహ్మజ్ఞుని పుణ్యపాప స్వరూపముగు కర్మము నశింపగ నిరంజనుడై బ్రహ్మమును పొందుచున్నాడు పునర్జన్మము నొందడు. పుణ్య కర్మము నొనర్చిన బ్రహ్మలోకాదులకుబోయి మరల జనించును. పుణ్య పాపముల వలన కర్మము అభివృద్ధి నొందునుగాని నశింపదు. బ్రహ్మజ్ఞానమున, కర్మక్షయముకాగా మోక్షము నొందుచున్నాడు.

యవం నిర్భజం వేద నిర్భజవనభవతి ౧౮

(శు- య- 3౦ సుబాల; ఖం ౯)

టీ. యః = ఎవడు, ఏవం = ఈరీతుగ, నిర్భజం = కారణములేని బ్రహ్మమును, వేద = తెలిసికొనుచున్నాడో, సః = వాడు, నిర్భజవనః = బ్రహ్మమే, (కర్మ బీజములేనివాడై) భవతి = ఆగుచున్నాడు.

తా॥ ఎవడు నిష్కారణమైన బ్రహ్మము నెరుగుచున్నాడో వాడు జన్మకారణమైన కర్మములేనివాడై బ్రహ్మమే యగుచున్నాడు.

తద్భ్రహ్మైవాహమస్తీతి బ్రహ్మప్రణవమనుస్మరన్

భృమరకీటన్యాయేన శరీరత్రయముత్పృజ్య సన్నాత్యనే

నైవ దేహత్యాగం కరోతిసకృతకృత్యోభవతి'

౧

(అధర్వ- ౪౩ నారదపరివ్రాజక)

టీ. అహం = నేను, తద్బ్రహ్మైవ = ఆబ్రహ్మమే, ఆస్మీతి = అగుచున్నానని, బ్రహ్మప్రణవం = బ్రహ్మస్వరూపమైన యోంకారమును, అనుస్మరన్ = స్మరించుచు, భ్రమరకీటన్యాయేన = భ్రమరకీటన్యాయముచేత, శరీరత్రయం = శరీరత్రయాభిమానమును (శరీరమే నేనను నభిమానమును) ఉత్సృజ్య = విడిచి, సన్నాత్యసేనైవ = శాస్త్రోక్తముగ స్వీకరించిన సన్యాసాశ్రమముచేతనే, దేహత్యాగం = నూలదేహత్యాగమునుకరోతి = చేయుచున్నాడో, సః = వాడు, కృతకృత్యః = చేయబడిన కార్యము గలవాడు, భవతి = అగుచున్నాడు. ఇకచేయుటకు గార్యమేదియును లేనివాడని తాత్పర్యము.

తా|| భ్రమరము పురుగును తీసికొనివచ్చి దానిచుట్టుతిరుగుచు ధ్వని చేయుచుండును. ఆధ్వనియందే చిత్తము గలదియై కీటకము క్రమముగ భ్రమరమగును. ఇదియే భ్రమరకీటకన్యాయము. బ్రహ్మస్వరూపమైన యోంకారమును మనస్సు ధ్యానించుచుండగ నాయోంకారమే యగును. ఎవ్వడు దేహాభిమానమును విడిచి సన్నాత్యసాశ్రమమును స్వీకరించి ప్రణవమును ధ్యానించుచు స్థూలదేహమును విడుచునో వాడు కృతకృత్యుడగును. మోక్షము నొందుచున్నాడు.

తమేవంజ్ఞాత్వావిద్వాన్ మృత్యుముఖాత్ప్రముచ్యతే'

౯

(అధర్వ- ౪౩ నారదపరివ్రాజక)

తదైవవిద్వాంస ఇహైవామృతాభవంతి'

౧౦

(శు- య ౯౯ కాట్యాయనీయ)

టీ. తం = ఆబ్రహ్మమును, ఏవం = శ్రవణమనననిది ధ్యానసమార్యముగ, జ్ఞాత్వా = ఎరిగి, విద్వాన్ = జ్ఞాని, మృత్యుముఖాత్ = సంసారరూప మృత్యుముఖమునుండి, ప్రముచ్యతే = విడువబడుచున్నాడు, తదా = అప్పుడు, ఏవం = ఈరీతుగ, విద్వాంసః = పండితులు, ఇహైవ = ఈదేహమునందే, అమృతాఃభవంతి = బ్రహ్మస్వరూపులగుచున్నారు.

తా|| అపరోక్షజ్ఞానమున బ్రహ్మసాక్షాత్కారముగల పండితులు సంసారరూప మృత్యుముఖమునుండి విడువబడినవారై యీ దేహము

తోనుండియు బ్రహ్మమగుచున్నారు. వారేజీనన్మక్తులు.

అనాద్యసంతమహతః పరంధృవం నిచాయ్యతన్మృత్యుః
ముఖాత్ప్రముచ్యతే'

౧౧

(కృ-య 3 కఠ; అ ౧ వ 3)

టీ. అనాది = తనకొదిలేనట్టియు, అనంతం = అంతములేనట్టియు, మహతఃపరం = మహతత్త్వమునకు పరమైనదియు, ధృవం = నిశ్చయమైనదియునగు బ్రహ్మమును, నిచాయ్య = ఎరిగి, తన్మృత్యుః = ఆమృత్యుఃముఖమునుండి, ప్రముచ్యతే = విడువబడుచున్నాడు.

తా|| బ్రహ్మజ్ఞాని సంసారరూపముగ నున్న మృత్యువునుండి విడువబడుచున్నాడు.

యద్జ్ఞాత్వాముచ్యతేజంతుః అమృతత్త్వంచగచ్ఛతి'

౧౨

(కృ-య 3 కఠ; అ 3 వ ౬)

టీ. జంతుః = విద్వాంసుడు, యత్ = ఏబ్రహ్మమును, జ్ఞాత్వా = ఎరిగి, ముచ్యతే = ముక్తుడగుచున్నవాడై, అమృతత్త్వంచ = నాశరహితమైన కైవల్యమునుగూర్చి, గచ్ఛతి = పొందుచున్నాడు.

తా|| బ్రహ్మము తానేయని దెలిసిన విద్వాంసుడు ముక్తుడై బ్రహ్మమే యగుచున్నాడు.

యదాపశ్యఃపశ్యతిరుక్మవర్ణం కర్తారమీశంపురుషం

బ్రహ్మయోనిం'

౧౩

తదావిద్వాన్పుణ్యపాపే విధూయనిరంజనః పరమంసామ్యమభ్యుపైతి'

౧౪

(అధర్వ-గీ ముండక ముం 3 ఖం ౧)

టీ. యదా = ఎప్పుడు, పశ్యః = చూచువాడు, (జ్ఞాని) రుక్మవర్ణం = బంగారు వర్ణముగలిగినట్టి (స్వయంప్రకాశమగు), కర్తారం = సకలజగత్కర్తయైనట్టియు, పురుషం = పురుషుడగునట్టియు, బ్రహ్మయోనిం = బ్రహ్మకు కారణమగునట్టియు (పేదమునకు కారణమగునట్టియు) ఈశం = నియామకుడు సంతర్కమియునగు నిశ్వరుని, పశ్యతి = చూచుచున్నాడో, తదా = అప్పుడు, విద్వాన్ =

అజ్ఞాని, పుణ్యపాపే = పుణ్యపాపములను (కర్మబంధమును), విఘ్నాయ = ఎగరగొట్టి, నిరంజనః = నిర్దోషుడై (దేనినంటనివాడై) సామ్యం = సమత్వమైన, పరమం = ప్రకృతికి పరమైన బ్రహ్మమును, అభ్యుపైతి = పొందుచున్నాడు.

తా॥ జగత్తు ఇంద్రజాలమునంటిది. జగత్కర్తయగు నీశ్వరుడు ఇంద్రజాలకునినంటివాడు. ఇంద్రజాలకుని జూడనంతవరకు నింద్రజాలము సత్యముగ నున్నట్లుండును. మనుష్యుడెప్పుడొంద్రజాలకు నెరుగుచున్నాడో యపుడొంద్రజాలము మిథ్యయని చిరసించుచు స్తిమితుడగును. అట్లే జగత్తునకు నిమిత్తకారణభూతుడైన ఈశ్వరునెరిగిన జగత్తునందలి వ్యామోహము నశించును. అప్పుడు శుద్ధశాంతమైన బ్రహ్మము నొందుచున్నాడు.

ఏతద్వోవేదనిహితం గుహాయామవిద్యాగ్రంధిం వికిర

తీహ సౌమ్య'

౧౫

(అధర్వ- ౫ ముండక- ముం ౨)

టీ. సౌమ్య = ఓశ్వేతకేకూ, గుహాయాం = పంచకోశాత్మకమైన గుహాయందు, నిహితం = ఉన్నట్టి, ఏతత్ = ఈబ్రహ్మమును, యః = ఎవడు, వేదం = తెలిసికొనుచున్నాడోవాడు, ఇహ = ఈదేహమందే, అవిద్యాగ్రంధిం = అవిద్యయనుచుడిని, వికిరతి = చిమ్ముచున్నాడు.

తా॥ పంచకోశములకు గుహాయనిపేరు. ఆగుహాయందున్న బ్రహ్మము నెరుంగువాడు అవిద్యాబంధమును త్రెంచుచున్నాడు. పంచకోశాతీతము బ్రహ్మమని తెలియవలయును.

భిద్యతేహృదయగ్రంధిశ్చ ద్యంతేసర్వసంశయాః' ౧౬

క్షీయంతేచాస్యకర్మాణి తస్మిన్ దృష్టే పరావరే' ౧౭

(సామ- ౬౧ మహా; అ ర, అధర్వ ౭౦ అన్నపూర్ణ-అర, కృ-య ౧౦౬)

(సరస్వతీరహస్య, కృ- య ౬౩ యోగశిఖ, అధర్వ- ౫ ముండక)

(ముం- ౨ ఖం ౨ ఇంకచాలాయున్నవి)

టీ. పరావరే = సర్వోత్కృష్టమైన, తస్మిన్ = ఆబ్రహ్మము, దృష్టే = తెలియబడిన దగుచుండగా, అస్య = బ్రహ్మము నెరిగినట్లైనయొక్క, హృదయగ్రంధిః =

హృదయమందు నుడివలెనున్న యజ్ఞానము, భిద్యంతే = భేదింపబడుచున్నది, సర్వ సంకయాః = సమస్త సందేహములు, భిద్యంతే = భేదింపబడుచున్నవి. కర్మాణి = సర్వకర్మలు, క్షీయంతే = క్షీణించుచున్నవి.

తా॥ బ్రహ్మమందు దృష్టిగలజ్ఞానికి సందేహములు నశించును. అజ్ఞానమునశించును. కర్మము నశించును అని తాత్పర్యము.

యదానద్యస్యందమానా సముద్రైః స్తంగచ్ఛంతి నామ
రూపేవిహాయః

౧౮

తథావిద్వాన్నామ రూపాద్విముక్తః పరాత్పరం పురుష
ముపై తిదివ్యం

౧౯

(అధర్వ- ౫ ముండక ముం ౩ ఖం ౨)

టీ. యథా = ఏప్రకారము, స్యందమానాః = చలించు, నద్యః = నదులు, నామరూపే = నామరూపములను, విహాయః = విడిచి, సముద్రైః = సముద్రమునందు, అస్తంగచ్ఛంతి = లయమునొందుచున్నవో, తథా = అట్లే, విచ్ఛాన్ = జ్ఞాని, నామరూపాత్ = నామసహితముగు రూపమునుండి (జగత్తునుండి) విముక్తః = ముక్తుడై, దివ్యం = ప్రకాశస్వరూపుడైన, పురుషం = పురుషుడైన, పరాత్పరం = పరమాత్మను, ఉపైతి = పొందుచున్నాడు.

తా॥ నదులు సముద్రమున కలియునపుడు తమ నామరూపములను విడిచి సముద్రమునందై క్యమునొందునటుల బ్రహ్మజ్ఞాని నామరూపాత్మకమైన జగత్తునుండి ముక్తుడై శరీరత్రయరహితుడై యాత్మయందై క్యము నొందును.

జ్ఞాత్వాతంమృత్యుమత్యేతినాన్యః పంథావిముక్తయే, ౨౦

(కృ- య; ౧౨ కైవల్య)

టీ. తం = ఆపరమాత్మను, జ్ఞాత్వా = ఎరిగి, మృత్యుం = మృత్యువును, అత్యేతి = అతిక్రమించుచున్నాడు, విముక్తయే = మోక్షముకొరకు, అన్యః = ఇతరమైన. పంథాః = మార్గము, న = లేదు.

తా॥ జ్ఞానమున తానే పరమాత్మయని యెరిగినవాడు జననమరణరహితుడగుచున్నాడు. ఆత్మజ్ఞానమదక్క ముక్తికితరమార్గములేదు.

తద్రూపహమిజ్ఞాత్వా బ్రహ్మసంపద్యతేధృవం, ౨౧
(అధర్వ- ౮౦ త్రిపురతాపసి; ఉ ౫)

టీ. అహం = నేను, తద్రూపహతి = ఆబ్రహ్మమేయని, జ్ఞాత్వా = ఎరిగి, బ్రహ్మ = బ్రహ్మమును, ధృవం = నిశ్చయముగ, సంపద్యతే = పొందుచున్నాడు.

తా॥ నేనే బ్రహ్మమని దృఢముగ నెరిగినవానిచే బ్రహ్మముపొంద బడుచున్నది.

యత్రయత్రహృతోజ్ఞానీ పరమాదరవిత్సదా, ౨౨
(కృ- య; ౪౦ బ్రహ్మవిద్యా)
పరబ్రహ్మణీయేత నతస్యోక్త్యాగ్రితిరిష్యతే' ౨౩
(కృ- య; ౪౦ యోగతత్త్వ)

టీ. సదా = ఎల్లప్పుడు, పరమాదరవిత్ = ఉత్క్రష్టమైన యాదరణను నెరిగిన (సర్వత్ర సమబుద్ధిగ లగిన), జ్ఞానీ = ఆత్మజ్ఞాని, యత్రయత్ర = ఎక్కడెక్కడ మృతః = చచ్చినవాడగునో (అచ్చటచ్చట ఆచచ్చినవాడు) పరబ్రహ్మణీ = బ్రహ్మ మునందు, లీయేత = విశ్వమునొందును (కొని), తస్య = ఆజ్ఞానియొక్క, ఉక్త్యాగ్రితిరిష్యతే = పొగిణముపోవుట, నేష్యతే = ఇచ్చగింపబడును.

తా॥ జ్ఞాని మృతినొందినట్లగువడునపుడు బ్రహ్మమునం దై క్యము నొందునుగాని ప్రాకృతృలవలె లోకాంతరములకుబోయిమరలజన్మించడు

యద్యత్స్వాభిమతం వస్తు తత్త్యజ్ఞమోక్షమశ్నుతే' ౨౪
(సామ- ౬౧ మహా; అ ౪)

టీ. యద్యత్ = ఏదేది, స్వాభిమతం = తనకిష్టమైన, వస్తు = వస్తునో, తత్ = దానిని, త్యజ్ఞ = విడుచుచు, మోక్షం = మోక్షమును, అశ్నుతే = పొందుచున్నాడు.

తా॥ కామాదులను విడిచిన మోక్షమునొందునని యభిప్రాయము.

అసంకల్పనశస్త్రేణఛిన్నం చిత్తమిదంయదా' ౨౫
'సర్వంసర్వగతంశాంతం బ్రహ్మసంపద్యతేతదా' ౨౬
(సామ- ౬౧ మహా; అ ౪)

టీ. యదా = ఎప్పుడు, అసంకల్పనశస్త్రేణ = అసంకల్పమును ఖగ్గముచేత, ఇదంచిత్రం = ఈచిత్తము, ఛిన్నం = ఛేదించబడునో, తదా = అప్పుడు, సర్వం =

సమస్తమును, సర్వగతం = సర్వమందున్నదియు, శాంతం = శాంతమైనదియునగు,
బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, సంపద్యతే = పొందబడుచున్నది.

తా॥ సంకల్పరహితమై చిత్తమెపుడు సశించునో యపుడు శాంత
స్వరూపమగు బ్రహ్మము పొందబడుచున్నది.

‘ప్రియేషు స్వేషు సుకృతమప్రిరోషు చ హమ్మృతం’ ౨౬

‘విసృజ్యధ్యానయోగేన బ్రహ్మస్వేతిసనాతనం’ ౨౭

(అధర్వ- ౪౩ సారదపరివ్రాజక)

టీ. స్వేషు = తన, ప్రియేషు = ప్రിയవస్తువులయందును, సుకృతం = సుకృత
మును (మంచిపని) అప్రియేషుచ = తనకిష్టముకాని వానియందును, హమ్మృతం =
దుష్కృతమును (చెడ్డపని) విసృజ్య = విడిచి, ధ్యానయోగేన = ధ్యానయోగముచే,
సనాతనం = అనాదిసిద్ధమైన, బ్రహ్మస్వే = బ్రహ్మమునే, ఏత = పొందుచున్నాడు.

తా॥ శాస్త్రసమ్మతముకాని వస్తువు తనకిష్టముగనుచున్నది మంచి
దని దానియందు సుకృతము నారోపించక దానిని విడిచి శాస్త్రసమ్మ
తమైన వస్తువు తనకిష్టముగాని యపుడది మంచిదికాదని దానియందు
ద్వేషమువిడిచి ధ్యానమున బ్రహ్మము నొందవలయును. రాగద్వేష
ముల విడిచి ధ్యానమున బ్రహ్మము పొందవలయును.

‘ఘటాకాశమివాత్మీయ విలయంవేత్తిత త్వతః’ ౨౮

‘సగచ్ఛత్తినిరాలంబం జ్ఞానాలోకంసమంతతః’ ౩౦

(శు- య; గో- పై ౧౧౭; అ ౪)

టీ. యః = ఎవడు, ఘటాకాశమి = ఘటాకాశమువలె (ఘటమునకింప
గా ఘటాకాశము మహాకాశమున గలియునట్లు) అత్మీయవిలయం = ప్రత్యగాత్మ
స్వరూపుడైన తనయొక్కను, త త్వతః = తత్త్వజ్ఞానముచే, వేత్తి = తెలిసికొను
చున్నాడో, సః = వాడు, సమంతతః = అంతటను, జ్ఞానాలోకం = జ్ఞానదృష్టిని,
నిరాలంబం = ఆధారములేని బ్రహ్మమును, గచ్ఛతి = పొందుచున్నాడు.

తా॥ ఘటము నశింపగ ఘటాకాశము మహాకాశమగునని యెరుగు
నట్లు తత్త్వజ్ఞానమున నుపాధినశింపగ ప్రత్యగాత్మయగు తాను బ్రహ్మ
మగునని యెరుగువాడు బ్రహ్మమగుచున్నాడు.

త్రేణాశ్రేష్ఠ్యబరౌభానౌ సరనాగామశేషుచ' 3౧

యత్త్రిష్ఠతితదేవాహం ఇతిమత్వానశోచతి' 3౨

(అధర్వ- ౭౦ అన్నపూర్ణ; అ ౫)

టీ. తృణాశ్రేష్ఠ = అతిస్వల్పములయిన తృణాగ్రములందును, అంబరే = ఆనం
తమైన ఆకాశమందును, భానా = లేజోరాశియగు సూర్యునియందును, సరనాగామ
శేషుచ = మనుష్యగజాదిజంతు లేవలయందును, యత్ = ఏబ్రహ్మము, త్రిష్ఠతి =
ఉన్నదో, తదేవ = అర్చ్యమామే, అహమితి = నేనని; మత్వా = తలచి; నశోచతి =
శోకింపడు.

తా॥ సర్వపరిపూర్ణమగు బ్రహ్మమే తానని దేహేంద్రియాదులు
తానుగానని తస్యగ నెరిగి యీ దేహేంద్రియాదులకు గలుగు నుపద్ర
వములకు తాను శోకింపడు. బ్రహ్మమే తానను జ్ఞానమున తానుగాని
దేహేంద్రియాదులకు శోకింపకుండుటయు వ్యామోహము చెందకు ను
టయు ఫలము.

సర్వసాక్షిణమాత్మానం వర్ణాశ్రమవివర్జితం' 33

బ్రహ్మరూపతయాపశ్యత్ బ్రహ్మైవభవతిస్వయం' 3౪

(శృ- య; ౯౦ వరాహ)

టీ. సర్వసాక్షిణం = సమస్తదేహేంద్రియ వృత్తులకు సాక్షియు; వర్ణాశ్రమ
వివర్జితం = వర్ణాశ్రమములులేనిదియు; ఆత్మానం = ప్రత్యగాత్మయగు తన్ను; బ్రహ్మ
రూపతయా = పరబ్రహ్మస్వరూపమున; పశ్యత్ = చూచుచు; స్వయం = తాను;
బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మనే; భవతి = అగుచున్నాడు.

తా॥ సమస్తమునకు సాక్షియు వర్ణాశ్రమములు లేనిదియనగు
ప్రత్యగాత్మను (తనను) బ్రహ్మముగ నిశ్చయించు తాను బ్రహ్మమగును.

తేద్రచ్చహ్యేనందమద్వంద్వం నిర్గుణంసత్యచిన్మనం' 3౫

విదిత్వాస్వాత్మనోరూపం నభిభేతికుతశ్చన' 3౬

(శృ- య, ౯౦ వరాహ- అ ౨౦౩ కఠ, సామ- ౬౧ మహా; అ ౪)

టీ. ఆనందం = ఆనందమును; అద్వంద్వం = ముఖదుఃఖాది ద్వంద్వములులేనిది
యు; నిర్గుణం = త్రిగుణరహితమును; సత్యచిన్మనం = సత్యజ్ఞాన ఘనమునగును;
తద్భిహ్యే = అబ్రహ్మము; స్వాత్మనః = తనయొక్క; రూపం = రూపమని; విది
త్వా = తెలిసి; కుతశ్చన = దేనివలనను; నభిభేతి = భయపడడు.

తా॥ సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపముగు బ్రహ్మమే తానని జ్ఞానియెప్పుడును భయపడడు.

వాసనాంసంపరిత్యజ్య మయి చిన్మాత్రవిగ్రహే 32

యస్తిత్వతిగతస్నేహస్సోహం సచ్చిత్సుఖాత్మకః 33
(శు- య; ౧౦౮ ముక్తిక)

టీ. వాసనాం = చిత్తవృత్తులకు బీజమైన వాసనను; సంపరిత్యజ్య = లెస్సగను విడిచి; యః = ఎవడు; గతస్నేహః = రాగ ద్వేషాదికము లేనివాడై; చిన్మాత్రవిగ్రహే = చిన్మాత్రస్వరూపుడనగు; మయి = నాయందు; తిష్ఠతి = ఉన్నవాడగునో; సచ్చిత్సుఖాత్మకః = సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపుడగు; సః = వాడు; అహం = నేను.

తా॥ వాసనాత్రయమును విడిచి వ్యామోహము లేక ఎవడు బ్రహ్మమందుండునో సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపుడగు వాడే బ్రహ్మము.

దర్శనాదర్శనేహిత్యా స్వయం కేవలరూపతః 34

యత స్తేకపిశార్దూలబ్రహ్మ తిచ్ఛిన్నావిత్స్వయం 35
(శు- య; ౧౦౮ ముక్తిక)

టీ. కపిశార్దూల = కపిశ్రేష్ఠుడనగు హనుమంతుడా; దర్శనాదర్శనేహిత్యా = విడిచి; స్వయం = తాను; కేవలరూపతః = దృక్తైనయద్వితీయబ్రహ్మ స్వరూపమున; యః = ఎవడు; అస్తే = ఉన్నాడో; తద్బ్రహ్మవిత్ = ఆబ్రహ్మము నెరుగుజ్ఞుని; స్వయం = తానే; బ్రహ్మబ్రహ్మమైయున్నాడు.

తా॥ విధినిషేధములను విడిచి స్వస్వరూపమున నున్నవాడు బ్రహ్మమేయైయుండును బ్రహ్మజ్ఞానమున సర్వదుఃఖ నివృత్తియును బ్రహ్మమగుటయును ఫలమని తెలియవలెను.

ఇతి సార్థాంతిక ఫలవాక్యాని చత్వారింశత్

ఇట్లు సార్థాంతిక ఫలవాక్యములు నలుబది

ఇత్యేకోనవింశం ప్రకరణము సమాప్తము.

ఓమ్.

పరబ్రహ్మణేనమః.

10 విదేహముక్తివాక్యములు.

‘విము కశ్చవిముచ్యతే’

౧

‘గుహగ్రంధిభ్యోవిముక్తోఽమృతోభవతి’

౨

(అధర్వ-గే ముండక-ముం 3-ఖం-౨)

టీ. విముక్తశ్చ = విముక్తుడు, విముచ్యతే = విడువబడుచున్నాడు, గుహగ్రంధిభ్యః = గుహగ్రంథాలవల్లనండి, విముక్తః = విడువబడినవాడు, అమృతోభవతి = నాశనరహితమైన బ్రహ్మమగుచున్నాడు.

తా॥ తానుస్వతస్సిద్ధముగ ముక్తుడై యున్నాడుగాన ముక్తుడనబడును. అట్టివాడు అవిద్యానరణచే బద్ధుడైనట్లు గనబడుటచే జ్ఞానమున నవిద్యనశించగా ముక్తుడైనట్లు గనబడుచున్నాడు. పంచకోశములు గుహయనబడును. గ్రంధియనగా ముడి. ఏకోశమందైన నభిమానముబూని యాకోశమేతానని భ్రమకొందుటయే గుహగ్రంధి. అట్టి గుహగ్రంధినుండి విడువబడినవాడు బ్రహ్మమగుచున్నాడు.

‘అథాకామయమానోనిష్కామ ఆప్తకామఆత్మకామో

నతస్యప్రాణాత్క్రమ్యం త్యక్తైవసమవశీయంతేబ్రహ్మైవ
సబ్రహ్మప్యేతి’

(శు-య; ౧౦ బృహదారణ్యక- అ ౬-బ్రా-౪)

టీ. అకామయమానః = కోరికలను కోరనివాడగుచు, నిష్కామః = కోరికలేనివాడై, ఆప్తకామః = పొందబడిన కోరికగలవాడై, ఆత్మకామః = ఆత్మయందు కోరికగలవాడగును. తస్య = ఆబ్రహ్మజ్ఞానియొక్క, ప్రాణాః = ప్రాణములు, నోత్క్రామ్యంతి = మరియొకచోటికిపోవు, త్యక్తైవ = ఈశరీరమునందే, సమవశీయంతే = బ్రహ్మమునందైక్యమును చెందుచున్నవి. సః = ఆజ్ఞాని, బ్రహ్మప్యేతి = బ్రహ్మమనొందుచున్నాడు, బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమే యగుచున్నాడు.

తా|| జ్ఞాని నిష్కాముడు అప్తకాముడునై అత్మకాముడగుటచే నతని ప్రాణములు స్వర్గాదిలోకములకు బోక బ్రహ్మమునం దైక్యము నొందును. అప్పుడతడు బ్రహ్మమేయగుచున్నాడు. నిష్కాముడై యాత్మకాముడుగాక మరియొకదానిని గోరిన బ్రహ్మమునొందక యా యాలోకమునకుబోయి మరల జన్మించును. మరణకాలమందే దేవ తను స్మరించునో యా దేవతాలోకమునకు బోయి యాస్వరూపము నొందునని యుండునాపిస్తరస్థానంత్యజత్యం తేక శ్చేబరం । తంతమే నైతికాంతేయ సదాతద్భావభావితః' అని గీతావాక్యము (అ-౮-శ్లో-౬) గలదు గావున నాత్మకాముడై యుండవలయును. లేకుండిన బ్రహ్మభువనాల్లోకాః పునరావర్తినోఽస్తునా' అను గీతావాక్యము (అ-౮-శ్లో-౧౬) చొప్పున నేలోకమునకు బోయినను పునర్జన్మము గలుగును.

తద్వ్యాధాహినిర్ల యనీ వల్మీకేమృతాప్రత్యస్తా శయితైవ

మిదంశరీరంశే తేతథాయమ శరీరోమృతః'

౪

(శు-య; ౧౦ బృహదారణ్యక; అ-౬-బా-౪)

టీ. ఆయం = ఈజ్ఞాని, అశరీరః = శరీరములేనివాడును, అమృతః = నాశన రహితమైన బ్రహ్మమునగుచుండ, ఇదంశరీరం = ఊష్ణులశరీరము, శేతే = పడియుండును (జ్ఞానికి దేహభిమానముండదు గావున శరీరము సంరక్షింపబడక పడియుండునని యు నభిప్రాయముగలదు) తద్వ్యాధా = అదియెట్లునిన, మృతా = నిర్జీవమైన, అహినిర్లయనీ = పాముపొర, వల్మీకే = పుట్ట యందు, ప్రత్యస్తా = ఉంచబడినదై, తథా శయితైవ = పడియుండునట్లే

తా|| పాము తనచే నిమగ్నమైన పొర యేమగుచున్నను దానిని స్మరింపనట్లు జ్ఞాని తాను బ్రహ్మమని యెరుగక తనశరీర మేమగుచున్నను దానిని స్మరింపడు.

అశరీరోనిర్లింగియోఽప్రాణస్సచ్చిదానందమాత్రస్సస్వస్వరా
ద్యవతి.

౫

(అధర్వ- ౨౭ నృసింహోత్తరతాపిని- ఖం- ౭)

టీ. అశరీరః = స్థూలదేహములేనివాడును, నిర్లింగియః = ఇంద్రియములులేని

వాడును, అప్రాణః = ప్రాణము లేనివాడును, సచ్చిదానందమాత్రః = సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపుడునై, స్వస్వరాట్ = స్వయంప్రకాశమానుడు, భవతి = ఆగుచున్నాడు.

తా॥ విదేహము క్తుడు దేహేంద్రియ ప్రాణములు లేనివాడై సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమగు బ్రహ్మమగుచున్నాడు. దేహేంద్రియప్రాణములు లేనివాడనుటచే జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యవస్థలతోగూడిన స్థూల సూక్ష్మ కారణశరీరములు లేనివాడని యభిప్రాయము. స్థూలశరీరము జాగ్రదవస్థలో నుండును. ఇంద్రియములు (మనస్సు స్వప్నావస్థలో నుండును. ప్రాణములు సుషుప్తియందును వృత్తి విడువకుండును, విదేహము క్తునకు మూడుశరీరములు నశించునుగాన దేహేంద్రియ ప్రాణములుండవనియును జీవన్ముక్తున కుండుననియు తాత్పర్యము. అయితే జీవన్ముక్తుని కింద్రియార్థముల దగులని ఇంద్రియములును వాసనలులేని చిత్తమునుండును.

పృథివ్యపుష్పప్రలీయతే ఆపోజ్యోతిషి ప్రలీయంతే జ్యోతిర్వాయా
విలీయతే వాయురాకాశే ఆకాశమింది యేష్వింద్రియాణి
తన్మాత్రేషు తన్మాత్రాణి భూతాదావిలీయంతే భూతాదిర్మహా
తివిలీయతే మహానవ్యక్తే విలీయతే వ్యక్తమక్షరే విలీయతే
క్షరంతమసి విలీయతే తమఃపరే దేవపరీధవతి ౬

(శు- య- 3౦ సుబాల- ఖం ౨)

టీ. పృథివీ = భూమి, అప్పు = ఉదకములందు, ప్రలీయతే = లయించుచున్నది, ఆపః = ఉదకములు, జ్యోతిషు = అగ్నియందు, ప్రలీయతే = లయించుచున్నది, జ్యోతిః = అగ్ని, వాయా = వాయువునందు, విలీయతే = లయించుచున్నది. వాయుః = గాలి, ఆకాశే = ఆకాశమునందును, ఆకాశః = ఆకాశము, ఇంద్రియేషు = ఇంద్రియములందును, ఇంద్రియాణి = ఇంద్రియములు. తన్మాత్రేషు = పంచతన్మాత్రలందును, తన్మాత్రాణి = తన్మాత్రాలు, భూతాదా = భూతాదియైనవిక్షేపబీజమందును, విలీయంతే = లయించుచున్నది, భూతాదిః = భూతాదియగువిక్షేపబీజము, మహతి = మహాతత్త్వమున, విలీయతే = లయించుచున్నది. మహా = మహాతత్త్వము, అవ్యక్తే = అవ్యక్తమందు, విలీయతే = లయించుచున్నది. అవ్యక్తం = అవ్యక్తము, అక్షరే = హృదయనియందు, విలీయతే = లయించుచున్నది

అక్షరం = అక్షరము, తమసి = ప్రకృతియందు, విరీయతే = లయించుచున్నది.
 తమః = ప్రకృతి, పరే = సమస్తమునకు పరుడైన, దేవే = దేవునియందు, (చిదా
 నందమైన సద్వస్తువున) ఏకీభవతి = వికృతమునొందుచున్నది.

తా॥ స్పష్టము.

బ్రహ్మాండంతదంతలోకాని కార్యరూపాంశృ కారణత్వంపాప్య
 యిత్యాతతన్మాత్మ్యాంగం కర్మేంద్రియాణిపాప్యజ్ఞానేం
 ద్రియాణి అంతఃకరణచతుష్టయంచైకీకృత్యసర్వాణిభాతీకాని
 కారణేభూతపంచకే సంయోజ్యభూమిరి జలేజలం వహ్నిం
 వహ్నిం వాయూవాయుమాకాశేచాకాశముహంతా రేచాహం
 కార మహతిమహదవ్యక్తేవ్యక్తంపురుషే క్రమేణవిలీయతే
 విరాడ్ధిర్యగ ర్భేశ్వరా ఉపాధివిలయాత్పరమాత్మవిలీయంతే

(శు- య; గో- వైంగల- అ 3)

టీ. బ్రహ్మాండం = బ్రహ్మాండమును, కార్యరూపాంశృ = కార్యరూపములు
 గానున్న, తదంతలోకాని = బ్రహ్మాండముననున్న లోకములను, కారణత్వం = కారణ
 స్వరూపమును, పాప్య = పొందింపజేసి, తతః = తరువాత, మాత్మ్యాంగం =
 నూత్నశరీరాంగ సమదాయమైన, కర్మేంద్రియాణి = కర్మేంద్రియములను, ప్రాజ్ఞాం
 శృ = పాప్యములను, జ్ఞానేంద్రియాణి = జ్ఞానేంద్రియములను, అంతఃకరణచతుష్ట
 యంచ = అంతఃకరణ చతుష్టయమైన మనోబుద్ధి చిత్తహంకారములను, ఏకీకృత్య =
 ఒక్కటిగాజేసి, (లింగదేహమును నాశముచేసి) సర్వాణి = సమస్తమైన, భౌత
 కాని = భూతకార్యములను, కారణే = ఆధోనికములకు కారణమైన, భూతపంచ
 కే = భూతపంచకమునను, (పంచభూతములందు) భూమిం = భూమిని. జలే = జల
 మునందును, జలం = జలమును, వహ్నిం = అగ్నియందును, వహ్నిం = అగ్నిని,
 వాయూ = వాయువునందును, వాయుం = వాయువును, ఆకాశేచ = ఆకాశము
 నందును, ఆకాశం = ఆకాశమును, అహంకారేచ = అహంకారమునందును,
 అహంకారం = అహంకారమును, మహతి = మహత్తత్త్వమునందును, మహత్ =
 మహత్తును, అవ్యక్తే = అవ్యక్తమందును, అవ్యక్తం = అవ్యక్తమును, పురుషే = పర
 మాత్మయందును, క్రమేణ = క్రమముగా సంయోజ్య = కూర్చి, విరీయతే = తానై
 శ్శక్తునుచున్నాడు, ఉపాధివిలయాత్ = ఉపాధినాశమున, విరాట్ = వైశ్వానరు

జును, హిరణ్యగర్భ = నూతాత్మయును, ఈశ్వరాః = అంతర్యామియును, పద
మాత్మని = పరబ్రహ్మమున, లీయంతే = వికలమునగుచున్నారు.

తా॥ బ్రహ్మాండము తగ్గతలోకములు కార్యరూపములు గావున
వానిని వానికికారణమైన మాయయందు గలిపి మిథ్యగానెంచి, లింగా
గభంగముజేసి ప్రత్యేగాత్మ స్వరూపుడగు తానుబ్రహ్మనుగుచున్నాడు.
వాడే విదేహముక్తుడు. స్థూలసూక్ష్మకారణ శరీరభేదముచే బ్రహ్మమే
విరాడ్ధిరణ్యగర్భేశ్వరలను నాములవ్యవహరించబడుచున్నది కావున
నాయుపాధినాశమున నాయూత్పరత్రయము నశింపబ్రహ్మమే అవును.

ప్రాచీరబ్రహ్మయన శాదేహ త్రయభంగం ప్రాప్త్యాపాధివినిర్ముక్త
ఘటాకాశవత్పరిపూర్ణతా విదేహముక్తిః

(శు- య; ౧౦౮ ము క్తిక- అ ౧)

టీ. ఉపాధివినిర్ముక్తఘటాకాశవత్, ఉపాధివినుర్ముక్త = ఉపాధియైన
ఘటము నశింపదానినుండి విడువబడిన, ఘటాకాశవత్ = ఘటాకాశమువలె
(అఘటాకాశము మహాకాశమున గలిసి పరిపూర్ణమైనట్లు (ప్రార్థితమవశాత్ =
ప్రాచీరబ్రహ్మయన (ఇతరులచే నాశింపబడిన పార్థివము), దేహత్రయభంగం =
స్థూలసూక్ష్మకారణ శరీరములయొక్క భంగమును, ప్రాప్త్య = పొంది, పరిపూర్ణ
తా = (పొందగా గలిగిన) పరిపూర్ణత్వము, విదే = విదేహముక్తియగును.

తా॥ ఘటసప్తమున ఘటాకాశము మహాకాశమై పరిపూర్ణత్వము
నొందినట్లు ప్రత్యేగాత్మ స్వరూపుడగు తాను శరీరత్రయ నాశమున
బ్రహ్మమై యనంతత్వమునొందును. శరీరత్రయభంగమే విదేహముక్తి
యని ముఖ్యాభిప్రాయము.

యదాసర్వేప్రముచ్యంతే కామాయేఽస్యహృదిస్థితాః
అథమర్త్యోఽమృతోభవత్యత్ర బ్రహ్మసమశ్నుతే

(కృ- య; 3 కఠ-అ . ౨ వ ౬)

టీ. యదా = ఎప్పుడు, అస్య = ఈపురుషునియొక్క, హృదిస్థితాః = హృద
యమునందున్న, యేకామూః = ఏకాంకితలు, సర్వే = అన్నియును, ప్రముచ్యంతే =
విడువబడుచున్నవో, (అప్పుడు అనగ), అథ = అనంతరమున, మర్త్యః = ఈపురుషుడు

మీడు, అమృతః = అమృతుడు, భవతి = అగుచున్నాడు, ఆత్ర = ఈదేహమునందే, బ్రహ్మ = బ్రహ్మమును, సమశ్చ తే = పొందుచున్నాడు.

తా॥ సమస్తకామములను విడిచిన యీపురుషుడు ఈదేహము నందే బ్రహ్మమును పొందుచున్నాడు. కామము సశించిన స్వర్ణాదు లందువలె పరోక్షముగ గాక యీ దేహమునందే ప్రోక్షముగ ఫలము నొందునని తాత్పర్యము,

వేదాంతవిజ్ఞానసునిశ్చితార్థా స్సన్న్యాసయోగాద్యత యశ్చ
 శ్ధసత్వాః ॥ ౧౧
 తేబ్రహ్మలోకేతు పరాంతకాలే పరామృతాత్పరి ముచ్యంతి
 సర్వే ॥ ౧౨

(కృ- య; ౧౨ కై వల్య అధర్వ- ౫ ముండక ముం- 3 ఖం ౨)

టి. వేదాంతవిజ్ఞాన = వేదాంతానుభవజ్ఞానమున, సునిశ్చిత = లెస్సగ నిశ్చయించబడిన, ఆర్థాః = విషయముగలవారును, సన్న్యాసయోగాత్ = సన్న్యాసయోగమువలన (కర్మసన్న్యాసమున), యతః = యతులైనవారును, శ్ధసత్వాః = శుద్ధసత్వప్రధానులును (జగత్తు మిథ్యగ దలచువారు), తేసర్వే = వారందరు, బ్రహ్మలోకేతు = బ్రహ్మలోకముందు, పరాంతకాలే = పౌరణికమున, పరామృతాత్ = అమృతస్వరూపమైన బ్రహ్మముగుటవలన, పరిముచ్యంతి = విదేహము క్షులగుచున్నారు

తా॥ శుద్ధసత్వగుణప్రధానులును కర్మసన్న్యాస మొనర్చి యతులైన వారును వేదాంతానుభవజ్ఞానమున తామే బ్రహ్మమును నిశ్చయము గలవారును నేదేని యొక కారణమున (ఆగామిప్రతిబంధమున) బ్రహ్మలోకముబొంద కోరికగలవారగుదు రేని వారుబ్రహ్మలోకమునకుబోయి బ్రహ్మతో విదేహము క్షులగుదురుగాని మరల పునర్జన్మమెత్తరు. వీరు గాక యితరకర్మములచే బ్రహ్మలోకముపొందువారు మరలజన్మింతురు. బ్రహ్మజ్ఞాని సత్యలోకముబొంద నిచ్చించిన ముక్తినిబొందక బ్రహ్మలోకమునకు బోవుననుటకు బ్రహ్మలోకాభివాంఛాయాం సమ్యక్స

త్యాంనిరుధ్యతాం విచారయే ద్యతత్తానం సతుసాత్కర్తవ్యత్యయం.
 వేదాస్తవిజ్ఞానసునిశ్చితార్థా ఇతిశాస్త్రతః బ్రహ్మలోకేశకల్పాంతే
 బ్రహ్మణా సహముచ్యతే' అని విద్యారణ్యులును చెప్పుచున్నారు.
 ఈవాక్యములకు నీయపనిపత్తులయందు స్వరములేదు అయినప్పటికిని
 తైత్తిరీయ యాజ్ఞోకోపనిపత్తు అను నారాయణమందున్న స్వరము
 వేయడమయినది.

జీవన్ముక్తపద్ధుత్వక్వా స్వదేహేకాలసాత్కర్తే' ౧౩

విశత్వదేహము క్తత్వం పవనోఽస్పందతామిహ' ౧౪

(శు-య; ౫౯ వైంగల- అ ౩, కృ-య; ౮౬ యోగకుండలీ)

(శు-య; ౧౦౮ ముక్తిక; సామ- ౬౧ మహా; అ ౨)

టీ = స్వదేహే = తనదేహము, కాలసాత్కర్తే = మృత్యువందుచుండగా
 జీవన్ముక్తపదం = జీవన్ముక్తస్థితిని, త్యక్త్వా = విడిచి, ఆదేహము క్తత్వం = విదేహము
 క్తస్థితిని, విశతి = పొందుచున్నాడు. పవనః = అతనిప్రాణవాయువు, ఇహ =
 ఇక్కడనే, అస్పందతాం = నిశ్చలత్వమును పొందుచున్నది.

తా॥ స్థూలదేహము నశించుచుండగా జీవన్ముక్తస్థితినివిడిచి విదేహ
 ముక్తస్థితిని పొందుచు అప్పుడు ప్రాణము బ్రహ్మము నైక్యమగును.
 జ్ఞాని స్థూలదేహముతోనుండుట జీవన్ముక్తియగును. నిరుపాధికమై
 బ్రహ్మమున నైక్యమగుట విదేహముక్తి.

తస్యాభిధ్యానాద్యోజ నాత్తత్త్వభావాత్ భూయశ్చాంతేవిశ్వ
 మాయానివృత్తిః' ౧౫

(కృ-య; ౧౪ శ్వేతాశ్వతార- అ ౧)

టీ. భూయశ్చ = మాటిమాటికి, అభిధ్యానాత్ = దృఢధ్యానము వలన
 ను, యోజనాత్ = జీవేశ్వరైక్యాను సంధానమునను, తత్త్వభావాత్ = బ్రహ్మ
 సత్వము జగత్తువిభక్తయను తత్త్వజ్ఞానమునను, తస్య = అజ్ఞానియొక్క, విశ్వమా
 యా = తనకార్యముతోగూడిన మాయయొక్క (మాయయు మాయకార్యమైన
 జగత్తును) నివృత్తిః = నాశనమగును.

తా॥ ఎల్లప్పుడు తత్త్వవిచారముచేయుచు తానే బ్రహ్మమనియు

జగత్తు మిథ్యయనియు తలంచు జ్ఞానికి మాయయు మాయాకార్యమగు జగత్తును నివృత్తియగును.

‘తతస్సత్సంబధూవాసో యద్గిరామవ్యగోచరం’ ౧౬
(అధర్వ- 2౦ అన్నపూర్ణ; అ 3)

టీ. తతః = విదేహముక్తిగలిగిన తరువాత, ఆసో = ఈజ్ఞాని, యత్ = ఏది గిరామపి = వేదములకును (వాక్కులకును) ఆగోచరం = తెలియబడనిదో, సత్ = ఆనన్దస్తువే, సంబధూన = ఆయెను,

తా॥ సిద్ధిప్తికి పూర్వమున భేదక్రయములేని సద్వస్తువుగలదో యానన్దస్తుదే యీవిదేహము క్తుడగుచున్నాడు.

‘యచ్ఛాన్యవాదినాం శూన్యంబ్రహ్మబ్రహ్మవిదాంచయత్’ ౧౭
‘విజ్ఞానమూత్రంవిజ్ఞాన విదాంచదులూత్మకం’ ౧౮
(అధర్వ- 2౦ అన్నపూర్ణ; అ 3)

టీ. యత్ = ఏది, శూన్యవాదినాం = శూన్యమనివాదించువారికి (నాస్తి కలకు, శూన్యం = శూన్యమగునో, యత్ = ఏది, బ్రహ్మవిదాం = బ్రహ్మవేత్తలకు, బ్రహ్మ = బ్రహ్మమో, విజ్ఞానవిదాం = విజ్ఞానవాదులకు, యత్ = ఏది, అచూత్మకం = నిర్మలరూపమైన, విజ్ఞానమూత్రం = విజ్ఞానమో.

తా॥ శూన్యవాదులకేది శూన్యమో బ్రహ్మవాదులకేది బ్రహ్మమో విజ్ఞానవాదులకేది విజ్ఞానమో విదేహము క్తుడదియే.

‘పురుషసాంఖ్యదృష్టినాం ఈశ్వరోయోగవాదినాం’ ౧౯
‘శివశ్చైవాగమస్థానాం కాలఃకాలైకవాదినాం’ ౨౦
(అధర్వ- 2౦ అన్నపూర్ణ; అ 3)

టీ. సాంఖ్యదృష్టినాం = సాంఖ్యజ్ఞానులకు, పురుషః = పురుషుడును, యోగవాదినాం = యోగవేత్తలకు, ఈశ్వరః = ఈశ్వరుడును, శైవాగమస్థానాం = శైవమతస్థులకు, శివః = శివుడును, కాలైకవాదినాం = కాలమేకమని వాదించువారికి, కాలః = కాలమును.

తా॥ సాంఖ్యులకేది పురుషుడో యోగులకేది యీశ్వరుడో, శైవులకేది శివుడో, కాలవాదులకేది కాలమో యదియే విదేహము క్తుడగుచున్నాడు.

యత్సర్వశాస్త్రసిద్ధాంతం యత్సర్వహృదయానుగం' ౨౧

యత్సర్వంసర్వగంవస్తు యత్తత్త్వంతదసౌస్థితః' ౨౨

(అధర్వ- 2౦ అన్నపూర్ణ; అ 3)

టీ. యత్ = ఏది, సర్వశాస్త్ర = ఈశ్వరునిగూర్చి చెప్పెడు సమస్తశాస్త్రములయొక్క, సిద్ధాంతం సిద్ధాంతమో, యత్ = ఏది, సర్వహృదయానుగం = సమస్తభూత హృదయములందున్నదో, యత్ = ఏది, సర్వం = సమస్తమో, సర్వగం = అంతటనున్నదో, వస్తు = వాస్తవమైనదో, యత్ = ఏది, తత్త్వం = జగత్తున కధిస్థానమైనదో, తత్ = అదియేఅయి, ఆసౌ = ఈవిదేహముక్తుడు, స్థితః = ఉన్నవాడు,

తా॥ శూన్యవాదులకేది శూన్యమో బ్రహ్మవాదులకేది బ్రహ్మమో, సాంఖ్యులకేది పురుషుడో, యోగులకేది ఈశ్వరుడో, శైవులకేది శివుడో, విజ్ఞానవాదులకేది విజ్ఞానమో, కాలవాదులకేది కాలమో యేది సమస్తశాస్త్ర సిద్ధాంతమో, యేది సర్వగతమో, యేది జగదధిస్థానమో, యావస్తువే యీవిదేహముక్తుడగుచున్నాడు. నాస్తికులు సృష్టికి పూర్వము శూన్యమే. (అనతే) యున్నదని చెప్పుదురు. అట్టిశూన్యమునుండి యీజగత్తు గలిగెనని వారిమతిప్రకారము చెప్పవలెను. అప్పుడీజగత్తును కారణముకన్న కార్యము పేరుగానుండదు గావున శూన్యమై యుండవలయును. జగత్తున్నట్లు గనబడుచున్నది గావున శూన్యమని చెప్పరాదు. నాస్తికులమతిప్రకారము జగత్తు సత్యమనిన ససత్తునుండి సత్తు కలుగుట యసంభవముగాన నట్లుచెప్పరాదు. జగత్తు మిథ్యయనిన సద్ధిస్థానములేకుండ తాగిదులేకుండ పాము కనబడనట్లు మిథ్యాపదార్థము తోచదు. కావున నట్లును చెప్పరాదు. జగత్తు సత్యమనినను మిథ్యయనినను దానికి కారణముగాని యధిస్థానముగాని యుండవలయును. అది యెన్నటికిని శూన్యము గానేరదు. కావున నాస్తికమతము నిషిద్ధమైనది. నాస్తికులు సృష్టికి ముందున్నదేని శూన్యమని చెప్పుదురో (శూన్యమను పేరు సరియైనదిగాదు) దానినే బ్రహ్మవేత్తలు బ్రహ్మమనియు యోగులీశ్వరుడనియు శైవులు శివుడనియు నిట్లా యామతములవారా యానామములను చెప్పుదురు.

అనస్తువే ఈవిదేహముక్తుడగునని తాత్పర్యము. ఇంతకన్న నింక నుత్కృష్టదశమతిలేదు. ఇంత సర్వోత్కృష్టదశ నితరమతస్థులు చెప్పును. బ్రహ్మవేత్తలు (అద్వైతులు) సృష్టికి పూర్వమీ జగము సజాతీయ విజాతీయ స్వగతభేదములులేని సదస్స్తువుగా నున్నదని చెప్పుదును. అసదస్స్తువు (బ్రహ్మము) సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమైనది. అట్టి సదస్స్తువున (తా)డునందు భ్రాంతిచే సర్వసూరోపింపబడిన విధమున) మాయచే జగత్తు కల్పింపబడెను. అనగా మాయచే బ్రహ్మమే జగత్తుగా కనబడుచున్నదని యభిప్రాయము ఈమాయ యున్నట్లు కనబడుటచే నసత్తుగాదు, వస్తువిచారమున బాధింపబడుట వలన సత్తుగాదు. సదసత్తుగాదు ఆహేతువుచే నది యనిర్వచనీయమనబడును. మాయాస్వరూపము నెరిగి యనిర్వచనీయమనిరిగాని యితర మతస్థులనుకొనునట్లు తెలియక చెప్పలేమని యద్వైతులు చెప్పినవారుకాదు. అనిర్వచనీయమను శబ్దముననే దానివిధమును బుద్ధిమంతు లూహింపవచ్చును. అట్టిమాయ నంగీకరించినను బ్రహ్మముయొక్క యద్వితీయత్వమునకు భంగములేదు. మాయాకార్యములగు నుపాధులను బ్రహ్మముండుటచే జీవేశ్వరాది భేదములను పొందెను. ఉపాధులు నశింప బ్రహ్మమొక్కటియే శేషించును. అనంతమై ఉపాధినాశమున నాబ్రహ్మమే యీవిదేహముక్తుడగుచున్నాడు. అసంవృత్తియే బుద్ధి యనియు విజ్ఞానమనియు చెప్పబడును. ఈవిజ్ఞానము నిర్మలమయినది. విజ్ఞానవాదులు బాహ్యప్రపంచము లేదనియు విజ్ఞానమే యాచారూపములుగ బరిణమించి బాహ్యప్రపంచముగ కనబడు చున్నదనియు చెప్పుదురు. ఈవిజ్ఞానము వృత్తిరూపముగ నుండును. వృత్తి పుట్టుచు నశించుచుండును గావున విజ్ఞానము త్తణికమయ్యెను. త్తణికమైనశించుచుండుటచే నది యాత్మగాదు. ఆత్మత్తణికమయిన యీవిజ్ఞానము నకు సాక్షియైయున్నది. సాంఖ్యుల మతప్రకారము పురుషుడు ప్రకృతియని రెండుపదార్థములు శాశ్వతములు. పురుషుడు చిన్మాత్రుడు.

1 జడమోహకమయినది. ప్రకృతి పురుషయోగమున సుఖదుఃఖములు గలుగును. ఈప్రకృతి పురుషునికొరకు భోగబంధమోక్షములు

గలుగజేయుచున్నది. (గల్పించుచున్నది) ప్రకృతి పురుష వివేకము గలుగుచుండగ పురుషునికి మోక్షము గలుగుచున్నదని సాంఖ్యులు చెప్పుదురు. భార్య తనదోషముల నెరిగిన భర్తముఖము చూచుటకు సిగ్గుపడి ఎట్లుమరలునో యట్లే తానసంగ చిద్రూపుడనియు ప్రకృతి జడమోహకమైనదనియు నెరిగిన పురుషుని నాప్రకృతి విడుచును. అవిడుచుటయే మోక్షము. ప్రకృతి నిత్యముగావున వివేకదశయందును బురుషుని విడుచుట కవకాశముండదు. మరియు తనపనినే (మోహింప జేయుట) చేయుచుండును. ఇదియే ఇతరులచే నీసాంఖ్యమతమునగల్పింపబడిన దోషము. ప్రకృతివిడువక తనపని చేయుచుండిన మోక్షమున కవకాశములేదు. యోగమతమున ప్రకృతి జీవుడు నీశ్వరుడునని మూడు పదార్థములు శాశ్వతములు. జీవుడునీశ్వరుడు నసంగ చిద్రూపులయినను నీశ్వరుడు క్షేత్రకర్మ విపాకాశయములచే కాలత్రయమునను బాధింపబడనివాడై జీవులకు నియామకు డగుటచేపురుషశ్రేష్ఠుడనబడును. జీవులుమాత్రము ప్రకృతికి వశులగుదురు. వారు పురుషులనబడుదురు. అవిద్యాస్థిత రాగద్వేషాభి నివేశములు పంచక్షేత్రములు. పుణ్యపాపమిశ్ర స్వరూపమైన క్రియకర్మము. జాత్యాయుర్భౌగములు విపాకము, మలినములై సచిత్తవృత్తు లాశయములు. ఇవిప్రకృతిలో చేరును. ఈశ్వరధ్యానమున జీవులకు క్షేత్రాదులవల్లనుండి ముక్తిగలుగుచున్నది. చిత్తవృత్తి నిరోధమైన పురుషుడు చిద్రూపముననుండును. అట్లుండుటయే మోక్షము. తానుచిద్రూపుడయిన నీశ్వరునేల ధ్యానించవలెననిన తనంత ప్రకాశించు బంగారము మాలిన్యముతో గూడినపుడు నగ్నితప్తమయిన మాలిన్యమువిడిచి యెట్లుప్రకాశించునోయట్లే తాను చిద్రూపుడైనను క్షేత్రాదులతో సంబధము గలిగినందున నీశ్వరధ్యానము చేయగా క్షేత్రాదులు తొలగగ పురుషుడు చిన్మాత్రుడగుచున్నాడు. అసంగుడైన ఈశ్వరునకు నియామకత్వము కూడదనియు క్షేత్రాదులను విడిచిన జీవులను నీశ్వరుడు పూర్వమువలె వారిని నియమించు చుండుటచే వారికి మోక్షము గలుగ నేరదనియు నితరు లీయోగమతము నాక్షేపింతురు. క్షేత్రాదులనుండి ముక్తులయిన జీవుల నీశ్వ

గుడు నియమింపడనిన నీశ్వరుని యాధిక్యము చెడును. ఇక నధికప్రసంగముగును. శైవులకు శివుడే పరమాత్మ. పార్వతీసహితుడై యతిడే సృష్టిస్థితిలయముల చేయుచుండును. అతనియందు భక్తికలిగి పాపములుచేయక యాశాస్త్రోక్తముగ నున్యవారికి మోక్షము గలుగునని శైవులు చెప్పుదురు. శంభుసాన్నిధ్యమున నుండుటయే మోక్షము. కాలమేయాత్మయనియు కాలమువలననే సమస్తము పుట్టు చున్నదనియు వృద్ధినొందుచున్నదనియు సశించుచున్నదనియు కాలవాదులు. చెప్పుదురు. కాలము జడముగావున నాత్మగాదు ఇతరసహాయము లేకుండ కేవల జడమునకు సృష్టిస్థితిలయాదుల చేయుట కవకాశములేదు. ఈవిధముల నాయామతములవారా యావిధములుగ చెప్పుదురు. పేరుభేదమేగాని పరమార్థమున వస్తుభేదములేదు గావున సృష్టికి ముందేదియున్నను దాని నెవ్వరెట్లు వర్ణించినను నదియొకటియే. అదియే బ్రహ్మము ఆబ్రహ్మమే ఈవిదేహముక్తుడగుచున్నాడు. మరియు నీవాక్యముల సద్వైతికి సర్వమతములు తనమతమున కంతరంగము లగుటచే నన్నియు సమృతమే యని తెలియవచ్చుచున్నది.

తదను త్రమనిష్పందం దీపకం తేజసామపి, ౨౩

స్వానుభూత్యేకమానంచ య త్తత్త్వంతదసౌస్థితః, ౨౪

(అధర్వ-20 అన్నపూర్ణ; అ 3)

టీ. తదను త్రమనిష్పందం, తదను త్రమ = దానికన్న సుత్రమైనదిలేనట్టి, నిష్పందం = నిశ్చలమైనది, తేజసామపి = తేజస్సులకును, (సూర్యాగులకు) దీపకం = ప్రకాశము నిచ్చునది, స్వానుభూత్యేకమానం = స్వానుభవైకగమ్యమైనదియు, తత్త్వం = ఏతత్త్వమో, తత్ = ఆతత్త్వమై, ఆసా = విదేహముక్తుడృథి = ఉన్నవా.

తా॥ తదను త్రమయి సూర్యాదులకు దీపకమై ఏతత్త్వమున్నదో యాతత్త్వమే విదేహముక్తుడగుచున్నాడు.

యదేకంచాప్యనేకంచ సాంజనంచ నిరంజనం, ౨౫

యత్సర్వంచాప్యసర్వంచ య త్తత్త్వంతదసౌస్థితః, ౨౬

(అధర్వ-20 అన్నపూర్ణ; అ 3)

ప్రీ. యత్ = ఏది, ఏకంచాపి = ఒకటియైనను, అనేకంచ = ఉపాధిభేదములచేసినేకముగనున్నట్లు గనబడుచున్నదో, సాంజనంచ = ఉపాధిసంబంధముగలిగియున్నను, నిరంజనం = (తామరాకుమీద నీటివలె) దేనినంటకయున్నదో, యత్ = ఏది, సర్వమపి = విపర్యయమున సర్వజగ ద్రూపమున నున్నదైనను, అసర్వంచ = విచారమున ఈసర్వమును కానిదో, యత్ = ఏది, తత్త్వం = జగత్తున కధిష్ఠానమైనదో, తత్ = అదియై, అసౌ = ఈవిదేహముత్తుడు, స్థితః = ఉన్నాడు.

తా॥ ఏదియొక్కటియైన నుపాధిభేదములచే ననేక విధములుగ తోచుచున్నదో యుపాధిసంబంధమున్నను, నిరంజనమై చేరియున్నదో సమస్తజగద్రూపము దోచినను నేది ఈజగత్తుగాక వీనికధిష్ఠానమైయున్నదో యాతత్త్వమే యీవిదేహము క్తుడగుచున్నాడు.

నిరానందోపిసానందః సచ్చానచ్చబభూవసః' ౨౭

నచేతనోనచజడోనచైవా సన్నసన్మయః' ౨౮

(అధర్వ-౭౦ అన్నపూర్ణ; అ ౩)

ప్రీ. సః = ఆవిదేహముత్తుడు, నిరానందోపి = ఆనందంలేనివాడైనను(ఉపాధిలేమి) సానందః = ఆనందముతోగూడినవాడును, సచ్చ = సత్తును, అసచ్చ = అసత్తును, బభూవ = అయ్యెను, నచేతనః = చేతనుడుగాడు, నచజడః = జడుడుగాడు. నచైవాసత్ = అసత్తుగాడు, ససన్మయః = సద్రూపుడుగాడు.

తా॥ అద్వితీయుడగుటచే నానందములేని వాడైనను నన్వృతజడదుఃఖ స్వరూపమైన ప్రకృతిచే నానందము గలవాడుగ భేదింపబడుచున్నాడు. పరమార్థమున నన్వృతదుఃఖజడ స్వరూపమైన సమస్తములేదుగావున నాతిడు చేతనుడుగాడు జడుడుగాడు అసత్తుగాడు సత్తుగాడు అనిభావము.

..అజమమరమనాన్యమాద్యమేకం పదమమలంసకలంచ

విష్కలంచ, ౨౯

..స్థితశ్చిత్రసతదానథ స్వరూపాదపి విమలస్థితిశ్చరఃక్షణేన' ౩౦

(అధర్వ-౭౦ అన్నపూర్ణ- అ ౩)

ప్రీ. అజం = పుట్టువులేనిదియును, అమరం = నాశములేనిదియును, అనాద్యం = తనకాదిలేనిదియును, అద్యం = సమస్తమునకు దానాదియైనదియును, ఏకం =

ఒక్కటియును. పదం = ముక్తలకు బొందదగిన స్థానమైనదియును. అమలం = శుద్ధ
చైతన్య స్వరూపమైనదియు, సకలం = పాడశకళలతో గూడినదియును, నిష్క-
లంచ = పాడశకళలు లేనిదియునైన, ఇతి = ఇట్టి బ్రహ్మమందు, స్థితః = ఉన్న
వాడై, సః = అవిదేహముక్తుడు, తదా = అప్పుడు (దేహత్రయభంగమున), తుణేన =
అక్షణముననే, నభస్వరూపాదపి = ఆకాశస్వరూపము కన్నను, విమలస్థితః =
వికారములేని స్వచ్ఛస్థితిగలవాడై, ఈశ్వరః = ఈశ్వరుడేయగును. అనగ
నిచ్చట బ్రహ్మమేయగును.

తా॥ విదేహముక్తుడు సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమున బ్రహ్మ
మేయగునని తాత్పర్యము. కూటస్థజీవులకువలె నీశ్వర బ్రహ్మములకు,
నన్యోన్యార్థ్యాసమును జెప్పి బ్రహ్మమును భావముతోనే విదేహముక్తు
డీశ్వరుడగు చున్నాడని చెప్పబడెను. వాస్తవమున నీశ్వరుడులేడు
కావున బ్రహ్మమే యగునని తాత్పర్యము.

వ్యవగతకలనాకలంక శుద్ధేస్త్యయమలత్మనిపావనేపదేసా 30

సలికణివాంబుధౌమహాత్మవిగలితవాసనమేకతాంజగామ 31

(సామ; 20 మహా; అ 9)

టీ. వ్యవగతకలనాకలంకశుద్ధే, వ్యవగత = నశించిన, కలనాకలంక = వ్యవ-
హరకలంకమునుండి కలిగిన, శుద్ధే = పరిశుద్ధివలన, పావనేపదే = పవిత్రపదమైన,
అమలత్మని = శుద్ధచైతన్యమందు, అసౌమహాత్మా = ఈమహాత్ముడు, స్వయం =
స్వయముగ, అంబుధౌ = సముద్రమందు, సలికణివాన = నీటికణమువలె, విగలిత
వాసనం = వాసన నశించునట్లు, ఏకతాం = బ్రహ్మైక్యమును, జగామ = పొందెను.

తా॥ సముద్రమున జలబిందు వై కృమగునట్లు జగజ్జీవేశ్వరాదిభేద
వ్యవహారనాశమున బరిశుద్ధుడైన బ్రహ్మమున నై కృమగుచున్నాడు.

సశౌంతిదుఃఖిమ జ్ఞాత్మమేకసుప్తమానంద మంధరమ

పేతరజస్తమోయత్, 35

అకాశకాశతనవో 2. తనవో మహాస్తస్తస్మిం నృదేగలితచిత్త
లవాభవన్తి 36

(అధర్వణ; 20 అన్నపూర్ణ; అ 8)

టీ. అకాశకాశతనవః, అకాశ = అకాశమువలె, కాశ = ప్రకాశించుచున్న, తనవః = శరీరములు గలవారగుటచే, ననగ, అతనవః = శరీరములులేనివారై, మహంతః = మహాత్ములగు విదేహముక్తులు, సకాంతదుఃఖం = శాంతించిన దుఃఖము గలదియు (అధ్యస్తమైన దుఃఖముపోయినదియు, అజడాత్మకం = జడభూషముకానిదియు (చిద్రూపమైనదియు) ఏకం = భేదత్రయములేనిదియు, సద్రూపమైనదియు, సుప్తం = ఏవృత్తియును లేనిదియును (నిర్వికారమైనది); ఆనందమంధరం = ఆనందఘనమైనదియు, అపేతరజస్తమః = రజస్తమోగుణములు లేనిదియు; యత్ = ఏదియో; తస్మిన్వీధే = అబ్రహ్మపదమందు; గలిత చిత్తలవాః = నశించిన చిత్తలేశములు గలవారై, భవంతి = ఐక్యమగు చున్నారు.

తా॥ మహాత్ములు విదేహముక్తులు శరీరత్రయము లేనివారగుటచే నాకాశమువలె నిర్వికారులై బ్రహ్మమున సైక్యమగుదురు.

‘విదేహముక్తపవాసా విద్యతేనిష్కలాత్మకః’ 3౫

‘సమగ్రాగ్ర్యగుణాధార మపిసత్త్వప్రవృత్తియతే’ 3౬

(అధర్వ; 2౦ అన్నపూర్ణ; అ ౨)

టీ. సమగ్ర = పరిపూర్ణమయిన; అగ్ర్య = ఉత్కృష్టమైన, గుణాధారం = గుణముల కాధారమైన, సత్త్వం = సత్త్వగుణమును, ప్రవృత్తియతే = అపి = అయిం చుచున్నది, యైసప్పటికిని (అయిం చుచుండగ) నిష్కలాత్మకః = షోడశకళలులేనివాడై; అసా = పీడు, విదేహముక్తపవ = విదేహముక్తుడై; విద్యతే = ఉన్నాడు.

తా॥ సమస్తగుణముల కాధారమైన సత్త్వగుణమును అయిం చుండగా షోడశకళలు లేనివాడై యీవిదేహ ముక్తుడుండును. బ్రహ్మమై త్రిశరీరములు లేకయుండును, పంచసౌణ్దర్యశేంద్రియాంతఃకరణచతుష్టయము షోడశకళలు.

‘విదేహముక్తావిమలేపదే పరమపావనే,’ 3౭

‘విదేహముక్తివిషయేతస్మి స్సత్త్వక్షమాత్మకే’ 3౮

‘చిత్తరాశేవిమూపాఖ్యే నశించిదినావిద్యతే’ 3౯

‘నగుణానాగుణాస్తత్రి నశ్రీర్నాశ్రీర్నచైకతా’ ౪౦

(అధర్వణ- 2౦ అన్నపూర్ణ అ ౪)

టీ. విమలే = నిర్మలమైనదియును, పదే = ముక్తులమగమ్యస్థానమును, పరమ

పాపనే = అత్యంతపాపమును, విదేహముక్తివిషయే = విదేహముక్తివిషయమైననది
యును; సత్త్వక్షయత్యక్తే = సత్త్వగుణములేనిదియును; చిత్తనాశే = చిత్తములేనిది
యును; విరూపాఖ్యే = నామరూపములులేనిదియునగు, తస్మిన్ = అ; విదేహముక్తా =
విదేహముక్తియందు; కించిత్ = ఇతరమయినది కొంచెమును, ఇహ = ఇచ్చట,
నవిద్యతే = లేదు, తత్ర = అముక్తియందు; నగుణాః = గుణములులేవు; నాగుణాః =
అగుణములులేవు; నశ్శీః = శీలేదు; నాశ్రిః = ఆశ్రియునులేదు; నచైకతా = ఏకత్వ
మును లేదు.

తా॥ పరమార్థమైన విదేహముక్తిదశయందు మనోవాగాదీంద్రి
యములును, దృశ్యరూపమున జగత్తునులేవు గావున వ్యవహరించు
టను శ్రీగాని యశ్రీగాని గుణములుగాని యగుణములుగాని యేకత్వ
ముగాని నానాత్వముగాని లేవు.

జీవన్నేవసదాముక్తః కృతార్థోబ్రహ్మవిత్తమః' ౪౧

ఉపాధివాశాద్బ్రహ్మైవ సబ్రహ్మప్యేషినిర్భయం' ౪౨

(అధర్వణ- ౭౬ ఆత్మ)

టీ. కృతార్థః = కృతకృత్యుడగు (పొందబడిన విషయముగల) బ్రహ్మవిత్త
మః = బ్రహ్మవిదులలో శ్రేష్ఠుడు, జీవన్నేవ = బ్రతికియుండియును, సదా = ఎల్ల
ప్పుడును, ముక్తః = ముక్తుడే, ఉపాధివాశాత్ = శరీరవాశమున, నిర్భయం =
అభయమైన, సద్బ్రహ్మ = సద్బ్రహ్మమైన బ్రహ్మమును, అప్యేతి = పొందుచున్నాఁ
డు, బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమే యగుచున్నాఁడు.

తా॥ కృతార్థుడైన బ్రహ్మవిద్వర్తిష్ఠుడు బ్రతికియుండినను ముక్తు
డే. ఉపాధివాశమున ఘటాకాశము మహాకాశమైనట్లు సత్యజ్ఞానానంద
స్వరూపమగు బ్రహ్మమగుచున్నాఁడు అదియే విదేహముక్తియన
బడును.

శాస్త్రీణానశ్యేత్పరమార్థదృష్టిః కార్యక్షమంశశ్యతిచాప

రోక్షాత్' ౪౩

చాగ్నిరబ్ధవాశాత్ప్రతిభాసరాశః ఏవంత్రిధానశ్యతిచాత్మ

మాయా' ౪౪

(కృ- య; ౯౦ వరాహ)

టీ. స్త్రీణాం = శాస్త్రజ్ఞానమున (పరోక్షజ్ఞానమున) పరమార్థదృష్టిః = జగత్తు సత్యమనుబుద్ధి, సశ్యేత్ = నశించును, కావ్యక్షమం = ఆభిమానపూర్వకమైన వ్యవహారము, అపరోక్షాత్ = అనుభవజ్ఞానమున, నశ్యతిచ = నశించుచున్నది, పౌరబ్ధ నాశాత్ = పౌరబ్ధకర్మనాశమున, ప్రతిభాననాశః = శరీరతప్తము జీవత్వము (మాడుదేహములు) వీనియొక్క, నాశః = నాశమగును, ఏవం = ఇట్లు, త్రిధా = మాడురీతులుగ, ఆత్మమాయాచ = తనమాయయును, నశ్యతి = నశించుచున్నది.

తా॥ మొదట గురూపదేశమునను శాస్త్రమునను గలుగు జ్ఞానమున జగత్తు సత్యమనుబుద్ధి నశించును. జగత్తు మిథ్యయని తెలియును పిమ్మట 'అహంబ్రహ్మస్మి' యను సహోక్షజ్ఞానమున కభిమానపూర్వకమైన జగద్వ్యవహారము నశించును. తాను బ్రహ్మమని తెలియఁగనే జగద్వ్యాపారము స్వప్నగతవృత్తాంతము ప్రబోధమునఁ దోచి నట్లుండును. అదియే జీవన్ముక్తి. పిదప బౌరబ్ధనాశమున శరీరము నశింప ఘటాకాశము మహాకాశమైనట్లు ప్రత్యగాత్మ స్వరూపుడగు తాను బ్రహ్మమగును. అదియే విదేహము క్తి యనఁబడును.

అహినిర్లయినీసర్వనిర్మోకో జీవవర్జితః

౪౫

వల్మీకేపతిత స్తిష్ఠే తం సర్వోనాభిమన్యతే

౪౬

(కృ- య; ౯౨ వరాహ)

టీ. అహినిర్లయినీ = పాముండనట్టి యు, జీవవర్జితః = జీవములేనిదియునగు, సర్వనిర్మోకః = పాముపార, వల్మీకే = పుట్టయందు, పతితః = పడినవై, తిష్ఠేత్ = ఉండును, సర్వః = పాము, తం = అనిర్మోకమున, నాభిమన్యతే = తలపడు.

తా॥ తనచే విడువబడిన పొరపై పామున కభిమానముండదు. అట్లే జ్ఞానికి తాను శరీరవిలక్షణుడని తెలియఁగనే శరీరమం దభిమానముండదని ముందువాక్యమున జెప్పబడుచున్నది.

ఏవంస్థూలంచసూక్ష్మంచ శరీరంనాభిమన్యతే

౪౭

ప్రత్యజ్ఞానశిఖిధ్వస్తే మిథ్యాజ్ఞానే న సేతుకే

౪౮

(కృ- య; ౯౨ వరాహ)

టీ. ససేతుకే = కారణముతోగూడిన, మిథ్యాజ్ఞానే = మిథ్యయగుజగత్తు, కలదనుజ్ఞానము, ప్రత్యజ్ఞానశిఖిధ్వస్తే = అత్మజ్ఞానము నన్నిచే ధ్వంసముచేయబడ

గా, ఏవం = ఈరీతిగ (పాముతనచే విడువబడిన నిర్మోదకముదలచనట్లు) స్థూలంచ = స్థూలమయినట్టి యు, సూక్ష్మంచ = సూక్ష్మమయినట్టియు, శరీరం = శరీరమున, నాభిమన్యతే = తలపడు.

తా॥ పాముతనచే విడువబడిన పొర యోమగుచున్నను దానిదలచ నట్లు, జ్ఞానిమాయాకార్యమైన జగత్తువిషయమై గలిగిన మిథ్యాజ్ఞాన మాత్మజ్ఞానమున నశింప దాను శుద్ధచైతన్యస్వరూపుడై స్థూలసూక్ష్మ శరీరముల దలపడు. కారణశరీరమయిన యవిద్యమొకట నశించె గావున నాత్మజ్ఞానమున గారణ శరీరమునుగూర్చి యిక్కడ చెప్పలేదు కారణమైన యవిద్యనశించినను దానికార్యమైన సూక్ష్మస్థూలశరీరములు మఱికొంతకాలముండు గావున జ్ఞానివానిగూర్చి చింతింపడు. కారణము నశించి కార్యము మఱికొంత కాలమెట్లుండునని శంక కలుగును. ఉపాదానకారణము నశించినను కార్యము త్తదనూత్రముండునని తార్కికులు చెప్పుదురు. అట్లే వేదాంతశాస్త్రమునను నావృత్తి స్వరూపమైన యవిద్యనశించినను విక్షేపరూపమై యవిద్యాకార్యమైన సూక్ష్మస్థూలశరీరములు కొంతకాలముండును. తార్కికులు త్తదకాలమని చెప్పిరిగాని కొంతకాలమని చెప్పలేదనిన కొన్నిదినములనుండి యున్నతంతువులు నశించిన త్తదమున నస్త్రము నశించునని తార్కికులు చెప్పదురు. అనాదినుండియున్న యవిద్యనశించిన మఱికొంత కాలమునకు విక్షేపస్వరూపము నశించును. ఇది యనాది కార్యము కావున నట్టిత్తదమే యిక్కడకొంత కాలమనిచెప్పబడెను. ఇట్టిశంకకే మాపక్షమున విద్యారణ్యులవారు, ఉపాదానేవినష్టేఽపిత్తణం కార్యం ప్రతీత్యతే, ఇత్యాహుస్తార్కికాస్తన్వ దస్మాకం కింనసంభవేత్, తంతూనాం దినసంఖ్యానాంతైస్తద్భక్ త్తదకారితః॥ భ్రమస్యాసంఖ్యకల్పస్య యోగ్యః త్తదఇహేష్యతాం,, అని సమాధానము జెప్పుచున్నారు.

నేతి నేతీతిరూపత్వా దశరీరోభవత్యయం

౪౯

(కృ-య; ౯౦ వరాహ)

టీ. అయం = ఈజ్ఞాని; నేతి నేతీతిరూపత్వాత్ = నేతి నేతివాక్యములచే నమస్తమును నిషేధించగ పరమాత్మ నేషించిన స్వరూపుడౌటవలన; అశరీరః = శరీరము లేనివాడు భవతి = అగుచున్నాడు.

తా॥ నేతి నేతివాక్యములచే సమస్తదృశ్యపదార్థములను నిషేధింపగ పరమాత్మయే శేషించిన స్వరూపముగలవాడౌటచే, నీజ్ఞాని శరీరములేని విదేహము క్తుడౌచున్నాడు.

‘విశ్వశ్చైత్రే జనశ్చైవ పాఙ్గిశ్చేతిచతేత్రయః’ ౫౦

‘విరాడ్ధిరణ్యగర్భశ్చే శ్వరశ్చేతితేత్రయః’ ౫౧

‘బ్రహ్మాండంచైవపిండాండం లోకాభూరాదయఃక్రమాత్’ ౫౨

‘స్వస్వపాధిలియాదేవ లీయంతేప్రత్యగాత్మని’ ౫౩

(కృ- య; ౮౬ యోగకుండలీ)

టీ. విశ్వశ్చ = విశ్వము; త్రైజనఃచైవ = తేజసుడును, పాఙ్గిఃచేతిచ = పాఙ్గిడునను, తేత్రయః = ఆముగ్ధుజీవులును, విరాట్ = వైశ్వానరుడును, హిరణ్యగర్భశ్చ = నూతాత్మయును, ఈశ్వరశ్చేతి = ఆంతర్యామియునను, తేత్రయః = ఆముగ్ధరీశ్వరులును, బ్రహ్మాండంచైవ = బ్రహ్మాండమును (బాహ్య పరిపంచము) పిండాండం = పిండాండమును; (అంతఃప్రపంచము) భూరాదయః = భూమిమొదలయిన, లోకాః = లోకములును, క్రమాత్ = క్రమముగ; స్వస్వపాధిలియాదేవ = తమతమ యుపాధులు నశింపగ నే; ప్రత్యగాత్మయంచ; లీయంతే = లయించుచున్నవి.

తా॥ స్థూలసూక్ష్మకారణోపాధికులగు విశ్వత్రైజనపాఙ్గిలను జీవులును విరాడ్ధిరణ్యగర్భేశ్వరులను నీశ్వరులును మాయాకార్యమైన బ్రహ్మాండమును మనఃకార్యమయిన పిండాండమును భూరాది లోకములును నుపాధులు నశింపగ ప్రత్యగాత్మయందు లయించును. ఉపాధులన్నియును నశింప ప్రత్యగాత్మయే పరమాత్మ స్వరూపమున శేషించుగావున నయ్యాత్మయందే సమస్తమును లయించుచు.

‘తూష్ణీమేవస్థితస్థూష్ణీ తూష్ణీసత్యంనకించన’ ౫౪

(కృ- య; 32 తేజోబిందు)

టీ. తూష్ణీ = నిర్వాసనాహవామ్. సత్యం = కాలత్రయాబాధ్యమైనది. తూష్ణీమేవ = నిర్వాసనాహవామ్, స్థితః = పరమార్థమున నున్నది. తూష్ణీ = నిర్వికల్పముగనున్నది, నకించన = దానికన్ననితరము కొంచెమునులేదు.

తా॥ పరమార్థమున దృశ్యములు మిథ్యలుగావున తూష్ణీంభావమే

యున్నది. దానికదియెనాటి. అది త్రికాలాబాధ్యము. దానికన్న సన్యము కొంచెమును లేదు.

‘జీవేశ్వరేభివాక్యేతి వేదశాస్త్రాః కథంత్యహి’ ౧౫

ఇదంచైతన్యమేవేతి అహంచైతన్యమిత్యపి’ ౧౬

‘ఇతినిశ్చయశూన్యోయో వై దేహీముక్తవనః’ ౧౭

‘బ్రహ్మభూతః ప్రశాంతాత్మా బ్రహ్మనందమయస్సుభి’ ౧౮

(కృ-య; 32 తేజోవిందు.)

టీ. జీవేశ్వరేతి = జీవేశ్వరులనియు, వాక్యేతి = వాక్యములనియు, వేదశాస్త్రాః = వేదశాస్త్రములు, కథంత్యహి = ఎట్లనియు, ఇదం = ఇది, చైతన్యమేవేతి = చైతన్యమేయనియు, అహంచైతన్యమిత్యపి = నేను చైతన్యమనియు, ఇతినిశ్చయశూన్యః = ఇట్టి నిశ్చయములేనివాడు, యః = ఎవడో, సః = వాడు, వై దేహీముక్తః = విదేహముక్తుడు, బ్రహ్మభూతః = బ్రహ్మమైనవాడు, ప్రశాంతాత్మా = శాంతస్వరూపుడు, బ్రహ్మనందమయః = బ్రహ్మనందమును పొందునుభవంతుడు.

తా॥ పాండబ్రహ్మత్వీంచు బ్రహ్మము బొందువానికి, మీరు జీవేశ్వరులు, వేదశాస్త్రము లిట్లున్నవి, నేను చైతన్యస్వరూపుడనను నిట్టి తలంపులుండవు. అట్టి తలంపులుగలవాడభ్యాసీయకాను. బ్రహ్మమైన పిదప నట్టితలంపులుండవు గావునవాడు విదేహముక్తుడు. వేదశాస్త్రాణి యనియుండవలయును. వేదశాస్త్రాః అనియు, వాక్యేతియనియు వేదప్రయోగములని యనుకొనవలెను.

కాలభేదం వస్తుభేదం దేశభేదం స్వభేదకం ౧౯

కించిద్భేదంనతస్యాస్తి కించిద్వాపి నవిద్యతే, ౨౦

(కృ-య- 32 తేజోవిందు.)

టీ. తన్య = అవిదేహముక్తునకు, కాలభేదం = కాలభేదమును, వస్తుభేదం = వస్తుభేదమును, దేశభేదం = దేశభేదమును, స్వభేదకం = స్వగతభేదమును, కించిద్భేదం = మరేదైన కొంచెము భేదమును, నాస్తి = లేవు, కించిద్వాపి = అభిమానము మొదలైనది మరియొకటి కొంచెమయినదియును, నవిద్యతే = లేదు.

తా॥ అనంతమైన బ్రహ్మస్వరూపుకాటచే విదేహముక్తునకు దేశ

కాలవస్తు భేదములుండవు స్వగతభేదముండదు. ఇతరమైనదేదియు నుండదు.

స్వచ్ఛరూపోమహామానీ వై దేహీముక్తవసః ౬౧

బ్రహ్మైవాహంచిదేవాహం ఏవంవాపినచింత్యతే ౬౨

(కృ-య-32 తేజోబిందు.)

టీ. వై దేహీముక్తః = విదేహముక్తుడు, స్వచ్ఛరూపః = శుద్ధచైతన్యస్వరూపుడు, మహామానీ = సత్త్వంద్రియములు లేమిచే మహామానముగలవాడు, సఏవ = ఆతడే, బ్రహ్మైవాహం = నేనుబ్రహ్మను, చిదేవాహం = నేను చిద్రూపుడను, ఏవంవాపి = ఈప్రకారమునైనను, నచింత్యతే = చింతింపడు.

తా॥ శరీరత్రయము లేదుగావున, మహామానీ నేను బ్రహ్మయని చింతజేయువాడు గాడు. కేవల బ్రహ్మమే యతడని యభిప్రాయము.

చిన్మాత్రేనైవయస్తిష్ఠే ద్వై దేహీముక్తవసః ౬౩

(కృ-య- 32 తేజోబిందు.)

టీ. యః = ఎవడు, చిన్మాత్రేనైవ = చిద్రూపముననే, తిష్ఠేత్ = ఉండు చున్నాడో, సఏవ = వాడే, వై దేహీముక్తః = విదేహముక్తుడు.

తా॥ శరీరత్రయము నశింప నితరసంబంధములేక కేవల చిన్మాత్రుడుగా నీవిదేహముక్తుడుండును.

చైతన్యమాత్రసంసిద్ధ స్వాత్మా రామస్సుఖాసనః ౬౪

తుర్యతుర్యఃపరానందో వై దేహీముక్తవసః ౬౫

(కృ-య- 32 తేజోబిందు)

టీ. చైతన్యమాత్రసంసిద్ధః = శుద్ధచైతన్యస్వరూపుడును, స్వాత్మారామః = ఆత్మయందే క్రీడించువాడును, సుఖాసనః = నిరతిశయసుఖమే ఆసనముగాగలవాడును, తుర్యతుర్యః = తురీయమునకు దురీయమైనవాడును (తురీయాతీతుడు) పరానందః = బ్రహ్మానందస్వరూపుడు నెవడో, సఏవ = వాడే, వై దేహీముక్తః = విదేహముక్తుడు.

తా॥ ఇందుకొన్ని జీవన్ముక్తలక్షణములు చెప్పబడినవి. స్వాత్మారామః సుఖాసనః ఈమొదలయినవి మోక్షమున జీవన్ముక్త విదేహముక్తులకు భేదములేదు. కావున కొన్ని వేళలందు జీవన్ముక్తుడు విదేహ

ముక్తుడుగా గణింపబడుచున్నవాడు, వాస్తవమున ముక్తి ఇన్ని విధములు లేదు. జీవన్ముక్తియనియు విదేహముక్తియనియు వ్యావహారికమున జెప్పబడుచున్నవి.

యస్యప్రపంచభానం సబ్రహ్మకారంసచాపిహి ౬౬

అతీతాతీతభావోయో వై దేహీముక్తవసః ౬౭

(కృ-య-32 తేజోబిందు.)

టీ. యస్య = ఎవనికి, ప్రపంచభానం = ప్రపంచస్పృహము, స = ఉండవో, బ్రహ్మకారమపి = బ్రహ్మకారమును, సహి = ఉండవో, అతీతాతీతభావః = సమస్తమున కతీతమైన తురీయమున కతీతమైనవాడు, యః = ఎవడో, సవస = వాడే, వై దేహీముక్తః = విదేహముక్తుడు.

తా॥ శరీరములేదు గావునప్రపంచస్ఫురణముండదు. తానేబ్రహ్మముగావున బ్రహ్మకారస్ఫురణముండదు. సర్వాతీతుడుండును, అట్టివాడే విదేహముక్తుడు.

చిత్తవృత్తేరతీతోయ శ్చిత్తవృత్త్యనభాసకః ౬౮

సర్వవృత్తివిహీనాత్మా వై దేహీముక్తవసః ౬౯

(కృ-య-32 తేజోబిందు.)

టీ. యః = ఎవడు, చిత్తవృత్తేః = చిత్తవృత్తికి, అతీతః = అతీతుడో, చిత్తవృత్త్యనభాసకః = చిత్తవృత్తిని ప్రకాశింపజేయువాడో. సర్వవృత్తివిహీనాత్మా = సమస్తవృత్తులు లేనివాడో, సః = వాడు, వై దేహీముక్తవసః = విదేహముక్తుడే.

తా॥ ఈవాక్యమున వృత్తిరహితుడై సమాధియందుండువాడే విదేహముక్తుడని చెప్పబడెను. దీనివలన జీవన్ముక్తునకు వ్యవహారముండుననియు విదేహముక్తునకుండదనియు దెలియబడుచున్నది. సుషుప్తియందు నట్లే యుండువాడు విదేహముక్తుడు స్వప్నవృత్తాంతమును మేల్కొనిన పిదప నెంచునట్లు వ్యవహరించుచున్నచు కర్మఫలములయెడ నిస్పృహుడై జగత్తు మిథ్యగజూచువాడు జీవన్ముక్తుడు.

సర్వమాత్మాహమాత్మస్మి పరమాత్మాపరాత్మరః ౭౦

నిత్యానందస్వరూపాత్మా వై దేహీముక్తవసః ౭౧

(కృ-య-32 తేజోబిందు.)

టీ. సర్వమాత్మా = సమస్తమాత్మయనియు, అహం = నేను, ఆత్మాస్మి = ఆత్మనగుచున్నానని, పరమాత్మా = పరమాత్మగను, పరాత్పరః = ప్రకృతికి పరడుగను, నిత్యానంద స్వరూపాత్మా = సదానందస్వరూపుడుగ నుండునట్టి, సవన = వాడే, వై దేహీముక్తః = విదేహముక్తుడు.

తా॥ సర్వము నాత్మా నేను నాత్మచే యని యెవడు బ్రహ్మముగ నుండునో వాడువిదేహముక్తుడు.

జీవాత్మపరమాత్మేతి చింతాసర్వవివర్జితః 2౨

సర్వసంకల్పహీనాత్మా వై దేహీముక్తవనః 23

(కృ-య; 32 తేజోబిందు.)

టీ. జీవాత్మపరమాత్మేతి = ఇది జీవాత్మ యిదిపరమాత్మయను, చింతాసర్వవివర్జితః = సమస్తచింతలులేనివాడును, సర్వసంకల్పహీనాత్మా = సమస్తసంకల్పములు లేనివాడును ఎవడో, సవన = వాడే; వై దేహీముక్తః = విదేహముక్తుడు.

తా॥ సర్వసంకల్ప శూన్యుడై బ్రహ్మరూత్రముగ నుండువాడు విదేహముక్తుడు.

ఆత్మజ్ఞేయాదిహీనాత్మా యత్కించిదిదమాత్మకః 2౪

భావాభావవిహీనాత్మా వై దేహీముక్తవనః 2౫

(కృ-య; 32 తేజోబిందు.)

టీ. ఆత్మజ్ఞేయాదిహీనాత్మా = తనవలన చెలినుబడునది మొదలయినది లేక యాత్మరూపమున నుండువాడు; యత్కించిదిదమాత్మకః = ఏకొంచెము నస్తువు నాత్మయని తలచి యాత్మగనుండువాడును; భావాభావవిహీనాత్మా = విషయనిర్విషయములు లేనివాడును; (ఎవడో); సః = వాడు; వై దేహీముక్తః = విదేహముక్తుడు.

తా॥ ఇది విషయమిది నిర్విషయమను భేదజ్ఞానములేక సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమైన యాత్మగనుండును వాడేవిదేహముక్తుడు. అని అభిప్రాయము.

ఓంకారవాచ్యహీనాత్మా సర్వవాచ్యవివర్జితః 2౬

అవస్థాత్రయహీనాత్మా వై దేహీముక్తవనః 2౭

(కృ-య; 32 తేజోబిందు.)

టీ. వై దేహీముక్తః = విదేహముక్తుడగు; సవన = అతడే; ఓంకారవాచ్య

ముక్తుడుగా గణించబడుచున్నవాడు, వాస్తవమున ముక్తి ఇన్ని విధములులేదు. జీవన్ముక్తియనియు విదేహముక్తియనియు వ్యావహారికమున జెప్పబడుచున్నవి.

యస్యప్రపంచభానం నబ్రహ్మకారంసచాపిహి ౬౬

అతీతాతీతభావోయో వై దేహీముక్తవసః ౬౭

(కృ-య-32 తేజోబిందు.)

టీ. యస్య = ఎవనికి, ప్రపంచభానం = ప్రపంచస్ఫురణము, న = ఉండవో, బ్రహ్మకారమపి = బ్రహ్మకారమును, సహి = ఉండవో, అతీతాతీతభావః = సమస్తమున కతీతమైన తురీయమున కతీతమైనవాడు, యః = ఎవడో, సవర = వాడే, వై దేహీముక్తః = విదేహముక్తుడు.

తా॥ శరీరములేదు గావునప్రపంచస్ఫురణముండదు. తానేబ్రహ్మముగావున బ్రహ్మకారస్ఫురణ ముండదు. సర్వాతీతుడుండును. అట్టివాడే విదేహముక్తుడు.

చిత్తవృత్తేతీతోయశ్చిత్తవృత్త్యనభాసకః ౬౮

సర్వవృత్తివిహీనాత్మా వై దేహీముక్తవసః ౬౯

(కృ-య-32 తేజోబిందు.)

టీ. యః = ఎవడు, చిత్తవృత్తే = చిత్తవృత్తికి, అతీతః = అతీతుడో, చిత్తవృత్త్యనభాసకః = చిత్తవృత్తిని ప్రకాశింపజేయువాడో, సర్వవృత్తివిహీనాత్మా = సమస్తవృత్తులు లేనివాడో, సః = వాడు, వై దేహీముక్తవసః = విదేహముక్తుడే.

తా॥ ఈవాక్యమున వృత్తిరహితుడై సచూఢియందుండువాడే విదేహముక్తుడని చెప్పబడెను. దీనివలన జీవన్ముక్తునకు వ్యవహారముండుననియు విదేహముక్తునకుండదనియు దెలియబడుచున్నది. సుషుప్తియందు నల్లె యుండువాడు విదేహముక్తుడు స్వప్నవృత్తాంతమును మేల్కొనిన పిదప నెంచునట్లు వ్యవహరించుచున్నను కర్మఫలముల యెడ నిస్పృహుడై జగత్తు మిథ్యగజూచువాడు జీవన్ముక్తుడు.

సర్వమాత్మాహమాత్మస్మి పరమాత్మాపరాత్మరః ౭౦

నిత్యానందస్వరూపాత్మా వై దేహీముక్తవసః ౭౧

(కృ-య-32 తేజోబిందు.)

టీ. సర్వమాత్మా = సమస్తమాత్మయనియు, అహం = నేను, ఆత్మాన్మి = ఆత్మనగుచున్నానని, పరమాత్మా = పరమాత్మగను, పరాత్పరః = ప్రకృతికి పరుడుగను, విత్పాకంద స్వరూపాత్మా = సదానందస్వరూపుడుగ నుండునట్టి, సవీవ = వాడే, వై దేహీముక్తః = విదేహముక్తుడు.

తా॥ సర్వము నాత్మా నేను నాత్మచేయని యెవడు బ్రహ్మముగ నుండునో వాడువిదేహము క్తుడు.

జీవాత్మపరమాత్మేతి చింతాసర్వవివర్జితః 2౨

సర్వసంకల్పహీనాత్మా వై దేహీముక్తవనః 23

(కృ-య; 32 తేజోబిందు.)

టీ. జీవాత్మపరమాత్మేతి = ఇది జీవాత్మ యిదిపరమాత్మయను, చింతాసర్వవివర్జితః = సమస్తచింతలు లేనివాడును, సర్వసంకల్పహీనాత్మా = సమస్తసంకల్పములు లేనివాడును ఎవడో, సవీవ = వాడే; వై దేహీముక్తః = విదేహముక్తుడు.

తా॥ సర్వసంకల్ప శూన్యుడై బ్రహ్మమాత్రముగ నుండువాడు విదేహముక్తుడు.

ఆత్మజ్ఞేయాదిహీనాత్మా యత్కించిదిదమాత్మకః 24

భావాభావవిహీనాత్మా వై దేహీముక్తవనః 25

(కృ-య; 32 తేజోబిందు.)

టీ. ఆత్మజ్ఞేయాది హీనాత్మా = తనవలన చెలియబడునది మొదలయినది లేక యాత్మరూపమున నుండువాడు; యత్కించిదిదమాత్మకః = ఏకొంచెము వస్తువు నాత్మయని తలచి యాత్మగనుండువాడును; భావాభావవిహీనాత్మా = విషయనిర్విషయములు లేనివాడును; (ఎవడో); సః = వాడు; వై దేహీముక్తః = విదేహముక్తుడు.

తా॥ ఇది విషయమిది నిర్విషయమను భేదజ్ఞానములేక సత్త్వజ్ఞానానంద స్వరూపమైన యాత్మగనుండును వాడేవిదేహముక్తుడు. అని అభిప్రాయము.

ఓంకారవాచ్యహీనాత్మా సర్వవాచ్యవివర్జితః 26

అపఘాత్రయహీనాత్మా వై దేహీముక్తవనః 27

(కృ-య; 32 తేజోబిందు.)

టీ. వై దేహీముక్తః = విదేహముక్తుడగు; సవీవ = అతడే; ఓంకారవాచ్య

హీనాత్మా = ఓంకారవాచ్యుడుకాడు; సర్వవాచ్యవివర్జితః = సమస్తశబ్దవాచ్యత్వాదును లేనివాడు; అవస్థాత్రయహీనాత్మా = జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులులేనివాడు.

తా|| విదేహముక్తుడు పరబ్రహ్మయౌటవలననే శబ్దముచేనైనను జెప్పబడువాడుకాడు శుద్ధచైతన్యస్వరూపుడు గావున నుపాధులు వాని యవస్థలునగు జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులు లేనివాడు జీవన్ముక్తునకు పార్థిబత్వయును స్థూలశరీరము నశింప విదేహము కిగలుగుచున్నది. ననుస్తభూమికలలో నంత్యభూమికయైన తృప్తిజ్ఞుడనివాడు జీవన్ముక్తుడు సమస్తభూమికల నతిక్రమించి యుపాధిరహితమైనవాడు విదేహముక్తుడు. అవిద్య ఆవృత్తి విక్షేపము పరోక్షజ్ఞానము అపరోక్షజ్ఞానము దుఃఖనివృత్తి తృప్తియనునవి జీవునకు సప్తభూమికలు కూటస్థబ్రహ్మము నెఱుగకనుండుట యవిద్య. ఇవికారణశరీరము. కూటస్థబ్రహ్మము కలనని పండితులు బోధించినను నెఱుగక విశ్వసింపకయుండుట యావృత్తి, ఇది కారణ లింగశరీరములకు సంధియైచది. తాను జీవుడని సంసారమ్యవహరించుట విక్షేపము. ఇదిస్థూలసూక్ష్మశరీరస్వరూపమైనది. ఇదియంతయు నవిద్యాకార్యము ఈభూమికల జ్ఞానభూమికల నెఱుగును సంసారమున విసికి మోక్షాపేక్షగలవాడై సద్గురువ్రాశ్రమించి యతనివలన కూటస్థబ్రహ్మమున్నదని యెరుగుట పరోక్షజ్ఞానము శ్రవణ మననాదుల దానే కూటస్థబ్రహ్మమని యెరుగుట యపరోక్షజ్ఞానము తాను కూటస్థబ్రహ్మమని నెఱిగినతోడనే యంతకు ముందు శరీరాదులందుగల యహంకార మమకారములు నశించును తాను శరీరాదులుగాడని యెఱుగునపుడు ఆశరీరాదులకు గలుగు జనన మరణాదులకు దానుదుఃఖంపడు, ఇదియే దుఃఖనివృత్తి నడుమవచ్చిన యాదుఃఖము నివృత్తి నొందుచుండగా దానేబ్రహ్మమను నిరతిశయ సుఖము సదా స్ఫురించుచుండును సుఖస్థితినున్న యొకనికి దాహమగు నపుడా సుఖము మఱుగపడి దుఃఖముపైకిస్ఫురించుచున్నది శీతలజలము ద్రావగ దుఃఖము బోయియదివరికున్న సుఖమే యెప్పటియట్లుస్ఫురించుచున్నది కావున శాశ్వతిమైనది సుఖమనియు దుఃఖమాగంతకమనియు దెలియవలెను ఇట్లునిరతిశయానందముస్ఫురించుచుండుటయేతృప్తి

ఇందు మొదటి మూడుభూమికలును మూఁగుల కుండును ఈమూఁగులే
 పాపాత్ములు నాల్గవభూమికమధ్యమునకుండును ఈమధ్యముడే పరిపక్వ
 మైన పుణ్యముగలవాడు తెక్కిన మూడుభూమికలు నుత్తములకుండును
 వీరేజ్ఞానులు అభ్యాసపాటవమున గ్రమక్రమముగా దుఃఖనివృత్తియై
 తృప్తిగలుగును వైరాగ్యము భోద యపరతి యీమాడును హేతు
 స్వరూప కార్యములను భేదముతో నుండును వీనిని దృఢముగ నభ్య
 సించిన దృష్టిగలుగును విషయములందు దోషదృష్టి గలుగుట వైరా
 గ్యమునకు హేతువగును భోగములను విడచుట వైరాగ్యమునకు
 స్వరూపమగును మఱల భోగములను గోరకయుండుట వైరాగ్యము
 నకు గార్యమగును శ్రవణమనన నిదిభ్యాసలు భోధకు హేతువులగును
 శరీరాహంకారాదులకంటె కూటస్థుడు విలక్షణుడై యున్నాడని కూట
 స్థుఁడగుట భోధకు స్వరూపము. ఇట్టి జ్ఞానము మఱుగుపడక యజ్ఞాన
 ముదయింపక యుండుటయే భోధకుకార్యము. యమనియమాసన
 ప్రాణాయామ ప్రత్యాహారములను యోగపంచాంగములు నుపరతికి
 హేతువగును. చిత్తవృత్తి నిరోధమే యపరతికి స్వరూపము. సర్వ
 వ్యవహర సంత్యమే యపరతికి కార్యమగును. హేతువుకన్నను
 స్వరూపమును స్వరూపముకన్న గార్యము ప్రబలమైంది. ఈవైరాగ్య
 బోధోపరతులలో భోధము ప్రధానమై ప్రత్యక్షమోక్ష ప్రదమగును.
 భోధగలిగిన వానికి వైరాగ్యోపరతు లెంతయుండిన సంత సుఖముగలు
 గును. భోధలేక వైరాగ్యోపరతులుండినను బ్రయోజనములేదు.
 ఈమూడు భూమికలలోనుండు వారికి బునర్జన్మములేదు. నిత్యానిత్య
 వివేకము. ఇహముత్ర ఫలభోగవిరాగము శమాదిపట్కు సంపత్తి
 ముముక్షుత్వము నివినాధన చతుష్టయ మనబడును. ఈసాధన చతు
 ష్టయసంపన్నుడే వేదాంతశాస్త్రమున కధికారి. ఈయధికారికి గురు
 శుశ్రూష యీవశ్యకము. గురుప్రలేనిది బ్రయోజనములేదు. గురు
 శుశ్రూషవలన దనకు గల యహంకారము, నభిమానము, గోపము
 మొదలయిన దుర్గుణములు నశించును. వినయము విధేయత, శాంత
 ము, మొదలగు సద్గుణములు హ్టుబడును. సద్గురుసన్నిధిని బ్రహ్మము

సత్యము జగత్తు మిథ్యయని యెఱుగుటయే నిత్యానిత్యవివేకము. ఐహికాముష్మిక భోగము లశాశ్వతములు దుఃఖప్రదములని యెంచి కక్కిన యన్నములు వాని జూచుట ఇహముత్ర ఫలభోగవిరామము. ఇది యే వైరాగ్యము, శమము, దమము, తితిక్ష, ఉపరతి, శ్రద్ధ, సమాధానము ఇవి శమాది షట్కమనబడును. శమమనగా నంతరింద్రియ నిగ్రహము దమమనగా బాహ్యేంద్రియ నిగ్రహము. ప్రతిక్రియ చేయుక విలసింపక సర్వదుఃఖముల నోస్పుట తితిక్ష. గురువేదాంత శాస్త్రవాక్యములగల దృఢవిశ్వాసము శ్రద్ధ. విధ్యుక్తముగ గర్మ సన్యాసమొనర్చుట యుపరతి. చిత్తవృత్తి కనకాశ మీయక బ్రహ్మమున బుద్ధి నిల్పుట సమాధానము. ఈశమాదులందు కొన్ని మొదట లేకయున్నను గ్రమక్రమముగా వేదాంతవిచారము జేయుచు కక్కిన వానిని గూర్చుకొనవలయును. సంసారమున జిక్కిలి, దీనినుండి ఎల్లు తప్పించుకొనగలను ఎవడు రక్షించును మోక్షము నాకు గలుగును? అని యత్యాతురతతో మోక్షము జెందగోరుటయే ముముక్షుత్వము. ఇట్టి సాధనచతుష్టయ సంపన్నుడైన యధికారికి సద్గురుకటాక్షమున బ్రహ్మసాక్షాత్కారము శీఘ్రమున సాధించును. వేదాంతవిచార ముచేయు సుకృతాత్ములు తమయందు వైరాగ్యభోధోపరతు లెల్లున్నవని తలచుచు, జ్ఞాన భూమికలందు నుత్తరోత్తర భూమికనుండ బ్రయత్నింపవలయును. ఈమహావాక్యములను సతాత్పర్యముగ శ్రద్ధా భక్తులతో బఠించు గురుశిష్యులకు మనస్సంశయము నశించును. అపరోక్షజ్ఞాన ముదయించును. జీవన్ముక్తిలభించును. ప్రారబద్ధక్షయమున విదేహము క్తి ప్రాప్తించును. సాదేహములేదు. బ్రహ్మముకన్న సస్య పెద్దియునులేదు ఉన్నట్లు తోచిననది యెండమావియండలి జలము వలె మిథ్యయగును. తానే బ్రహ్మము, ఇదియే వేదాంతసిద్ధాంతము.

ఇది సార్థాంతికవిదేహము క్తి వాక్యాని సప్తసప్తతి:

ఇల్లు సార్థాంతిక విదేహము వాక్యములు దెబ్బది ఏడు

ఇతి వింశం ప్రకరణము సమాప్తము.

ఇత్యేవంసార్థాంతిక విధ్యాది విదేహము క్త్యంత మహా
 వాక్యా న్యప్టో త్తరసహస్రం
 ఇట్లు సార్థాంతిక విధివాక్య ప్రభృతివిదేహ
 ము క్తివాక్యపర్యంతము మహావాక్యములు వెయిన్నియెనిమిది
 ఇతి శ్రీమత్పరమహంస పరివ్రాజకాచార్య శ్రీవాసుదేవేంద్ర
 సరస్వతీ చరణి కమల మకరంద తృప్తాస్వాంత రామ
 ఛంద్రేంద్ర గ్రథితేశావాస్యా ద్యప్టో త్తరశతో
 పనిషత్సార సంగ్రహభూతాప్టో త్తరసహస్ర
 . ర .

సంపూర్ణా

హరిః ఓం తత్సద్బ్రహ్మర్షణమస్తు

ఉపసంహారము.

మహావాక్యకళేబరము.

విధ్యంఘ్రిర్బంధముగ్గుల్ఫోహ్యవిద్యద్వేయజంఘకః।
 జగన్నిధ్యా జానుదేశస్తూపదేశోరుదేశకః।
 బ్రహ్మత్కైక్యకటి దేశోవిద్యన్యననాభికః।
 జీవన్ముక్తాఖ్యదహరః స్వానుభూతికరద్వయః।
 స్వసమాధిస్కంధదేశః స్వస్వరూపాఖ్యకంధరః।
 ఫలభూతమహావాక్య ఫాలవైదేహమప్తకః।

ఏవంవిధ్యాద్య దేహంత మహావాక్యకశేబరః।
 వస్తుతోనిర్విశేషాత్మా త్రిపాన్నారాయణోఽస్మ్యహం।
 యస్మహావాక్య సిద్ధాంతం ముక్తచిత్తైకగోచరం।
 వాసుదేవేంద్రసంజ్ఞంతంనామి సర్వాత్మకంమహాః॥

ఇత్యుపసంహరః.

హరిః-ఓం-తత్సద్బ్రహ్మర్షణమస్తు.

పారాయణసమాప్తేఽనుసంధేయశ్లోకాః.

శ్లో॥ లాభస్తేషాం జయస్తేషాం కుతస్తేషాం పరాధవః । యేషా
 మిందీవరశ్యామో హృదయే సుప్రతిష్ఠితః॥ కాలేవర్షతుపర్జన్య॥ పృథి
 వీసస్యశాలిసి। దేశోయంతోభరహితో బ్రాహ్మణాస్సంతువిర్భూయాః॥
 స్వస్తిప్రజాభ్యఃపరిపాలయంతాన్యాయేన మార్గేణమహీమహీశాః।
 గోబ్రాహ్మణేభ్యశ్శుభమస్తు నిత్యంలోకాస్సమస్తాస్సుఖినో భవంతు.

వేదవేదాంతవేద్యా మేఘశ్యామలమూర్తయే ।

పుంసాంమోహన రూపాయ పుణ్యశ్లోకాయమంగళం।

పితృభక్తాయసతతం భ్రాతృభిస్సహసీతయా।

నందితాఖిలలోకాయ రామభద్రాయమంగళం।

హనుమత్సమవేతాయ హరిశాభీష్టదాయినే।

వాలిప్రమథనాయాస్తు మహాధీరాయమంగళం॥

హరిః-ఓం,

హనుమత్ నీతాలక్ష్మణ భరతశత్రుఘ్న పరివారసమేత

శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మర్షణమస్తు.

ఓం-తత్సత్.

మ హా వా క్య ర త్న ప్ర భ వా వ ౧౦ .

(ఈసూచిక మహావాక్యముల యుత్పత్తి స్థానములను కనుపర్చును.)

మహావాక్య రత్నావలియొక్క ప్రకరణమును వేదమును ఉపనిషత్తును తెలియజేయు అకారాదివాక్య ప్రతీకాక్షరసూచిక,

—†ఇందలి సాంకేతికములు†—

ఋ—ఋగ్వేదము.

శు-య—శుక్లయజుర్వేదము.

కృ-య—కృష్ణయజుర్వేదము.

సామ—సామ వేదము.

అధర్వ—అధర్వణ వేదము.

అ—అధ్యాయము.

ప్ర—ప్రసారకము.

ఖం—ఖంధము.

ఉ—ఉపదేశము.

వ—వల్లి.

ముం—ముండకము.

బా—బాహ్యము

ఈ యకారాది సూచికను గూర్పుటలో విద్యాదిప్రకరణక్రమమునున్న వాక్యక్రమముగానున్న కూర్చడమైనది. అట్లు చేయు

టలో చదువరులకు కొంత సౌలభ్యము నాలోచించి చేయడమైనది ఒక యక్షరములో తిరిగితిరిగి అకారాది క్రమ మాలోచింపబడలేదు. గనుక నేదైన వాక్యము చూడవలయునంటే ఆ వాక్యముయొక్క అద్యక్షరము యావత్తున్నూ చూడవలెను. విశేషవాక్యములుగల అక్షరములు కొద్దిగనుండును గాని చాలయుండవుగాన సామాన్యముగ విశేషకష్టమునూ యుండదు ఉత్పత్తిస్థానము లుపనిషత్తులలో అనేకములుండినను గ్రంథవిస్తరభీతిచే కొన్నియే నగుపర్చడమైనది. కొన్ని చోట్ల సంపూర్ణవాక్యము లగుబడక నెంతవర కగుపడితే యంతవరకే యత్పత్తిస్థానములు కనుపర్చడమైనది. కొన్ని వాక్యములు బొత్తుగ నగుపడనేలేదు. వాటికి స్థలము వదలివేయడమైనది. ఇట్లు అగుపడక శోపుటకు కారణము దేశభేదములనుబట్టి సంభవించిన పాఠభేదములు ఆయుండవచ్చును. ఇట్టివాక్యములు సుమారు యిరువయైదుండవచ్చున్న అని మహానీయులు సాధించి తత్థానములందు వ్రాసికొనవచ్చును.

అకారాద్యనుకృమణిక

మహావాక్యసంబంధ మైనట్టిన్నీ వేదాంతశాస్త్రమందు ప్రసిద్ధమైనట్టిన్నీ కొన్ని పారిభాషిక పదములునున్నా సంకేతితపంఖ్యాతశబ్దములునున్నా మరికొన్ని ముఖ్యవిషయములనున్నా కనపరచు అకారాద్యనుకృమణిక ఈఆనుకృమణికలో ప్రథమమున చర్చించిన సంఖ్యాసహితమహావాక్య ప్రకరణమున్నా తత్ప్రకరణవాక్యసంఖ్యయేనున్నా మాడా యివ్వబడ్డవికనుక ఆపదములనుగూర్చి యెక్కువసంగతులను తెలియగోరునెడల ఆవితీసిజూచి గ్రహించవలయును.

అ

అవసాత్రయము = జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తలు ౧ విధి ౫
అపరోక్షజ్ఞానము = ఆత్మఅద్వితీయమని యనుభవమువలన గలిగిన జ్ఞానము-౧విధి ౫

అస్పృశ్యమోగము = నిర్వికల్పసమాధి- ౧ విధి ౧౩.

అణిమాద్యప్తసిద్ధులు = అణిను, మహిను, లఘును, గరిను, పాప్తి, ప్రాకామ్యము, ఈశత్వము, వశిత్వము, ౨ బంధమోక్ష ౪

అప్టాంగములు = విశ్వతైజసపాజ్ఞా విరాడ్ధిరణ్య గర్భాంతర్యామి మాటస్థ పరమాత్మలు - ౩ అవిద్యన్నిందా ౩.

అవధూత. ఇందుకర్థము ౮ జీవన్ముక్తి ౫౩, ౫౪, ౫౫, ౫౬.

= అహంవృత్తి, ఇదంవృత్తి, మొదటిదియహంకారము రెండవది మమకారము. ౮ జీవన్ముక్తి ౮౨-౮౩.

అరిషడ్వర్గము - కామక్రోధలోభమోహ మదమాత్సర్యములు - ౫ ఉపదేశ ౧౩-౧౮.

అహంబ్రహ్మస్మి ఇందుకర్థము. ౬ జీవబ్రహ్మైక్య ౧౪, ౧౫, ౧౬, ౧౭,

అయమాత్మాబ్రహ్మ. ఇందుకర్థము. ౬ జీవబ్రహ్మైక్య ౨౨, ౨౩, ౨౪ ౨౫

అభావకళలు = అంతఃకరణవృత్తులు. ౮ జీవన్ముక్తి ౧౧.

అమనస్కము = ఇందుకర్థము - ౧౦ సమాధి ౬.

అసంప్రజ్ఞాతసమాధి = ౧౦ సమాధి ౪౫, ౪౬.

అతద్ద్యావృత్తి = బ్రహ్మతిరక్తమాయాతత్కార్యనిరసనము. ౧౦ సమాధి ౪౭-౪౮.

అమూర్తములు = కనబడని వాయ్వాకాశకాలమనములు ౧౧ నానాలింగ
స్వరూప ౨౫-౨౬.

అంతఃప్రజ్ఞ = తైజసుడనుజీవుడు- ౧౨ పులింగ స్వరూప ౨.

అనిర్వచనీయము = ఇందును గురించినచర్చ, ౧౪ నపుంసక లింగస్వరూప౨

అష్టప్రమాణములు = ప్రత్యక్షము, అనుమానము, శబ్దము ఉపమానము,

అధాపత్తి, అనుపపత్తి, సంభవము, వితిహ్యము, ౧౭ బ్రహ్మస్వరూప ౨౯

అపన్నావము = అపన్నాతి = విభక్తి, ౧౭ బ్రహ్మస్వరూప ౩౪

అర్చము = పంచధూతములున్నా వానికార్చమైన జగత్తున్ను, ౧౮
అవశిష్ట- ౩౧-౩౨.

అంతఃకరణ చతుష్టయము = మనోబుద్ధిచిత్తాహంకారములు ౨౦ విదేహ
ముక్తి - ౩౫-౩౬.

అనాకాశ్యములు = కోరతగనివి-ధర్మార్థకామములు. ౧౪ నపుంసలింగ ౧౨౨.

అస్తీభాతిప్రియములు = ఇవినచ్చిదానందములు. ౧౭ బ్రహ్మస్వరూప ౩౩-౬౪.

అహంకారము = ఇది ౩ విధములు. ప్రథ, మనస్సు, బుద్ధియని. ౧౦
సమాధి ౪౭-౪౮.

అకాశత్రయము = చిత్తాకాశ చిదాకాశ భూతాకాశములు. ౫ ఉపదేశ ౧౫.

అకాశచతుష్టయము = మహాకాశము, మేఘాకాశము, ఘటాకాశము,
జలకాశము. ౯ స్వానుభూతి. ౯౫ ౯౬.

అవృత్తి = దీనికర్థము ౯ స్వానుభూతి- ౯౫, ౯౬

అకాశ్యము = కోరతగినది = మోక్షము ౧౪ నపుంసలింగ స్వరూప ౧౨.

ఈ మణిత్రయము = దారేమణి, పులేమణి, ధనేమణిములు ౧ విధి ౬౦.
ఈశ్వరత్రయము = విరాడ్ధిరణ్యగర్భేశ్వరులు = వైశ్వానరమాతృత్వ అంతర్యా
ములు - ౧౬ స్వరూప - ౧౧ ౨౦ విదేహముక్తి ౭

అమూర్తములు = కనబడని వాయ్వాకాశకాలమనములు ౧౧ నానాలింగ
స్వరూప ౨౫-౨౬,

అంతఃప్రజ్ఞ = లైజసుడనుజీవుడు- ౧౨ పుంలింగ స్వరూప ౨.

అనిర్వచనీయము = ఇందును గురించినచర్చ, ౧౪ నపుంసక లింగస్వరూప౮

అష్టప్రమాణములు = ప్రత్యక్షము, అనుమానము, కబ్బము ఉపమానము,

అర్థాపత్తి, అనుపలబ్ధి, సంభవము, వితిహ్యము, ౧౭ బ్రహ్మస్వరూప ౨౯

అపన్నానము = అపన్నాతి = మిథ్య. ౧౭ బ్రహ్మస్వరూప ౩౪

అర్చము = పంచభూతములున్నా వానికొర్యమైన జగత్తున్నా, ౧౮
అవశిష్ట- ౩౧-౩౨.

అంతఃకరణ చతుష్టయము = మనోబుద్ధిచిత్తాహంకారములు ౨౦ విదేహ
ముక్తి - ౩౫-౩౬.

అనాశాస్యములు = కోరతగనివి-ధర్మార్థకామములు, ౧౪ నపుంసలింగక౧౨.

అస్తిభౌతిప్రియములు = ఇవినచ్చిదానందములు. ౧౭ బ్రహ్మస్వరూప ౩౬-౬౪.

అహంకారము = ఇది ౩ విధములు. ప్రభ, మనస్సు, బుద్ధియని. ౧౦
సమాధి ౪౭-౪౮.

అకాశత్రయము = చిత్తాకాశ చిదాకాశ భూతాకాశములు. ౫ ఉపదేశ౧౫.

అకాశచతుష్టయము = మహాకాశము, మేఘాకాశము, ఘటాకాశము,
జలకాశము. ౯ స్వానుభూతి. ౯౫ ౯౬.

ఆవృత్తి = దీనికర్థము ౯ స్వానుభూతి- ౯౫, ౯౬

ఆకాశ్యము = కోరతగినది = మోక్షము ౧౪ నపుంసకలింగ స్వరూప ౧౨.

ఈ మణిత్రయము దారేమణ, పుత్రేమణ, ధనేమణములు ౧ విధి ౬౦.
ఈశ్వరత్రయము విరాడ్ధిరణ్యగర్భేశ్వరులు వైశ్వానరనూతాత్మ అంతర్యా
ములు - ౧౬ సర్వస్వరూప - ౧౧ ౨౦ విదేహము.

ఉ

ఉన్మన్యవస్థ = మనస్సుయొక్క సుస్థిరభావము. ౧౦ నహాధి ౧౧,
౧౨ సంకల్పములేని యవస్థ. ౮ జీవన్ముక్తి ౯
ఉభయతఃప్రజ్ఞ = జాగ్రత్స్వప్నములు సంధికాలమందుండు ప్రాజ్ఞాదను
జీవుడు- ౧౨ పుంలింగస్వరూప ౨

ఋ

ఋణత్రయము = దేవపితృ ఋషిఋణములు - ౧ విధి ౬౦ ఋతసత్వములు =
వ్యావహారిక పారమార్థికయదార్థములు- ౧౭ బ్రహ్మస్వరూప ౮౧

ఏ

ఏకరసః = కేవలఅనుభవ స్వరూపుడు- ౧౨ పుంలింగస్వరూప- ౧౦
ఏకమేవా ద్వితీయం = ఈ వాక్యములో ఏకం అనుటవల్ల స్వగతభేదము
లేదనుట ఏవఅనుటవల్ల సజాతీయ భేదములేదనుట. అద్వితీయం అనుటవల్ల జాతీయ
భేదము లేదనుట. ఈ భేదత్రయమున్నూ వాటి యర్థమున్నూ - ౧౪ నపుంసకలింగ
స్వరూప ౩:౧౭, బ్రహ్మస్వరూప ౧౪

క

కూటస్థుడు = ప్రత్యగాత్మ - ౧ విధి ౨౯ దీనికి వ్యుత్పత్త్యర్థము ౧౭ బ్రహ్మ
స్వరూప ౩

కారణద్వయము = ఉపాద ననిమిత్త కారణములు- ౪ జగన్మిథ్యా ౧౩

కర్తృం ద్రియములు = వాక్పాణిపాద పాయూపఫల- ౬ జీవబ్రహ్మైక్య.

౨౬:౨౭

కాలక్రయము = భూతభవిష్యద్వర్త మానకాలములు ౧౧ నానాలింగ
స్వరూప ౨౭

కుంభకము = రేచకపూరకములు, లేక వాయువు నిల్పుట ౧ విధి ౬౧

క్షేళకర్మ విపాకాశములు - వీనికర్మము. ౨౦ విదేహముక్తి ౨౨

గ

గుణత్రయము = సత్త్వరజస్తమో గుణములు. నానాలింగస్వరూప ౨౫:౬
జీవబ్రహ్మైక్య ౨౬:౨౭,

ఘ

ఘన = సాంద్ర = సద్ధన, చిద్ధన, ఆనందఘనములు. చట్టమైనదని అర్థము.
౯ స్వానుభూతి ౩౮.

ఘోషస్యంజనాద్యక్షరములు = ౧౪ సపుంసకలింగ స్వరూప ౧౫, ౧౬.

చ

చతుర్వింశతితత్త్వములు = పంచభూతదేశేంద్రియ పంచపాణిజాంతః కరణ
చతుష్టయములు. ౮ జీవన్ముక్తి ౨౬.

చిత్తవృత్తులు = ప్రమాణము, విపర్యయము, వికల్పము, నిందస్కృతి అని
అయిదువిధములు. ౯ స్వానుభూతి ౯౧.

చతుష్పాదములు = అకారోకారమకారాగ్ర మాత్రలు = ౧౬ సర్వస్వరూప ౧.

చైతన్యనిష్ఠకము = శుద్ధచైతన్యము, ఈశ్వరచైతన్యము, జీవచైతన్యము,
ప్రమాతృచైతన్యము, ప్రమాణచైతన్యము, ప్రమేయచైతన్యము, ఫలచైతన్యము ౧౭,
బ్రహ్మస్వరూప ౯౨.

జి

జీవః = పంచవింశతివదు - ౮ జీవన్ముక్తి ౬.

జరతత్త్వములు = పంచభూతములు, పంచజ్ఞానేంద్రియములు, పంచకర్మేంద్రియములు, పంచతన్మాత్రలు, అంతఃకరణచతుష్టయము, అను నిరుపదినాలుగు
తత్త్వములు. ౧౦ సమాధి ౪౫, ౪౬.

జీరత్రయము = విజృంభణసపాజ్ఞలు. ౧౧ నానాలింగస్వరూప ౨౮

జగత్రయము = లోకత్రయముచూడుము - సర్వస్వరూప ౩౮.

త

తజ్జలాని = తిజ్జత్వాత్, తల్లత్వాత్, తన్నిష్ఠత్వాత్, తజ్జ
లాని యుజుబును. అనగా వీటియందు బుద్ధ్యగమువంటిది. వేదాంత
మందు జగత్తునకు అన్వయము. విధి ౧.

త్రిపుటి = ద్రష్టృదర్శన దృశ్యములు. ౧ విధి ౫౫-౫౬ ఇంకొక
విధమైన త్రిపుటికి ౧౦ సమాధి ౧ చూడవలెను. అనగా ధ్యానము
యము ధ్యాన యని.

త్రిషానములు = జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తులు ౩ అవిద్యన్నిందా ౭.

త్రిధామలు- జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులు ౯ స్వానుభూతి ౧౦-౧౨
తత్త్వమసి= దీనికర్థము-౬ జీవబ్రహ్మైక్య ౧౮, ౧౯, ౨౦, ౨౧
త్రివృత్తులు= సద్వృత్తి, అసద్వృత్తి, సదసద్వృత్తి జీవన్ముక్తి
తురీయడు= తురీయాతీతుడు= వీటికర్థము. ౯ స్వానుభూతి ౧౦

త్రిపుటి= ధ్యాతృ- ధ్యాన-ధ్యేయము. ౧౦ సమాధి ఇంకొ
విధమయిన త్రిపుటికి ౧ విధి ౧౧- ౧౬ చూడవలెను. అనగా ద్రష్టు
దర్శనదృశ్యములు.

తాపత్రయము. ఆధ్యాత్మికాధిదైవికాధి భౌతికములు. ౧౧
నానాలింగస్వరూప ౨౮.

త్రిమూర్తులు = బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రులు. ౧౪ నపుంసకలింగ
స్వరూప ౧౨ ౧౬ బ్రహ్మస్వరూప ౧౬

క్రీపురములు జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులుగ ౩ స్త్రీలింగస్వరూప ౨
తారకము= త్రిమూర్తులు ౧౬ బ్రహ్మస్వరూప ౧౬

ద

గ్రవాత్మ=ఉపాధులయందు బ్రవేశించిన యాత్మ ౯ స్వానుభూతి ౩
దేశభక్తియము=పరిణామ తాపసంస్కారదుఃఖములుగ ఉపదేశ ౩౧
దేశభక్తియము= స్థూల సూక్ష్మ కారణదేశములు ౧౧ నానా
లింగస్వరూప ౨౭

దోషత్రయము = అభివ్యాప్తి, అవ్యాప్తి, అసంభవము ౧౪
నపుంసకలింగ ౮

న

నియమములు= శౌచము, సంతోషము, తపస్సు, స్వాధ్యాయము
ఈశ్వరప్రణిధానము ౧ విధి ౬౧

నమోరామాయ = దీనియవయవార్థము ౬ జీవబ్రహ్మైక్య ౩౧
౩౨- ౩౩- ౩౪

నిర్వికల్పసమాధి ౧౦ సమాధి ౪౫- ౪౬

నారాయణః= దీనిస్వత్వస్వరూపము. నరస్యజనం = నారం- నారథ
అయనం యస్యసః= నారాయణః ౧౬ సర్వస్వరూప ౬

ప

పరోక్షజ్ఞానము = శాస్త్రమువలన గలిగిన జ్ఞానము ౧ విధి గా

పాజ్ఞాను = బ్రహ్మత్వైక్యమున గలిగిన చిత్తైకాగ్రత పాజ్ఞాను. అట్టి

పాజ్ఞాను గలవాడు పాజ్ఞాను. ౧ విధి ౧౨

ప్రత్యగాత్మ = కూటస్థుడు- ౧ విధి ౧౩.

పూరకము = వాయువునుపూరించుట. ౧ విధి ౧౪

పాణిణాయామము = శేవకపూరకకుంభకములు- ౧ విధి ౧౫

పంచదైవతములు = బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరరుద్రసదాశివులు- ౩

అవిద్యన్నిందా ?

ప్రజ్ఞ = దీనికర్థము- ౮ జీవన్ముక్తి ౭౯, ౮౦

ప్రమాతృప్రమాణమేయములు- పనికే సూత్రమూసమేయము:

లనిన్సి పేర్లు- పనియర్థము ౯ స్వానుభూతి ౧౩

ప్రజ్ఞానంబ్రహ్మ దీనియర్థము- ౬ జీవబ్రహ్మైక్య ౧౧, ౧౨

ప్రజ్ఞ = దీనికర్థము- ౮ జీవన్ముక్తి ౭౯, ౮౦

మాతృప్రమాణ ప్రమేయములు- పనికేమాతృమాన ప్రమేయములన్ని పేర్లుపని
యర్థము ౯ స్వానుభూతి ౧౩

ప్రజ్ఞానం = దీనియర్థము- ౬ జీవబ్రహ్మైక్య ౧౧, ౧౨

ప్రజ్ఞానంబ్రహ్మ = దీనియర్థము- ౬ జీవబ్రహ్మైక్య- ౧౨-౧౩

పంచపాణిణములు = పాణిణోపానవాక్యోదానకమానములు ౬ జీవబ్రహ్మైక్య.

౨౬-౨౭

పంచజ్ఞానేంద్రియములు = శ్రోత్రత్వచ్ఛక్తిహృదయస్పృహ)ణములు- ౬ జీవబ్ర
హ్మైక్య- ౨౬, ౨౭

పంచజ్ఞానేంద్రియములు = శబ్దస్పృహపరసగంధములు- ౬ జీవబ్రహ్మైక్య
౨౬-౨౭

పంచకర్మేంద్రియవిషయములు = వచనాదానగమన విస్మయనందములు ౬ జీవ
బ్రహ్మైక్య ౨౬, ౨౭

పరమాత్మ = ఉద్విగతము- ౮ జీవన్ముక్తి ౭

పరిచ్ఛేదత్రయము = దేశకాలవస్తుపరిచ్ఛేదములు ౯ స్వానుభూతి ౬౬ । ౧౪
వపుంసకలింగస్వరూప - ౩౫, ౩౬

ప్రమాణత్రయము = ప్రమాణము, అనుమానము, శబ్దము ౯ స్వానుభూతి ౯౧
ప్రభామనోబుద్ధులు = జాగ్రత్స్వప్నమునుపులు - ౧౦ సమాధి - ౪, ౩౯, ౪౦,
౪౩, ౪౪

పంచతన్మాత్రలు - శబ్దస్పృశరూపరసగంధములు ౧౦ సమాధి ౪౫, ౪౬

ప్రజ్ఞానఘనము = సుఖప్రియందుండు ప్రాజ్ఞుడనుజీవుడు. ౧౨ పుంలింగ
స్వరూప ౨

పూర్ణమదః = ఇదిశుక్లయజుశ్శాంతి ౧౪ అవశిష్ట ౩, ౪

పంచరూపములు = బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరుద్రాశివ రూపములు ౧౪ అవశిష్ట
స్వరూప ౩౧, ౩౨

పంచశ్లేశములు - అవిద్యా, అస్మిత, రాగము, ద్వేషము, అభినివేశము. ౨౦
విదేహముక్తి ౨౧, ౨౨

బి

జహిప్రజ్ఞ = విస్మయను జీవుడు - ౧౨ పుంలింగస్వరూప ౨

బ్రహ్మము = ఏకబ్రహ్మచర్యమున్నూ గాదు, అనుభవైక్యవేద్యము ౧౬ సర్వస్వరూప ౩౯
బ్రహ్మాండపిండాండములు = పీఠికీయర్థము ౨౦ విదేహముక్తి ౫౦, ౫౧, ౫౨, ౫౩

భ

భేదత్రయము = సజాతీయ విజాతీయ స్వగతభేదములు ౪ జగన్మూర్త్యా ౬

భావాభావములు = విషయనిర్విషయములు - ౯ స్వానుభూతి ౫౩

భావకళలు = జ్ఞానేంద్రియ గాఢ్యావిషయములు ౮ జీవన్ముక్తి ౧౧

భూమానందం = సాంద్రానందము ౯ స్వానుభూతి ౮౯

భావన = ఇది ౨ విధములు తత్త్వోపాసన, ఈశ్వరోపాసన అని ౧౦ సమాధి
౪౫, ౪౬

సూరాదయః = భూలోక భువనలోక స్వనలోకములు ౨౦ విదేహముక్తి ౫౦, ౫౧, ౫౨, ౫౩

మ

మాయా = యామాసామాయా ౪ జగన్మిథ్యా ౭.

మాతృమాన ప్రమేయములు = ప్రమాతృ ప్రమాణ ప్రమేయములు-౯ స్వానభూతి ౬౩

మనోనాశము = సరూపనాశము - అరూపనాశము అని ౨ విధములు ౧౦ సమాధి ౧౩, ౧౪

మూర్తములు కనబడుచున్న పృథివ్యజ్వలములు ౧౧ నానాలింగ స్వరూప ౨౫-౨౬

మాతృత్రయము = అకార, ఉకార మకారములు ౧౨పుంలింగ స్వరూప ౩

మిథ్యా = ఇందుకుసూన్యము అని యర్థముకాదు. రెంటికిన్నీ భేదమున్నది. ౧౭ బ్రహ్మస్వరూప ౪౭, ౪౮. ఇది ౨ విధములు. అధిష్ఠానసహితము, అధిష్ఠానరహితము మొదటి మిథ్యాసూన్యము. రెండవది శుద్ధసూన్యము. మొదటిదాని కుదాహరణము జగత్తు. రెండవదాని కుదాహరణము గగనారవిందము.

య

యమములు అహింస, అస్తేయ, బ్రహ్మచర్య సత్యతపరిగ్రహములు-విధ ౬౧.

యోగాష్టాంగములు = యమనియమాసన పాఞ్చాయామ ప్రత్యాహారధ్యాన ధారణ సమాధులు- ౨ బంధమోక్ష ౫

యోగమత్స్థులు అర్థమునకు ౮ జీవన్ముక్తి ౩౨, ౩౩.

యోగపంచాంగం = యమ నియమాసనపాఞ్చాయామ ప్రత్యాహారములు-౨౦ విదేహము క్తి ౭౭.

ఁ

శేచకము = వాయువును విడుచుట ౧ విధి ౬౧

రామదీప = ౧౭ బ్రహ్మస్వరూప- ౭౮, ౭౯

ల

లక్షణాశ్రయము = జహల్లక్షణము, అజహల్లక్షణము, జహదజహల్లక్షణము అనగా భాగలక్షణము ౫ ఉపదేశ ౪

లోకాశ్రయము- స్వర్గమర్త్య పాతాళలోకములు ౧౧ నానాలింగస్వరూప ౨౯.

వ

వివర్తము = ఒకవస్తువుమార్పు నొండక మరొక రూపముగా దోచునపుడు
అట్టి రూపము అవస్తువుయొక్క వివర్తమనబడును ౧ విధి ౧
వాసనాక్రయము = లోకవాసన, దేహవాసన, శాస్త్రవాసన-అబంధమోక్ష ౨౫
వాసన = చిత్తస్పృతికి హేతువైన బీజరూపముననుండు సంస్కారము ౨
బంధమోక్ష ౨౩

వికారము = నామరూపాదులు ౪ జగన్మిత్యా ౨

వృత్తి = అంతఃకరణ వృత్తులు చూడు.

విక్షేపశక్తి = ౨ మనన ౭౯ స్వానుభూతి ౯౫, ౯౬

వాసుదేవుడు దీనికర్థము, ౯ స్వానుభూతి ౭౫

విక్షేపశక్తి = ౯ స్వానుభూతి ౯౫, ౯౬॥ ౨ మనన ౭

వాక్యార్థపునరుక్తి = దోషములేనందుచు స్వానుభూతి ౧౦౭, ౧౦౮ వాచ
క్రయం = ఆరంభవాదము, పరిణామవాదము వివర్తవాదము ౧౭ బ్రహ్మస్వరూపం
వేదశాస్త్రాః వాక్యేతి = ఇవివేదప్రయోగములు ౨౦ విదేహముక్తి ౫౫.
వైరాగ్యబోధోపరతులు = వానిభేదములు స్వభావములు ౨౦ విదేహముక్తి
౭౬ | ౭౭.

శ

శరీరక్రయము = నూలనూత్న కారణశరీరములు, ౬ జీవబ్రహ్మైక్య ౩౭.
శమాదిపట్కసంపత్తి = శమము, దమము, తీతీక్ష, ఉపరతి శ్రద్ధ, సమాధా
నము. ౧౭ బ్రహ్మస్వరూప ౮౯, ౯౦, ॥౨౦ విదేహముక్తి ౭౭,

ష

షడ్భావవికారములు = అస్తి, జాయతే, వర్ధతే, పరిమణతే, అపక్షీయతే, విస
స్యతి. ౯ స్వానుభూతి ౬౫.

షోడశకశలు = పంచజ్ఞానేంద్రియములు, పంచకర్మేంద్రియములు, పంచస్మా
ణములు, అంతరింద్రియములు- ౬ జీవబ్రహ్మైక్య ౯.

షడూర్ములు = జననమరణత్పిపాసశోకమోహములు- ౭ మనన ౨౩, ౨౪.

వట్కొశములు = త్వక్కుమాంసము, రుధిరము, స్నాయువు, మజ్జ అస్తి. ౯
స్వానభూతి ౬౫.

సె

సాంఖ్యాయనులు = దీనియర్థము- ౮ జీవన్ముక్తి ౩౦, ౩౧.

సుఖత్రయము = ప్రియమేదప్రమేదములు. ౭ మనన ౧౯.

సవికల్పసమాధి = ౧౦ సమాధి ౪౫, ౪౬

సమాధి = ఇది ౨ విధములు. సంప్రజ్ఞాతసమాధి. ఆసంప్రజ్ఞాతసమాధి అని.
వేదాంతులు వ్యవహరించు ప్రకారము నిర్వికల్పసమాధి- సవికల్పసమాధి అని.
ఆర్థములకు ౧౦ సమాధి ౪౩, ౪౪, ౪౫, ౪౬.

సంప్రజ్ఞాతసమాధి = వితర్కము, విచారము, ఆనందము, అస్మితము నాలుగు
గింటితో గూడినది ౧౦ సమాధి ౪౫, ౪౬.

స్వయం = బ్రహ్మ, స్వయంకృష్టవాచ్యుడు. ౧౭ బ్రహ్మస్వరూప ౯

సప్తచైతన్యములు = శుద్ధ, ఈశ్వర, జీవ, సమాత్మ, ప్రమాణ, ప్రమేయ ఫల
చైతన్యములు అని. ౧౭ బ్రహ్మస్వరూప ౨ ఇంట్లోనులు చూడుము. శుద్ధచైతన్యము
తప్ప తక్కిన ౬ ను బ్రహ్మమునకు నుపాధిభేదమువలన గలిగినవి.

సప్తభూమికలు = ఆవిద్య, ఆవృత్తి, విక్షేపము, పరోక్షజ్ఞానము, అపరోక్ష
జ్ఞానము, దుఃఖనివృత్తి, తృప్తి వీనికర్థములు అచ్చటనేయున్నవి. చూడుము ఇంగు
మొదటి ౭ భూమికలు మాధులకుండును నాలుగవది శుద్ధ్యకునకుండును చివరది ౭
మూర్ఖజ్ఞానకుండును ౨౦ విదేహముక్తి ౭౭

సాధనచతుష్టయము = ౧నిత్యానిత్య వస్తువివేకము ౨ఇహముత్కాంక్ష ఫలభోగవి
రామము ౩కమాదివట్కుసంపత్తి ౪ముగుత్తుత్వము వీటికర్థము ౨౦ విదేహముక్తి ౭౭

సకలనిష్కృతములు = వీనికర్థము ౨౦ విదేహముక్తి ౨౯

మా

మాంసః = దీనికర్థము ౬ జీవబ్రహ్మైక్య ౨౮, ౨౯, ౩౦

మః. ౬౦-తత్వత్-శిక్ష్కృష్టార్పణమస్తు.

మహావాక్యరత్నావళియొక్క ప్రకరణమును వేదమును ఉపనిషత్తును ప్రలియ జేయు
అకారాదివాక్య ప్రతికాక్షరసూచిక.

(ప్రతికము అనగా మొదటి అక్షరముల సముదాయము.)

వాక్యప్రకరణము.			వాక్యప్రకరణము.			ఉపనిషత్తు		
సంఖ్య	సామము	వాక్య సంఖ్య	వేదము	సంఖ్య	సామము	సంఖ్య	సామము	అంతర్వాగము
౧	౨	౩	౪	౫	౬	౭	౮	౯
అహంబ్రహ్మేతి	౧	విధి	౬	శ్మయ	౫౯	పెంగల	అ. ౩	
అహోనిర్	౧	విధి	౨౨	క్రియ	౨౦	అమృతబిందు		
అథాత్మీయరతి	౧	విధి	౪౫	అథర్వ	౪౩	త్రిపురాతాపసి		
అంధకత్	౧	విధి	౪౮	అథర్వ	౪౩	సారదపరివారిజక		
అజిహదస్య	౨	బంధమోక్ష	౪	శ్మయ	౩౪	సారదపరివారిజక		
అనానృతహి	౨	బంధమోక్ష	౧౬	సామ	౩౪	నిరాలంబ	అ. ౪	
అగ్రయానాన్	౩	అవిద్యన్మిందా	౧౬		౬౦	నమక	అ. ౩; వా. ౪	
అశ్రీధా	౩	అవిద్యన్మిందా	౧	శ్మయ	౧౦	బృహదారణ్యక	ఖం. ౮	
అనగూలింవి	౩	అవిద్యన్మిందా	౧౨	అథర్వ	౨౭	నృసింహక తరతాపసి	అ. ౨	
అస్తాంగం	౩	అవిద్యన్మిందా	౫	సామ	౨౯	మైత్రేయ	అ. ౨	
అతివరాశ్రమం	౩	అవిద్యన్మిందా	౭	క్రియ	౩౯	ధృవబిందు	అ. ౨	
అద్వితీయం	౩	అవిద్యన్మిందా	౯	క్రియ	౯౮	వరహ	అ. ౨	
అక్షోనిశ	౩	అవిద్యన్మిందా	౧౬	క్రియ	౯౮	వరహ	అ. ౬	
అక్షోనిశ	౪	అవిద్యన్మిందా	౧౮	సామ	౬౦	మహా	అ. ౬	
అక్షోనిశ	౪	అవిద్యన్మిందా	౩	సామ	౧౦	బృహదారణ్యక	అ. ౬	
ఇదంబ్రహ్మం	౪	అవిద్యన్మిందా	౧౭	క్రియ	౩౭	తేజోబిందు	అ. ౬	
అనంత	౫	అవిద్యన్మిందా	౩౦	క్రియ	౩౭	తేజోబిందు	అ. ౬	
అనంత	౫	అవిద్యన్మిందా	౨	క్రియ	౧౦	బృహదారణ్యక	అ. ౬	
అనంత	౫	అవిద్యన్మిందా	౯	సామ	౨౯	మైత్రేయ	అ. ౬	
అనంత	౫	అవిద్యన్మిందా	౯	క్రియ	౯౮	వరహ	అ. ౬	

అంకకృష్ణానాథ్	౫	ఉపదేశ	౧౦	సామ	౨౯	మైత్రేయ	అ. ౨
అమనస్యం	౫	ఉపదేశ	౨౬	కృ. య	౯౮	వరాహ	అ. ౪
అనాత్మేతిపదంగా	౫	ఉపదేశ	౩౩	అధర్వ	౧౦	అన్నపూర్ణ	అ. ౫
అనాత్మేతిజగద్వా	౫	ఉపదేశ	౩౪	కృ. య	౩౩	తేజోబిందు	
అతిస్వర్గం	౫	ఉపదేశ	౩౬	కృ. య	౩౩	తేజోబిందు	
అహంబ్రహ్మాతి	౫	ఉపదేశ	౪౦	కృ. య	౩౨	అక్షి	
అద్వితీయపదం	౫	ఉపదేశ	౪౦	కృ. య	౩౩	తేజోబిందు	
అహంబ్రహ్మాస్మి	౬	జీవబ్రహ్మాకన్తి	౪౦	కృ. య	౯౮	వరాహ)	అ. ౩
అస్మిత్వేకన్తి	౬	జీవబ్రహ్మాకన్తి	౬	శు య	౧౦	బృహదారణ్యక	అ. ౩
అహంకారాది	౬	జీవబ్రహ్మాకన్తి	౧౩	అధర్వ	౪౨	మహానాయణ	అ. ౬
అఖండసచ్చి	౬	జీవబ్రహ్మాకన్తి	౨౩	కృ. య	౩౫	శుకరహస్య	
అశోరా	౬	జీవబ్రహ్మాకన్తి	౨౩	కృ. య	౩౫	శుకరహస్య	
అనీకత్వం	౬	జీవబ్రహ్మాకన్తి	౩౧	శు. య	౩౩	అధ్యాత్మ	
అహమన్న	౭	జీవబ్రహ్మాకన్తి	౩౪	అధర్వ	౪౪	రామరహస్య	అ. ౫
అహమ్యిహ్వానా	౭	మనన	౧	అధర్వ	౪౪	రామరహస్య	అ. ౫
అహమ్యను	౭	మనన	౨	కృ. య	౩	తైత్తిరీయ	భృగువతి
అహమేదం	౭	మనన	౩	కృ. య	౩	తైత్తిరీయ	భృగువతి
అనాత్మ	౭	మనన	౪	శు. య	౧౦	బృహదారణ్యక	అ. ౩; బా. ౬
అశేవ	౭	మనన	౩	కృ. య	౧౦	బృహదారణ్యక	అ. ౩; బా. ౩
అధ్యాత్మరతిరానీనోని	౮	మనన	౩౫	అధర్వ	౩౫	శుకరహస్య	
అహ్నిపం	౮	జీవబ్రహ్మాకన్తి	౧౬	అధర్వ	౩౦	అన్నపూర్ణ	అ. ౫
	౮	జీవబ్రహ్మాకన్తి	౨౬	అధర్వ	౪౩	సారదాపరివ్రాజక	
				సామ	౬౧	మహా	అ. ౪

అహమస్య	౯	స్వానుభూతి	౯౫	కృ. య	32	లేజోబిందు	అ. 3
అహంశిష్య	౯	డిటూ	౯౬	కృ. య	32	లేజోబిందు	అ. 3
అహంకాల	౯	డిటూ	౯౭	కృ. య	32	లేజోబిందు	అ. 3
అహంతా స్త్రీణ	౯	డిటూ	౯౮	కృ. య	32	లేజోబిందు	అ. 3
అహ మేవపరం బ్రహ్మహ్య	౯	డిటూ	౧౦౮	కృ. య	32	లేజోబిందు	అ. 3
అలేపకం	౯	డిటూ	౧౧౨	కు. య	౧౦౮	ముక్త	అ. ౨
అహం బ్రహ్మస్మి మంత్రో	౯	డిటూ	౧౧3	కృ. య	32	లేజోబిందు	అ. 3
యంజన్							
అహం బ్రహ్మస్మి మంత్రో	౯	డిటూ	౧౧౪	కృ. య	32	లేజోబిందు	అ. 3
యంభేద							
అహం బ్రహ్మస్మి మంత్రో	౯	డిటూ	౧౧౫	కృ. య	32	లేజోబిందు	అ. 3
యంభాటి							
అహం బ్రహ్మస్మి మంత్రో	౯	డిటూ	౧౧౬	కృ. య	32	లేజోబిందు	అ. 3
యంభానా							
అహ మేవపరం బ్రహ్మ	౧౦	సమాధి	౨౫	కు. య	౪౪	త్రిభువార్హణ	అ. 3
అకుబా	౧౦	సమాధి	3౧	అధర్వ	౪౦	అన్నపూర్ణ	అ. ౧
అసంప్రభాత	౧౦	సమాధి	౪౪	కు. య	౧౦౮	ముక్త	అ. ౨
అతద్వ్యాధి	౧౦	సమాధి	౪౮	కు. య	౧౦౮	ముక్త	అ. ౨
అఖండై కరసంకా	౧౧	నానాలింగస్వరూప	౧౧	కృ. య	32	లేజోబిందు	అ. ౨
అఖండై కరసాదేహ	౧౧	నానాలింగస్వరూప	౧౧	కృ. య	32	లేజోబిందు	అ. ౨
అఖండై కరసంకూతం	౧౧	నానాలింగస్వరూప	౧౨	కృ. య	32	లేజోబిందు	అ. ౨
అఖండై కరసాచిద్యా	౧౧	నానాలింగస్వరూప	౧3	కృ. య	32	లేజోబిందు	అ. ౨
అఖండై కరసంగోప్యం	౧౧	నానాలింగస్వరూప	౧౪	కృ. య	32	లేజోబిందు	అ. ౨

అవినీతి	౧౪	నపుంసకలింగ స్వరూప	౬ అధ్యాయ	౨౭ స్త్రీనింహా తరతాపన	ఖం-౬
అవినీత	౧౪	డిటా	రాశు-య	౪౨ మండలబాహ్య	అ-౨
అద్వయమునా	౧౪	...	౧౩ అధ్యాయ	౪౩ స్త్రీబాబాల	అ-౨
అశబ్ద	౧౪	...	౧౪ శు-య	౧౦౫ ముక్తి	అ-౨
			కృ-య	౪౬ మోక్షమండలి	అ-౧; ౪-౩
			కృ-య	౩౬౪	అ-౩
అహోష	౧౪	డిటా	శు-య	౫౯౦౫ల	
అశబ్ద	౧౪	...	౧౫ కృ-య	౨౧ అమృతనీద	
అగోచరం	౧౪	...	౧౬ కృ-య	౨౧ చమృతపాద	
అహోయమును పాదేయము	౧౪	...	౨౦ సామ	౨౯ మేత్రేయ	అ-౧
అహోయమును పాదేయము	౧౪	డిటా	౨౨ సామ	౨౯ మేత్రేయ	అ-౧
అహోయమును పాదేయము	౧౪	...	౨౪ సామ	౬౨ ముహ	అ-౫
అప్రమాణ	౧౪	...	౩౨ కృ-య	౬౩ మోక్షశిఖ	అ-౨ 1-౩
అహోయమును పాదేయము	౧౪	...	౩౬ శు-య	౭౩ అధ్యాయ	
సాధ	౧౫	అత్ర స్వరూప	౫ అధ్యాయ	౨౭ స్త్రీనింహా తరతాపన	
అనుభూత	౧౫	...	౬ ...	౨౭ ...	
అనుభూత	౧౫	...	౭ ...	౨౭ ...	
అవికలా	౧౫	...	౮ ...	౨౭ ...	
అఖండ కరసాహ్య	౧౫	...	౯	౨౦ అనుభూత	
అసాద్యసం	౧౫	...	౧౬ ...	౩౨ తేజోబిందు	అ-౨
అపరిచ్ఛిన్నరూపాత్మ	౧౫	...	౩౩ కృ-య		

అశీష	అవశిష్టస్వరూప	సామ	మహా	అ. ౪
అభ్యాసేన	డిటూ	అధర్వ	అన్నపూర్ణ	అ. ౨
అధిష్ఠానం	డిటూ	బుగ్గ	బహ్యుచ	
అశబ్దస్వరూప	డిటూ	కు. య	పైంకల	
		కృ. య	యోగకుండలీ	
అనాద్యనంతమహతఃపరం				
ధృవంతరేణ	డిటూ	కు. య	పైంకల	
		కృ. య	యోగకుండలీ	
అనాద్యనంతమహతఃపరం				
ధృవంతరేణ	ఫలస్వరూప	కు. య	కథ	అ-౧; ౨-౩
అసంతృప్త	డిటూ	సామ	మహా	అ. ౪
అథాకామయ	విదేహముక్తి	కు. య	బృహదారణ్యక	అ-౬; బా-౪
అశరీర	డిటూ	అధర్వ	సృష్టినివహోత్తరతాపనీ	ఖ-౨
అధమగ్నో	డిటూ	కు. య	కథ	వ-౬
అజమయ	డిటూ	అధర్వ	అన్నపూర్ణ	అ-౩
అహ్నిలయనీ	డిటూ	కృ. య	వరాహ	
అతీతాతీతభావో	డిటూ	కు. య	తేజోబిందు	
అవస్థాత్రయహీ	డిటూ	కృ. య	తేజోబిందు	

ప్ర

అతీతమేవ	విధి	౨	మహాదారణ్యక	అ. ౪; బా-౪
అత్యంతాతీ	విధి	౩	బృహదారణ్యక	
అత్యంతరః	విధి	౧౦	పరమహంస	

[illegible]

[illegible][illegible]

ఏకాదశ	౧౫ అత్యున్నతరూప	౧౨ శుభం	౧౪ శ్లోకాశ్చతర	అ. 3
ఏకదశియైశ్చ	౧౬ సర్వస్వరూప	౬ అధర్వ	౧౧ బ్రహ్మ	అ. 3
ఏకమేవాద్వితీయం బ్రహ్మ	౧౭ బ్రహ్మస్వరూప	౧౪ అధర్వ	౨౨ సృసింహ తరతాపసి	
ఏకదశ	౧౮ డిటా	౪ అక్షయ	౩౭ తేజోబిందు	అ. 3
ఏకమేవాద్వితీయం	౧౯ డిటా	౫౩ అధర్వ	౫౨ మహానారాయణ	అ. ౬
ఏకం బ్రహ్మ	౨౦ డిటా	౮౯ అక్షయ	౩౭ తేజోబిందు	ముం; ౨
ఏకదశివేద	౧౯ ఫల	౧౫ అధర్వ	౫ ముండక	
ఏకం భూలంబ	౨౦ విదేహముక్తి	౪౭ అక్షయ	౯౦ వరాహ	

పై

ఏకాదశ	౩ అవిద్యస్థింబ	౨౭ అక్షయ	౩౬ భాగ్యస్థింబ	అ-౫ (విదేహముక్తి చూడవలెను)
ఏకాదశియైశ్చ	౧౨ ఫలంబింగ స్వరూప	౨౭ అక్షయ	౧౫ మన	అ-౫ (విదేహముక్తి చూడవలెను)
ఏకమేవాద్వితీయం	౧౩ అత్యున్నతరూప	౪ అధర్వ	౨౨ సృసింహ తరతాపసి	
ఏకదశ	౧౪ డిటా	౨౭ అక్షయ	౩౭ తేజోబిందు	అ-౫ (విదేహముక్తి చూడవలెను)
ఏకమేవాద్వితీయం	౧౫ ఫలంబింగ స్వరూప	౧౭ అక్షయ	౮౯ వరాహ	ప్ర-౨; ౪౦౨౩
ఏకం బ్రహ్మ	౧౬ ఫలంబింగ స్వరూప	౩౬ అధర్వ	౨౩ అధర్వ	
ఏకదశివేద	౧౭ ఫలంబింగ స్వరూప	౪౭ అక్షయ	౯౦ వరాహ	

[illegible]

లింగబోధం	అంబిడేహముక్తి	ఓంకృ.య	38 థేజోబిందు
పు			
భాదపృతి	గ్రహపదేశ	౨౮ అధర్వ	౨౦ అన్నపూర్ణ
థేజోబిందు	గ్రహపదేశ స్వరూప	౧3 సామ	౬౧ మహా
౫			
గ్రహ	౧ విధి	3౬ సామ	౨౪ కుండిన
గ్రహ	౪ జగన్మిత్ర	౨౪ కృ.య	3౨ థేజోబిందు
గ్రహ	౪	౨౪ కృ.య	3౨ డిటా
గ్రహ	౪	౨౪ కృ.య	3౨ డిటా
గ్రహ	౬ జీవప్రయోగ	౪ అధర్వ	౫ ముండక
గ్రహ	౯ స్వామిభూతి	౨౨ సామ	౨౯ మేత్రేయ
గ్రహ	౧౪ బ్రహ్మస్వరూప	౨౬ అధర్వ	౨౬ అత్తి
గ్రహ	౨౦ విదేహముక్తి	౨ అధర్వ	౫ ముండక
మ			
మహాకాళం	గ్రహపదేశ	౪౦ సుయ	౨౩ అధర్వ
మహాకాళం	౬ జీవప్రయోగ	3౪ అధర్వ	౨౬ అత్తి
మహాకాళం	౧౯ ఫల	౨౯ సుయ	౫౯ మేత్రేయ
చ			
చిత్రమేనక	౧ విధి	౨3 సుయ	౯౯ కాట్యాయనము
		౪౪ కృ.య	౯౮ వరాహ
		సామ	౨౪ మేత్రేయ

అ. ౬
అ. ౬
అ. ౬
ముం: 3; ౫౦-౧
అ. 3
ముం-3; ౫౦-౨

అ. ౪

జీవాన్నీర	౨౦	విదేశము కి	౪౦	అధర్వ	౩౭	అధర్వ
జీవాన్నీర	౨౦	డిటా	౨౦	అధర్వ	౩౭	అధర్వ
జీవాన్నీర	౨౦	డిటా	౨౦	అధర్వ	౩౭	అధర్వ

ప్ర

జీవాన్నీర	౨౦	విదేశము కి	౪౦	అధర్వ	౩౭	అధర్వ
జీవాన్నీర	౨౦	డిటా	౨౦	అధర్వ	౩౭	అధర్వ
జీవాన్నీర	౨౦	డిటా	౨౦	అధర్వ	౩౭	అధర్వ

[illegible]

గ్రామము

గ్రామము

గ్రామము

గ్రామము

గ్రామము

గ్రామము

గ్రామము

గ్రామము

గ్రామము

గ్రామము

గ్రామము

గ్రామము

గ్రామము

గ్రామము

గ్రామము

గ్రామము

గ్రామము

గ్రామము

గ్రామము

గ్రామము

గ్రామము

గ్రామము

నీతావీర్య	అబంధమోక్ష	కృష్ణ-య	3 ర నిరాలంబ	అ-౨
నమోక్ష	డిటా	అబంధర్య	20 అన్నపూర్ణ	అ-౨
నానీత	రజగనితావీ	౧ ఋగ్వే	౨ నానీత	అ-౨-౨౨-౩
నకురద్యితము	డిటా	కృష్ణ-య	౧౦ బునాదారణ్యక	అ-౨
నానీత	డిటా	౫ అధర్య	౨2 న సింహలో త్తరతాపసి	అ-౨
నీతనీత	డిటా	౬ అధర్య	౨2 డిటా	అ-౨-౨
(నానీత ప్రాంతం సర్వత్ర నకానీత మాడరతన.)				
నానీతానీ	డిటా	3 అక్షి-య	32 కేకోలింగు	అ-౫
నిదానా	రజగదేశ	32 కృష్ణ-య	22 అధావీ	అ-౫
నమ స్వ	౬ త్తవప్రమాణ్య	33 అధర్య	౫ ర రామరహస్య	
నమెబంధ	2 మనన	౧౧ ఋగ్వే	౪౨ అత్తబోధ	
నకంఠిమహ	డిటా	౨౦ ఋగ్వే	౪౨ అత్తబోధ	
నానాంధేహ	డిటా	౨3 కృష్ణ-య	33 పరసార	
నానాంధే	డిటా	౨౪ కృష్ణ-య	33 డిటా	
నగూఠం	డిటా	32 అధర్య	20 అన్నపూర్ణ	అ-౫
నసామి	డిటా	33 అధర్య	20 డిటా	అ-౫
నగుంఠిసానీ	డిటా	32 కృష్ణ-య	౬౨ పరహ	అ-౨
నిర్మలద్య	౨ త్తవనస్క	౬౨ కృష్ణ-య	౪౨ నుండలబోధ	అ-౨-౩
నిమిషారం	డిటా	౧౪ కృష్ణ-య	32 కేకోలింగు	అ-౧
నిరానకా	...	౨౨ అధర్య	౪3 నారదపరివాహక	అ-౫
నకానీత గాయతి	డిటా	౨౫ సామ	౬౧ మహ	అ-౪
యస్కాంధ				

నిల్వోడిటో	౧౨ పులింగున్నరూప	౨౯ సాను	౬౦ మహా	అ. ౬
నా సమేతి	౧౩ స్త్రీలింగున్నరూప	౬ సాను	౬౦	అ-౫
నచయోతి	౧౩ డిటా	౩ డిటా	౬౦	అ-౫
నిమ్మలంకా	౧౩ డిటా	౧౦ అధర్వ	౩౦ అన్నపూర్ణ	అ-౫
నిర్మలంకం	౧౩ సమైక్యలింగున్నరూప	౫ అధర్వ	౨౩ స్త్రీలింగు తరతాపన	ఖం-౯
నిమ్మలంకనిలం	౧౩ డిటా	౨౩ క్లి-య	౪౦ మోక్షత్వ	
నకునల్లిం	౧౩ ...	౨౫ సాను	౬౦ మహా	అ. ౨
నికేవళం	౧౩ డిటా	౩౩ క్లి-య	౬౩ మోక్షశిఖ	అ. ౩
నిర్మలనాక్షి	౧౫ అధర్వ	౧౦ అధర్వ	౨౬ అత్త	
నిక్కబం	౧౫ డిటా	౧౩ ముగ్ధ	౩౦ నాడలిందు	
నిర్మలస్వ	౧౫ డిటా	౧౩ సాను	౯౦ దశక	ఖం-౦-౧౦
		అధర్వ	౨౦ అన్నపూర్ణ	అ. ౫
నిర్మలస్వ	౧౫ డిటా	౨౦ క్లి-య	౩౩ కేవలందు	అ-౪
నామరూపవిహీ	౧౫ డిటా	౩౩ క్లి-య	౩౩ కేవలందు	
నిష్కలాతా	౧౫ ...	౩౬ క్లి-య	౩౩ కేవలందు	అ. ౪
శారాయణ	౧౬ సర్వస్వరూప	౩ డిటా	౧౦ నానాముఖ	
నత్వంసాహం	౧౬ డిటా	౨౩ క్లి-య	౩౩ కేవలందు	అ. ౫
నతదస్తి	౧౬ డిటా	౩౬ క్లి-య	౩౩ డిటా	అ. ౫
నదేవతానవ	౧౬ డిటా	౩౩ క్లి-య	౩౩ డిటా	
(శారాయణ-౦ సర్వరూప)				
లోభాగం)				
నశించిదా	౧౩ బ్రహ్మస్వరూప	౫ అధర్వ	౩౦ అన్నపూర్ణ	అ. ౫
నిత్యానందు	౧౩ డిటా	౩౦ క్లి-య	౩౩ కేవలందు	

[illegible]

ప్రజాపతి	రాజీవన్మొక్తి	౧౦.౧.౧౯. య	కారాకరాహ	అ. ౪
పరమానంద	రా	౧౦.౧.౧౯. య	౩౩ శ్రేణోబిందు	అ. ౪
పురుషః	క సాన్మకభూతి	౪౪.౧౯. య	౪౦ బ్రహ్మవిద్యా	
పూర్వానందైక	...	౪౪.౧౯. య	౪౦ ...	
ప్రజ్ఞాలోహం	...	౪౪.౧౯. య	౪౦ ...	
ప్రపంచ	క సాన్మకభూతి	౪౪.౧౯. య	౪౦ మెత్తేయ	అ. ౩
పరబ్రహ్మసర్వరూపః	...	౪౪.౧౯. య	౩౩ శ్రేణోబిందు	
పార్వత్యే	౧౦ సమాధి	౪౪.౧౯. య	౪౪ మెంగల	
పార్వతాపాన	౧౦ సమాధి	౪౪.౧౯. య	౪౪ మండలబాహ్యహృదయ	ప్ర. ౨
పయస్సానివా	౧౦ ...	౪౪.౧౯. య	౪౪ డిబ్బా	ప్ర. ౩
పోర్తి కన్యమాధి	౧౦ ...	౪౪.౧౯. య	౪౪ మహా	అ. ౪
ప్రభాకూన్యం మనశ్శా	...	౪౪.౧౯. య	౧౦.౧. సాన్మకభూతి	
న్యరబుడికూన్యం నిరా	...	౪౪.౧౯. య	౧౦.౧. ముక్తి	అ. ౨
ప్రకాంత	...	౪౪.౧౯. య	౧౦.౧. ముక్తి	
ప్రభాకూన్యం మనశ్శా	...	౪౪.౧౯. య	౧౦.౧. ముక్తి	అ. ౨
న్యరబుడికూన్యం నిరా	...	౪౪.౧౯. య	౧౦.౧. ముక్తి	
ప్రణవోహి	౧౦.౧. వానాలింగసర్వరూప	౪౪.౧౯. య	౧౦.౧. ముక్తి	
	...	౪౪.౧౯. య	౧౦.౧. ముక్తి	
పుణ్యంపాదంశ	౧౦ ...	౪౪.౧౯. య	౧౦.౧. ముక్తి	అ. ౨
పూర్వావాక్	...	౪౪.౧౯. య	౧౦.౧. ముక్తి	
పరంబిజ్ఞాన	౧౦ ...	౪౪.౧౯. య	౧౦.౧. ముక్తి	
పరత్వీక	౧౦ ...	౪౪.౧౯. య	౧౦.౧. ముక్తి	ముం-౨

ప్రజ్ఞానవా ప్రజ్ఞాప్రతిపా	౧౫ అత్యధిక్యము ౧౭ బ్రహ్మసర్వరూప	౨౩ కృ. య ౪ ఋశ్య	౩౭ శ్రేణోబిందు రావతరేయ ౪౨ అత్యధిక్య	౪ ౫
ప్రజ్ఞానంబ్రహ్మ (ప్రజ్ఞా ప్రతి పాదాదవలెను) అనగా ప్రజ్ఞానం	౧౭ డిటా ౧౭ డిటా ౧౭ ... ౧౭ అత్యధిక్యము ౧౭ ... ౧౭ ... ౧౭ ... ౧౭ ఫల ౧౭ ఫల ౨౦ విదేహము ౨౦ డిటా ౨౦ డిటా ౨౦ డిటా ౨౦ ...	౪౭ శు. య ౭౨ కృ. య ౭౨ కృ. య ౩ శు. య ౪ శు. య ౧౭ సామ ౩౦ ఋశ్య ౨౩ కృ. య ౨౭ అధర్మ ౭ శు. య ౪ శు. య ౧౭ అధర్మ ౪౪ కృ. య ౪౭ డిటా	౭౩ యోగ శిఖా ౩౭ శ్రేణోబిందు ౩౭ ... ౧౦ బ్రహ్మదారణ్యక ౧౦ ... ౭౦ సుమ ౧౦౭ బ్రహ్మచ ౪౦ యోగ శిఖా ౪౩ నారదబ్రహ్మజక ౩౦ సుమ ౧౦౭ ముక్తిక ౭౦ అనన్త భూగ ౭౦ సరాహ ౭౦ డిటా	౫. ౨ ౫. ౭ ౫. ౭ ౫. ౨ ౫. ౭ ౫. ౭ ౫. ౨ ౫. ౧ ౫. ౩

౭౦

బ్రాహ్మణ్యమాహితః బంధాయవివయా	౧ విధి ౨ బంధమాత్ర	౪ శు. య ౧౦ డిటా	౫౭ మంగల ౭౭ శాట్యయనయ
--------------------------------	----------------------	--------------------	------------------------

అ. 1	అ. 2	అ. 3	అ. 4	అ. 5	అ. 6	అ. 7	అ. 8	అ. 9	అ. 10	అ. 11	అ. 12	అ. 13	అ. 14	అ. 15	అ. 16	అ. 17	అ. 18	అ. 19	అ. 20	అ. 21	అ. 22	అ. 23	అ. 24	అ. 25	అ. 26	అ. 27	అ. 28	అ. 29	అ. 30	అ. 31	అ. 32	అ. 33	అ. 34	అ. 35	అ. 36	అ. 37	అ. 38	అ. 39	అ. 40	అ. 41	అ. 42	అ. 43	అ. 44	అ. 45	అ. 46	అ. 47	అ. 48	అ. 49	అ. 50	అ. 51	అ. 52	అ. 53	అ. 54	అ. 55	అ. 56	అ. 57	అ. 58	అ. 59	అ. 60	అ. 61	అ. 62	అ. 63	అ. 64	అ. 65	అ. 66	అ. 67	అ. 68	అ. 69	అ. 70	అ. 71	అ. 72	అ. 73	అ. 74	అ. 75	అ. 76	అ. 77	అ. 78	అ. 79	అ. 80	అ. 81	అ. 82	అ. 83	అ. 84	అ. 85	అ. 86	అ. 87	అ. 88	అ. 89	అ. 90	అ. 91	అ. 92	అ. 93	అ. 94	అ. 95	అ. 96	అ. 97	అ. 98	అ. 99	అ. 100
అ. 1	అ. 2	అ. 3	అ. 4	అ. 5	అ. 6	అ. 7	అ. 8	అ. 9	అ. 10	అ. 11	అ. 12	అ. 13	అ. 14	అ. 15	అ. 16	అ. 17	అ. 18	అ. 19	అ. 20	అ. 21	అ. 22	అ. 23	అ. 24	అ. 25	అ. 26	అ. 27	అ. 28	అ. 29	అ. 30	అ. 31	అ. 32	అ. 33	అ. 34	అ. 35	అ. 36	అ. 37	అ. 38	అ. 39	అ. 40	అ. 41	అ. 42	అ. 43	అ. 44	అ. 45	అ. 46	అ. 47	అ. 48	అ. 49	అ. 50	అ. 51	అ. 52	అ. 53	అ. 54	అ. 55	అ. 56	అ. 57	అ. 58	అ. 59	అ. 60	అ. 61	అ. 62	అ. 63	అ. 64	అ. 65	అ. 66	అ. 67	అ. 68	అ. 69	అ. 70	అ. 71	అ. 72	అ. 73	అ. 74	అ. 75	అ. 76	అ. 77	అ. 78	అ. 79	అ. 80	అ. 81	అ. 82	అ. 83	అ. 84	అ. 85	అ. 86	అ. 87	అ. 88	అ. 89	అ. 90	అ. 91	అ. 92	అ. 93	అ. 94	అ. 95	అ. 96	అ. 97	అ. 98	అ. 99	అ. 100

2

క్ర.సం.	పేరు	వయస్సు	తరగతి
1	అంజనా	10	ప్రభుత్వ
2	అంజనా	10	ప్రభుత్వ

మూనికాపీన మరుదభ్యసం మనదన	గ.విధి గ.విధి అ.బంధమోక్ష	౪౪ అధర్వ ౬౫ డిటా ౧౦ శు-య అధర్వ సామ కృ-య ౧౨ సామ కృ-య శు-య సామ ౧౩ డిటా కృ-య శు-య సామ ౨౪ అధర్వ ౨౯ అధర్వ ౪ కృ-య ఋగ్వేదం శు-య ౧౦ అధర్వ	౪౩ సూరదపరివ్యాజక ౫౮ శాండిల్య ౯౯ శాట్వాత్యనీయ ౮౦ త్రిపురాతాపనీ ౨౪ మైత్రాయణి ౨౦ అమృతబిందు ౬౧ సుహా ౯౮ వరాహ ౫౯ పైంకల ౪౬ యోగమాదామణి ౬౧ సుహా ౯౮ వరాహ ౫౯ పైంకల ౪౬ యోగమాదామణి ౩౦ అన్నపూర్ణ ౩౦ డిటా ౩ కృ ౪౨ అత్యుబోధ ౧౦ బృహదారణ్యక ౬ మాండూక్య-క్రొడపాణి యోషనిచత్వారికాంత గ్రంథం ౩౩ వేదోబిందు	అ-౪ అ. ౪ అ. ౪ అ-౩ అ. ౨ అ. ౨ అ. ౨ అ-౬-బా-౪-౪ అ. ౫
మమేతి	అ.బంధమోక్ష			
మమత్యేన	అ.డిటా			
మోక్షోమే మననోద్దే మృత్యోర్వి	అ.డిటా అ.డిటా ౩ అవిద్యనిష్ఠుండా			
మాయామాత్రమిదం	౪ జగన్విధ్యా			
మాయాకార్యం	౪ డిటా			

మనోవచోభి	గరివపుంసకలింగస్వరూప	అశామ	ఒగ్రమహా	అ-౪
మూర్తాదు క్	గమ్రాత్మస్వరూప	౩౨ కృ. య	౩౨ లేజోలిండు	అ-౪
మరుర్మాహ	గమ్రస్వస్వరూప	గరి కృ. య	౯౦ వరాహ	అ-౪
మాయాతీతం	గరిబ్రహ్మస్వరూప	అశామ	ఒగ్రమహా	అ-౪
మనోవాచామ	గరిడిటో	అశామ	౫౦ మహానారాయణ	అ-౪
మహోద్రవయ	గరాఅవశిష్ట స్వరూప	గరి అధర్వ	౨౦ అన్నపూర్ణ	అ-౨
మహాద్రవమ	గరాడిటో	౨౪ అధర్వ	౨౦ డిటో	అ-౨
మానశే	గరాడిటో	౨౬ అధర్వ	౫౦ కాండిల్య	అ-౨

య

యజ్ఞేద్యోత్	గరివిధి	గరి కృ. య	౩ కర	అ-౪, ౪-౩
యజ్ఞోద్ధి	గరివిధి	౨౦ కృ. య	౨౦ అమృతబిందు	అ-౩
యజ్ఞోద్ధి	గరివిధి	అధర్వ	౨౦ త్రిపురాతాపనీ	
యజ్ఞోద్ధి	గరివిధి	౩౦ శామ	ఒగ్రమహా	
యజ్ఞోద్ధి	గరివిధి	శు. య	౯౨ యాజ్ఞ కల్ప-౨	
యజ్ఞోద్ధి	గరివిధి	౩౨ శామ	౨౫ కుండినీ	
యజ్ఞోద్ధి	గరివిధి	౪౯ కృ. య	౪౦ మోగత త్వ	
యజ్ఞోద్ధి	గరివిధి	౫౦ డిటో	౪౦ డిటో	
యజ్ఞోద్ధి	గరివిధి	ఒగ్రశు-య	౪౪ త్రిశిఖిబాగ్మహా	
యజ్ఞోద్ధి	౨ బంధ మోక్ష	౫ ...	౩౪ నిరాలంబ	
యజ్ఞోద్ధి	౩ అవిద్యన్నిండా	గరి కృ. య	౯౦ వరాహ	
యజ్ఞోద్ధి	౩ డిటో	గరి శామ	ఒగ్రమహా	అ-౪

యస్సావ్యో
యస్సమస్సా

యస్సచిత్తే
యస్సచిత్తోవి
యస్సదేవో
యోసావసో

యవాపంసా
యోమనస్సు

యత్సమత్సం
యోమై భూమాశక్తుశం
యోమై భూమాశ్చదమృతం

యత్రవాశ్చిత్
యత్తదజ్యో

యత్తత్సత్సం
యస్సకింఛత్

యస్సలింగం
యస్సక్లింఛద్య

యస్సయావత్స
యశ్చకముక్ష

యస్మిన్సంప్ర
యదిదంబ్రవాశ్చ

రాశ్చదన్యక్తి
రాశ్చిత్

రాశ్చిత్
రాశ్చిత్

రాశ్చిత్
రాశ్చిత్

రాస్సాన్యధూతి
రాస్సమాధి

రాస్సమాధి
రాస్సమాధి

రాస్సమాధి
రాస్సమాధి

రాస్సమాధి
రాస్సమాధి

రాస్సమాధి
రాస్సమాధి

రాస్సమాధి
రాస్సమాధి

రాస్సమాధి
రాస్సమాధి

రాస్సమాధి
రాస్సమాధి

రాశ్చిత్
రాశ్చిత్

రాశ్చిత్
రాశ్చిత్

రాశ్చిత్
రాశ్చిత్

రాశ్చిత్
రాశ్చిత్

రాశ్చిత్
రాశ్చిత్

రాశ్చిత్
రాశ్చిత్

రాశ్చిత్
రాశ్చిత్

రాశ్చిత్
రాశ్చిత్

రాశ్చిత్
రాశ్చిత్

రాశ్చిత్
రాశ్చిత్

రాశ్చిత్
రాశ్చిత్

రాశ్చిత్
రాశ్చిత్

రాశ్చిత్
రాశ్చిత్

రాశ్చిత్
రాశ్చిత్

రాశ్చిత్
రాశ్చిత్

రాశ్చిత్
రాశ్చిత్

రాశ్చిత్
రాశ్చిత్

రాశ్చిత్
రాశ్చిత్

రాశ్చిత్
రాశ్చిత్

రాశ్చిత్
రాశ్చిత్

రాశ్చిత్
రాశ్చిత్

రాశ్చిత్
రాశ్చిత్

రాశ్చిత్
రాశ్చిత్

రాశ్చిత్
రాశ్చిత్

రాశ్చిత్
రాశ్చిత్

రాశ్చిత్
రాశ్చిత్

రాశ్చిత్
రాశ్చిత్

రాశ్చిత్
రాశ్చిత్

రాశ్చిత్
రాశ్చిత్

రాశ్చిత్
రాశ్చిత్

రాశ్చిత్
రాశ్చిత్

రాశ్చిత్
రాశ్చిత్

రాశ్చిత్
రాశ్చిత్

[illegible]

